1 map
di
22

333

D. ANDR. ALCIATI IVRECONSVLTI TRACTATVS DE PRAESVMPTIONIBVS,

CVM

Annotationibus, & Argumentis Io. Nicolai Arelatani Iur. Vtr. Doct.

Index præ cæteris copiosissimus in fine operis adiectus.

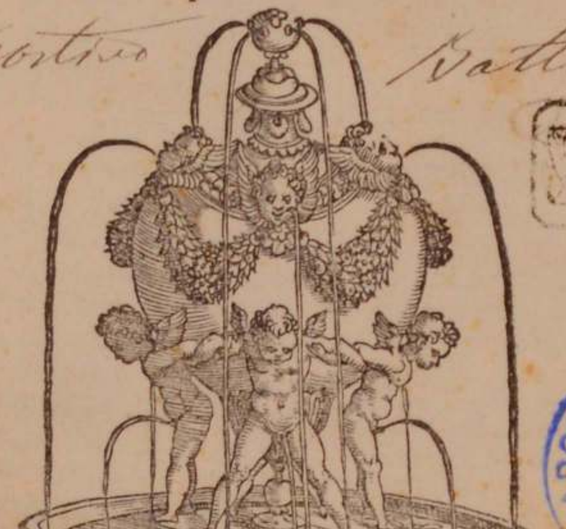

VENETIIS MDLXIIII.

INCLYTAE REIPVB. ARELATENSI, EIVSQVE PROSENESCALO ANTONIO Arlerio bene merito,

IOANNES NICOLAVS Arelatanus felicitatem.

ALIBI cum abunde satis nos patriæ natos, inter legẽdum obseruauerim (inclyta Respu. Prosenescaleque integerrime) tum præcipue visus est dictis inclamasse Pomponius ille iureconsultus in primo Pandectarum libro, qui iure gentium nos Deo Opti. seruire, parentibus ac patriç parere, obnoxios astruit: huic & suffragatur Ciceronis illa & digna viro sentẽtia. Inquit enim, Si in eos, quos speramus nobis profuturos, nõ dubitamus officia cõferre, quales in eos esse debemus qui iã profuerunt? Vel extremæ uecordiæ ille fuerit profecto, vel Gethis crudelibus inhumanior, qui tã clara voce segnitiẽ omnẽ non exuerit, & in quos actus, quibus se quicquã patriæ suæ cõferre sciet, non composuerit. Quãdoquidem illa hæc est, naturali quæ quodam iure ita nos suos facit, vt nulla parentum, nec eorum quibus charitate multa vinci volumus amicorũ, potior habenda sit ratio. Nanq; illa nos genuit, etiamnum sinu fouit tenellos. Nonne ideo parens patria? Ingrandescente demum annorum accessu, illane quæ in capescendis melioribus disciplinis nos quoq; adeo feliciter promouit, vt nunquam bene nati ingenii vim, illa sinit in ætatis insidias cadere, quin ad specimen semper aliquod non excitet: sic; vt non solum quod à brutis distemus, verum etiam, post nos ꝙ longe vulgus indoctum docti relinquamus, quasi deorum participes, quodamtenus benigne largitur? Estne igitur parens patria? Patria inquam Arelate clara, insignis, ac

fama vbiuis gẽtium percelebris, cuius antiquitatẽ etiam iureconsultorum leges attestantur, & docent. Hæc quam bonarum literarum cultrix semper extiterit, innumeri omniiugæ eruditionis patres, qui inde natale sumpsere solum, argumento sunt apertissimo. Quid referam Fauorinum illum Arelatensem philosophum tria de se mira prædicantem? Gallum græcissare, Eunuchum mœchum putari, inimicum Adriano Imperatori viuere. Hic est qui teste Philostrato, statuam Athenis meruit: quæ cum in odium Adriano venisset, deiecta est. Nec inter cęteros Lucam illum a Penna ciuilis pontificiæq; prudentiæ lucem tacebo, quem etsi Neapolis suum pro viribus contendat, se tamen Arelatenatum, in cõmentariis (quos in l. restaurationi. de diuersis prædi. libro C. xi. reliquit) attestatur. Quàm deniq;, vt paucis absolutam, hęc nostra Arelate sit semperq; fuerit viris exornata generosis, ac grauibus, nemo est qui nesciat. Non possum igitur, ita me dii bene ament, non satis mihi gaudere, ꝙ me D. O. M. eius participem soli esse voluit, cuius & tam graues viros. Atqui te inter vigilias nimis multas & labores meos silebo inclyta Respublica? Non equidem, aut citius me plura voluentẽ mens destituet, qui & indormire penatibus nephas duco. Siccine tamen a me ne quisquam hoc putet dictum, vt historiam, poesim, cęteraq; id genus ęternitati tuæ sacra polliceat, talia doctioribus relinquo: quorum etiam famam procul ab æmulorum morsibus Pallas collocauit. Ego autem eloquentiæ nomen, quo præcipue hic opus esset, mihi non desumo. præterea ingenium rhetoricæ nunq̃ vel neglectius dedi, melius aliis vacaturum. hic autem: quia incurrunt tam multa, præclare si quis esset de te dicturus, vix mihi impero, etiam meę tenuitatis conscius, quin aliqua non prosequar: ac periculũ pictorum, statuariorumve morem, eum sequi oportere intelligo, qui a capite sumpto exordio, in reliquas corporis partes opus desinunt. Sic Prosenescalum illũ Antonium Arlerium, quẽ sortita es ęquissimũ moderatorẽ, qui ample laudarit (licet eius egregie gestis satis ꝑ se sit laudatus) tanquã caput tuum

decorasse

decoraſſe videbitur. Quid tibi ille afferat,quãtis te mori bus ornet,virtutẽ amet,vitia coerceat,ſeſe & belli & pacis tẽpore tibi obſequundũ exhibeat, & plenum põderis æqui pectus habeat:ne aut illi aſſentari,aut te quaſi illorum immemorem excitare videar,aliorum iſto iudicium. ſunt.n.notiora q̃ poſsint hæc magis. Olim ꝙ ſenatus,cõſules,cenſores,prętores,Romanis erant, omnia ille vnus tibi eſt,& præſtat (ò patria) vt cuius olim colonia fueris & ſocia,ea adhuc eſſe videaris. Priſcæ celebritatis tuæ adhuc uſque veſtigia & deformitates remanent. viſuntur necnon monumenta ac Mauſolea, quibus illi antiqui ſe fore ęternos putabant.Viſuntur & theatra,arenæ. Sed qđ magis quiſq; admiretur & probet, videtur adhuc in hac inſigni Arelatenſium Republi.illa Romanorum conſulũ & ſenatorum vnanimitas,morum grauitas, in rebus gerundis ſanum iudicium,& totius æquitatis ſtatera. Maxĩmum ignauię meæ malum duco,qui his ictus calcaribus, quãtulácũq; ingeni oli mei vim quo aliqua ex parte reipub.facerem ſatis,nõ excitarim,pro qua ẽt mortem mihi oppetendam eſſe,ſcripta omnia prędicant,cui tñ debere fateor,quantum nunquam ſim perſoluturus,ni vitę ipſius fecerim auctionem.Subuereor mehercule ſubuereor, ꝙ aliqua ingenii mei monimenta aliis magnatibus,vtpote illuſtriſsimo Galliæ Cãcellario Mediolanẽſiũ vigilãti Archiepiſcopo,Senatus prouinciarum Prouincię pręſidi, Regio & generali totius Prouinciæ aduocato,Arelatenſi Proſeneſcalo,dicauerim:tui aũt tãdiu quaſi ĩmemor fuerim.Sed medius fidius id cõſulto factũ credas Expectabã quidem,extrema tandem manu recognitioni cõmentariorum Bartoli adpoſita,antequam patrios lares repeterem, aliquid edere,quo te(patria)meo aduentu ſalutarem. Andreę igitur Alciati iurecõſulti(cuius immortale nomẽ ſanáq; doctrinánemo non nouit) egregium Pręſumptionũ opus perluſtrauimus, quod errore tranſcribentium admiſſum erat,repurgauimus,ampliſsimis ſtudioſorũ ergo auximus ꝓnuntiatis,& annotationibus,quas noſtri addĩtiones appellitant,argumentis pręſumptionũ ſingula ca-

pita exornauimus, & deniq;,indice elementario de more compacto, quæq; in toto opere insigniora sunt, studiosis vltro exhibentur.quibus sanè peragendis,non auræ popularis captandæ causa operam exhibui:quando quidem nō ego vētosæ plebis suffragia venor: sed potius vt otii ignominiam vitarem,cuius & reddendam operam,sacra testantur volumina:indecorum ratus,vitam silētio veluti ignauum pecus transigere:nihilq; ex me, veluti arbor sterilis in communem vsum promere:deniq; contra diuinum pręceptum talentum mihi creditum infodere, & in domini conspectu vacuum apparere. Quanquam enim Bartoli, Baldi,Iasonisq; similes omnes esse nequeamus, non tamē continuò quod in facultate nostra sit præstare dubitare debemus.Nam vt præclare scriptum reliquit Horatius.

Non possit oculo quantum contendere Lynceus.
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Et quia desperes inuicti membra Gliconis,
Nodosa corpus noli prohibere chiragra.
Est quoddam prodire tenus, si non datur ultrà.

In templo domini quod quisq; potest offert, & frigidæ ēt aquæ calix non cōtemnitur: sidus quidem a sidere differt at omne sidus etiam cœlo ornamentum adfert.Accipe igitur Respub.accipe & tu Prosenescale has quātulascunq; nostras lucubrationes:quas tutelæ tuę & patrocinio merito commisi,quoniam hac via Zoilorum genuinus confringetur,de patria pro virili bene merebor,& deniq; tātæ patriæ & magistratus nomina a libri vestibulo lucem maximam operi addent.Cæterum si quicquam inexcultum fortasis occurrerit,æqui boniq; consulatis quæso. consuletis maxime,si moueritis in omnibus bene dicere,& in nullo errare,teste iureconsulto,diuinum potius quàm humanum esse.Quę omnia si læta fronte exceperitis,grataq; vobis aliquatenus fuerint, expectabitis maiora propediem. Valete felices,Ioannemq; Nicolaum vestri obseruantissimum credite. Lugduni, Idibus Decembribus. Anno a Christo nato, sesquimillesimo,trigesimo septimo.

D. AND. ALCIATI.

D. ANDREAE ALCIATI IVRISCONSVLTI TRACTATVS.

De præſumptionibus.

IN PRIMAM PRAESVMptionum partem argumenta.

1 ☞ *Operis diuiſio.*
2 *Fictio quid, & illius diffinitio.*
3 *Fictio quid diſtet a præſumptione.*
Probatio quòd veritas aliter ſe habeat, non admittitur aduerſus legis fictionem. ibid.
4 *Lex non fingit impoſſibilia ſecundum naturam, nec impoſſibilia de iure, nec inducit fictionem contra fictionem.*
5 *Fictio translatiua requirit habilitatem extremi a quo fictio incipit.*
6 *Fingere impoßibilia an poßit lex, late diſputatur. Concluſio traditur nu. 11.*
7 *Diſpenſatio ſuper illegitimitate eſt ſimilis legitimationi.*
8 *L. ita vulneratus. ff. ad l. aqui. explicatio.*
9 *Vulneratus lætaliter, fingi-*

tur statim interfectus.

10 *L. si infanti. C. de iure delib. intellectus.*

12 *Habilitas extremi ad quod an semper in fictione requiratur. L. sed et si quis. §. si. ff. de usufru. sensus.*

13 *Filii nati ex filio meo naturali, an legitimentur si concubinã in uxorem duxero.*

MATERIA quã aggressuri sumus, valde vtilis est, & quotidiana in practica, sed cõfusa, inextricabilis fere: communisque est & Iureconsultis & Rhetoribus in genere iudiciali. Et pro meliori or-
1 dine, † diuidemus eam in tres partes: et primo videbimus de fictione, secũdo de præsumptione iuris & de iure, tertio latissime tractabimus de præsumptione iuris: vbi gratia cõpendiosioris doctrinæ dabimus tres regulas, ex quibus consequentur variæ præsumptionũ species, aut rectius varij casus, qui ex præsumptione iuris resultant, quos sigillatim in sua quaque regula enumerauimus.
2 Primo ergo vidẽdũ est, † quid sit fictio. Et Bart. in l. si is qui pro emptore, ff. de vsucap. & post eum Moderni referunt varias definitiones antiquorum, quæ tamen de facili impugnari possunt. Vnde tu ita definias. Fictio, est legis aduersus veritatem in re possibili ex iusta causa dispositio. Quæ definitio constat ex genere & differentijs, vnde est bona, vt not. in l. j. §. dolum. ff. de dolo. Dicitur enim dispositio legis. quæ verba important genus: nam fictio ab homine induci non po-
a test,[a] vt est gl. in. §. sed hæc solennia in ver. quibuscunque. Instit. de verb. oblig. & probatur secundum Bar. in l. si forte. ff. de Castren. pecul. Proprium vero, & differentiæ comprehenduntur in istis verbis sequentibus, Aduersus veritatem in re
3 possibili &c. Nam † cum fictio sit aduersus veritatem, in hoc distat a præsumptione, quæ fundatur in veritate, quia lex ita
b præsumit.[b] Et propterea contra fictionem legis non admittitur aliqua probatio. ꝙ veritas aliter se habeat, ex quo proprie illa inducitur contra veritatem, vt est gl. in c. ij. de arbit. in sexto. per Fely. in c. quanto
c de præsumptioni.[c] Quod autem subditur, In re possibili, di-
4 ctum est, † quia lex non fingit impossibilia secũdum naturã, vt est glo. in l. Gallus. §. si eius. de libe. & posthu. vbi oẽs hoc tenent, per tex. in l. qui ad cer-
d tum. ff. locat.[d] Item non fingit impossibilia de iure. gl. in l. ta-
e lis scriptura. §. fin. ff. de leg. j.[e] Et propterea lex nunquam inducit fictionem contra fictionem, l. iij. §. e contrario. vbi Aret. Alex. & Ias. ff. de acqui.
5 posses. Et ex † hoc infert, ꝙ in fictione translatiua requiritur habilitas extremi, a quo incipit fictio, vt est glo. in l. ij. C. de inoffi. dona. & in l. donationes quas parentes. ꝑ illũ tex. C. de don.

don. inter vir. & vxo. Et ratio est, qa aliter lex introduceret quid impoßibile. Et ita residēt eēs in d. l. si is q pro emptore.
f & in d.§.si eius. f Sed tu circa
6 hoc aduerte, † quia videtur dicendum, φ imo lex fingat etiā impoßibilia, dummodo subsit æquitas. Et pro ista parte primo adducitur text. in l.qui in vtero. ff.de sta.hom.& in l.vel si viuo.ff.de suis & legi.vbi fingitur natus & viuere is qui in vtero est: quod est impoßibile, præsertim intra quadraginta dies, quo tempore nondum formatur infans, nec animam habet. Nec est bona respōsio Imo. Alex. Ias. in d.§.si eius.dum dicunt φ istud non est per fictionem, sed per dispensationem. Nam contra hoc obstat: quia quod non potest fieri per fictionem, non potest fieri nec per dispensationem, secundum Bald. in l.Papinianus.§. si ex causa. ff.de inof.test.per gl.ibi.Prætea ista dispensatio nihil aliud
7 est, φ̄ fictio: sicut † videmus in dispensatione, quę est similis legitimationi: nam vtraq; per fictionem procedit l. fin.ff.de natal.resti.per But.in c.tanta,infra qui fin.sint leg.per Paul.de Cast.in l.j. C.de iure aur.anul. & in l. pactum quod dotali.C. de collat. Ad idem facit, quia nō potest aßignari ratio diuersitatis, cur lex non fingat super impoßibili, sed potius dispenset. Certe ista differentia videtur verbalis, contra l. ij.C.cō. de leg.vnde ego non teneo istā solu. quam alijs rationibus satis leuibus etiam reprobat Ias. in dicta l.si is qui pro empt.vbi etiam reprobat alias solutiones: & sic stat firmum obiectū.
8 Secundo † adducitur tex.in l. ita vulneratus. ff.ad l. Aquil. vbi fingitur hominē occisum a duobus in diuersis tēporibus. Nec est bona solutio Imo. & Are.in l. eandem. ff.de duo. re. & Alex.in l.diem functo.ff.de off. asses.dum dicunt, φ ibi non est aliqua fictio, φ quis sit pluries interfectus, sed solū lex punit quēlibet de vulnere, tanquā si vterq; occidisset, & sic solū fingitur plures vnū occidisse. Nam confutatur hæc solutio:
9 quia † quando quis est vulneratus lætaliter, fingitur statim interfectus, vt ibi notant Bar. & Bal.& idē Bar. in l.dāni.§.Sabini. ff. de damn. infect.& per Ang.Imo,& Alex.ī l.ratione. §.si seruus.ij. ff.ad leg. Fal.Cū igitur ille primus censeatur interfecisse, certe si iste secundus vulnerans ex interuallo idem censeatur, nō pōt negari quin fingatur quis pluries interfectus. Et sic tollitur ēt quædam alia solutio Ias. in d.l. si is qui
10 pro emptore. † Tertio contra istā opi.pondero tex.in l.si infanti. C.de iure deli.vbi pater adit hæreditatē delatā infanti ex iure trāsmissionis, quasi aditam ab infante: et sic lex fingit infantem adiuisse, quod est impoßibile, ex quo infans nō pōt habere animū adeundi. l.pupillus.ff.de acq.hære. Et sic apparet, quod lex etiā fingit impoßibilia de iure. Quarto fa. l.ij. in fi.ff.de vsufru. ea.re.quę vsu cōs. Nā lex ibi vsumfructū fingit, vbi esse non pōt, seruatis regulis iuris ciuilis. Et istud tanto clarius est in eo casu, in quo inducitur p fictionem aliquid

impossibile de iure, ex quo lex fingẽdo in his quæ sunt iuris, dicit̃ inducere veritatẽ, & proprie tollere iura aduersantia, vt per Bart. in l. si maritus. §. legis Iuliæ. ff. ad l. Iul. de adul. & tangitur in d. l. si is qui pro emptore. Nec obstat l. qui ad certum. ff. loc. quia loquitur in præsumptione, non autem in fictione. Et ad tex. in d. §. ex cõtrario. potest dici, ꝙ illud procedit in possessione, in qua ius ciuile ꝓcedit ad instar primæui iuris naturalis. l. j. in princ. eo. tit. vnde non fuit æquum ꝙ fingeretur aliquid in ea contra possibilitatem naturalem: & ideo cessante æquitate, cessat fictio. l. deniq;. ex qui. cau. ma. Quare tu sustinendo definitionem, vltra Doct. potes dicere,
11 ꝙ † aut quærimus, nũquid lex fingat factum impossibile: & dicendum est ꝙ non. aut quærimus, nunquid lex inducat aliquam dispositione iuris, non fingẽdo directe super facto impossibili, sed illud præsupponẽdo: & tunc dicendum est ꝙ sic, dummodo subsit æquitas. & ita procedit d. l. qui in vtero. & l. eandem. de duob. re. & cessant multæ ambages modernio. in d. l. si is qui pro emptore. Se-
12 cundo aduerte, † quia videtur dicendum, ꝙ non requiratur habilitas extremi ad quod: & pro hoc videtur text. in l. sed & si quis stipuletur. §. fin. cum l. seq. ff. de vsufruct. vbi si seruus aliquid emat viuente fructuario, deinde post eius mortẽ soluatur pretium de bonis fructuarij, fingitur res a principio fuisse fructuarij, & tamen extremum ad quod, est inhabile, ex quo mortuus erat fructuarius. Nec dicatur secundũ Baldum ibi, ꝙ imo est declaratio, non fictio: quia istud non est verum: quod apparet, quia declaratio nihil noui inducit, l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testa. & tamen dominũ non erat adhuc translatum in fructuarium, sed per istam numerationem transfertur, & sic inducitur quid nouum. Bene verũ est, ꝙ fictio ista aliqualiter est similis declarationi, ex quo non solum inducit, sed etiã detegit quod prius non erat. Ad idem induco text. nouũ in hac materia, in l. si filium. ff. de gradib. vbi si filio meo mortuo Titium adoptauero, fingitur iste adoptatus fuisse frater defuncti & tamen extremum erat inhabile, quia defunctus. Et ex hoc
13 † infero ad quæstionem: an nati ex filio meo naturali legitimentur, si concubinam ducam in v[illegible]em, iuxta text. in cap. tanta. infra, qui filij sint legit. Et Gul. Alber. & Bal. in l. benignus. ff. de legib. tenent quod non, propter inhabilitatem extremi, ex quo filius est mortuus. sequitur Alexã. in l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthum. vbi dicit ꝙ non reperit istam decisionem ab aliquo reprobatam. & idem tenet Ias. in d. l. si is qui. Tu tene cõtrarium, per casum manifestum in
g d. l. si filium. g

A D D I T I O.

a ¶ Non potest. Scilicet vt habeat iuris effectũ sine legis autoritate. facit tex. in l. codicillis. §. j. de lega. ij. Cum enim effectus iuris sit in potestate iuris,

ris, videtur ꝙ homo non posſit per fictionem inducere in non ſibi permiſsis a lege, prout inquit Imol. in d. l. ſi is qui pro empto. & vide latiſsime Doct. in l. ſi quis in fundi vocabulo, vbi Iaſo. poſt alios. de lega. j. & Alex. notat conſil. clviij. colum. fi. in ij. vol. Do. in l. j. §. in filij. in quæſtione illa, an pater poſsit filium quo ad vnũ actũ, puta teſtandi, tantum manumittere. ff. ad Trebel. Ioan. Nicol. Arelatanus.

b ℂ Præſumit. Ideo ſuper falſo & certo fingitur, ſed ſuper incerto & vero præſumitur, ſecũdum glo. in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. actio. & vide Alex. in d. conſi. clviij. num. 7. Idem Ioan. Nico.

c ℂ Præſumptio. Adde Alex. in præalleg. conſi. clviij. in fin.

d ℂ Locati. Et glo. not. vbi Bal. in l. iij. ff. pro ſoc. Barto. Imol. & Aret. in l. eandẽ. ff. de duob. re. Ratio eſt, nam fictio imitatur naturam inquantum poteſt. l. adoptio enim. ff. de adopt. & §. minorem. Inſtit. illo titu.

e ℂ Legat. j. Quam ſing. reputat Bald. in c. cum conſuetudinis. col. j. de conſuet. ſupra, & in c. innotuit. col. ij. nu. 7. de elec. & in l. ſiue poſsidetis. C. de prob. pro qua gloſſ. eſt tex. in l. lex Cornelia. & ibi ad hoc not. Bal. col. ij. de vulg. & pupil. & tex. not. in l. j. §. ſi quis quaſi tutor. ff. de eo qui pro tut.

f ℂ Si eius. Vide Sozi. cõſi. xlj. colum. pen. in 4. volu. Adeo ꝙ quamuis in extremo ad quod ſufficiat habilitas in potentia, licet non in eſſentia: tamen in extremo a quo, requiritur habilitas tam in eſſentia, quam in potẽtia. Bar. in d. l. ſi is qui pro emptore. verſi. expediti de poſt li. nu. 8. & in iij. q. princ. verſi. item oppo. ad prædicta. & ibi Docto. maxime Iaſ. nu. 219.

g ℂ Si filiũ. Stringit vltra præceptorem & Do. meum contra cõem: nam communis eſt ſentẽtia Doct. in d. l. ſi is qui pro empto. poſt Bar. ibi in v. q̃. prin. verſi. ſed contra iſtud oppo. de caſu l. &c. & in iij. oppoſ. ad verſ. quod ſi ſeruus. & Iaſ. ibi, col. 26. nu. 124. & hoc in d. §. ſi eius. ꝙ ſufficit habilitatem extremorum eſſe circa ea q̃ principaliter finguntur, licet in iis quæ veniunt in conſequentiã, non reperiatur habilitas extremorum, per tex. in l. penul. de ſuis & legit. ff. Modo ſic, q̃ñ filij legitimantur per ſequẽs matrimoniũ, fingitur a principio omnis coitus licitus, & matrimonialis. d. c. tanta. Super ergo matrimonio, ſup quo lex principaliter fingit, datur habilitas extremorũ: ideo licet reſpectu legitimitatis filij non detur habilitas extremorum, non debet obeſſe, quia venit in conſequẽtiã matrimonij. Io. Nic. Arel.

IN SECVNDAM partẽ præſumptionum argumenta.

1 ☞ *Præſumere quam habeat ſignificationem.*

2 *Ignorantia iuſta excuſat agentem, contra ſtatuti diſpoſitionẽ.*

3 *Præſumptuoſus eſt agens pro alio niſi ex cauſis.*

4 *Ignorantia iuris non præſumitur, nec adiuuat vbi lex prohibet*

hibet aliquid fieri ibid.

5 Præsumptio iuris & de iure quid sit, & eius diffinitio.

6 Probatio non admittitur contra præsumptionem iuris & de iure limitatur multimode nu. 7

7 Probatio cōtra p̄sumptionē iuris et de iure admittitur p confessionē partis quod qualiter intelligatur, late traditur in seq.

8 Confessio non proprie est probatio, sed releuatio ab onere probandi.

9 Probationem admitti per confessionem partis contra sententiam quæ transiuit in rem iudicatam qualiter intelligatur.

10 Probabile non est quod non est ponibile.

11 Probatio admittitur contra præsumptionem iuris & de iure, parte non opponente. & quę sit ratio.

12 Iudex si per interlocatoriam admiserit articulos, et pars permittat labi tempus ad appellādum, videtur quo ad se consentire, non quo ad iudicem.

13 Tutor describens in inuentario res proprias, an videatur donasse pupillo, ita vt non admittatur probatio in contrarium per tutorem, etiam pupillo non opponente.

14 Probatio quæ fit per indirectum, admittitur contra præsumptionem iuris & de iure. & quæ sit ratio.

15 Titulus legitimus præsumitur ex possessione tanti temporis, cuius memoria non extet in contrarium, & est præsumptio iuris & de iure.

16 Malam fidem probare volens contra præscriptionē tanti temporis, cuius memoria non sit in contrarium, non auditur.

17 Testes examinās ad futuram rei memoriam intra annum utilem debet conuenire aduersarium: alias præsumitur fraudulosa examinatio.

18 Notorium an & quando admittatur contra præsumptionē iuris & de iure.

19 Probatio quæ fit per rei euidētiam, nunquā censetur sublata.

20 Notorium debet in actu allegari, alias non iuuat.

21 Notorium facti non permanētis debet probari. & quare.

22 Sententia facit notorium.

23 Probatio in contrarium an admittatur contra præsumptionē iuris & de iure, antequam super dicta præsumptione sit lata sententia.

24 Restitutio in integrum an admittatur contra præsumptionē iuris & de iure.

25 Probatio cōtra p̄sumptionē iuris & de iure an admittatᵣ per ptestationē quæ actum præcesserit, vel in actu interuenerit,

VIDENDVM

VIDENDVM est nūc de presumptione iuris & de iure. Sed prius necesse ē, vt aliqua attingamus circa significationem istius vocabuli, Præsumere.
1 † Et ita dicitur, quia lex antequam aliter constet, & absque aliis probationibus, habet aliquid pro vero, ex præpositione Præ, & verbo Sumere. Et ista est propria & elegans significatio istius verbi, secundum quam reperitur in Digestis, et alijs antiquis autoribus. Sed in iuribus recentioribus accipitur etiam Præsumere, vt significet aliquid sine autoritate superioris p̄sumptuose agere, vt hic dicit Felyn. & in ca. Iudæi. supra. de testib. cum con
a cord.[a] † Et inde refert Abb.
2 in c. decernimus. col. xxv. de iudi. ad statutum, ne quis præsumat tale quid facere: nam non compræhendit eum, quia agit nomine alieno. & cū Abb. hic transeunt Doct. Sed tu aduerte, quia contraria opinio videtur verior, & sic, q̄ etiam compræhendatur agens alieno nomine, quando actus est de se illicitus. & probatur in auth. itē nulla communitas. & ibi glo. C. de epis. & cler. vbi tex. prohibens ne aliqua communitas ecclesiastica bona inuadere p̄sumat. habet locum etiā in eo, qui nomine communitatis inuadit, puta officiali, vel quolibet alio. Secūdo probatur, quia nil aliud est præsumptiue agere, nisi temerarie & superbe, vt est gl. in. §. sic itaq;. in authen. de nuptijs. Et simpliciter dicit præsumere, qui agit de facto, secundum glo. in d. ca. Iudæi.
3 † Quæ omnia conueniunt etiā agenti nomine alieno: vnde ēt vulgo dicimus eū Præsumptuosum, qui sit temerarius: & secūdum communem vsum loquendi, statuta sunt intelligenda, vt per Bart. in l. Labeo. ff. de supell. leg. per Felinum supra, in procem. Greg. vnde crederem talem esse in casu statuti. facit l. j. §. deiecisse. ff. de vi & vi arma. Fallit, si iste nō per dolum vel temeritatē ageret, sed per ignorantiam, secundum Card. in Clem. j. in princ. in iij. qō. de
4 priuil. & per Fel. hic. † Sed tu sane intellige istam fallentiā: quia si lex prohibet aliquid fieri, non præsumitur ignorātia: nec adiuuat lex iuris ignorantiam. C. de iuris & fact. ignor. & propterea in dubio talis cō præhendetur in statuto. Et facit pulchra decisio Alberic. de Ros. in auth. statuimus. in fin. C. de episc. & cler. & tex. in c. ij. infra ne cler. vel mona. Si vero prætenderet iustam ignorātiam, esset secus. l. generali. C. de tabul. lib. x. gloss. in l. in rem. §. tignum. ff. de rei vend. Alex. in l. de pupillo. §. nunciationem. ff. de ope. noui nuncia. & in consil. xxxvj. vilis. in j.
b volumi.[b] His sic præmissis,
5 videamus † quę sit præsumptio iuris & de iure. Et dic eā posse ita definiri: Est dispositio legis aliquid præsumentis, & super præsumpto tanquam sibi comperto statuentis. Et colligitur ista definitio ex c is qui fidem. cū ibi not. infra de spōsalib. p gl. in l. siue possidetis. C. de p̄bat. p Abb. in c. quāto. ifra eo, vbi

vbi Fely. allegat concor. & inde assumpsit nomen. Nam dicitur præsumptio iuris, quia a lege introducta. & de iure, quia super tali presumptione lex inducit firmum ius, & habet eam pro veritate. Vnde formatē cō-
6 clusio, † ꝙ contra talem præsumptionem nō admittitur probatio in contrarium. l. antiquę. C. ad Vellei. l. fi. C. ad Maced. l. fi. C. arbit. tutel. l. a diuo Pio.
c .§. si pignora. ff. de re iudi.[c] Et aliquos casus ponit Salic. in rub. ff. de proba. & Spe. in titu. de præsumptio. §. j. & ibi Ioan. And. in addi. allegat Mart. de Fan. enumerantem plures alios casus: in quibus tamen omnibus ego non puto ꝙ sit ista præsumptio, sed potius legis tantū, de quibus infra dicemus. Limitatur primo supradicta con-
7 clusio, † vt non procedat in cōfessione partis: quia probatio per talem confessionem admittitur in contrarium, vt est glo. in auth. de æqual. dot. §. aliud. & in l. in contractibus. in verbo, nullo modo. C. de nō nume. pecu. cum concord. per Felyn. in c. quoniam contra. in xvj. colum. ver. fallit ergo quinto. de probat. vbi ampliat idem esse in confessione ficta, secundum Bart. in l. absentem. in fi. ff. de pœnis. & quod not. Bal. in l. fi.
d C. de interdict. mat.[d] Et ratio est, quia licet lex prohibeat ꝓbationem in contrarium, non tamen intelligitur prohibere eam quæ fit per confessionem
8 partis, ex quo † confessio non est proprie probatio, sed releuatio ab onere probandi. l. eum qui. ff. de iure iur. per Io. And. & Doct. communiter in rub. supra, de probat. Sed pulchrū est videre in practica, quomodo debeat istud intelligi. Nam attenta ista ratione, sequeretur, ꝙ si constaret de confessione, puta quia facta in iudicio, tunc procederet limitatio: alioquin si pars diceret, volo probare per testes, qualiter tu confessus es extra iudicium, nō deberet admitti, ex quo cesset ratio: quia hic non agitur de reuelatione probationis. Imo omnino probandū est. & istud videtur fuisse de mente Iacobi de Put. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in prin. gl. magnæ. ff. de ver. obli. vbi tenuit, ꝙ si victus per sententiam arbitri velit reclamare, & probare de confessione actoris, qui confessus erat sentētiam iniquam, ꝙ non admittetur, imo incidet in pœnam compromissi: & tamen talis sententia non est efficax, nisi per prę-sumptionem iuris & de iure. Et propterea videretur sane debere intelligi quod dicit Felyn. cum multis concord. in d. cap. quoniam cōtra. & Ias. in repe. l. admonendi. colum. xliiij. ff.
9 de iureiur. † vbi generaliter dicunt, quod contra sententiam quæ transijt in rem iudicatam, admittitur probatio per confessionem partis: nam deberet intelligi, si pars in iudicio hoc confessa est. & non aliter. Et pro ista declaratione facit, q̄a ideo admittitur probatio per confessionem, propter maiorem certitudinem, quam in se habet, secūdum Aretin. & Moder. in d. rubri. de probatio. Quæ ratio nō habet locū, quādo ista confessio ꝓbaretur per testes: imo est minus certa cæ-

teris

teris probationibus, ex quo confeſsio potuit eſſe facta per errorem: cęterę autem probationes non, ex quo teſtes deponūt de eo quod viderunt, & ꝑ ſenſum perceperūt, in quo actu non ita faciliter cadit error, iuxta gl. & ibi Gem. in c. ſi ꝗs epiſcopū iij. q. ix. confirmatur iſta opinio per id quod notat Ancha. cōſi. cccl. in ꝗſtione ꝑdicta. vbi dicit, ꝙ quamuis ſtatutum prohibens admitti probationes, non intelligitur de cō feſsione, tamen iſtud non procedit quādo confeſsio probaretur per teſtes, ex quo tūc militat ratio ſtatuti, cui aliter poſſit fraus de facili fieri. Et iſta opinio eſt æquior, alioquin lites eſſent immortales, & daretur occaſio multa falſa fabricādi. Et iſtud eſt de mente Bald. in l. filiū quē habētem. C. fa. erci. in pen. quęſt. vbi dicit, quod iſto caſu nō admitterentur partes ad faciendā poſitionē de cō feſsione, ergo nec ad proban-
10 dum: † quia quod non eſt ponibile, neq; etiā eſt probabile l. ſed & ſi reſtituatur. §. j. vbi Ang. ff. de iud. ꝑ gl. & Do. in l. fin. §. quod obſeruari. C. de iura. prop. cal. & idem etiam eſt de mente Ant. Butr. in d. c. is qui fidem. vbi dicit, quod cōtra iſtā præſumptionē non admittitur aliqua probatio extrinſeca, videlicet quæ non fiat verbo ipſarū partiū. Sequitur Car. Alexan. ibi. Et poteſt dici, ꝙ iſtud eſt de mente aliorum, dum dicunt admitti probationem per confeſsionem: nam debent intelligi de confeſsione ſimplici ꝓbata immediate ex facto confitentis, nō autem per teſtes, quia tunc non eſſet ſimplex probatio per confeſsionē, ſed mixta, ſcilicet ex confeſſione & ex teſtibus, ut per Bal. in l. j. per illum text. C. quib. ex cauſa ſerui pro præmio liber. & Anch. in d. conſi. & per moder. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. ſi cert. peta. Bene credo quod per denuntiationē euāgelicam poſſet ſuccurri etiam per examinationem teſtium, prout dixi in c. nouit. ſupra, de iudi. & ita intelligit Inno. in c. quia plerique. de immun. ecc. Bald. & Imo. in l. ſi quis inſtituatur. in fi. ff. de hęredi. inſti. qui loquuntur quo ad forū conſcientiæ, licet mod. nō aduertentes ita generaliter eos allegēt: & iſtud eſt magni effectus, per ea quæ dixi in d. c. nouit. Intelligitur etiam ſupradicta limitatio procedere in his, quæ depēdent a cōſenſu patris: ſecus ſi ſimus in materia, in qua lex nō attēdat eius conſenſum, prout in caſu matrimonij. c. ſuper eo. infra de eo ꝗ cogn. cōſang. vxo. per Abb. & alios in d. c. is qui fidem. & Fel. in d.
11 c. quāto. † ſecundo limitatur prædicta cōcluſio, vt parte nō opponēte, admittatur probatio cōtra talem præſumptionem: & propterea ſi ſententia trāſierit in iudicatum, & parte non opponente, victus probauerit de eius iniuſtitia, tūc prior ſententia retractabitur, ſecundum Inno. in c. fraternitatis infra de frig. & malefi. & Doc. in c. cum dilecta. ſupra de reſcri. cū cōcor. per Feli. in d. c. quanto. & ſimi. multis per Iaſ. in l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt
c ſui vel alie. iur. [c] Et eſt ratio

ſecundum

ſecundum Card. Alexan. in d. c. is qui fidē. quia cum præſumptio iſta ſit introducta propter dubietatem, & in hoc diſtet a fictione, quæ inducitur ſuper caſu claro: ſi facta ſit probatio, debet ceſſare talis præſumptio. quæ ratio ſi vera eſt, eſt valde notabilis: quia ſequeretur, ꝙ ante perfectā probationē poſſet ille qui obtinuit, excipere, & prohibere, ne vlterius probationes aliquo modo fierent, ex quo adhuc non eſt caſus clarus, per quem debeat tolli talis præſumptio. Sed ego non puto iſtā rationem verā: vnde dic, ꝙ ratio eſt, quia pars quæ non oppoſuit, videtur renuntiare fauori ſuo, & tacite conſentire. c. ij. infra de accuſ. in ſexto per Bar. in l. j. in vlti. not. C. de dilationi. quæ tacita confeſsio ſibi præiudicat, vt ſupra vidimus. & ita tenet Alex. in l. iudex poſteaquam. ff. de re iud.

12 Et ex hoc infertur, † ꝙ cū admiſsio capitulorum ſeu articulorum, fiat ꝑ interlocutoriā iudicis, vt per Card. in cle. ſæpe. §. & quia. in vij. no. de ver. ſig. ſi pars permittat labi tēpus ad appellandum, videtur quo ad ſe conſentire, non quo ad iudicem: quia cum ſit interlocutoria, iudex poteſt eam quandocunque. l. quod iuſsit. vbi Bar. ff. de re iudi. & per Card. in d. clem. ſæpe. & debebit reuocare quotieſcunque requiſitus ſit, antequā ſit plene probatū. Et ita poteſt ſaluari quod notant Card. & Alex. in d. c. is qui fidem. Et in hoc erit bonū habere iudicem fauorabilem. Contra ſupradictam limitationem, quam Docto. indiſtincte approbant, obſtant duo. Primum eſt, quia cum regula ſit, ꝙ probatio non admittatur contra talem præſumptionem: & iſte ſit articulus iuris, & conſequēter notorius. l. cum quidam. §. ſuū. ff. de acqui. hære. per Bald. in l. cum proponas. C. de reb. cred. cum concor. ſequitur, ꝙ etiam parte non opponente, proceſſus ſit nullus: quia vbicunque conſtat iudici notorie de defenſione partis, licet pars non opponat, proceſſus eſt nullus, ſecundum Bald. in l. non dubium. in fi. C. de legib. & latius in diſputatione ſua, incip. Statuto cauetur ꝙ fœnerator. & per Anch. in reg. iur. Ea quæ in v. col. & per Aret. in c. fraternitatis. ſupra, de teſti. Sed tu reſponde, ꝙ iſtud procederet vbi eſſemus in caſu qui non dependeret a voluntate partis, prout ſunt cauſę criminales, de quibus per Bar. in l. j. §. j ff. ad Trebel. Sed in noſtro caſu eſt ſecus, ex quo pars non opponendo, videtur renunciare fauori ſuo: qua renuntiatione ſtante, non eſt aliquod notorium quod poſsit ſuppleri per iudicem. Et propterea ſicut in notorio facti iudex non ſupplet, niſi ſit a parte allegatum, vt per Alex. in l. j. C. vt quæ deſunt aduoc. ita videtur dicendum in iſto notorio iuris, cui pars per tacitum cōſenſum poteſt renunciare. f [f] Et iſtud procedit, etiam ſi in hoc iudicio producerentur articuli de directo contrarij prioribus: de quo ꝑ Moder. in c. fraternitatis. poſt Aret. ſupra, de teſt. & fa. quod no. in l. ſi diuerſa. C. de tranſact. Secundo obſt. tex. in d. l. fin. C. arbit. tutel. Pone

ꝙ iu-

13 † ꝙ tutor in inuentario pupilli describat etiam res proprias: præsumptio est iuris & de iure, ꝙ sint pupilli. Pone rursus ꝙ tutor velit probare esse suas, & pupillus non opponat, nunquid possit obtinere? Et videtur ꝙ sic, ex supradicta limitatione: tamen contrariũ est verius, qa secundum Salic. ibi, dato ꝙ essent suæ, ex quo eas descripsit in inuentario, videtur donasse pupillo. sequitur Sozi. in consi. lxj. in primo dubio. in j. vol. Et propterea cum tutor in inuentario descripsisset rem sibi a patre pupilli legatam, in contingentia facti fuit dictum, videri eum renũtiasse legato. Sed tamen aduerte, quia illud dictum Saliceti, ꝙ censeatur tutor donasse, non videtur verũ, nec probatur in d. l. fina. quæ cum sit exorbitans, non est extendenda. auth. quas actiones. vbi not. C. de sacrosan. eccle.

14 † Tertio limitatur supradicta regula, vt non procedat quando probatio contra talem pręsumptionem fieret per indirectum, vt est gl. in cle. j. in verb. fecisse narramus. de proba. & Alex. in d. l. a diuo Pio §. si pignora. & per Fely. in d. c. quãto. Et adde, ꝙ ratio est, quia cũ lex requirat certas qualitates in actu in quo inducit talẽ præsumptionem, semper admittuntur probationes, ꝙ quis non sit in tali casu, vel non concurrat aliqua ex requisitis qualitatibus, vt per Bart. in l. j. §. & parui. ff. quod vi aut clam. per l. iiij. §. cõdemnatum. ff. de re iudi. vbi Doct. & per And. Sicul.

g consi. xv. col. vij. in j. vol. [g] Et pro hoc facit quod notat Car. Alexand. in cap. ad id infra de sponsal. vbi post Imol. & Doc. dicit, quod licet sit præsumptio iuris & de iure, quod si mulier contracto matrimonio per metum diutius cum marito cohabitauerit, purgatus sit metus: tamẽ admittetur ad probandum etiam cohabitationẽ fuisse violentam: & sic hoc pręsumptio tolletur per indire-

h ctum. [h] Ad idem etiam facit.

15 † quia si detur possessio per tantum tẽporis, cuius initij memoria non sit in contrariũ, præsumitur legitimus titulus, estq; etiam præsumptio iuris & de iure, secundum Felyn. in c. cũ nobis. colum. iij. de præscrip. & tamen contra eam admittitur probatio indirecta, scilicet non esse lapsum tantum temporis, vt ibi dicitur. Et ex hoc

16 infero, † quod non admittetur aliquis isto casu ad probandam malam fidem, vt dicit Iacob. Butrig. in tract. de homag. colum. iiij. quem refert & sequitur Sali. in l. ij. C. de serui. & idem est de mente Abb. cõs. lxxxj. clericus quidã. in ij. & Anc. in c. j. de præs. in sexto. nisi de ea cõstet, vel per cõfessionẽ partis, vel esset notoriũ, & sic essemus in casu alicuius fallentiæ hic positę. Et ita fœdere distinctionis põt cõcordari quod dicit Philip. Fran. in d. c. j. & Ioã. Firmia. in repertorio suo referens Io. And. & Can. in cap. si diligenti. de pręscrip. in ver. pręscriptio. Ad supradicta etiam facit quod no. Bald. post glo. in c quoniam frequẽter. in j. in iiij. col. supra, vt lit. nõ cõ-

17 test. † vbi si quis examinauerit testes ad perpetuã rei memoria

habet annum vtilem ad conue niendũ aduersariũ: alias lapso illo tempore, præsumitur examinatio facta in fraudẽ, & est præsumptio iuris & de iure, vt ibi dicitur: quæ tamen recipit probationem in contrariũ per indirectum, puta si probetur nõ esse lapsum annũ ab eo tempore, quo potuit experiri. Et ex ista limitatione deciditur quæstio quæ fuit inter Argentinum de Forli. & Sali. de qua ꝑ Bal. in d.l. fin. C. arbit. tutel. Quar-
18 to limitatur, † nisi contra talẽ præsumptionẽ esset notoriũ, vt per Rom. cõs. cccl. in viij. col. cum cõcord. per Felyn. in d. c.
19 quanto. Et facit, quia † sublata qualibet probatione in contrarium, nunquam tñ censetur illa prohibita quæ fit per euidentiã rei, vt dicit Bal. in l. contra negantem. in fi. C. ad l. Aquil. & in rub. C. de probat cum simi-
1 libus.[1]. Intellige tamẽ supra-
20 dictam limitationem, † qñ notoriũ ipsum allegaretur i actis: alias nihil iuuaret, vt per Alexan. in l. vnic. C. vt quæ des. aduo. & in consi. cxviij. in pe. col. in iiij. fal. l. si adulterium. .§. idem Pollioni. ff. ad leg. Iul.
21 de adul. Item † intellige procedere in notorio facti permanẽtis, vt loquitur Rom. in d. cõsi. cccl. alias ex quo notorium nõ est facti remanẽtis, deberet ꝓbari, iuxta no. in cap. vestra. de cohab. cle. vnde tunc limitatio nõ procederet, ex quo lex reijcit probationem a tali præsum
22 ptione. Et facit ratio: † nã sententia facit notorium. cap. fin. infra, de cohab. cle. notatur in c. cum olim. de verbo. signifi. quod notorium est præsumptionis, vt dicit Felyn. in d. c. quoniam contra. in iiij. fallen. post alios: vnde si detur notoriũ veritatis, illud præualet. Sed istud notorium veritatis non potest procedere in notorio facti trãseuntis, quia in eo requiritur ꝓbatio per testes, quæ fundatur in præsumptionibus: merito ergo prior præsumptio tanquam efficacior debet præualere. l. diuus. ff. de in integ. restitu. Aduerte etiam, ꝙ in omnibus casibus, in quibus succurritur aduersus sententiam, quæ transijt in iudicatũ, in ijsdem videtur, ꝙ limitetur prædicta regula, ex quo pro tali sentẽtia est præsumptio iuris & de iure. Et ꝓpterea in supradictis limitationibus comprehenduntur quinque casus positi per Fely. in d. c. quoniam contra. Quinto limitat Felyn. in d. cap. quanto.
23 † vt nõ procedat antequam feratur sententia prætextu talis præsumptionis: nam admittetur probatio in contrarium, vt est glo. quam ibi not. Domi. in c. ordinarij. in j. in verbo, libere infra de offic. ord. in sexto. Sed ista limitatio non est vera, & contra tex. in d.l. fin. & d.l. antiquæ. cum simi. & contra mentem omnium. Nec text. in d. c. ordinarij, facit pro ista limitatione: quia ibi etiã ꝙ non ostendatur dispensatio in tempore constituto, licet lex præsumat nullam adesse, non tamen probatur ꝙ sit per præsumptionem iuris & de iure. Præterea ibi non admittitur ostensio dispensationis in vim probationis, sed potius per purgationẽ moræ, quæ retrotrahitur ad tẽpus, quo nondum erat aliquid

præ-

prĉsumptiõ, vt ꝑ Bal.in c. quoniam frequenter.supra, vt lit. non contest. Sexto vltra mo
24 der.tu limita,† vt licet nõ admittatur probatio cõtra talem præsumptionem,admittitur tamen restitutio in integrum, si iusta causa subsit. Ita probatur ex no.per Bar. Alex. & alios communiter in l.inter stipulantem.§.j.ff.de verb.ob.vbi in iudicijs, quando lis contestatur, præsumptio est iuris & de iure,quod de eadem re intellexerit actor & reus:& tamẽ si reus ostendat aliquam causam, per quam probabiliter errauerit, debebit sibi succurri per restitutionẽ in integrum,ex clausula generali,vt ibi per eos. Facit,quia videmus ꝙ si subsit iusta causa, succurretur eodẽ remedio contra sententiam quæ transijt in iudicatum,l.diuus.ff. de re iu.per Ias.post alios in l. admonendi.ff.de iureiu. Circa prædictam tamẽ limitationem aduerte, quia cõtrariũ videtur præsupponere Abb.in c.constitutus.in vlt.colum.supra,de in integ.rest.dũ dicit,ꝓ decretum iudicis interueniẽs in actu, facit præsumi eũ solenniter gestũ l.j.C.de præd.decur.lib.x.Sed ista non est præsumptio iuris et de iure,vnde secundũ eũ admittitur restitutio in integrũ,& poterit probari læsio.Sed responde,ꝙ dictũ Abb.procedit, vbi esset specialis præsumptio iuris & de iure quem non esse læsum: nã tũc non concederetur restitutio: secus vbi lex simpliciter præsumit veritatem. Se-
25 ptimo limitatur, vt† possit admitti probatio per protestationem, quæ actum præcesserit, vel interuenerit in ipso actu: vt est gl.in c.vidua.infra de regul.per But.& Card.Alex. in d.c.is qui fidẽ.vbi præsumptio est,ꝙ nouitia quæ assumit habitum professarum,vel se ingerit in actibus ad eas pertinẽtibus, sit professa,nisi protestatio prĉcesserit. k Et istud procedit ẽt in fictione:vnde si maritus protestetur vxori, ꝙ non intendit teneri actione ex stipulatu tacita,tunc non procedit dispositio,de qua in l. vnica. in prin. C.de rei vxo.act. vt etiam tenet Bal.Noue.in tract.de dote, in c.pat.in ij.priuilegio. Et est ratio,quia lex introducit illud remedium partibus ignorantibus, vt ibi dicitur: non autem inuitis. Et ista limitatio effectualiter comprehẽditur in tertia,quam supra,retuli. In contrarium tamen facit quod not. Bart.in l.j.§.item solent. in fi. ff.de off.præf.vrb.vbi protestatio tutoris facta in inuentario, ꝙ si qua posuerit non ponenda, velit ea haberi pro non appositis,eum non releuat a præsumptione,de qua ĩ d.l.fi.C. arbit. tut. Sed responde ꝙ istud procedit in protestatione generali, quam lex reprobat, cum velit omnia minoris bona in inuentario specialiter describi: si subsit tamen iusta aliqua causa erroris,illi succurretur per restitutionem in integrum,iuxta supradicta. & ita intelligo qđ not. Bal. in d.l.fina. infra qõ. Et dum glo. in d.c. vidua. ponit octauam limitationem, vt admittatur probatio in contrarium per vnum testem & iuramentum in supplementum probationis, ab omnib. reproba-

tur, et bene, vt per Card. Alex. in d.c. is qui fidem.

ADDITIO.

a ¶ Concordan. Et vide Alexã. cõs. cxxiij. nu. 27. et seq. in iiij. volu. Io. Nico. Arelatan.

b ¶ Volumine. Adde ꝙ præsumptio hoc modo sumpta, prout sonat in delictum, est multiplex: alia.n. est vsurpatoria, alia diabolica, alia sacrilega, alia conspiratoria, alia perniciosa, alia nefanda, alia ambitiosa, alia fastuosa, alia præordinata, alia inobediẽtię, alia negligẽtiæ: de quibus omnib. vide Alber. in suo Dictio. ver. præsumptio est multiplex. Idem Io. Nicol.

c ¶ De re iudica. Vide Alex. in l. inter stipul. §. j. de verb. obli. & in consi. xlvij. & consi. xcj. col. fi. in vj. vol. & cõsi. cxiiij. in iiij. vol. & consi. lxxvij. in fi. in vj. vol. Rom. consi. cccl. late Hippolyt. de Marsi in l. j. §. ad quæstionem. in fi. de quęst.

d ¶ Matrimonio. Vide Roma. in d. cõs. cccl. Alex. in d. §. j. & in oĩbus cõsilijs præallegatis.

e ¶ Iur. Adde Alex. cõs. lxxvij. redẽptoris. col. vlt. in ij. vol.

f ¶ Renunciare. Contrarium, ꝙ in notorio facti, etiam si non allegetur a parte, iudex supplere posſit, tenet Roma. consil. cxxvij. in fi.

g ¶ Volumine. Bene facit ꝙ dispositio exceptionẽ excludẽs, vbi super certa qualitate fundatur, exceptiones illi qualitati detrahentes non cẽsetur excludere, vt per Bar. in l. diuus. ff. de testa. milit. Aretin. in §. plane. Insti. eod. titu. Alex. in d. §. & parui. Facit etiam quod volunt Ioan. And. & Domi. in cap. filij. de hæretic. quod iura omnia quæ disponũt alicui probationi ratione certæ qualitatis standum, ita ꝙ non admittatur probatio in contrarium, intelligi debent, dummodo non probetur talem probationẽ esse falsam & sic ꝙ non est probatio ita qualificata.

h ¶ Perinde rectum. Adde eundẽ Præposi. in cap. veniens. de sponsa.

i ¶ Similibus. Et idem Bal. in l. j. C. si aduer. lib. Alex. cõsi. 39. col. pe. nu. 23. & 24. in vj. volu. & consi. xxxv. col. iij. nu. 8. in iiij. vol. cũ varijs cõcord. & similibus egregie adductis p Hippol. Marsi. in l. j. §. si serui quasi. nu. 5. de quæ. ad quem suffi. ciat remisſio: multa enim egregia tradit pro huius limitationis corroboratione.

k ¶ Præcesserit. Contra hanc limitationẽ vr facere qđ voluit glo. not. in c. per tuas. in medio glo. magnæ. de condi. appos. & ibi not. Io. And. & Præpos. & idem Præpos. post Bur. in c. veniens. ij. de spons. & Aret. in l. Titia. §. idẽ respub. de verbo. obli. ꝙ si duo contrahant sponsalia de futuro, secuta copula carnali, sponsalia transeunt in matrimonium pręsumptũ præsumptione iuris et de iure, adeo vt non admittatur probatio in contrarium. d. c. is qui. & d. c. veniens. Licet ergo spõsi de futuro protestentur, ꝙ quãuis sequatur copula, non intendũt ꝙ sponsalia transeant in matrimonium, nec contrahere matrimonium, tamen talis protestatio non releuat, nec derogat præsumptioni iuris & de iure, quæ resultat ex copula. Vides ergo,

ergo, quod contra præsumptionē iuris & de iure non admittitur protestatio in contrarium. Saluando limitationem præceptoris mei, quæ videtur de mente Bart. & Doct. in l. non solū. §. morte. de noui oper. in quæst. illa, an protestatio declaratoria tollatur per actū contrariū. vbi post alios Ias. col. viij. ver. tertia conclusio. Bartol. & Alex. col. xlix. & seq. dicas, quod ideo in casu illius gl. protestatio reijcitur, quia est turpis, & inducēs peccatū fornicationis, nimirū si non releuet contra præsumptionē iuris & de iure, fauore matrimonij & causa peccati euitandi introductā: et illā esse rationem illius gl. tradit Pan. ibi. & Præpos. Idem Prępos. et Ant. latissime in d. c. veniens. & Ias. & Ioā. Ru. Alex. in d. §. morte. Ex qua gl. & dictis Docto. potes colligere vnam sublimitationem, seu restrictionē huius limitationis præceptoris mei, vt nō procedat vbi per præsumptionem iuris & de iure tollitur peccatum: tunc enim protestatio præcedens vel subsequens non valet ad tollendā talem præsumptionem. & ita expresse restringit Præpos. in d. c. veniens.

IN TERTIAM partem pręsumptionum argumenta.

1 *Præsumptionis iuris diffinitio.*

Præsumptio non aptatur nisi super verisimili. ibi.

Exceptionem non verisimilem iudex non debet admittere.

2 *Præsumptio iuris an sit proprie probatio.*

3 *Præsumptio iuris an & quando dicatur liquidißima probatio.*

Præsumptio legis sufficit ubi lex requirit probationem per instrumentum.

Actus præsumptus a iure, eo ipso probatus dicitur, quod non probatur contrarium.

4 *Intellectus l. Lucius. de cond. & demonst.*

5 *Præsumptionem cadere tantū super his quæ sunt facti, quomodo intelligatur, & quomodo intelligatur illud quod facta non præsumuntur &c.*

6 *Possessionem ipso iure continuari de defuncto in hæredem si statutum disponat, talis possessio non dicitur vera ante naturalem appræhensionem, & ex tali non datur interdictum recuperandæ.*

Facta nō præsumuntur, sed probari debent.

7 *Lex non præsumit nisi constito de certo signo signorum autem alia necessaria, alia uerisimilia.*

VENIAMVS ad pręsumptionem iuris iam. Præsumptio iuris potest
1 † meo iudicio sic definiri: Est probabilis cōiectura ex certo signo proueniens, quę alio non adducto, pro veritate habetur.

Est verum, quod Bald. in l. ea quidem. in princ. C. de accus. & in rub. C. de prob. aliter definiuit, vel, vt ego arbitror, potius descripsit: vnde tu tene meam definitionem. Primo dixi probabilem coniecturam: quia omnis præsumptio legis est fundata super verisimili. c. quia verisimile infra eo. & fa. quod not. Bal. in l. fi. per illum tex. in vlti. not. & in xx. oppos. C. de hær. instit. vbi præsumptiones legum non aptantur, nisi super verisimilibus: & illa præsumptio est efficacior, quæ est verisimilior. l. ij. C. de sicar. vt ibi per Bal. Sed dicit idẽ Bal. in rub. supra, de prob. quod prę sumptio, est ratiocinatio de re verisimili. facit, quia quod non est verisimile, habet quandam falsitatis imaginem. l. milites. §. oportet. C. de quęst. Bal. in l. j. C. de ser. fug. vnde experimẽtum veri sermonis est, vt concordet cum rebus sensatis. l. si ita quis. ver. quod nemo. ff. de euict. Et exceptionem non verisimilem iudex non debet admittere, vt dicit Ant. But. in c. super hoc. de renunc. facit l. satis. C. de falsis.[a] secundo dixi,
a
2 † coniectura, ad differentiam probationis, quia præsumptio, non est proprie probatio. l. Lucius. ubi Dyn. & Bar. ff. de cõdi. & demõst. Bal. in addit. Speculum in tit. deposit. in vers. præsumptio. in j. col. Et facit ratio, quia præsumptio releuat ab onere probandi, ergo nõ est probatio, vt not. in rub. supra, de proba. & facit quod not. Bar. in l. iij. alias l. j. C. de fid. instr. lib. x.[b] Et istud tãto fortius uideretur procedere, ubi requireretur probatio euidens, per tex. in l. ij. in fi. C. qui accus. nõ pos. Sed tu aduerte, quia licet verum sit quod præsumptio iuris non dicatur probatio, imo sit diuersa: vt etiam dicit Alex. in l. j. C. de test. mil. lex tamen parificat istos casus, vel quod quis probet, vel quod habeat pręsumptionẽ iuris pro se: quia
b
3 † talis præsumptio dicitur liquidissima probatio l. licet Imperator. vbi Alex. & Ias. ff. de lega. j. gl. in l. si tutor petitus. C. de peric. tut. cũ infinitis concord.[c] Imo præsumptio legis sufficit, vbi lex requirit probationem per instrumẽtum. l. quæcunque iuncta l. j. C. de apoch. pub. lib. x. quem ad hoc notauit Bal. in l. j. C. de fideicom. in l. j. §. j. C. de rei vxo. Mod. in l. pactũ quod dotali. C. de pact.[d] Idẽ est si statutũ requireret lucidissimas probationes. l. j. ubi Ful. & cęteri. C. de testa. milit. Dum ergo lex æquiparet istos casus, certe talis æquiparatio procedet etiam in materia pœnalis & correctoria, vt p Bart. & Alexand. in l. j. ff. de legat. j. Et istud mihi magis placet, quia actus præsumptus a iure, eo ipso probatus dicitur, quod non probatur contrarium. glo. in l. secunda. C. de erro. calc. in l. si creditor. C. de pig. actio. in l. testamẽto. C. de testa. mil. cum simil. per Andr. Sicul. in rub. supra de probat. colũ. xi. Nec obstat d. l. Lucius. per quã dicit Alex. ꝙ
c
d
4 † vbi probatio conditionaliter requiritur, nõ est satis præsumptio: quia tale dictum debet intelligi secundum legem quam allegat, videlicet vt procedat vbi sumus in casu,

casu, in quo constet subesse præsumptionem, & nihilominus requiratur probatio: nam tunc ne ista requisitio sit penitus inutilis, adhuc requiritur probatio, iuxta notata in l. si quando. de legat. j. Nam intelligo tex. in d.l. Lucius, quando filius erat in quasi possessione filiationis, propter quam habebat præsumptionem legis pro se, ꝙ esset filius: nec requirebatur alia probatio, vt per gloss. & Doct. in l. Titia. ff. so. mat. ꝑ Ias. in l. neq; professio. C. de testa. & Alex. in consi. lj. in j. volu. Vnde cum testator instituerit eum, si probaret se filium, satis ostendit se non fuisse contentum de illa præsumptione. Et quod ille tex. loquatur quando filius erat in quasi possessione filiationis, probatur ex tex. in fi. qui præsupponit absq; aliqua probatione, testamentum esse nullius momenti: certe nisi fuisset in quasi possessione, requirebatur probatio, ex quo erat fundamentum intentionis suæ, l. verius. ff. de proba. Item confirmatur, quia dato ꝙ non esset in quasi possessione, non videtur ꝙ testamētum esset nullum. Nam præteritus non potuisset habere hęreditatem, nisi probasset: ergo vt testamentum sustineatur, illa conditio debet haberi pro non adiecta, tanquā tacite inesset. l. in conditionib. §. j. ff. de cond. & demon. l. iij. ff. de lega. j. quæ interpretatio in dubio fuit capienda. l. iij. ff. de testa. mili. Et isto casu filius nunquam reperisset se præteritum, & sic testamentum valuisset, quicquid dicat Pau. de Cas. in d. l. Lucius. Aliam solut. ad illum text. etiam ponit ibi Iaco. de Are. & Imol. & referunt Moder. in d. rub. & in l. j. C. de testa. mil. Dic vt per eos. Non obstat d. l. ij. C. qui accus. quia in illo casu cessabat præsumptio: vnde ea cessante, bene requiritur euidens probatio: sed non sequitur, ꝙ præsumptio ipsa non faciat euidentem probationem. Præterea ex eo ꝙ dixi, coniectura, manifeste apparet ꝙ † præsumptio procedit solum in his quæ sunt facti, 5
quia in talibus habet locū coniectura: non autem in his quæ sunt iuris, quia de eis semper lex est certa. d. l. cum quidam. §. suum. ff. de acquir. hær. Et in certis non est opus coniecturis. l. continuus. in prin. ff. de verb. obli. Sed contra hoc obst. quod quotidie vulgo dicimus, tale quid est facti, & facta non præsumuntur. l. in bello. §. factæ. ff. de capt. per Iaso. in l. serui electione. col. ij. & in l. legato generaliter. ff. de leg. j. & in authen. sacramenta pub. C. si aduers. vend. & alibi in varijs locis. Sed tu aduerte, quia ille tex. nō loquitur in præsumptione, sed in fictione. Nec simpliciter probat ꝙ lex non fingat in his quæ sunt facti, sed probat ꝙ in causa facti fictio non habet locum. Et idem apertius dicitur in l. deniq;. ff. ex quib. cau. ma. circa quam rationem Bartol. ibi laborat, & declarat quod hoc sit propter inhabilitatem extremorum. Sed istud est assignare nouam rationem, non autem sustinere rationem Iureconsul. prout etiam faciūt Moder. in dicta l. si is qui pro emptore, Vnde tu dic, quod

vsucapio producitur ex continuatione possessionis. l. iij. de vsucap. & sine ea esse non potest. l. sine possessione. eod. titu. & sic producitur ex causa consistente in facto, in qua lex nihil fingit. Et ratio est, quia si lex fingeret vsucapionē processisse, necessarium esset quod fingeret etiam super causa ipsius, & sic super possessione: quæ possessio cum acquiratur & amittatur per actus naturales, l. j. de acquiren. possess. non potuit per fictionem legis alterari. l. iij. §. ex contrario. ff. eo. titu. & facit. §. simul. Insti. de leg. agna. tute. Nā cū possessio sit de substantia vsucapionis, lex non potest ea quæ de substātia sunt, tollere: vt no. in l. ij. ff. de vsuf. ea. rer. quæ vsu cons. Et ideo etiam si quis reuertatur postliminio, non tamē recuperat possessionē, nisi noua apprehensione eā reacquirat. l. cū hæredes. §. j. de acq. pos. Sequit ergo, vt quāuis lex fingat sup facto nunquā tamē fingit super causa facti, repugnante modo a l. naturali tradito. Et facit ꝙ not. Bald. supra in rub. de cau.
6 possess. & propr. col. fin. † vbi si statutum velit ipso iure continuari possessionem de defuncto in hæredem, talis possessio ante apprehensionem naturalem non dicitur vera possessio, quia eam non potest lex transferre sine actu naturali & organis corporis: & propterea ex tali possessione non competeret possessorium recuperandæ, vt est communis opinio. de qua per Alexan. in l. in suis. in v. col. ff. de libe. & posthum. licet Decius inaduertenter contrarium dixerit, consil. lxxxiiij. de quo etiam per Ias. in l. si so-
e rori. C. de iur. deliberan. e

Et ex his apparet, quod d. §. factæ. nihil obstat. Puto tamen quod regula Docto. sit in se vera, sane eam intelligendo: quia verum est, quod regulariter facta non præsumuntur, imo debent probari. l. verius. ff. de probat. Et istud præsertim procedit in factis accidentalibus: quia accidentia extrinseca non præsumuntur, vt est gloss. not. in c. si forte. in verb. sciente, infra de elect. in sexto. gloss. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. & per Raph. Com. in l. ij §. j. ff. de except. & fa. tex. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verb. obli. Ista tamen regula fallit in infinitis casibus, in qb. facta præsumuntur præexistente causa, de quibus infra dice-
7 mus. Tertio subsequitur, † ex certo signo prouenien s. Dixi certo: quia nisi constito de signo, lex non præsumit: vnde si de eo aliter non constet, debet probari. c. sicut. j. infra, de simo. vbi lex pręsumit aliquem simoniacum ex signis, sed requiritur prius, quod de signis constet: sicut præsumitur pater diligere filium, sed opus est ꝙ constet eum patrem esse: & sic in simili. quia semper ex præsupposito certo, sequitur deinde præsumptio. Appellamus autē ista præsupposita, signa: quia sicut argumenta habēt sedes seu locos suos, vnde oriuntur, vt dicunt Arist. & Cic. in Topicis: ita ēt præsumptiones oriuntur ex certis sedibus, quas sedes Hermogenes in rhetoricis

signa

signa appellat. Eorum alia sunt necessaria: vt eam quæ peperit, concubuisse. Sed hæc nec ad actum pertinet. nec ad præsentem materiam. Alia sunt verisimilia tantum: vt, non esse pudicam, quæ cum alienis viris clam vagatur. c. tertio loco infra eodem. & de his videbimus. Sunt autem innumera, vt dicit Quintil. Et merito Bartol. in l. fin. in fin. princip. ff. de his quæ met. caus. dicit ꝙ ista materia non potest tractari, quia non possunt capi regulæ, sed magis secundum accidētiam factorum iudicatur. Nos tamē quamplurima dicemus q̄ vt meliori ordine habeātur, cōgeremus sub certis regulis.

ADDITIO.

a ℭFalsis, vide vltra deducta hic plura egregia dicta in hac materia per Ias. in l. si extraneus. col. ij. et iij. de cōd. ob caus. vbi multa congerit ad dotem huius materiæ: ad quem sufficiat remissio. Et vltra cum multo latius Hipp. de Mar. in l. j. in pri. nu. xxxv. vers. quo autē ad tertiā. ff. de qō. & in d. l. j. §. ad quęstionē. nu. 17. & 18. vers. nota ēt vlterius. Et latissime in repet. rub. de probat. nu. 108. versi. itē & vltra prædicta &c. Ex quibus locis poteris optime materiam verisimilitudinis colligere. Io. Nicola. Arelatanus.

b Lib. x. Quando enim iuris pręsumptio est pro aliquo releuatur ipse ab onere probandi, & transfertur in aduersarium, vt per Bar. in l. in illa. in fin. ff. de verbo. obli. facit l. ab ea. ff. de probat. & c. bona fides. depos. cū vul. vt per Cęp. cōs. xxxiij. multa possent. & per Hippo. de Marsi. sing. ccccl j. decreui. Ita vi quando præsumptio est pro aliquo, aduersa pars quæ vult probare contrarium, grauatur duriore probatione, sic quod efficaciores probationes requirū tur, per tex. vbi pōderat Albe. Raph. Fulg. & Ias. in vj. no. in l. si extraneus. ff. de condi. ob caus. text. vbi expresse no. Panor. in c. quia verisimile. de pręsumpt. extra facit tex. cum gl. in l. fi. & ibi Bal. ff. de eo quod met. caus. cum alijs pluribus cōcord. traditis per Marsiliū in d. sing. cccclj. decreui. Adeo ꝙ tunc non est locus delationi iuramenti in supplementum probationis, si semiplene probasset per vnum testē, vel alio modo. gl. est not. in d. l. fin. quod met. caus. & ibi expresse not. Bal. et Hippol. in d sing. cccclj. & Ias. in l. admonendi. col. antep. nu. 106. de iureiu. & multa egregia dicta ad hoc cumulat idem Ias. in repe. d. l. admonendi. colum. 95. ver. ex hoc correlarie &c.

c ℭConcord. Vide Hippoly. de Marsi. in rub. de proba. nu. 183. versi. restat videre de alia specie probationis. q allegat plures gl. concor. & in l. j. §. si quis dicat. nu. 16. ff. de qō. q dicit, ꝙ iuris p̄sumptio affert secū probationē. Et eundem in pract. crimin. §. principium. nu. 14. fo. 3. secundū mag. impressionem. Adde Alex. in l. manifeste. col. j. & ibi Iaso. latius. col. iij. not. ii. per illum tex. ff. de iureiur. Pau. cōs. cxvj. uiso cōpromisso. col. pē. lib. j. in nouis. Et Steph. Bertrā. in cōs. xxxix. col. ij. in ij. uol. nouissimorū, ubi allegat Soz. et alios. adde ꝙ dicit Bal. ī d. l.

d. l. si tutor. quem refert & sequitur Felyn. in rub. de proba. colū. j. ꝙ vbi ad reportandam victoriam requiruntur probationes liquidissimæ, sufficit ꝓbare per præsumptiones a iure inductas. & ibi vide concord. per Felyn.

d ¶ De pact. Et illud dictū Bal. sequitur Alex. consi. cxxvj. repetitis &c. col. fin. in vj. lib. & And. Barb. in rep. l. cū acutissimi col. ix. C. de fideicōmiss. Hippol. in rub. de prob. nu. 57. fol. 6. secundum impressionem nouis. in magna margine.

e ¶ Deliberan. Et hoc statutum seu potius consuetudo viget in toto regno Franciæ, quia mortuus saisijt viuū: id est, mortuus uidetur dare possessionē hæredi viuo: vt expresse dicit Cyn. in l. ea lege. C. de cond. ob cau. & Ioan. Fab. in §. sui. de hær. qual. Insti. melius in §. j. Instit. de interdic. & Barb. in repet. rub. de caus. posses. & propriet. colum. xxij. Alexand. in l. cum hæredes. col. j. de acqui. posses. & in consil. lxxxij. perspectis his. colum. ij. & consi. sequen. visa facti narratione. vbi per iiij. aut v. col. in ij. volumi. & consil. xxxvij. in causa motæ per Angel. &c. col. ij. in j. volumi. & melius quam alibi per Bartho. de Chassaneu in comment. consuet. Burg. in titu. de successio. §. le mort saisist le vif. quasi per totum. Ex quibus omnibus locis præallegatis videre poteris, an pro tali ficta possessione detur interdictum adipiscendæ, & recuperandę. Vnū tamen nolo te omittere in practica, quod dicit not. Ioan. Fab. in d. §. j. de interd. & etiam attestatur Chassa. vbi supra, ver. & de hac consuetudine memoratur &c. quod est de consuetudine & stylo Curiæ in regno Franciæ, quod ex tali possessione hæredes solent intentare remedium retinendæ possessionis, dicentes se saisitos, & turbari in possessione, & sic concludunt in casu nouitatis, quamuis realiter non fuerint adepti possessionem: & hoc facere possunt secundum eos, & ita quot die practicatur in Gallia.

Ioā. Nico. Arelatanus.

REGVLA PRIMA PRAESVMPTIONVM.

1 ☞ *Præsumptionis naturæ uis.*

PRIMA regula sit, quòd qualitas quæ naturaliter inest homini, semper adesse præsumitur.

Hanc regulam probat gl. in c. si forte. de elect. in sexto. gl. & Doct. in ca. is qui fidem. de sponsal. vbi appellant talem præsumptionem esse præsum-
2 ptionem naturæ. † & idem firmat Ang. in repetit. l. sciendū. in antep. col. ff. de verb. obli.

Prima præsumptio.

1 ☞ *Patres præsumuntur amare filios suos, & econtra.*
2 *Patres præsumuntur plus terreri in filiis, quàm in seipsis.*
3 *Filii metus, qui in studio renunciauit beneficio, propter metum qui in patria inferretur patri, est iustus metus.*

EX hoc primo infertur, quod
2 † patres præsumuntur amare filios suos, & econtra, l. isti quidem. ff. quod met. causa. l. si pupillorum. §. si pater. ff. de reb. eorum. l. nec ei. ff. de adop. §. fi. Instit. de noxal. & quod no. Roma. in l. j. de in ius voc. cum simi. per Feli. in ca. afferte, in-
2 fra eo. † Imo præsumuntur patres plus terreri in filiis, quam in seipsis, vt ibi dicitur. Et ꝓpterea Labeo Iuriscōsultus cū aperte dānaret Augustū Impe. interrogatus ab eo, vnde tantū audaciæ assumeret: respondit, ꝙ naturę beneficio esset senex, & filios non haberet. Facit quod not. Abb. post alios in ca. super eo. de renun. vbi dicit,
3 † ꝙ iustus est metus filij, qui in studio renuntiat beneficio propter metum qui in patria infer-
a retur patri. a

ADDITIO.

a ¶ PATRI. a Et dicit not. Inno. in c. cū locum. de spon. quē refert Hipp. de Marsi. in rep. l. vnicæ. de rap. vir. col. iij. nu. 7. & in l j. §. inauditum. col. j. ff. ad le. Corn. de sic. ꝙ si patri fit violentia corporalis, & filius aliquid facit vt liberet patrē, ille actus dicitur per metum factus, ac si ipsi filio fuisset illata violentia. Io. Nic. Arela.

Secunda præsumptio.

1 ☞ *Pater præsumitur capere salubrius cōsiliū in fauorē filii.*

Filius

2 *Filius simpliciter exhæredatus, non censetur mala mente exhæredatus, quo ad ea quæ ad eum pertinent iure filiationis.*

3 *Filio instituto, si pater prohibeat ne alienet antequam habuerit xxx. annos, talis prohibitio valet etiam respectu legitimæ.*

Exhæredatio potest fieri ad tempus etiam respectu legitimæ, præsumitur enim facta a patre filio consulente. ibidem.

4 *Matrimonium filię quando nõ est imparitas inter ipsam & uirum suum, probatur per patrem, & etiam alios consanguineos. Limitationem vide ibidem.*

5 *Adulterium siue stuprum cõmissum cum muliere, respicit iniuriam totius consanguinitatis.*

6 *Statutum annullans contractum mulieris sine consensu propinquorum, an procedat muliere contrahente cum patre.*

7 *Pater non potest contrahere cum filio in propriam vtilitatem statuto disponente quod filia non poßit sine consensu patris obligari.*

7 *Filia dotata a fratribus si minus habuerit quam sit legitima poterit agere ad supplementũ, stante statuto quod stantibus masculis filia dotata non succedat. Secus si a patre dotetur, quia tunc non nisi fuerit enormiter læsa agere poterit. quod intellige & declara, ibi.*

SECUNDO in-
1 fertur, † quod pater semper p̃sumitur capere salubrius consilium in fauorẽ filiorum. l. nec in ea. ff. de adulte. Et istud procedit, etiam si pater faceret actum qui prima fronte non videretur vtilis filio, vt probatur ex not. per Bartol. in l. ij. in quinta colum. ff. de vulga. & pupil. vbi dicit, quod lex permisit patri substituere pupillariter, etiam filio exhæredato mala mente. l. cum quidam. C. de legat. quia tantum confidit de patre, quod credit, quod non sit facturus aliquid, nisi pro bono filij. Ad idem facit quod not. Bartol. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. in vltima
2 colum. de oper. liber. vbi † si pater exhæredet filium simpliciter, non censetur exhæredatus mala mente, quo ad ea quæ ad ipsum pertinent iure filiationis. l. si patronus. §. si quis non mala. cum §. sequen. ff. de bo. lib. licet, quo ad hæreditatem sit secus, ex quo talis actus eum expresse excludit a bonis: quæ exclusio simpliciter facta, non habet aliquem colorem pro bono filij. Et ita potest saluari Bartol. ab im-

ab im-

ab impugnatione Alex. in d.l.
a ij.in xij.colũ. ff. de vulg.[a] Ad
3 idem facit.† quia ſi teſtator in-
ſtituto filio prohibeat ne alie-
net, antequam habuerit xxx.
annos, talis prohibitio tenebit
etiam reſpectu legitimæ: quia
non cenſetur appoſita in graua
men,ſed potius in ſui fauorem,
dum pater conſulit ętati lubri-
cæ adoleſcentis.Ita dicit in cõ
tingẽtia facti ſe dixiſſe Raph.
Com.in l.ſi filiusfamil.§. diui.
ff.de lega. j. & ibi Ambroſius
Opizonus in xxvj.colum. late
comprobat iſtam opin. quam
etiam ſequitur ibi Ioã Crotus.
& idem conſuluit Pau.de Caſt.
conſi.lxxvij. viſis & conſide-
ratis omnibus.in j.volu.in no-
uiſsimis. Et probatur hæc opi-
nio ex not.per Bart. in l. cum
ex filio. in prin. ff.de vulg. &
pupil. cum concor. vbi exhæ-
redatio facta ad certum tẽpus,
tenet etiam reſpectu legitimæ:
quia præſumitur facta a patre
filio ſuo conſulente:de quo etiã
per Iaſo.in l.multi. ff. de libe.
& poſthu. quod eſt ſumme no-
tandum, & vidi pluries in fa-
cto dubitari, quia Aret.conſil.
xvj.præſupponit contrarium:
ſed prima opinio eſt verior,
quam etiam tenet Picus in re-
pet.l.in iiij.col. xliiij. ff. ad l.
b Falci.[b] Et pro ſupradicta prę-
ſumptione etiam fa. quod not.
Bald.in c.ſuper eo.ij.ſupra,de
4 teſti.vbi lex vult,ꝙ † teſtimo
nium parentis admittatur pro-
bando matrimonium filiæ, qñ
non eſt imparitas inter vtrũq;:
nam dicit Bald. eſſe rationem,
quia nõ eſt veriſimile ꝙ mater
atteſtaretur niſi pro veritate:
ex quo alias ſequeretur, ꝙ tra
deret filiam in concubinatum,
& ſic male cõſuleret filiæ ſuæ,
quod eſt contra præſumptionẽ
iuris.d.l.nec in ea.Et idem eſt
de mente Anch. Et quod dici-
tur de parentibus, procedit ẽt
in cæteris conſanguineis, vt
ibi per Doct. de quo etiam per
Sozi.conſi. xvij.in j.per And.
c Sicul. conſil. iiij. in j.[c] Et ex
hac ratione inferebam in pra-
ctica,ꝙ quidam teſtes conſan-
guinei atteſtantes de matrimo-
nio,ꝙ quædam ex certo mari-
to pepererat filium,ꝙ non erat
ſtandum dicto eorum: & tunc
non procedebat diſpoſitio d.c.
ſuper eo. Mouebar per dictam
rationem: nã cum in prædicto
caſu virgo fuiſſet eum deflora-
ta, erat veriſimile ꝙ conſan-
guinei non curarent de concu-
binatu, ſed facerent quicquid
poſſent, vt ille eam haberet in
vxorẽ: & ſic ceſſaret rõ legis,
præſertim quia tunc erat mani
5 feſta ſuſpicio, ex quo† talis in-
iuria reſpicit totã conſanguini
tatẽ.vt ꝑ Bar.in l.lex Corn.ff.
de iniur.per Alex.cõſi.xxiiij.
in vj.col.in ij.Dec.cõſi.cxxx-
iij.in ij.colũ.Et iſtud erat ſatis
de mente tex.in d.ca.ſuper eo.
vbi mater & cõſanguinei reij-
ciuntur, qñ ſunt ſuſpecti ꝓpter
diſparitatẽ ſanguinis,certe mul
to magis debẽt eſſe ſuſpecti in
iſto caſu, qñ virgo eſt deflora-
ta.& ita obtinui,qđ nota. Ex
ſupra dicta rõne ẽt deciditur
6 quæſtio, † an ſtatutũ annullãs
contractũ mulieris ſine conſen-
ſu propinquorũ, habeat locum
ẽt ſi mulier contrahat cum pa-
tre. In quo puncto per ſupra di-
ctam rationem, Bal.in l.pactũ
quod dotali.in xx,q.C.de col-
lat.

lat. decidit ꝙ non: cuius decisio communiter tenetur. Et licet aliqui impugnent, tamẽ potest respõderi, vt ibi per Deci. Putarem dictum Baldi esse in se verum, quia illa forma fuit ĩtroducta a statuto timore fraudis, cui subiacẽt mulieres, quae ratio cessat in patre. Sed si probaretur fraus vel metus reuerentialis, vel similia, tunc retractaretur, iuxta l. j. §. quę onerandae. ff. quarum rer. actio non detur. Et ita etiam potest saluari alia decisio Baldi in l. j. ff. de reb. eor. vbi allegando Azo. dicit, ꝙ pater qui habet legitimã administrationem in aduentitiis filij, potest immobilia alienare, etiam citra decretum iudicis, de quo per Ias. in l praeses. C. de transact. Cõtra supra

7 dicta tamen facit, quia † etiam si statutum diceret, ꝙ mulier non possit obligari sine consensu patris, si pater cum ea in suã contraheret vtilitatem, cõtractus non teneret, quia ille consensus videtur adhiberi ad integrãdam personam ipsius mulieris, vt per Bald. in l. j. colũ. pé. C. qui admit. But. & Gemi. in c. cum consuetudinis. supra de consuet. & Alex. cõsi xxix. colum. pen. in iij. ergo pater nõ potest illi consentire in vtilitatem propriam. l. j. vbi Bart. ff. de autho. tut. cum concord. per Alex. consil. cvj in j. & Sozi. in consil. xxiij. in iiij. vol. Vnde ista decisio esset restringenda, vbi contractus non pertineret ad vtilitatem patris. cogita tamen. Ex eadem ratione dicit Pau. de Castr. in consi. cclxxv. vel cclxxviij. super primo quaesito dicendum. in j. vol.

8 in septimo dubio, † ꝙ stante statuto, ꝙ masculi excludant foeminas dotatas, si a fratribus fuerint dotatę, & minus habuerint quã sit legitima, licet possint agere ad supplementum: tamen si fuerint dotatae a patre, non poterunt agere, quia censebuntur competenter dotatae, ex quo lex praesumit pro patre. d. l. nec in ea. Et quod patri visum fuit competens, non debet alteri videri incompetens. l. si furioso puberi. in fin. ff. de cur. furio. nec redargui potest ab aliquo, cum nullus amor vincat paternum. l. fin. in prin. C. de curat. furio. & hoc nisi appareret de enormi laesione. & illud dictum refert & sequitur Alexand. consi. xxxiij. in iiij. Cur. consil. xxvij. col. xiij. & consil. lxxx. colũ. fin. Decius

d consi. xxvj. & consi. clxxx. d

Sed tu considera, quia in cõtrarium videtur esse conclusio doc. de qua per Sozi. post alios in l. Gallus. §. & quid si tãtum. de lib. & posthu. vbi stante tali statuto, dicunt ꝙ si pater reliquerit filiae pro dote minus legitima, ꝙ poterit agere ad supplementum. Sed ista est alia quaestio, in qua Alexan. ibi te-

e net contrarium. e Tamen potest prędicta conclusio saluari, quando pater iam tradidisset filiam nuptui: secus si simpliciter in testamento reliquisset dictam dotem, cum nuberet. Nam in primo casu potest capi praesumptio pro patre, ꝙ attenta qualitate mariti, & temporis, & facultatum suarum, talem dotem filiae tradiderit: quae ratio cessat, quando relinquitur ista dos in testamento, ex quo

antequam

antequam nubat possent prędicta immutari. Et ita teneas: licet Bald. Nouel. in tracta. dotis, in quinta parte, in xvj. priuil. tenuerit contrarium, & ẽt Decius consilio cclxxvj. proponitur, sibijpsi contrarius variauerit.

A D D I T I O.

a ℭ De vulg.[a] Et ibi vide præceptorem meum Franci. a Ripa, col. xj. ver. vj. dubitatur, nume. 36. vbi alio modo concordat opiniones. Dic vt per eũ. Ioan. Nicol. Arelata.

b ℭ Falci. [b] Hæc rõ huius præsumptionis parũ apud me strin git, nam ex ea sequeretur vnũ quod est contra communẽ doct. sententiam in d. §. diui. videlicet ꝙ valeret prohibitio perpetua alienationis, etiã respectu legitimę. qua enim ratione cre ditur patrem voluisse filio con sulere ad tempus, quem ad tem pus parum industrium fore suspicabatur: eadem præsumeretur voluisse cõsulere perpetuo, si perpetuo parum industrium futurũ credebat, & sic teneret prohibitio perpetua: cuius cõtrarium vt dixi est veritas, vt per Iaso. post alios, & post Ias. omnes Moderni in d. §. diui. Cum igitur ratio istius pręsum ptionis non vrgeat, sequeretur concludendum, ex generalitate l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testamento. non valere prohibitionem etiam temporalem quo ad legitimam: cũ omne grauamen etiã temporale subducatur de legitima, per dictam legem, quoniam. ideo videretur posse attentari cõtra sententiam Pauli, Comen. & Ambrosii, ac aliorũ. & in effectu contra eos videtur sentire Ferdin. de Loazes in d. §. diui. colum. viij. & ix. ex innumeris fundamentis quæ adducit, retenta tamen sententia prædictorũ, quam etiam tenet Ias. in d. §. diui. in repe. col. iij. nu. 17. & in lect. col. vlt. nume. 116. & Thomas Ferra. cautela xxxv. & videtur magis communis. Not. tamen cautelas, per quas potes euadere talem temporalem prohibitionem quo ad legitimam: quarum vnam tradit Iaso. vbi supra, & Barth. Cæpol. caut. lix. & Ang. in l. quoties. C. de fideicom. Aliam tradit Aret. consi. xxij. diligenter & mature. Idem Nicolaus.

c ℭ In j. Vide notabiliter Alex. cõsi. cliiij. viso themate suprascripto &c. col. j. in v. lib.

d ℭ Consi. clxxx. Ista dicta Pauli supra relata refert & sequitur Laurẽ. de Palatijs in tract. de statu. exclu. fœ. colum. xx. qui tract. est inter tract. Alberti Bruni Asten. in fin.

e ℭ Contrarium. Altissima profecto est ista quæstio, quam vide satis copiose tractatam per Carol. Rui. in d. §. & quid si tãtum. col. lxj. ver. sed iuxta præmissa occurrit alia similis quęstio &c. vbi distinguit quatuor casus. Et resolutionem huius altissimæ & dubitabilis quæstionis, in qua variæ reperiuntur Doct. sentẽtiæ, vide melius quam alibi de mundo, per Alber. Brunum Astẽ. in tract. de statuto fœm. & cog. lineã &c. in nono articu. princ. col. xlij. vbi per xij. colũ. & vltra hanc quæst. examinat, & pro affirmatiua

matiua

matiua & negatiua allegat infinitas Doct. autoritates, tam in lecturis quam in consilijs: ac tandē fœdere distinctionis tradit notabilem doctrinā, ex qua resolutus eris in hac notabili & difficili quæsti. an stāte prædicto statuto filia dotatā cēseatur exclusa a legitima, supplemento legitimæ, aut supplemēto congruæ dotis. Vide omnino & eundem in eleganti quodam consilio posito in fin. d. sui tractatus.

Tertia præsumptio.

1 *Pater verberans filium, præsumitur causa correctionis verberare, modo atrocitas pœnæ aliud non suadeat, nec licet filio se defendere.*

2 *Pater includens filium in certo loco, non incidit in pœnā priuati carceris*

3 *Maritus an possit baculo vxorem percutere.*

TERTIO infer-
1 tur, † ꝙ si pater
verberat filiū,
præsumitur fecisse causa correctionis, dūmodo atrocitas pœnæ aliud non
suadeat. l. j. C. de emēd. propin.
facit tex. in l. sed & si. §. si. cum
a l. seq. ff. ad legem Aquil. [a] Ad
idē facit tex. in l. si filius tuus.
C. de patria pot. vbi pater potest facere carcerari filium, & iudex debebit imponere pœnā quam pater iusserit: de quo ibi per Doc. Ad idē quod no. Bar.
in l. ex facto. magna. in fi. ff. de
2 hæred. inst. vbi † si pater relegat filium in certo loco, vel eū claudit per aliquod tempus in certo conclaui, non incidit in pœnā carceris priuati, vt etiā dicit But. in c. cum cōting. vbi
b Mod. supra, de for. cōp. [b] Sed
3 vidi in facto dubitari, † quid de marito, qui vxorem baculo percusserit? Videtur, ꝙ non licuerit, quia ista correctio non conuenit ingenuis, vt est text. in l. cōsensu. §. j. C. de repud. & per glo. in cap. sicut alterius. vij. qō. j. de quo etiam per But. & Fel. in d. ca. cum contingat. Puto per supradicta, ꝙ nō possit criminaliter puniri, quia ex tāta coniunctione, præsumitur illa percussio facta animo corrigendi, non autem dolose, nisi atrocitas vulneris aliud induceret. §. atrox. Instit. de iniu. & ita tenet Guido Papæ in tracta
c tu de præsump. in pen. char. [c]

ADDITIO.

a ¶ Aquil. Adeo ꝙ non licet filio se defendere, nec patrē eū verberantem repercutere, vt per Bar. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. quia vbi permissa est offensio, ibi non est licita defensio, secundum Bar. & Doct. ibi, ita limitantes illum tex. Item adde, ꝙ si pater verberet filiū clericum, non incidit in excōmunicationem, secundum Floria. post Tancretum in d. l. sed fi. §. si magister. ff. ad l. Aquil. Adde etiam, ꝙ si pater excedat modum in castigando filiū, non venit puniendus de omnibus percussionibus, sed de excessu tantum: nec punitur tanquam

quam dolosus, sed tanquã culposus, secundum Bald. in d.§.si magister. latissime Hippoly. de Marsi. in pract. crimin.§. quoniam. col. antep. nume. 90. cum seq. versi. item circa. Ioan. Nicola. Arelatan.

b Compet. Vide Fely. in c. licet Heli. in prin. de simonia. Bald. in l. libertos. C. de obsequijs patro. præstan.

c ¶ Penul. char. An marito liceat vxorem mediocriter verberare ad castigandũ, vide Alexã. & Ias. in l. miles.§. qui iudicati. in fi. ff. de re iud. & est gl. in l. sed si.§. fin. ff. ad l. Aquil.

Quarta præsumptio.

1 ☞ *Pater offerens filium nocentem iudici non præsumitur obtulisse vt afficiat eum summo supplicio. Idem in filio offerente patrem.*

2 *Filius præsentatus iudici a patre propter delictum, ex quo veniat decapitandus, non debet pœna mortis, sed alia puniri & idem est in filio offerente patrem.*

1 QVARTO infertur, † quod pater offerens filiũ suum nocentem iudici, non præsumitur obtulisse vt eũ afficiat summo supplicio. l. milites §. pen. ff. de re mili. p quẽ tex. dicũt Salice. & Paul. de Cast. in l. propter insi-
2 dias. C. qui accus. nõ poss. † ꝙ si quis cõmisit delictũ, pet qđ veniat decapitãdus, si pręsentetur iudici a patre, ꝙ erit afficiẽdus alia pena, q̃ mortis, & leuiori, puta exilio: & sequitur Bart. Veronẽ. in cautela sua prima: qđ est notandũ. Et idẽ ẽt est in filio offerente patrẽ, vt p Ang. in l. si adulteriũ cũ incest.§. liberto. in fi. ff. ad l. Iul. de adul. Videretur tñ istud nõ procedere, qñ pater eũ pręsentasset ex verisimili timore, ꝙ caperetur a iudice: sicut dicimus, ꝙ licet confessus mitius puniatur, tamẽ non procedit quando quis confiteretur metu probationum, vt p Abb. & Moder. in c. at si clerici. in prin. supra, de iu. Tamẽ prior pars est tenẽda, qa ęquior quam etiam tenet Fel. in c. accusasti. in vlt. col. infra de accus. & Ang. de Arim. in tract. Ang. de maleficij, in verb. necnon ad querelam. in vij. char. super ver. xxj. et Mod. in l. j.§. ad quæstionem. ff. de quæst.

ADDITIO.

a ¶ Vult allegare Hip. de Marsil. quẽ ẽt vide in l. j.§. inauditum. col. ij. ff. ad l. Corn. de sica. Io. Nico. Arelatan.

Quinta præsumptio.

1 ☞ *Parentes alienantes bona sua generaliter, præsumuntur reseruasse lucra matrimonii filiis suis.*

QVINTO ex supradicta regula ĩ-
1 fertur, † ꝙ parentes alienantes bona sua generaliter, præsumuntur reseruasse lucra matrimonij filijs suis, nisi

etiam ea expresse alienent. authen. nūc autē. C. de secūd. nup.

Sexta præsumptio.

1 Filius relinquēs liberationē ab actione tutelæ patri, præsumitur eū liberasse ēt a solutione tutelæ. Declara ut ibi.

2 Dolus futurus non pōt remitti.

3 Tutori si in testamento legatū fuerit, quod non teneatur reddere rationes, & quod omne in quo fuerit condēnatus sibi per hæredem restitueretur, nihilominus tenetur tutor, & nihil operaretur tale legatum.

1 Sexto infertur † ꝙ filius relinquēs liberationem ab actione tutelę patri, pręsumitur eum liberasse ēt a solutione reliquorū, propter naturalem affectionē: licet secus sit in extraneis vt est tex. in l. Aurelius. §. Titius. ff. de lib. leg. quē pro singulari no. Rom. in sing. xc. incip. vltimo adultus. quod intellige, dum tamē ad ea reliqua nō teneatur ratione doli commit-
2 tendi, quia † talis dolus non potest remitti. l. conuenire. ff. de pact. dota. & habetur per Bart. in l. Aurel. §. Gaio. eod. titu. Et
3 propterea † etiam si in testamēto legetur tutori, ꝙ non teneatur reddere rationes, & ꝙ omne in quo fuisset condemnatus, volebat sibi restitui per hęredem: adhuc teneretur tutor, & legatū non operaretur, vt per Sal. & Mod. in l. cum necessitatem. C. de fideicōmiss. Ias. in l. actione. in fin. C. de transac. per Alex. cōs. clxiiij. in v. vol. quicquid dixerit Angel. consi. clxxxvij. Brunellus & Curt. cōsi. lxvj. in v. col. quorum opinio nō est communis, & abhorret ab ęquitate. quia daret occasionem tutoribus spoliandi
a pupillos. [a]

ADDITIO.

a ℭ Pupillos. Vide quę latissime scripsi in respōsis meis, in materia binuborū positis post repetitionē l. generaliter. C. de secundis nupt. respons. vlt. ibi videto. Io. Nicol. Arelatan.

Septima præsumptio.

1 Pater præsumitur expensas donasse filio agēti in studio, & non debent illi imputari a fratribus tempore diuisionis. Et quid in libris.

2 Statuto, quod pater teneatur tractare filios æqualiter, alias reducantur ad æqualitatē, disponente, an expensæ factæ per patrem ipsi filio in studiis agenti donatæ uideantur, & an tēpore diuisionis illi a fratrib. ueniant imputandæ.

3 Pater si dotis uni filiæ plus dedit quā alteri, modo æque bene locauerit marito, dicitur æqualiter maritasse seu tractasse.

1 Septimo, † pater pręsumitur expensas donasse filio in studijs agenti, & nō debent

debent illi imputari a fratri-
bus tempore diuisionis. l. quæ
pater filio.ff.fami.ercis.Alex.
consi. cij. in iij. Quid vero de
libris, vidēdum est, vt per Bar.
in l.j.§.nec castrense.ff.de col-
lat.bo.& per Mod. in l. dotis.
a C. de collat. [a] Sed vidi in fa-
2 cto dubitari, † quid si statutum
est, ꝙ pater tractet filios suos
æqualiter, alias reducantur ad
æqualitatem? Et posset idem di
ci. Nam æquitas iuris commu-
nis vult, vt filij tractentur ęqua
liter.l. vt liberis. C. de collat.
l.cū oportet.in prin.C.de bon.
quæ lib. & tamen in isto casu
ius commune ab eadem æquita
te limitatur, vt dicit text. in d.
l.quę pater. Ergo eodem modo
idem dicendum est de necessita
te introducta a statuto: nec vr̄
fuisse de mente statuti auferre
talem æquitatē, sed potius ob-
uiare erroneis affectionibus pa
3 rentum. Facit, † quia si pater
det plus dotis vni filiæ, & mi-
nus alteri, dummodo eam ęque
bene collocauerit marito, dici
tur æqualiter tractasse, seu me-
lius filias maritatas, secundum
paragium, vt dicit Deci. consi.
xxvj.in iiij.col.& fa.quod no.
Bar.in l.cum pater.§.dulcissi-
mis.ff.de lega.ij. Alias seque-
retur, ꝙ si pater haberet filiū
docilem, & alium crassi intel
lectus, nō deberet curare vt do
cilis instrueretur, ne inter eos
esset inæqualitas: quod est ab-
surdum. Et si diceres, ꝙ filius
deberet compensare tales ex-
pensas in pecunia, dico, ꝙ hoc
est iniquum.d.l.quæ pater. Nec
statutum debet trahi ad casus
iniquos.c.erit autem lex. iiij.
distinct.& facit quod not. Bal.
in l. Macedoniani. C. ad Ma-
ced.cum concord.per Decium
in authen. quod locum. C. de
collationib.

ADDITIO.

a ℂ Collat. Vide latissime Pi-
cum & D.meum a Ripa in l.in
quartam. post alios ibi scrib.
ff.ad l.Falc.Io.Nicol.Arela.

Octaua præsumptio.

1 ❧ *Ascendens præsumitur suam hæreditatem velle descēdentibus relinquere.*

2 *Hæreditas patris magis debet̄ filio, quā filii hęreditas patri.*

3 *Legitima debetur filio lege naturæ, parentibus uero lege ciuili tantum.*

Legitima liberorum an poßit per statutum tolli.

4 *Dispositio l.cum auus. de cōd. & demonst. non habet locum econuerso, scilicet in patre.*

OCTAVO pręsu
1 mitur, † ꝙ ascē-
dens velit relin
quere hæredita
tem suam descē
dentibus.l.cum
ratio. ff. de bonis damnat. Et
propterea licet lex aliquando
æquipararet legitimam quæ de-
betur filio in bonis paternis, il-
li quæ debetur patri in bonis fi
lij.l.nam etsi parentibus.ff. de
inoffic.testa. tamen æquipara-
2 tio non est generalis: quia † ma-
gis debetur filio hæreditas, ꝗ̄
econuerso.l.scripto.in fi.ff.vn-
de lib. Vnde videmus, ꝙ præ-

teritio patris non reddebat testamentum nullum ipso iure: secus in filio. l. filio. §. cõtra. ff. de inoffic. test. Vnde dicimus,
3 ꝙ † legitima debetur filijs lege naturæ: sed econuerso parentibus est debita tantummodo lege ciuili, vnde posset in totum tolli per statutum, vt per Bald. in l. j §. ius naturale. ff. de iusti.
a & iure. [a] Et facit quod not. Bart. in l. ij. in fi. ff. si quis a parente fue. manumis. & quod notat Bart. Imo. & alij in l. cum auus. ff. de condi. & demõ. vbi
4 † illa lex loquens in filijs, non habet locũ econuerso in patre.

ADDITIO.

a ℭ Iure. Vide Ioan. de Ana. consi. iiij. cum concord. ibi traditis per Lud. Bolog. in addit. & per Alex. consi. lxviij. circa præmissam. col. ij. in iiij. lib. & Corneum consi. cl. circa præsentem consul. per totum, maxime col. ij. & iij. ita ꝙ nullibi melius comprobatum habes. in ij. vol. & consi. cvij. col. j. in j. volu. & Lud. Rom. cõsi. xxxij. col. pen. & fin. ver. tertio principaliter. Et sic videtur intrepide concludere pceptor meus Alciatus, ꝙ licet legitima ascẽdentium possit tolli per statutũ, quia iure ciuili debetur, legitima tamen liberorum nõ potest per statutũ tolli, quia iure quodam naturali est debita, quæ iura naturalia nullo iure ciuili tolli possunt. §. sed naturalia. Institu. de iure natu. Sed aduerte, ꝙ ista quæstio, an legitima liberorum possit tolli statuto, est vna de difficilioribus quæ sit in iure, ita ꝙ asseuerat Sozin. consi. cl. in prin. circa veritatẽ huius quæstionis Doct. pugnasse a ducentis annis citra: & cõtraria opinio, scilicet ꝙ statutũ possit in totum legitimam liberorum tollere, videtur de iure magis cõis, quam tenet Dyn. post longam disputationem ab vtraque, in c. indultum. de reg. iur. in vj. & ibi respondet his quæ in contrarium adducũtur. & sequitur ibi Ioan. And. in Mercur. et Lapus alleg. 101. in ciuitate Floren. & Oldra. cõsi. cvij. circa municipale. vbi ab vtraque disputat, & pluribus fundamentis hanc sententiam comprobat. Idem tenet Ang. & ante eum videtur sentire ibi Bartol. in authen. de hæred. & fal. in princi. colum. fina. Idem Bartol. in l. Titio centum. §. Titio genero. & ibi expressius Imol. ff. de condi. & demõstra. & idem Imol. clarissime in l. quod de bonis. §. fin. ff. ad leg. Falcid. Ray. de Forli. in consi. lxviij. quædam mulier. colũ. j. quod est inter consilia Signoroli de Homod. qui dicit ꝙ ista est communis, & disputare de ea, est disputare de lana caprina. Et hanc etiam tenet Signorol. consi. xxxvij. factum sic proponitur. vbi melius ꝙ̃ alibi ab vtraque parte hanc quęstionem disputat, & intrepide tenet statuto posse tolli legitimã in totum, & respondet his quæ in contrarium adducuntur. Et idem Signorol. consi. lxix. in quæst. Blandisiæ &c. Paul. de Cast. consi. cccxxij. viso puncto. in princ. in j. volu. secundũ nouissimã impressionẽ. Mart. Laud. in tracta. de primogenit. versi. quæro an valuerit consuetudo, vbi post Bald. in l. j. versi.

versi. deinde quæro circa statuta permissiua. nu. 17. colum. xj. C. de summa trinita. & alios in locis per eum relatis, tenet valere statutum, quod primogenitus in totum succedat, secundo genito penitus etiam in legitima excluso. Hanc etiam opinionem, quod tolli possit, dicit cōmunem Alexan. consil. lxxv. colum. iiij. ver. restat ad allegata in contrarium &c. in j. volumi. & Salice. etiam communem esse asserit (licet ipse nolit illi adhærere) in authen. nouissima. quęstio. xj. C. de inoffic. testamen. Hanc etiam communem esse attestatur & firmat Deci. consi. xix. diuino implorato pręsidio, & pro tenui facultate. col. ij. & colū. pen. vbi autoritatib. & concord. pluribus comprobat. Et voluit Paulus post Bald. in l. j. C. de inoffic. donat. quos refert & sequitur Deci. dicto consi. xix. quod valet statutum quod maritus lucretur integram dotem vxoris, etiam exclusis liberis prioris mariti dictæ vxoris, quo ad legitimam. Et hanc etiam esse communem, quod statutum in totum tollere possit legitimam, tenet decisio Capell. Tholo. decisio. ccccxxxvij. vbi Steph. Auffre. allegat infinitas autoritates. Et Corne. hāc partem sequitur et communem asserit consi. ccx. in hac consultatione. col. penul. in j. volumi. vbi pluribus egregijs fundamētis comprobat, & allegat autoritates. & consi. cxj. vī in hac. col. fi. in ij. vol. & consi. cl. circa pręsentem. col. penul. eodem volu. vbi dicit quod ista est communis, & quod ita est tenendum vi ua ratione, quicquid dicat Salice. in d. authen. nouissima. & idem Corne. consi. cxv. colum. ij. vbi egregie comprobat & attestatur de communi. in iij. volumi. & allegat concord. & consi. cxxiij. licet. colum. fi. in iij. volu. & consi. cl. hanc quæstionem. in fin. in j. volumi. cū varijs concord. ibi per eum. Cōtrariam vero opinionem, quod non possit in totum tolli legitima per statutum, sed solum diminui, tenent Iacob. de Beluis. in authen. de hæred. & falcid. in princip. colum. vltim. & Salicet. in d. authenti. nouissima. quæst. xj. sentit Bald. post Cy. in l. sancimus. C. de nuptiis. expressius Alberi. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamen. colum. penult. vbi examinat quæst. Bald. in l. fina. §. ipsum aurē. C. de bon. quę lib. & Alexan. consil. lv. viso titu. quæstio. colum. fina. in secundo volumi. & ibi allegat cōcord. Et dicit hanc esse communem sententiam Canonist. Barbatia in cap. Raynutius. colum. xlv. cum seq. versicu. modo sunt videnda. vbi late examinat hūc articulum. extra, de testa. & consil. xxiiij. illud afferam in mediū. in prima parte. & Curtius Senior consil. xiij. in fin. Rom. consi. xvj. in fi. cum concord. traditis per Corn. consi. cxxiij licet. in fi. in iij. libr. & Alex. consi. lxxv. visis diligenter. col. ij. in j. & Corne. consil. lxxxvj. dominus Petr. in j. volu. Et latissime Steph. Auffre. in decis. Cap. Thol. deci. ccccxxxvij. qui dicit hanc æquiorem & magis communē apud Canonistas. dicēs bonum verbum,

dum, ꝙ ita sæpe vidit seruari in practica. Quid ergo tenendum in tam dubitabili quęstione? Omissis quibuscunque ambagibus, mihi placet media sententia, quæ etiam videtur magis communis, & ex mente Doct. fere omnium, vt distinguamus. Aut talia statuta fiunt sine aliqua causa rationabili, & tunc non valet talia statuta tanquam irrationabilia. c. erit autem lex. iiij. distin. nec per talia tolletur ius petendi legitimam. Ita loquatur hæc posterior opinio. Aut talia statuta fiunt ex rationabili causa, & valent talia statuta, & in totū possunt tollere legitimam. Ita procedant infinita Doctorum loca, pro prima opinione allegata, volentia, quod stante statuto, ꝙ filia non succedat patri stantibus masculis, filia non poterit petere legitimā: nam tale statutum fit ex legitima & rōnabili cā, s. ad conseruandū ius agnationis, nomen & arma domus, & ne hæreditas eat ad extraneā familiā. Ita ēt procedat ꝙ voluit Bal. & Pau. in d. l. j. de inoff. donationib. & consulit Decius d. consi. xix. videlicet ꝙ valeat statutū, ꝙ maritus lucretur dotē exclusis liberis prioris matrimonij: istud enim statutū fit ex iusta & rationabili causa, scilicet vt viduę citius reperiant maritos, quas (vt fit cōmmuniter) propter onera liberorum prioris matrimonij, nisi cū maxima difficultate, viri in vxores ducere nolunt. Et hāc etiam rationem tradit Decius vbi supra. Et si bene inspicias fere omnes Consulētes in locis allegatis supra in prima sentētia, videbis qualiter loquūtur quando subest aliqua rationabilis causa statuti condendi. Intellige tamen quod dixi, quādo subest causa valere statutū, & in totum tollere legitimam, verum esse, modo non absorbeantur alimēta: nam talia statuta non tollunt petitionem alimentorum aut dotis, quæ in locum alimentorum succedit. l. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. maiest. Nam cum alimenta iure naturali sint debita a patre liberis. l. j §. ius naturale. ff. de iusti. & iure nullo iure ciuili tolli poterunt. l. iura sanguinis. ff. de regul. iuris. §. sed naturalia. Inst. de iure natur. Item talia statuta vt pote inuitantia parentes ad necem liberorum, non deberent valere: necare enim videtur qui alimenta denegat l. necare. ff. de lib. agnos. & hanc concordiam & distinctionem tradit Bal. not. in d. l. cum lege. C. de sacrosanc. eccl. & clarius Ioan. de Imol. in d. l. Titio. §. Titio genero. ff. de condi. & demonstr. & Ioan. de Ana. consil. iiij. vbi notabiliter loquitur. vbi etiam Bolog. in addit. Et melius quam alius quispiam istam concordiam & distinctionē tradit notabiliter Curtius Iunior consi. x. col. ij. et dicit hanc esse communē sententiam, & ex mente quasi omnium Doctorum, qui tenent primam partem. Et etiam Panormitanus in d. c. Raynutius. in vltimo notab. vbi egregie loquitur, & dicit deberi alimenta. Et Iacobus de Belui. in d. auth. de hæred. & falcid. qui dicit ideo tale statutum non valere, quia tollere alimenta: vnde con-

concludit saltem deberi alimẽta. Et etiam Mart. Laud. in d. tract. primogeniture, qui dicit ꝙ secundogenito debent dari alimenta, & omnia necessaria ad statum suum, stante statuto qđ primogenitus succedat excluso secundogenito]. Et ideo in casu omnium ferme consiliorum supra in prima parte deductorum, quando viget statutum ꝙ stantibus masculis filia non succedat, dicunt Doctores, ꝙ filia quæ fuit dotata, non poterit succedere, nec petere legitimam, seu potius supplementum legitimæ: quia filiæ habent dotem quamuis non vsque ad legitimam. Item interea alimenta eis præstanda erunt per hæredes, si nondum sint matrimonio collocatæ, secundum Bart. in d §. Titio genero. & Consulentes in locis supra allegatis, & maxime Corneum & Curtium Iuniorem d. consi. x. Nota hæc, quia nullibi ita cumulate reperies. Ioan. Nicola. Arelatanus.

Nona præsumptio.

1 ☞ *Testator plus dixisse, & minus scripsisse præsumitur, ne videatur alias successiones suis prætulisse.*

2 *Filio de restituenda hæreditate grauato subintelligitur clausula si decesserit sine liberis: & hoc præsumitur, ideo efficacioribus presumptionibus tolleretur talis præsumptio.*

NONO præsumitur, † plus a testatore dictũ, & minus scriptum, suadente æquitate, ne videatur pater alienas successiones suis prætulisse. d. l. cum auus. & l. cum acutissimi. C. de fideicommis. & l. generaliter. §. cum autẽ. C. de instit. & substit. Et ideo cum decisio dictarum legum sit fundata super presumptione, videretur, ꝙ per efficaciores præsumptiones tolleretur, vt dicũt Ancha. cons. xlvj. prima facie. & Sozi. cõsi. cxcj. licet difficulter. Et istud in se est verum, licet præsumptiones, quas Sozi. refert in d. cons. non videantur mihi satis efficaces.

Præsumptio X.

1 ☞ *Res quæ fuit patris, præsumitur ꝙ nunc sit filii heredis.*

2 *Filius viuo patre quasi dominus, & eadem persona cum patre reputatur.*

3 *Aestimum patris censetur filii æstimum.*

DECIMO præsumitur, † ꝙ res quæ fuit patris, nunc sit filij hæredis eius. l. siue possidetis. C. de prob. Et pro hoc facit, quia † filius, etiam viuẽte patre, dicitur quodãmodo dominus. l. in suis. vbi Doctores. ff. de liberis. & posthu. vnde in eo non habet locum vsucapio pro hærede. l. nihil. C. de vsucapio. pro herede.

l.ij.§.filium. ff.eod.tit. Et facit fictio legis, per quam filius cen setur eadem persona cum patre
3 l.fi.C.de impub. †Et æstimum patris, censetur æstimũ filij, nisi sit emãcipatus, vt est gl.in l.ij. C.qui ætat. se excusant. lib.x.
a cũ simi.per Ias.in d. l.finali.[a]

ADDITIO.

a ¶Finali. Vide multa similia et egregia dicta argumento illius gl.p Ias.in l.sciendum.in prin. col.pen.& fin. ff.qui satis. cog. & hunc D.meum Alciatum in l.in suis.per multas col.

Præsumptio XI.

1 ☞ *Filii retenti a patre retenti causæ.*

VNDECIMO, præsumitur pater filium suum sine
1 dolo † retinere ob paternã pietatem. l. iij.§.si eum.ff.de lib. homi. exhiben. vbi glo. exponit præsumi eum retineri ob geminam pietatem, scilicet quia homo, & quia pater: quod nõ consonat auribus: vnde tu lege, genuinam, vt intelligatur tex. de ingenita pietate parentum erga filios,

Præsumptio XII.

1 ☞ *Intellectus ad §. si quis liberam. versi.neque enim. in authen.vt lib.de cætero.*

DVODECIMO, non pręsumitur pater ancillam suã velle liberam facere, filios vero ex ea susceptos relinquere in seruitu
1 te. † §. si quis liberam. verlic. neque enim.in authẽ.vt lib. de cętero.et ibi est tex.ꝙ filius naturalis potest vinculo seruitutis detineri versus patrem, si natus sit ex ancilla patris. Ad idẽ est text. in l. ij. C. si mancip. ita fuer. alien.

Præsumptio XIII.

1 ☞ *Pater non præsumitur velle diminuere hæreditatem filii per legatum.*
2 *Pater non credens nasciturum sibi posthumum si fecerit multa legata, nato deinde posthumo non debentur legata. Et quę dicãtur legata magna. Et quid si omnia simul iuncta, fuerint longe minoris valoris quam dimidia patrimonii.*

DECIMOTERTIO, non pręsumitur
1 † ꝙ pater velit diminuere hęreditatẽ filij per legatũ. l.penul. & ibi not.ff.de iure codicil. Et propterea si pater non habens filios, fecerit magna legata, nato deinde posthumo, & testamẽto rupto, legata nõ sustinentur, vt est communis cõclusio in authen.ex causa.vbi Bar. & alij.
a C.de liber.præter.[a] Secus si

legata

legata essent modica, quæ veri simile esset testatorem facturũ etiam si filios haberet, vt per Angelũ in l. vxorem. ff. de manumis. testa. Pau. de Cast. & Iason in d. authen. ex causa. & Sozinus consi. xciij. in penult. colum. in iiij. Et dicit Aretin. in l. Titius. ff. de liber. & posthu. & in consil. xciij. viso legato. in quinta col. quod legata dicentur magna, & reuocabuntur, quando simul iuncta accedunt ad dimidiam patrimonij. arg. l. ij. C. de rescin. vend. Ego puto ꝙ istud consistat valde in arbitrio iudicis, vt est de mente Angeli & Paul. & quod legata non sustineantur, etiam si sint longe minoris valoris quam dimidia: quod probatur.

2 † Primo, argu. l. si vnquam. C. de reuo. donationi. vbi text. loquitur de aliqua parte, & sic etiam modica, vt est gloss. in Clemen. j. de foro competen. quam ad hoc allegat Bald. in l. j. C. de inoffic. donationib. Et idem tenet Barto. in l. Titia. §. Imperator. ff. de legat. secundo. Nam sicut ibi reuocatur donatio alicuius partis, quia donans non cogitabat se habiturum filios: eodem modo est in casu nostro, quia si testator cogitasset se habiturum filios, non fecisset

b aliqua legata. [b] Confirmatur secundo per tex. in l. generaliter. §. cum autem. in fin. C. de instit. & substit. vbi ratio, quod pater non sit prelaturus extraneos filijs suis, habet locum etiam in legatis particularibus & sic cuiuscunque valoris sint. Tertio comprobatur per rationem generalem positam in d. l. pen. ibi, quoniam nõ fuerit illi filio ablaturus. Certe est verisimile, ꝙ pater nedum rem magnam, sed ne paruam quidem uelit auferre filio. Vbi vero pater haberet iam filios institutos, & nihilominus fecisset legata: nato deinde posthumo, tũc supra dicta opinio Are. posset vtcunq; procedere. Circa quod tamen dic vt habetur in d. l. pen. & per Bart. & Docto. in l. cum pater. §. cum æstimater. ff. de lega. ij. Et considera rationẽ d. authen. ex causa. cur legatarij, qui sunt minus dilecti a testatore, consequantur sua legata, heres vero scriptus, qui erat magis dilectus, in totum excludatur, & nihil habet.

ADDITIO.

a ¶ Præter. Et per Alexan. consil. xlj. viso tenore. col. pen. lib. j. vbi allegat concord. plures. & consi. xlvij. abunde. in ij. volu. col. ij. & seq. & Sozin. in l. cum auus. col. xiiij. vers. & pro hac opinione. nume. 37. ff. de cõdi. & demonst. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

b Legata Dispositio l. si vnquã. an procedat in donatione cuiuslibet partis, etiam minoris quam dimidiæ, est maxima cõtentio inter Scribentes: sunt enim plures tenentes, quod non habeat locum nisi in donatione omnium bonorum, vel maioris, partis, saltem dimidiæ, quos referre laboriosum esset, sed vide per præceptorem & D. meum de Ripa, in repet. d. l. si vnquam. quest. vij. interpret. lib. iij. & latius ac melius quam alibi per And. Tiraquellum in repeti. d. l. si vnquam. in verb.

verb. omnia vel partē aliquā. pag. 121. vbi per 16. pag. & vltra, hanc materiam examinat, & allegat ab vtraque infinitas Do. autoritates & loca. Cōtraria tamen sententia, videlicet ꝙ habeat locum etiam in minori parte quam dimidia, est magis communis secundum prçceptorē meum, quam tenent Bar. & Bald. in locis hic alleg. per D. Alciatum. Idem Bal. in d. §. Imperator. Lud. Ro. in l. sicut certi, col. ij. vbi & Pet. Philip. Corne. in fin. C. de testa. milit. Paul. consi. ccccxxxv. sup hoc puncto plura videntur facere &c. colum. ij. versicu. secundo facere videtur. in ij. vol. nouissimorum. Et Alexand. consil. clxij. visis his quæ copiose. in vj. volu. & consi. lxxj. considератis his. lib. 4. Corn. consi. xj. in præsenti. colum. ix. versicu. nā ex quo lib. 3. & cōsil. xxx. in hac. col. 3. lib. 4. sentit Curtius Senior in consil. xlix. memoriæ recolendç. colum. pen. versic. ij. ponderatis. & Ias. in l. j. colum. ij. C. de pactis, vbi etiam Decius. Quid autem in donatione certæ rei particularis, an dispositio d. l. si vnquā. tunc procedat? Dubitabilis est quæstio plus quam præcedens: & plures reperiuntur tenentes non procedere: cuius sententiæ fuerunt omnes qui tenent dispositionem d. l. nō habere locum nisi in donatione omnium vel maioris partis bonorum, Contraria tamen sententia, ꝙ habeat locum l. si vnquam. est magis communis, secundum D. meum a Ripa, in d. l. si vnquā quæst. viij. quam tenent omnes in locis præallegatis, & Bart. in d. §. Imperator. Alber. Bald. & D. meus in d. l. si vnquam cū aliis concord. ibi per D. meū, & Tiraquellū in d. verbo, omnia vel partem ad quē sufficiat remissio, ne chartas occupem. Intellige tamen communē tam in hoc casu quam præcedenti, ꝙ d. l. si vnquam. procedat in donatione certæ rei particularis, vel quotæ etiam infra dimiam, dummodo non sit tā modica res vel quota, ꝙ verisimiliter donans nō destitisset a donatione propter cogitationem liberorum, tunc enim non procedat d. l. si vnquam. Esset autem absurdum, ꝙ propter tam modicam rem vel quotam, donatio reuocaretur. Et ita communiter restringunt ac limitāt siue declarant communem sententiam Doct. vt per Alexā. d. consi. lxxj. & Corne. d. consil. xxx. colum. iij. & consil. ccvj. viso suprascripto. col. viij. versicu. concurrit etiam in iij. vol. & notat Sozi. in repeti. l. cum auus. colū. xiiij. versicu. & pro hac opin. adduco in simili: nā Bald. &c. ff. de cond. et demōst. Ioan. de Imol. in c. fin. col. iiij. extra, de donat. & Sozi. in cōsil. xxij. colum. iij. in iiij. lib. & consi. xx. in facto proponitur. colum. fin. in iij. vol. vbi alleg. concor. & consi. xciij. testamentum. colum. penul. ad fin. in 4. volu. Dec. in l. j. colum. iij. in ij. notab. C. de pact. & ibi Curtius Iunior. col. iij. & D. meus Alciatus in verb. sustulerat. & D. meus a Ripa, in d. l. si vnquam. Arbitrabitur autem iudex q̄ dicatur magna res, aut modica res, considerata verisimili mente donatoris ex quantitate

titate patrimonij, & qualitate personarum, ac numero liberorum: & sic colliget, an fuerit mens disponentis, quod etiam si sciuisset se habiturum liberos, nihilominus donationẽ fecisset: vel non fecisset, si credidisset suscipere prolem. ita dicunt præfati Deci. Cur. Alcia. Ripa, Alexan. Sozin. Corn. & alij in locis præallegatis, & vltra illos idem voluit Barba. in l. cum acutissimi. colũ. xlv. C. de fideicommiss. & Corne. consi. iiij. colum. iiij. in iij. vol. vbi dicit considerandum, vtrũ donans vnum an plures susceperit liberos masculos, an vero fœminas. & sequit᷑ d. meus a Ripa, vbi supra. Magis. n. secundum eos, dissuadent a donãdo plures filij, quã vnus filius: & magis filius, quam filia: nam filiæ sufficit dos congrua, ex qua possit nobiliter & honorabiliter viuere, secũdum statum personæ suæ, vt etiã docet experientia. c. quam sit. de elect. in sexto. Ista quæso not. perpetuo, quia nullibi ita expedita habes. Ioan. Nicol. Arelata.

Præsumptio. XIIII.

1 ☞ Mater non præsumitur quæ non diligit filium.

2 DECIMOQVARTO, † non præsumitur in dubio mater, quæ non diligit filium. c. afferte, ĩfra eo. vbi ponitur exemplũ Salomonis. Et simile ponit Tranquill. in Claudio, quod Claudius Imperator mulierem negantem, nec agnoscere volentem filiũ, compulit ad confessionem, mandando vt eum in maritum acciperet. Quæ tamen aliquem exhæredauit, præsumitur mater: qa exhæredatio in extraneo inepta est. l. quidam cum filium. ff. de verbo. obliga.

Præsumptio. XV.

1 ☞ *Quando prodigus præsumatur, quem pater prodigum in testamento nominauit.*

2 *Pater si simpliciter filium prodigum in testamento nominauerit, nil vlterius prouidendo super hoc filii opinio grauatur apud bonos viros.*

1 DECIMOQVINTO, † præsumitur prodigus, quem pater in testamento prodigum appellauit. l. penul. in fin. ff. de cur. fur. quod intellige esse verũ, quando pater sano consilio illa verba profert, & super illo prouidet, puta quia dat curatorem:
2 † alioqui ex simplici appellatione non oriretur efficax præsumptio iuris. l. his verbis. §. primo. ff. de hære. insti. & quod infra dicam: sed tantummodo opinio filij grauaret᷑ apud bonos viros. l. ea quæ. C. ex quibus causis infam. & sic esset infamis infamia facti. Adde tamen, quod vt hæc infamia oriatur, requiritur quod talis infamia emanauerit apud plures, vt per

Abb.

Abb. in cap. ij. in xij. colum. versicu. ad vltimum, supra, de ordi. cognitio.

Præsumptio. XVI.

1 Filius præsumitur iniuste exhæredatus a patre, ideo hæredi incumbit onus probandi ingratitudinem.

2 Donatio facta filio per patrē non sustinetur prætextu assertionis factæ a patre attestante de aliqua causa, p quā donatio validatur. sufficerent tamē aliquæ coniecturæ.

1 DECIMOSEXTO, † p̄sumitur pater iniuste exhæredare filiū, ex quo naturaliter filij sunt grati parentibus, vt glo. in l. si. in princip. ff. de his quæ met. cau. Et propterea incūbit hæredi onus probandi ingratitudinē. l. omnimodo. C. de inoffi. testamen. Est verum, ꝙ de iure b veteri aliud erat, quia stabatur dicto patris. l. liberi. C. eod. tit. Sed cum Iustinianus introduxerit certas causas tantum, ex quibus filij possunt exhæredari. §. aliud quoque capitulū. in auth. vt cum de appellatio. merito hæres debet probare causam, per regulam l. qui testamētum. in fine. ff. de probat. Vnde c
2 cum † donatio inter patrem & filium non teneat regulariter, 4 non statur assertioni patris attestantis de aliqua causa, per quam donatio sustineretur. l. si forte. ff. de castren. pecul. §. gl. & Docto. in l. si donationē. C. de colla. & quod not. Soz. con-
a sil. xxiiij. in iiij. [a] Credo tn̄, ꝙ sufficerēt leuiores probationes, puta per coniecturas tantum. pro quo fa. quod not. Bal. in l. iubemus. ij. C. de sacrosan. eccle. vbi si episcopus donat alicui in casu alias prohibito, prætextu remunerationis, satis est illa merita probari per cōiecturas. alleg. Guil. de monte Laudu. in Clem. j. de reb. eccl. non alie. Tu pro hoc pondera tex. in l. etiam. §. j. ibi, æstimare debebit iudex. ff. de manumiss. vind. Ad idem fa. quod not. Butr. & Abb. & sequuntur alij, in c. quāuis, infra de re iu-
3 dic. † vbi confessio patris nocet filio, etiā quo ad legitimā, quando vltra talem confessionem concurrit verisimilis coniectura, ꝙ confessio sit vera, puta ex qualitate personæ & verisimilitudine debiti: nō tamē sufficeret simplex assertio patris, etiam cum iuramento, vt dicit Alexā. in d. l. si donatione. reprobando Bald. ibi tenētem contrarium. [b] Confirmatur per not. per Sal. in l. si mater. C. de contrah. empt. Alex. consi. xviij. consideratis his. in iij. vol. Deci. consi. ccij. vt præsens. in pen. col. concludunt, ꝙ licet confessio facta inter personas prohibitas, præsumatur facta in fraudem. tn̄ ista fraus tollitur per contrarias coniecturas, vt ibi per eos. [c] Et propterea in contingentia facti,
4 stante † prædicto statuto, ꝙ pater teneatur descendentes suos æqualiter tractare, vidi dubitari, cum pater alteri filio minus reliquisset:

reliquisset: quia in testamento asserebat, ꝙ ille habuerat tales & tales pecunias, quas luserat, seu comessauerat, vel soluerat pro cōdemnationibus fiscalibus: nunquid standum esset tali assertioni, cōcurrentibus aliquibus coniecturiss, puta, quia in rationibus testatoris ita apparebat, & ex moribus eius erant verisimiles, & etiam maior pars quantitatum verificabatur per testes? Et videtur, ꝙ sic, per supradicta, & quod no. Paul. de Castr. in consil. cccl. ad bene examinandum. in ij. colum. in j. Angel. de Aret. in .§. actionū. Institut. de actionib. Corne. consi. lxxxj. in penult.
5 colū. in iiij. vbi † statur libro tutoris, de expensis pro pupillo factis, quando sunt verisimiles: & maior pars verificatur. Et ratio est, quia tali casu sufficit probatio præsumptiua, & per coniecturas: licet Ias. in repet. l. admonendi. in lv. colum. ff. de iuretur. generaliter intelligat, & male.

ADDITIO.

a ℭ In iiij. Hoc indubitate verū crederem, si in tali donatione non interuenerit iuramentum: & ita intelligantur notata per Doct. in d. l. si donatione. Alioqui si in donatione iuramētum interuenerit, tunc dubitarē ne assertioni paternæ circa causam donandi staretur, vt puta circa benemerita, quæ pater asseuerat accepisse a filio: vt per elegantia & stringētia fundamenta comprobat D. meus a Ripa in l. si vnquam. quæst. xv. vers. sed hic dubito de vno. C. de reuoc. dona. vbi concludit, ꝙ si pater fecerit donationem filio propter benemerita, & iuramento firmauerit talem donationem, ꝙ statur assertioni patris circa merita, & sic circa causam ob quam donatio sustinetur, & erit donatio remuneratoria: & ibi ostendit Bart. in l. cum quis decedēs. §. Titia. de leg. iij. illud sentire, & respondet quibusdam fundamentis Alex. in d. l. si donatione. contrarium sentientis: & ita dicit se consuluisse, & ita reperio respōsorum suorū lib. iij. consi. ix. col. ff. Pulcherris rationibus consuluit etiā Corne. consi. ciiij. circa prin. lib. ij. in fortioribus terminis, ꝙ licet donatio inter virum & vxorē non valeat, vt exploratı iuris est, tamen si in tali donatione interueniat iuramentum, statur assertioni donatoris circa bene merita, quæ accepisse a donatario cōiuge asserit. Et vide ǭso illius rationes, quæ multum faciunt ad intelligentiam huius materiæ, & præceptor meus fere omnia eius motiua inde accepit. Videtur etiam sentire idem Areti. consi. lxxiiij. col. iij. & Ias. in d. l. si donatione, & Ang. in l. pen. §. mulier. sol. matrimo. quem refert Alexā. consil. lxviij. consideratis. in iij. lib. Ioan. Nic. Arela.

b ℭ Contrarium. Vide ibi Cor. & Deci. & Sal. in l. hac edictali. q. vij. de secund. nup. egregie Rom. consi. xliiij. ex supra narrato. col. ij. & cōsi. ccxciij. Christi nomine repetito. & Aret. consi. lxxiiij. col. iij. Alex. latissime cōs. xviij. cōsideratis his. in iij. lib. Fel. i c. si cautio. col.

colum.xxiiij.ver.sed est aduertendum.de fid.instr.Deci.consi.ccij.col.j.& ij. & iste D.Alciatus in l.pacta quæ cōtra. in quinta specie. C.de pact. Idem Ioan. Nicolaus.

c ℂ Per eos. Accedat prædictis: nam licet confessio siue assertio benemeritorum inter personas prohibitas, non propterea inducat donationem remuneratoriam, nisi probētur benemerita, vt per glo. & communiter Doct. in d.l.si donatione. & in varijs locis, vt ibi per Cor. & Deci. tamen hoc casu sufficient illi donatario probare volenti benemerita, leuiores probationes, quam si nulla prorsus assertio interuenisset: quinimo sufficient cum tali assertione verisimiles coniecturæ. ita notabiliter Deci. in d.l.si donatione. colum.vj. versi. addo duas. & cōsuluit in pulchro casu Ang. consil.cccxlj. pater emit, &c. Hippoly. de Marsi.singu.610. non statur assertioni.& Alex. consi.xviij.& Bal.consi.lxvj. inter virum.lib.1.Guido Papę in lege, si voluntate.C.de dotis promissio. Idem Ioā. Nicol.

Præsumptio. XVII.

1 *Auus præsumitur dotare neptem contemplatione filii.*

2 *Dos data ab auo nepti, an debeat per neptem imputari in legitimam, quam debet habere in bonis patris. & nu 3.*

4 *Dos data nepti, an sit computāda ipsi filio in legitimā latissime disputetur.*

DECIMOSEPTIMO,
1 † præsumitć auus dotare neptē contemplatione filij. l.dedit. ff.de collat. bono. Et propterea infer-
2 tur, quod † neptis debeat sibi computare istam dotem in legitimam, quam debet habere in bonis patris, vt dicunt Angel. Alex. & Modern.in l.in quartam. ff. ad legem Falcidiam. Angel. consil. lxxviij. Ioan. Philippi. Alex.consi.clxxix.
a in quinto. [a] Nisi † pater de-
3 disset dotem cōtemplatione ipsius neptis, non autem propter filium. l. auus. ff. de iure dot. Istud autem cognoscitur, quando dos datur nomine ipsius neptis simpliciter, prout dicitur in d.l.auus. Secus est in dubio, vel si daretur nomine filij: quo casu procedit d.l. dedit dotem. & ita dicit gloss. in d. l. auus. & ibi Raphael Fulg.dicit eam approbari a Docto. licet ipse non teneat, per d.l.dedit. ibi, propter me filiæ meæ nomine dedit. Sed responde, quod glossator forte habuit in text. meo nomine, quod mihi magis placet. Item illa, propter me, satis declarant intentionem aui. Et supradicta præsumptio procedit in dote, quam auus tenetur propter filium dare nepti. l. & ideo.§.fina. ff.de in rem verso. l. profectitia.§. si filiusfami. ff. de iure dot. Sed in his, ad quæ auus non teneretur, præsumitur potius datum contemplatione ipsius, quam filij, vnde est aduentitium, vt est gl, in l.quæsitum.in prin.vbi Bar.& alij.ff. de leg. j. & in l. qui in aliena. §.interdum, vbi Ias.late.ff. de

acquir.

acquir.hæred. Alex.conf.viij. in iij.col.in iij.vol. Sed dubia
4 †quæstio est, nunquid dos data nepti, computanda sit in legitimam ipsi filio. Et Cy. in l. scimus. in v. quæst. C. de inoffic. testamen. dicit, ꝙ sic: quia dos processit de bonis aui, & prosecuta est filium, vnde imputatur. l. quoniam nouella. C. illo eo. titu. sequitur Alex. in d. l. in quartam. & Deci. consi. lxxxj. in iij. colū. declarando vt non procedat, quando constaret, ꝙ dos esset data contemplatione ipsius neptis: quod mihi placet per supradicta. Item quando filius non haberet de suo vnde dotaret: quia tunc videtur auus dedisse, vt satisfaceret proprio debito, vt ibi per eum: de quo
b dubito, vt infra dicam. [b] Contrarium tenuit Bal. in auth. ex testamento. colum. fin. C. de colla. & in l. fin. in vlt. colū. C. de dot. promiss. Are. consi. xvij. in vlt. col. Picus in d. l. in quartā. col. cj. pro hoc allegat tex. in l. pater filiæ. ff. de euic. vbi pater non tenetur ea conferre, ergo nec imputare in legitimam, quia alias istud esset modicæ vtilitatis. Tu cōsidera pro eadem parte facere, quia aut filius non erat habilis ad dotandum, & tunc etiam Alex. concordat cum ista opi. ꝙ nō imputetur ei in legitima. Aut erat diues, & habilis ad dotandum, & tunc onus nō incumbit auo, sed ipsi, vt probatur in d. §. filiusfam. & in d. l. dedit dotem. & firmat Bald. in authen. res quæ, col. fina. C. commu. de leg. Ergo cum onus non incumbat auo, si det, non censebitur dedisse propter filium, iuxta not. in d. l. quæsitum. & in d. §. in
c terdum. [c] Quid tenendum? Puto opinionem Cyni esse veriorē. Non obstat d. l. pater filiæ. quia tex. loquitur de collatione tantum, non de supplemento legitimæ. Et non est bona consequentia, non confertur, ergo nō cōputatur in legitima, licet econtra sit l. illud. & ibi Ias. in fin. C. de collatio. per Bald. in d. l. quoniam nouella. in j. oppos. C. de inoffi. testa. Præterea considerandum, ꝙ intellectus Aret. & Bald. est diuinatiuus ad illū tex. quia ibi nihil dicitur quod auus dederit dotem. Vnde tu aliter intelligas, quia tex. procedit arguendo hoc modo. Nā videmus, ꝙ si filius emancipatus dotem dederit filiæ, & velit. deinde ipse filius succedere patri, non tenetur illam conferre cum fratribus. l. j. in fin. ff. de collat. dot. l. filium. ff. de collat. bon. Ratio est, quia non est in eius bonis, vt ibi dicitur. Probatur ergo, ꝙ dos data filię, non dicitur in bonis patris: ergo si sit euicta, non debet pater posse agere de euictione: q̄a res euicta, non est sua amplius, nec habet aliquod ius in bonis suis ad eam. & ita voluit arguere Iurisconf. ibi: & sic nō facit ad propositum nec Bald. nec. Areti. quia dos illa in dicto casu nō prouenerat ab auo, sed de bonis acquisitis per ipsum filium, qui etiam alienauit dando dotem filiæ. & deinde reperi, ꝙ ita tenet etiam Bulgarius Senensis in repe. l. j. ff. sol. mat. Nec obstat ratio, quā supra feci, quia dato, ꝙ donata nepoti, censeantur aduentitia, tamen istud potest limitari, ne,

dum

dum quando ad ea tenebatur auus, sed etiam quando tenebatur pater: quia videtur auus voluisse soluere pro filio. d.l. dedit. & d.§. filiusfamilias. Praeterea licet Docto. vbiq; teneant supradictam conclusionem, tamen forte non est vera, & contra eam videtur tex. in l. vt liberis. C. de collat. capiendo eã generaliter, & sic inducendo. Nam mater, vel auia materna non tenentur dotare filiam. sed istud onus spectat ad patrem. l. neq; mater. C. de iur. dotium. Pone ergo, ꝙ auia materna dotet neptem, an praesumatur fecisse contẽplatione filiae, & sic, quod datum est, conferatur tanquam profectitium respectu filię, si neptis velit succedere matri? Certe sic, vt est ibi tex. & notat Richardus Malsib. Mar. Syllima. Albe. de Rof. quos refert, & sequitur Iaso. in l. vt nemini. in ij. col. C. de colla. Et gl. in d.§. interdum. & in d.l. quaesitum. potest habere aliam rationem, si bene videatur. Et ex istis videtur etiam confundi declaratio Alex. dum dicit, ꝙ si filius est inhabilis ad dotandum, censetur auus soluisse dotem nepti, tanquam aes alienum, vnde non imputat. Nam respondeo, ꝙ istud aes alienum spectat ad filium, propter cuius inhabilitatem ipse auus soluit: ergo videtur esse profectum ad filium, & de filio in neptem. Et militat ratio Cy. in d.l. scimus. Nec etiam videtur verum, vt non debeat aliquid imputari in legitimam, quia solutum sit ex debito: nam videmus, ꝙ dos data filiae a patre, imputatur in legitimam nepotibus, vt est cõmunis conclusio in d.l. in quartam. & tamen pater dedit tanquam debitum: solum ergo consideratur, an censeatur profectũ de bonis defuncti, ad bona succedentis, vel non. Et ita sequor opi. Cyni indistincte, quam etiã tenet Fabia. in repe. auth. nouissima. in vij. quaest. princ. C. de inoffi. testamen.

ADDITIO.

a ¶ Quinto. Idẽ vult praeceptor meus D. a Ripa, in d.l. in quartam. nu. 206. allegat idem velle Bar. in d. consil. cxxxj. primo arguitur. Io. Nicolaus Arelatanus.

b ¶ Dicam. Et de hac quaestione vide D. meum a Ripa, in d.l. in quartam. fol. 65, num. 202. vbi etiam post Arc. consi. xvij. alio modo limitat opin. Cyni & sequacium, vt non procedat, quãdo dos data nepti, nondũ erat reuersa ad patrẽ tempore mortis, vt quia adhuc durabat matrimonium neptis moriente patre: tunc enim nõ venit filio imputanda in legitimam, secundũ gl. & Bar. in d. l. dedit dotẽ. de collat. bon. & comprobat late, vt per eum. Idẽ Io. Nicolaus.

c ¶ Interdum. Idem tenet praeceptor meus D. a Ripa, in d.l. in quartam. nume. 204. vbi hoc limitat, nisi auus in constitutione dotis iussisset neptem esse tacitam & contentã, & nil vltra petere posse: tunc censetur dedisse dotem animo compensandi cum legitima, quae peti posset in bonis suis, & sic patris contemplatione. l. si adulta. & ibi Bald. & Sal. not. C. de hered. act.

Prae-

PRAESVMPTIO XVIII.

1 ☞ *Donata vxori per consan guineos mariti, præsumuntur donata contemplatione mariti, ideoque illi acquiruntur.*

L. Sed & si plures. §. *in arrogato .ff. de vulga. & pupilla. sensus.*

2 *Data ambasiatoribus, nõ præsumitur contemplatione princi pis data sed sua ambasiatorũ, ideo eis quæruntur.*

1 DECIMO octauo, † donata vxori per consanguineos mariti, præsumuntur donata contemplatione ipsius mariti, & ideo illi acquiruntur. Ita Bart. & Paul. de Cast. Alexand. & Moder. in l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupilla. per illum text. vbi arrogator, qui habet facultatem substituendi pupillariter in bonis a se profectis, potest etiam substituere in his quæ donata sunt per amicos, vel cognatos suos. Et si dicatur istud est propter patriam potestatem, quia arrogatus statim ea quæsiuit patri: respondet Rapha. Com. ibi, & melius in consi. lxxiij. in pen. col. ꝙ ille tex. intelligitur etiã in donatis per amicos post mortem arrogatoris: quo casu non poterunt ei acquiri. Quę responsio satis est extra verba tex. quia ille tex. simpliciter procedit, ampliando quod in princi. dixerat de quarta (quæ proprie est de bonis ipsius testatoris) ad ista donata ab amicis.
a [a] Contrarium in effectu tenuit Bald. in l. cum ante. C. de donatio. ante nupt. Angel. & Roman. in l. vt liberis. C. de collatio. Raph. Com. & Aretin. in dicto. §. in arrogato. & consuluit Roman. consil. clxxij. in proposito themate. per l. si seruus. ff. de donatio. inter virum & vxor. ad quem respondent Moder. quod ex quo ibi maritus volebat donare vxori, est etiam verisimile quod fratres vellent illi donare, non autẽ quod acquirerent ipsi marito. Quæ responsio non satisfacit, quia non est verisimile quod illi fratres habuerint respectum ad donationem mariti, quam sciebant iure improbari. l. leges. C. de legi. Vnde mihi placet ista secunda opinio. Et moueor primo, quia videmus quod donata per auũ nepoti, censentur aduentitia, nec acquiruntur patri, vt est communis conclusio in l. quęsitum. in princi. ff. de legat. primo. & supra dixi. Certe idem debemus dicere a fortiori in isto casu: quia facilius filius acquirit patri, quam vxor marito. Secũdo moueor,
2 † quia data ambasiatoribus, non præsumuntur data contemplatione principis, sed sua, & eis quæruntur, vt est communis opinio. in l. si vero. §. item quicquid. ff. solut. matri. vt per
b Alexand. in d. §. in arrogato. [b]

D Et

Et licet dicant, ꝙ istud est propter consuetudinem, quia solēt dari munera legatis l. diuus. ff. de bonis dam. certe etiam videmus ꝙ consanguinei solēt dare munera sponsis. Tertio, ego non video in iure quomodo ꝓbetur, ꝙ dando aliquid vxori, quæratur marito: non enim promissio fit illi, non traditio: quomodo ergo potest dici, quod sint mariti? lege, traditionibus. C. de pactis. Et casus specialis est, quod mulier censeatur acquisiuisse de bonis mariti. l. Quintus. ff. de donationibus, inter virum & vxor. & ad euitandam turpem suspicionem: quæ ratio cessat in casu nostro. Vnde dato, ꝙ sit verum, quod acquisiuerit contemplatione eius, nō sequitur, ergo debet illi restituere. Et ista quæsita tali contemplatione, solum sunt consideratione in filijsfamil. quia quicquid acquirunt, patri acquirūt: & ita loquitur d. l. cum oportet. in prin. C. de bo. quæ libe. & d. §. in arrogato. In quo etiā est aduertendum, ꝙ ibi agebatur in aliquali fauore pupilli, ꝙ pater posset sibi substituere pupillariter, nedum in bonis a patre prouenientibus, sed etiam a cognatis vel amicis: nec propter hoc ipse illis priuatur. qđ non est in casu nostro, vbi mulier etiam viuens cogeretur
c restituere marito. c

A D D I T I O.

a ℭ Amicis. Hanc etiam sententiam Bartoli sequitur Iaso. in l. vt liberis. C. de collat. in pe. col. & Ang. Aret. in §. fuerat. ver. quid erit de donationibus factis. Instit. de actio. & Ioan. Lupus in solenni repet. Rub. de don. int. vir. & vxo. §. quadragesimoquinto. quasi per totum. vbi dicit pro hoc facere bonū tex. in l. si quid earū. §. in quibus. de leg. iij. inducēdo vt per eum: quem omnino vide latissime de hac materia tractantem & hanc præsumptionem pluribus fundamentis roborātem & limitantem: vbi etiam respondet his quæ pro contraria opi. adducuntur. Io. Nic. Arelatan.

b ℭ In arrogato. Et vide de his ambasiatoribus, & de hoc dicto Io. Lupum in repe. rub. de donat. inter virum. §. quadragesimoquinto. col. ij. & iij.

c ℭ Marito. Et pro hac vltima sententia, ꝙ nō acquirātur marito, sed vxori, quamuis a consanguineis mariti donatio processerit, fa. tex. in l. si mater. C. de dona. ante nup. quem sic allegat. & ad hoc inducit Bal. cō sil. ccxv. facta super quib. in iiij. lib. Idem probat tex. in l. si consentiente. eod. titu. de dona. ante nup. vbi si sponsus donauit sponsæ mancipia matris ipsius sponsi, ea consentiēte, erūt propria ipsius sponsæ, & illa trāsmittit ad suos hæredes. Ecce quomodo donatio in effectu fuit facta a matre sponsi, cuius mancipia erant: sed nihilominus efficiuntur sponsæ, cui donata fuerunt. Io. Nic. Arela.

Præsumptio. X I X.

1 ☞ *Supposita non præsumitur, quam ambo parentes habent sibi charam.*

2 *Matri asseueranti filiam suppositam non creditur.*

1 DECIMONONO † non præsumitur supposita esse, quam ambo parentes habēt sibi charam. l. j.§.ad qōnem.ff.de quæst.Et ꝓpterea in tali casu requirerentur manifestiores probationes, ex quo accusator haberet talē præsumptionem contra se,iuxta not.in l.fi.ff.quod met. caus.
2 Imo etiam si mater† asseueret filiam suppositam, nō crederetur eius dicto l.fi.ff. de probat. Bal.consi.lxxiiij.in j.volu. Et quod not.in l.filium diffinimus. ff.de his qui sunt sui vel alieni iur.de filio fatuo,qui ad simplicem assertionē matris attestantis ꝙ non erat filius regis, re-
a nuntiauit regno. [a]

ADDITIO.

a ℭ Regno. Idem not.Cy. in l.si vicinis.C.de nup.& Floria. de S.Pet.in d.l.fi.§.j.per illū tex. de ꝓba.Hip.ī l.j.§.ad qōnē. ad fin.ff.de quęst.faciūt late tradita per Fely.post alios in c. per tuas.col.iij. & iiij.extra, de ꝓba. Io.Nic. Arelatan.

Præsumptio. XX.

1 ☞ *Affectio præsumitur in coniunctis.*

2 *Minor si permisserit labi annū, & diem sibi datum ex forma statuti ad luendum rem paternam, potest petere se in integrum restitui.*

1 VIGESIMO, †præsumitur affectio ī coniunctis. l. cum seruus extero. ff. mand. vbi probatur, ꝙ talis affectio habetur in consideratione in iudicijs bonę fidei:de quo dicēdū est, vt dixi in tractatu meo,quod interest. Et ista affectio est sufficiens ēt ad restitutionē in integrū.l.si in emptione.ff.de minor. per quē
2 tex.probatur,†ꝙ si minor permiserit labi annū & diē sibi datum ex forma statuti ad luendū rē paternam, sibi cōpetit restitutio in integrū aduersus lapsum illius tp̄is,quia pręsumitur lęsus ex verisimili affectione, ꝙ res fuerit paterna.ita tenent Moder.repe. in l. quatenus. in xj.col.de reg.iur.& in l.dudū. C.de contrahen.empt. col.j.

Præsumptio. XXI.

1 ☞ *Contraxisse metu nō præsumitur, qui contraxit interuenientibus affinibus & consanguineis.*

2 *Tutores quando aliquid faciūt pro pupillis,ne postea teneantur,faciāt ponere in instrumēto, quod illud est actum corā consanguineis pupilli. Intellige & restringe.& ibi.*

3 *L. transactionem quæ dominii.C.de transactio.sensus.*

1 VIGESIMO primo, † non præsumitur per metum contraxisse , qui contraxit interuenientibus affinibus & consanguineis suis.l.transactionē quæ dominij.C.de transacti.vbi Docto. glo. & Bald.in l.Polla.C.

 de his

de his quib. vt indign. & Doct. in c. causam matrimonij. supra,
a de offic. legat. [a] Facit quod notat Barthol. Veronen. in caut. xxiiij. inci. ratione. vbi consu
2 luit † tutoribus, quod quando aliquid faciunt pro pupillis, ne postea ipsi teneantur, quod faciant scribere & apparere in instrumento, quod est factũ corã amicis & consanguineis pupilli, alleg. Bald. in d. l. Polla. & sequitur Cur. in cõs. xliij. in vj.
b col. [b] Quod dictum non potest esse verum, alio non probato: alias si essemus in casu, in quo lex præsumeret dolum tutoris, de quibus not. in l. etiam. C. si tutor interue. non crederem quod simplex præsentia propinquorum excusaret, quia verisimiliter ipsi potuerunt sequi consilium tutoris, ad quem principaliter pertinebat. argu. l. fi. ff. vbi pupil. educari deb. & l. j. §. denunciare. siue fin. de ven-
3 tre inspicien. † Nec text. in d. l. transactionem. obstat: quia loquitur in metu, in quo est differentia a dolo, quia potest aliquis etiam aperte, & coram populo decipi. l. j. in prin. ff. de dolo. quod non est in metu. Præterea, sicut ibi non obstante tali præsentia, admittuntur probationes apertissimæ, vt dicit gloss. Bald. & Doct. ergo idem de præsumptionibus iuris, quæ illis æquipollent. l. licet Imperator. cum concor. ff. de legat.
c j. vt supra dixi. [c]

ADDITIO.

a ℭ De legat. Vide etiam Bart. in l. frater a fratre. col. pe. vers. tertio quæro, quid in contractu emptionis. ff. de cond. inde. & in l. j. C. de præd. decur. lib. x. Alexan. in l. si cum dotem. §. eo aũt tempore. ff. solu. matri. Decius notabiliter cons. ccxxxij. dura. col. ij. & consi. ccxix. viso puncto. vbi etiam limitat & alleg. Ang. consi. ccxv. thema tale. col. fin. Adde etiam Sozi. consi. cclxiij. capio primũ. col. vj. versi. sed adhuc videntur. in ij. lib. & Steph. Bertr. consi. iiij. visis hinc inde. col. vj. refert & sequitur Tiraquel. in reper. l. si vnquam. in verb. susceperit liberos. pag. 298. nu. 297. C. de reuoc. donat. etiam limitantes hanc præsumptionẽ procedere, dummodo adsit præsentia plurium (saltem duorum consanguineorum, alioqui non sufficeret vnius præsentia. Adde etiam, quod ex hac præsumptione colligitur ratio illius statuti, quod in contractibus mulierum vel minorum requiratur præsentia duorum propinquorum: ea enim est ratio, quia propinquorũ præsentia arguit omnem dolum & metum abesse. hãc rationem tradunt Bart. Bal. & Ias. in d. l. transactionẽ. Adijce, quod sicut qui præsentibus consanguineis contraxit, non præsumitur metu contraxisse, vt dixi, ita qui præsentibus cõsanguineis testatus est, non præsumitur dolo vel metu inductus ad testandum, secundum Bartol. in l. fina. ff. si quis aliq. test. prohi. & Bald. in l. j. C. illo titu. Io. Nic. Arelatan.

b ℭ Sexta col. Præsentia enim consanguineorum facit præsumi dolum abesse in tutore, secũdum Paul. & Ias. post Bal. in d. l. Polla. Bald. in c. j. colũ. viij.

qui

qui feud. dare pos. Iason. in l. j. ad fin. C. de transactionib. Io. Nico. Arelatan.

) ℭ Dixi Quod dictum est præsentiam amicorum seu consanguineorum facere præsumere dolum & metum abesse, extende vt idem operetur præsentia iudicis, secundum Bart. in d. l. frater a fratre. versicul. tertio quæro, quid in cōtractu emptionis. col. penul. & Bart. in d. l. j. C. de præd. de cur. & Imo. & Ang. in l. j. §. fuit quæsitum. ff. ad Thebel. Io. Nico. Arelata.

Præsumptio. XXII.

1 ☞ *Consanguinei & affines non præsumuntur omißuri defensionem consanguinei sui.*

2 *Consanguineus non præsumitur indefensus, ex quo verisimile est quod saltem consanguinei vel affines eum defendent.*

3 *Consanguinei prius admittuntur ad tutelam, et omnibus præferuntur.*

4 *Vitricus si petatur a priuignio in curatorem, an præferatur consanguineis contradicētibus & curam volentibus.*

5 *Præsumptio non est contra accusatum quamuis consanguinei impediat examinationē testiū.*

1 VIGESIMO secūdo, † præsumuntur consanguinei & affines nō omissuri defensionem consanguinei sui. l. hæc autem §. j. ff. quib. ex caus. in possessio. eat. 2 Ex quo sequitur, † quod non præsumatur indefensus ex quo verisimile est, quod saltem affines vel amici eum defendet vt not. Bal. in l. iij. §. ñ reus. ff. iudi. sol. & per Bald. in rub. C. de suc. edi. Et ꝓpterea, vbi agitur de vlciscendo mortem eius illi debent cæteris in accusatione præferri, etiamsi pauperes. l. si plures. ff. de accus. vbi 3 glo. Et ex hac † ratione prius etiam admittentur ad tutelam. §. ex his. in authen. de hæred. ab intest. venien. Dicit tamen Huber. de Bobio, quem refert & sequitur Alberi. de Rosa. in l. fina. de contra. iudi. tutel. 4 quod † si adultus petat vitricum in curatorem, & agnati contradicant, quia velint ipsi præferri, quod tamen debet iudex constituere vitricum, & ita dicit se obtinuisse de facto. Et istud ego puto verum, nisi iudex cognosceret adultū istud petere per imprudētiam & simplicitatem, quia tunc poterit ex iusta causa præferre consanguineum. l. j. in fin. ff. de minor. Et ad supradicta facit, quia non præsumuntur colludere, qui suam, vel suorum iniuriam accusando prosequuntur l. j. C. de fals. l. j. in fin. ff. de Carb. edict. Adde tamen quod not. Bald. in l. j. in fin. C. si qua. præd. potest. vbi dicit, 5 † quod non est ꝓsumptio contra aliquem accusatum, quamuis sui consanguinei impediāt examinationem testium, vt per Abb. antiq. in c. constitutus. supra de testib.

Præsumptio. XXIII.

1 ☞ *Frater non præsumit̃ odio persequi fratrem, imo est verisimile ꝙ alter alterũ diligat.*

2 *Frater an & quando sit legitimus testis in causa fratris, & quando non.*

3 *Debitor qui vbi cessit dies non satisfecit creditori, dicitur illũ iniuria afficere.*

4 *Executor cui testator mandauit quod satisfaciat de omnibus iniuriis, debet satisfacere pro debitis, quorum dies iam venerat.*

5 *Conseruatores qui secundum bullam debent cognoscere contra iniuriantes monasteriis, an poterunt compellere ad solutionem debitores nolentes soluere.*

6 *Frater testificans pro fratre, non est testis omni exceptione maior.*

7 *Iniuria quæ fit a fratre fratri, dicitur grauior quam quæ fieret ab aliis.*

8 *Pater debet fratres æqualiter tractare, ne inter eos oriatur inuidia: ideo in dubio fit interpretatio pro eorum æqualitate.*

9 *Sed an idem vbi agitur de bonis ipsorum fratrum.*

1 VIGESIMO TERTIO, †non pręsumitur odiũ inter fratres, imo est verisimile quod alter alterũ diligat. c. literas. infra. eod.
2 † Ista tamen præsumptio non impedit, quin frater sit idoneus testis in causa fratris, vt ꝑ Barto. in l. qui testamento. ff. de testa. nisi in ea causa ageretur etiam de interesse suo, puta, quia litigaretur super bonis cõmunibus, aut tractaretur de iniuria illata fratri: quia censeretur etiã illata ipsi. l. lex Cornelia. ff. de iniurijs. vel essemus in causa valde graui. puta criminali, vel ciuili magnę importantiæ, vt per Moder. in d. c.
a literas.[a] Sed tu aduerte, quia etiam in causa modica pecuniaria, videretur fratrem admitti
3 non debere: nam† lapso tempore non satisfaciens creditori, dicitur eum afficere iniuria: quia iniuste & dolose agit, qui retinet alienum. l. ij. §. circa. ff. de doli excep. Et propterea dicit Specu. in ti. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. versi. lxxiij. de hoc autem quæritur, quod
4 † executor, cui testator mandauit ꝙ satisfaciat de omnibus iniurijs seu forfactis, debebit satisfacere creditoribus pro debitis. quorum dies venerat, viuente testatore. Ad idem quod notat Guid. Papæ in decis. Delphi. quæstio. xviij. in fi. vbi di-
5 cit, † ꝙ cum in Bullis Conseruatorum dicatur, ꝙ cognoscant contra iniuriantes monasterijs &c. ꝙ poterunt compellere ad solutionem debitores nolentes soluere, ex quo illi non satisfaciendo dicuntur iniuriari. Modo hoc stante, videretur fratrẽ debere reijci a testimonio, ex quo non est idoneus, testis, vbi agitur de iniuria quæ fiat fratri, vt supra dictum est. Sed re-

sponde, q non est idoneus, quando capitur iniuria in specie, pro contumelia vel conuitio. & ita procedit d. l. lex Cornel. non quando capitur in genere, pro omni eo quod non iure fit, secundum l. j. in prin. ff. de iniur. Nam non credo istum debitorem nō soluentem dici facere iniuriam in specie, sed in genere tantum. Et propterea decisio Guid. Papæ non est vera, & confunditur per tex. in c. j. infra de offi. delega. in sexto. & per rationē, quia in rescriptis verba capiuntur in specie. c. Rodulphus. supra, de rescrip. Aduerte tamen,
6 † quia licet frater testificetur pro fratre, non tamen est omni exceptione maior, vt per Bal. in l. fin. in ij. col. C. de prob. & erit arbitrarium iudici, quam illi fidem adhibeat, iuxta illud, tu magis scire potes. l. iij. §. j. ff. de testib. & ita dicit Specu.
b in titu. de teste. in ij. col. §. j. [b]

Adde etiam ad supradicta, q
7 † iniuria quæ fit a fratre fratri, dicitur grauior, quam si fieret ab alijs. l. cum oportet. vbi Cyn. Bald. Paul. de Cast. C. de bon. quæ libe. & inter fratres de facili oritur discordia: vnde
8 † patres debent eos tractare æqualiter, ne crescat inuidia. l. fina. §. sin autem. C. de bon. quæ liber. & l. cum pater. §. eui
c ctis. ff. de legat. ij. [c] Vnde in dubio fit interpretatio pro eorum æqualitate. l. vt liberis. l.
9 illud. C. de colla. † Sed nunquid idem est, vbi agitur de bonis ipsorum fratrum, puta quia aliquis instituit hæredes ambos fratres suos? Putarem q sic, quia eadem fere ratio militat: & quia ex paritate gradus præsumitur paritas amoris. d. l. dedit. de colla. bono.

ADDITIO.

a ¶Literas. Adde gloss. not. vbi Innoc. & Imol. in c. insinuante. de offi. deleg. Bal. & Salic. in l. parentes. C. de prob. Fely. late in c. in literis. col. fi. extra, de testib. latius in c. cum oporteat. vbi etiam alij scrib. col. iij. iiij. & v. de accus. & in d. c. literas. cum cōcor. ibi traditis. & Steph. Bertran. consi. ccxij. supposita. col. iiij. in j. volu. nouissimorum. & per Alexan. in addi. Barto. in d. l. qui testamento. §. j. vbi etiam And. Pomate in nouissimis addit. Qui omnes limitant, dummodo non sint sub potestate eiusdē patris, vel nisi simul habitent. per glo. in dicta l. parentes. & gloss. in c. consanguinei. iij. qō. v. Quod autem dictum est fratrē in causa criminali non fore testē idoneum pro fratre, vt etiam consuluit Alex. consil. lxx. viso processu. col. penul. in primo. limita non procedere circa probandum defensionem: est enim tunc frater legitimus testis in causa defensionis fratris, in causa criminali, mota criminaliter, & per modum inquisitionis vel ad instantiam fratris. Ideo frater imperitus de homicidio, potest probare per fratrem q fecit homicidium ad sui defensionem. Ista tradunt Bald. & apertius Salic. in d. l. parentes. Alex. not. consi. ccxij. visis & discussis. col. fin. lib. ij. & cons. cxix. viso processu inquisitionis. colum. ij. in vij. volumi. & consil. iiij. ad fin. in vj. volumi.

Afet. in maleficijs, in verb. & dictus Titius se defendendo, col. vij. vers. quæro sicut &c. Felyn. in d. c. cum oporteat. in v. not. versi. v. limita nisi frater. Flori. in l. testis idoneus. ff. de testi. Hippo. in l. vnius. §. cognitorum. versi. videmus etiam ꝙ frater. nu. 52. de quæstionib. & sing. DVIIJ. tractant Doctores. Ioan. Nic. Arelatanus.

b ¶ §. j. Ita etiam declarat Alexan. consil. xiij. ex his quæ in themate. col. penulti. in primo vol. Fely. in c. cum oporteat. in v. notab. de acc. Idem Felyn. in c. literas. col. ij. versi. prædicta limita. de præsump.

c ¶ De leg. ij. Vide Lucã de Penna. in l. cum allegas. col. ij. de castrẽ. pecul. mili. li. xij. Corn. cõsi. cxxviij. col. j. in iiij. Dec. consi. ccl. casus de quo in fine.

Præsumptio XXIIII.

1 Incontinens an præsumatur ille, cuius pater fuit incontinens.

2 Statuti disponentis, quod in certis casibus filius teneatur pro delicto patris, quæ sint rõnes.

3 Rationes dui vbi sunt in statuto sublata vna ratione, militãte alia adhuc militat statutũ.

1 VIGESIMOQVARTO, † præsumitur incontinens ille, cuius pater fuit incontinẽs, vt p Ioã. Andr. in c. semel malus. de reg. iur. in sexto, & probatur in c. j. & in c. si gens Angelorũ. lvj. dis. Sed ista præsumptio inducit solum suspicionẽ, pterquã in casibus, in quibus est a iure approbata: veluti in d. c. j. & vbi propter delicta patrum filij puniuntur, vt in §. ꝙ aũt. ea. dist. & tex. in l. quisquis. §. filij. C. ad l. Iul. maiest. vbi in filijs paterni criminis exempla metiũtur. Et istud
2 notandum est ad † statuta disponentia in certis casibus filiũ teneri pro crimine patris: nã non habent solam illam rationẽ, ꝙ illud fit, quia pater facilius abstinebit a tali delicto, si videat etiam filios suos puniri, vt per Bar. in l. iure prouisum. C. de fabricensib. lib. x. & Anch. in repet. c. primi. supra, de consti. in xj. principa. qõ. col. vij. sed ẽt, quia pręsumitur filium talia facturum, per supradicta. Et propterea licet cessaret prima ratio, puta quia probaretur patrẽ fuisse inimicum capitalẽ filio, de quo per Deci. consil. lxiiij. tamẽ militaret ista secunda. Et facit, quia statuentes præsumũtur moti pluribus rationibus, non autem vna tantum, vt dicit Salic. in l. quamuis. C. de fidei-
3 commis. & † vbi statutum habet duas rationes, quãuis vna deficiat, tamen militat adhuc dispositio, vt dicit Salic. in l. si serui. C. de noxali. quem sequitur Alexan. in l. si constante. in
a v. col. ff. solut. matrimo. [a] Sed tamen cũ sumus in materia pœnali, melius est capere mitiorem præsumptionem, & sic, ꝙ ista secunda non sufficiat, nisi adsit prima præsumptio, de qua in d. l. iure prouisum, quæ est efficacior. facit l. si familia. ff. de iurisdict. omn. iudi. & glos. in l.

in l.fin.in verb.autoritas. ff.de diuortijs. Et ita limitatur illud dictum Saliceti.

ADDITIO.

a ❡Matrimonio. Quoties enim alicuius dispositionis sunt plures rationes finales, vna cessante, non tamen cessat dispositio. §. affinitatis. Institu. de nupt. tex. cum glo.& ibi etiam præceptor meus a Ripa, in l.vt si ventri.§.in bonis. ff. de priuil. cre.glo.not.in l.si qs ad exhib. ff.de excep.rei iudi.& Bartol. per illum text. in l.liberorũ.§. j.ff.de his qui not.infam.Limita tamen & declara vt per Panorm.in c.quoniã.§.porro.versi.sin autem.per illum tex. extra,vt lite non contest.quem refert & sequitur Ias. in l. in testamento.col.xiiij. C. de testa. mili. & vide de his Nicolaum Præsidem in centuria sua locorum legalium, fol.16. versi.& fo.56.Io.Nicol.Arelata.

Præsumptio XXV.

1 ☞ *Acquisita per vnum ex fratribus simul post mortẽ fratris habitantibus, an præsumãtur acquisita de communi.*

2 *Societas quando præsumatur inter fratres simul habẽtes, & quando non.*

3 *Societas dicitur leonina, & nõ valet quando, vnus sociorũ potest lucrari, & nihil perdere.*

4 *Fratrum vnus ex simul habitantibus si in libris suis fecit domum creditricem, & se constituit debitorem de aliqua summa, an iste actus declaret animum suum non esse quod sit cõtracta societas.*

5 *Doctor qui post mortem patris simul cũ fratribus habitauerit & multa bona acquisierit ex quasi castrensi peculio, an illa sint communia, an sua tantum.*

6 *L. iubemus. C. de silentea. lib. xii sensus.*

1 VIGESIMOQVINTO, † quæsita per alterũ ex fratribus simul post mortem patris habitantibus, præsumuntur de cõmuni, argumen. l.si fratris.ff. pro socio. & per Specul. in titul. de iudic.§. sequitur videre de communibus iudicijs. Sed aduerte, quia ista est alta quæstio, quam posuit Bartol. in l. Titium.§.altero. ff.de administra. tutor. & Bald. in l. si patruus. C. communia vtriusque iudic.Iaso.in l.prima.C.qui testamenta facere possunt. Et cõ-

2 muniter concluditur, † quod si simul cum hæreditate indiuisa post mortem patris vixerint, lucra communicauerint, de superlucratis inuicem alter alteri rationem non

a reddiderint, p̃sumi societatẽ.[a] Fallit respectu eius, qui non haberet consensum: puta, si aliquis esset pupillus, vel furiosus: nisi pupillus haberet tutorem,cum quo essent facti isti actus sociales nomine pupilli, vel factus adultus, quo tempore habet consensum, ratificauerit.

uerit. arg. l. si pupillus. ff. de no
b uat. [b] Item fallit, quando omnes isti fratres essent nobiles, & ex negotiis non lucrarẽtur, sed viuerent de reditibus suis. Item quando alter tantũ esset mercator, alij nihil agerent: secus si etiam ipsi lucrarentur, & lucra quãuis difformia communicarent, vt habetur latissi-
c me in locis supra alleg. [c] Sed tamen considera primo circa regulam, quia isto modo cõiunctio sanguinis nihil operatur, ex quo etiam in extraneis idẽ esset. cum illi actus non possint fieri citra ius & nomen societatis. arg. l. pro hærede. ff. de acquir. hær. Vnde puto, quod licet in extraneis non induceretur societas, nisi eatenus quatenus constaret eos communicasse: in fratribus censeretur vniuersorum bonorum, nisi cõstaret de actibus repugnantib. puta quia tantummodo cõmunicassent lucra vnius negotiationis, & non alia. & ita intelligo Barto. in d. §. altero in fin.

Secũdo aduerte ad primam fallentiam, quia videtur dubitabilis, & satis iniqua. Nam dato quod vnus ex istis cohabitantibus fuisset tutor, nõ deberet præsumi pupillus cõsensisse, ex quo non habet consensum absque tutore, & tutor nõ potuit illi autorari, quia in facto proprio. l. j. ff de aut. tut. iniquitas vero resultat, tenendo, ꝙ pupillus possit ratificare ex
3 post facto: nam cum de † natura societatis sit, vt par causa sit sociorum, alias societas dicatur leonina. l. si non fuerit. §. Aristo. ff pro soc. imo non valet societas quãdo vnus ex sociis potest lucrari, & nunquam perdere de capitali, vt est glo. in c. plerique. xiiij. q. iij. Bald. & Doct. in l. j. C. pro socio. & per Sozi. consi. ccxv in secundo dub. sequeretur, ꝙ pupillus nunquam posset nisi lucrari: quia vbi esset adultus, si videret negotiationem habuisse lucrũ, ratificaret, alias non: quod certe esset iniquum, præsertim cum ipse nihil exercuerit propter ætatem, fratres vero sic.
4 Tertio aduerte, † quia Deci. in consi. xxj. in iiij. colum. limitat alio modo prædictã conclusionem, quando vnus ex fratribus in libris suis fecit domũ creditricem, & se constituit debitorem de aliqua summa: nã iste actus declarat intẽtionem suam non esse, ꝙ contracta sit societas: & dicit hoc esse indubitabile. Puto istud multum residere in arbitrio iudicis, qui ex tali coniectura simplici nõ recedet a regula: quia solent mercatores etiam tenere rationes separatas domus, non vt dissensus a societate arguatur, sed vt sciant quas pecunias accipiunt de pecunijs deputatis in vsum domus, & qd de aliis quę deputatæ sunt ad mercimo-
5 nia. † Sed quid dicemus de Doctoribus: nunquid si aliquis Doctor multa bona acquisiuerit ex quasi castrensi peculio, sint cõmunia, an vero sint sua tantum, dato ꝙ steterit in communione, & concurrant cæteræ præsumptiones inducentes societatem? Videretur ꝙ non, ex quo talia bona non conferuntur, vt dicit Bar. in l. iubemus. C. de silent. lib. xij. & in terminis firmat Rom. in consi. cxlv.

cxlv. præsentis consultationis. circa medium. & refert Ias. in auth. quod locum. in v. col. C. de coll. Mouentur simpliciter, quia talia lucra sunt præcipua ipsis, nec acquiruntur patri, quãuis sint in patria potestate. l. fori. C. de aduoc diuers. iud. l. velut. C. de asses. l. fi. C. de inof. test. Sed puto, ꝙ contraria pars sit verior, ꝙ imo etiã illa sunt communia, vt decidit Bal. in l. ꝑtor. §. sed & filius. ff. de eden. Et est de mente Baldi & Sal. in d. l. si patruus. quos allegat & sequitur Ias. in d. l. j. & consuluit Bened. Capra de Perus. in consil. cxlij. incipien. cũ viso & considerato. Nec obstat ratio Roman. quia non est arguendum de collatione ad societatem, ex quo collatio habet locum etiam aduersus inuitos: merito castrensia fuerunt priuilegiata, ne conferantur, sed societas inducitur ex tacito consensu cohabitantium. Et sicut fatuũ esse dicere, ꝙ de eis non potuisset contrahi societas expresse: ita dicendũ est posse contrahi tacite. l. cum quid. ff. si cert. peta. Nec quantum ad hoc reperiũtur priuilegiata castrensia: ergo nostrum non est ea extendere, vt no. in c. olim, infra de verb. signi. præsertim ad casum vbi est alia ratio. Nã cum iure patriæ potestatis pater occuparet olim omnia quę sita per filium, etiam eo inuito. l. placet. ff. de acq. hæred. l. cũ oportet. in princ. C. de bon. quæ lib. fuerunt ista castrensia vel quasi priuilegiata, ne acqrerẽtur ipsi patri. Et propterea non conferuntur, quia rõ collationis cessat ĩ isto casu, ex quo conferuntur ea quæ a patre ꝓuenerũt, vel potuissent ipsi acquiri, si filius permansisset in potestate. l. j. § nec castrense. ff. de collat. bon. & declarãt Mode. in rub. C. de collat. quæ ratio non facit ad propositum in ista materia tacitæ societatis. Et istud tanto magis procederet, si statutum introduceret societatem ex cohabitatione & communione bonorũ post mortem patris, prout erat in casu Benedict. in d. consil. cxlij. Bene verum est, ꝙ etiam stãte tali statuto, filius in potestate haberet tale peculium præcipuũ sibi, & de lucratis viuente patre, non teneretur quicquã conferre fratribus. & ita videtur intelligendus Rom. in d. consi. Secus de lucratis post mortem patris, quia sibi imputet, qui simul cohabitando, & sociales actus faciendo, videtur contra-

6 xisse societatem. †Nec obstat d. l. iubemus. C. de silentiariis lib. xij. per quã Lucas de Pen. ibi tenuit expresse talia lucra non communicari fratribus: quia illa lex proprie loquitur de quæsitis viuente patre: & ratio quæ subditur, ne labores eorum alijs fructum afferant, restringitur secundum subiectã materiam. l. si cum vno. ff. loc. Nec etiam potest procedere in casu nostro, quia non est absurdum, ꝙ pro labore socij resultet vtilitas alteri socio: imo istud est de natura societatis. d. l. si non fuerit. cum similib.

ADDITIO.

a ℭ Societatem. Vltra Alex. & Lud. Rom. Anch. & alios plures in

res in varijs consilijs allegatis per Ias. in l. j. C. qui testa. fa. poss. vide Paul. consi. cccxlix. ex die quo. in j. vol. nouissimorum, Cor. consi. xxiiij. visis nõ nullis. colum. ij. in j. volu. & cõsi. xxvij. in hac. colum. ij. in ij. & consi. ccxcix. præmittendũ. in iiij. lib. & consi. cxxij. circa præsentem. ij. lib. Sozi. consil. iiij. in iiij lib. Cæpol. in cõsilijs ciuilibus, consi. xl. quidã A. Deci. consi. lxvj. de duobus. vbi per duas colum. & consil. lxxxvj. pro resolutione. vbi allegat plures concor. & consil. xxj. viso puncto. in princi. vbi ponit quæ requirantur ad hoc vt dicatur contracta inter fratres illa tacita societas. Et idẽ ponit cõsil. 628. in casu de quo. & consi. 548. visa consultatione. & Stepha. Bertr. in consil. xxxix. Christi in primis. latissime colum. ij. & iij. & consi. xxvij. ex casu mihi. colũ. pen. in ij. vol. nouissimorum. Ioan. Rubeum Alexandrinũ consil. lxxxvij. & Ioan. Fab. in §. j. Instit. pro socio. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

b ℭ Nouat. Quod cũ pupillo non censeatur contracta tacita societas ex communione & actibus socialibus, nisi pubes factus ratum habuerit, vltra Ias. & alios allegatos hic per Do. meũ, vide Alex. consi. xxxvij. consideratis. col. ij. & latius in seq. in iiij. lib. & cõsi. xlix. mature ponderatis. in j. Bolog. cõsi. vij. co. ij. Pau. cõsi. cccxlix. ex die. col. ij. in j. volu. nouiss. Cæpol. in d. consi. xl. quidã A. Corn. consi. ccxiij. Phil. in iij. lib. Deci. d. consi. xxi. viso pũcto, col. j. Steph. Bertran. consi. xxvij. ex casu. in fi. in ij. volu. nouissimorũ. et cõsi. lxij. quãuis. colum. ij. in j. volu. nouiss. Ioan. Nicol. Arelata.

c ℭ Alleg. Vide Corn. cõsi. 199. præmittendũ. col. j in iiij. vol. vbi allegat cõcord. & cõsi. ix. præmittẽdum. in j. Ioã. de Ana. vbi ẽt Bolog. cõsi. lxv. viso pũcto. & Alex. consil. xxiij. visis in dubiis. in iiij. & consi. xlix. in primo. Ioã. Nicol. Arela.

Præsumptio XXVI.

1 ☞ *Pater præsumitur dotasse filiam de propriis facultatibus, non de bonis ipsius filiæ. et numero 3.*

2 *Si in instrumento dotis dicatur, quam dotem promisit dictus pater computato in ea omni eo quod ipsi filiæ debetur, tã de bonis maternis quam paternis: hoc non obstante censetur dos data de bonis paternis, & poterit filia materna bona petere, Rationem vide ibid.*

4 *Dos loco legitimæ est, & in illam imputatur.*

5 *Donatio inter coniunctos de facili præsumitur.*

1 VIGESIMOSEXTO, ✝ præsumitur pater dotasse filiã de propriis facultatibus, non de bonis ipsius filiæ. l. fi. C. de dotis ꝓmiss. vbi ampliatur, ẽt si pater dixerit se dare dotẽ de bonis suis, & bonis ipsius filiæ: quia adhuc

adhuc si habeat idoneas facultates, censebitur dedisse de suo. Et propterea dicit Bal. Noue. in trac. de dote, in vj. priui. sextæ partis princ. ꝙ † si in instru
2 mento dotis dicatur, quã dotẽ, puta mille promisit dictus pater, computato in ea omni eo, quod ipsi filię debetur, tã de bonis maternis, quã paternis: hoc nõ obstante, censebitur dos data de bonis paternis, & poterit filia adhuc bona materna petere. Et refert ꝙ ita cõsuluit vna cũ Ioãne de mõte Sperello, vt per eũ. Sed pro intelligentia vi
3 dendũ est primo, † quę sit ratio dictæ pͣsumptionis. Et tex. videtur dicere ꝙ istud sit, quia paternũ officium est dotare. Ex quo inferunt Alex. & Aret. in l. j. ff. sol. matr. ꝙ pater tenetur dotare de propriis bonis ẽt filiam diuitẽ. Sed ista opinio mihi non placet, & confunditur per d. l. fin. quia si pater fuisset in illo casu obligatus, nõ erat probabile dubiũ illud qđ ibi deciditur: nec illud datũ posset dici esse de mera liberalitate, prout ibi dicitur: quia illa est vera liberalitas, ad quã nemo cõpellit. l. j. ff. de donat. Et istã partem tenent Iac. de Aret. & Bar. in l. mulier. §. cũ proponeret. ff. ad Treb. Ang. cõsi. ccix. incip. pro decisio. dicti Iaso. & ibi latissime per Bulg. Senẽ. in l. j. ff. sol. ma. Posset tñ cõtraria opinio defensari, qñ dos nõ excederet legitimã: quia sicut legitima debetur ẽt filiæ diuiti,
4 ita videtur de dote, † quæ succedit loco legitimæ, & in legima cõputatur. l. illam. C. de collat. l. qm̃ nouella. C. de inoffic. testa, quod põt procedere vbi solutio dotis venisset facienda post mortem patris, quo tẽpore debetur legitima: alias non recederẽ ab ista alia opin. quicquid dicant ibi Mod. Et sic apparet ꝙ ratio Alexã. & Aret. non est vera. Vnde tu dicas, ꝙ tõ videtur esse propter coniunctionem sanguinis, & affectionem patris in filiam, ꝙ præsu
5 matur ista donatio, † quæ de facili inter coniunctos præsumitur, vt habetur in l. quæ dotis. per Bart. & Ias. ff. sol. mat. quæ affectio iuncto eo, ꝙ cura collocandi filias, & dandi dotem, ad patrem pertinet. l. qui liberos. ff. de ritu nup. est sufficiẽs præsumptio ad donandũ: quia dãs, vel promittens dare, in dubio præsumitur de suo. l. cũ proponas. vbi Bart. C. pro socio. Et facit, quia grauatus dare certã pecuniã, præsumitur grauatus dare de suo. l. si decem. l. nõ videbatur. l. si Stichum. §. si hæres. ff. de statulib. Et pater videtur potius soluisse tãquam pater, non tanquã administrator bonorũ filiæ. l. tutor petitus. §. j. ff. de excu. tut. Videamus nũc quæ sit ratio ampliationis. Et Ias. & Sozin. in d. l. j. dicunt, ꝙ quãuis pater dicat se dare de maternis & paternis, illa copula non copulat æqualiter secũdum naturam suam. l. reos. §. cũ in tabulis. ff. de duob. reis. sed potius stat ordine successiuo, propter ordinem charitatis et affectionis. l. Gallus. §. primo. ff. de liber. & posthu. Quæ ratio, nisi iungatur cum his quæ infra dicam, non est vera: quia communis est in contrarium, ꝙ imo copula suam seruet naturam, nisi vltra affectionem

fectionem concurrat instituendi necessitas, vt ibi habetur: & certe illa materia est satis differens ab ista. Tu dic, quod ratio colligitur ex fine tex. nam pater nō potest alienare bona filiorum, quorum legitimā habet administrationem, nisi ipsis consentientibus. l. j. C. de bonis mater. vnde voluit lex quod faceret specialem mentionem, quæ bona filiorū daret, ne consensus ipsorum filiorum sit super ambiguo, sed super certo. Et propterea promittendo dotem illo modo, nō censetur promisisse de bonis filiorum, nisi in subsidium, vt ibi habetur. Et ex ista ratione confunditur

6 prædicta decisio Bal. not. † qa pater satis exprimit, ex quo vult compensare omnia bona materna: quia qui omne dicit, nihil excludit. l. j. ff. de leg. j. Et propterea non teneo illam decisionem, quæ est satis iniqua, contra quam tenet etiam Mari. Sozi. in c. tuę. de sponsa. Bulg. So. & Ias. in d. l. j. Cor. cōsil. xvj. in vlt. col. in iij. vol.

Præsumptio. XXVII.

1 *Sanguinis vis.*

2 VIGESIMOSEPTImo. † In sermone generali nō præsumit quis loqui in illorū dānum, qui de suo sunt sanguine. l. obligatione. & l. seq. ff. de pig. l. humanitatis. C. de excus. tut. Et per hoc īfert Guil. de Cun. et Bal. in l. j. ff. de stat. hom. quod licet in legato rerum meatum contineātur homines et vasalli mei. l. omnia. §. fina. ff. de leg. ij. non tamen compræhendentur illi, quibus testator iunctus esset sanguine.

Præsumptio. XXVIII.

1 *Legans rectori alicuius ecclesiæ affini suo, præsumitur eius contemplatione, & non ecclesiæ, legasse ideo: poterit rector de illo ad votum disponere. Ampliatur vt ibi.*

2 *Amico rectori alicuius ecclesię relictum an uideatur relictum contemplatione sui, an vero ecclesiæ.*

3 *Amicus singularis venit appellatione suorum.*

4 *Amicus potest vindicare iniuriam factam amico, tanquam factum attinentibus suis.*

5 *Rectori an incumbat onus probandi, sibi a consanguineis vel ab amicis relictum, an vero ipsi ecclesiæ, quod non sit.*

6 *Regula quoties est pro aliquo, onus probandi incumbit allegandi fallentiam.*

7 *Succedere volens tanquam cōsanguuineus, probare debet consanguinitatem.*

1 VIGESIMOOCTAVO, † Si quis legauerit rectori alicuius ecclesiæ affini suo, pręsumitur legasse cōtēplatione ipsius, nō autē contēplatione ecclesię: & pro-

& propterea poterit rector de legato disponere ad sui beneplacitum. auth. licentiam. C. de sac. san. eccl. c. requisisti. infra de test. per Barto. & Doct. vbi Sozi. multa egregia tradit in l. ciuibus. ff. de reb. dub. Et istud procedit, etiã si non sit expressum, nisi nomen appellatiuum dignitatis, vt probatur in d. c. requisisti. quia adhuc videtur appositum ad demõstrationem
2 personæ. Et † ꝙ dixi in consanguineo, habet etiam locum in amico, vt ibi per Docto. Et fa. quod notat Bal. in l. j. col. xj.
3 C. qui accus. non poss. ꝙ † appellatione suorum, venit etiam singularis amicus. Sequit̃ Alexan. in l. sæpe. col. quinquagesi
4 ma. ff. de re iudi. † vnde talis posset prosequi iniuriam, tanquam factam attinentibus suis, secundum Bal. in repe. c. si pater. infra de testamen. in sexto. Bald. consi. lxxviij. in quarto. late per Andream Siculum in repet. l. cum acutissimi. colum. xlij. & col. 50. C. de fideicom.
a miss. [a] Sed posset † dubitari,
5 cui incumberet onus probandi, an ei, se esse cõsanguineum vel amicum, an ecclesiæ ꝙ non. Et videtur ꝙ ipsi ecclesiæ, prout tenet gloss. in d. authenti. licentiam. quia quilibet præsumitur ditari propria cõtemplatione, non alterius. l. si defunctus. C. arbit. tutel. Et istud multo magis videretur procedere si ecclesia egeret: quia actor quod asseuerat, ꝓbare debet. l. actor. C. de probatio. prout ibi dicit Iacob. de Are. et Iacob. Butrig. & Alber. de Rosa. & alij in d. auth. licentiam. Crederem contrariam opinionem esse veriorem, quam tenet glo. in §. interdicimus. in auth. de eccle. ritu. per illum tex. qui requirit, ꝙ rector ipse probet. Et dicere ꝙ probat eo ipso, ꝙ non probatur contrarium, non est sine cauillatione. Et facit quod in simili tenet glo. in c. ij. de success. ab intest. & Innoc. in c. cum in officijs. de testa. Et pro ista opinione facit, quia regula est, quod legata rectori, acquiruntur ecclesię. d. §. interdicimus. xij. qõ.
6 iij. pontifices. Qui † ergo vult dicere fallentiam, probet. l. ab ea parte. ff. de proba. gl. in rub. de regu. iur. in sexto. & in Cle-
b men. fi. in gl. pen. de rescrip. [b]
7 Et facit etiam in simili, † quia volens succedere tanquam consanguineus, debet probare consanguinitatem & gradum, vt ꝑ Anch. in consil. lij. pro decisione. Alex. in cons. lxxxij. in primo. Deci. consi. cccxj. in causa quæ Alexandriæ. De quo etiã per Fulg. consi. clxxxiiij. & ea quæ notant Doct. in l. is potest. in fine. ff. de acquirend. hæred.

ADDITIO.

a ¶ Fideicommiss. Quinimo (teste Tullio Officiorum. li. 1. maxima amicitia est præferenda consanguinitati: inquit enim, Sanguinis coniunctio & beneuolentia deuincit charitate homines: magnum est enim, eadẽ habere monumenta maiorum, eisdem vti sacris, sepulcra habere communia: sed omnium societatum nulla præstantior, nulla firmior, ꝙ̃ cum viri boni moribus similes, sunt familiaritate cõiuncti. Et Valer. ille Maxi. caput septimũ libri quarti

sic

ſic exorditur: Contemplemur nunc amicitiæ vinculum potẽs & prævalidum, neque vlla ex parte ſanguinis viribus inferius: hoc etiam certius & exploratus, quod illud naſcendi fortuitũ opus hoc, vniuſcuiuſq; ſolido iudicio inchoata voluntas contrahit. Accedat quod uoluit Albe. de Roſ. in l. ſed et hę. ff. de procur. ſcilicet quod magna amicitia eſt maioris ponderis quã fraternitas. pro quo alleg. text. in l. cum allegas. C. de caſtren. pecul. lib. xij. Comprobatur, nam cum ex ordine literæ liceat arguere, ita quod prius nominatus poſteriori prę ferendus. veniat. l. quoties. cũ concord. pluribus in glo. traditis. ff. de vſufruct. ego paſsim in iure reperio in ordine ſcripturæ amicos anteponi cõſanguineis, vt eſt in l. ſed ſi plures. §. in arrogato. ibi, amicus vel cognatus. ff. de vulga. & tex. in l. Theopompus. ibi, amici mei et cognati. ff. de dote præleg. & in l. affectionis. ibi, amicos vel neceſſarios. ff. donat. & in l. ſi ſeruus plurium. §. fin. ibi, legatarij charitas vel neceſsitudo. ff. de leg. j. cum ſimi. facit quod not. glo. Bal. Angel. Alexan. & Iaſ. in l. ſi vnus. §. j. ff. de pact. Iaſ. in l. j. col. ij. de in li. iuran. Bene facit, quod conſuluit Sozi. cõſi. xxxix. col. vlt. lib. iij. ꝙ donatio facta amico maxima amicitia copulato, non reuocatur beneficio l. ſi vnquam. C. de reuoc. donat. De cuius dicti veritate nunc non diſcutio. Et ꝙ diſpoſita in conſanguineis, cenſeantur regulariter diſpoſita in amico intimæ amicitię, et ſic ꝙ amicitia magna tãtum operetur, quantum coniunctio ſanguinis: tenet Cyn. in l. inuitus. colum. iiij. verſicu. ex his pendet. C. de procur. Alex. in l. cum alienam. vbi Iaſ. col. ij. C. de leg. Idem Iaſ. latiſsime in l. Titia. in prin. col. v. ver. vlti. circa iſtam partem. ff. de verb. obli. & in l. exigendi. colum. ij. & melius. col. pen. ver. vlti. inquantum. C. de procur. vbi multa egregia cumulat. Et Fely. in c. quoniam Abb. colũ. iij verſicu. capio illud quando Abb. extra, de offic. deleg. Alcia. in l. latæ. §. amicos. vbi ẽt plura ſimilia adducit. ff. de ver. ſignifi. & Hippol. in rub. ff. de fideiuſ. nume. 234. cum variis concord. per illos allegatis, ad quos te remitto. Et inter cætera not. digna, quæ referunt in locis ſupra alle. & in inferius allegãdis, illud nota perpetuo, ꝙ magna amicitia facit ꝙ legata debeantur amico ex teſtamento minus ſolẽni, ita ꝙ ſicut in teſtamento inter liberos intelligitur clauſula codicillaris, vt eſt not. glo in l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. ita in teſtamento vbi inſtitutus eſt amicus, vel aliquid relictũ eſt ei, ſubintelligitur clauſula codicillaris. ita eſt ſingularis gl. in l. in teſtamẽto. ff. de fideicõ. liber. & per illã glo. ita tenet Bal. in l. ſi iure. C. de teſta. maxime expreſsius Lud. Ro. conſi. lxxix. ampliſsime. col. pen. & Barba. ſi. Mathe. notab. 41. & Barba. in rep. rub. de reſcri. in Clem. Felin. in c. j. in fi. extra, de teſti. Iaſ. in l. non dubiũ. in fi. C. de teſtam. Idem Iaſ. in l. exigẽdi. præalleg. & in l. cum alienam, C. de leg. & l. j. verſic. & clarum.

clarum est quod magna dilectio &c. C. de summa tri. in secūda lectu. col. v. & in l. verbis ciuilib. col. iij. versi. tertius casus. de vulga. & pupilla. & D. Alcia. in d. §. amicos, & Pantaleō de Crema in l. ij. col. lxxj. ver. secundo loco. C. de rescin. vendi. & Hippol. de Marsi. in l. vnica. nume. 209. fol. 11. C. de rap. vir. Et generaliter in hac materia amicitiæ, vide multa cumulata per Benedict. in repeti. c. Rayn. in ver. testamentū. iij. nu. 47. 48. & 49. vbi multa egregia cumulat. Ioan. Nicol. Arelatan.

b ℭ De rescrip. In dubio. n. sufficit ꝓ se habere reguiā: vnde allegans specialem casum siue fallentiam, illā probare debet. hanc doctrinā tradit etiā Bart. in l. ij. ff. si quis in ius voc. vbi etiam Iason allegat concord. autoritates, col. vj. versicu. not. istam doctrinam Bart. & facit bonus text. in l. suus quoque. versicu. puto generaliter. ff. de hæred. instit. bonus tex. in c. ad decimas. de restit. spol. in vj. vbi statur regulæ, & iuris communis præsumptioni, donec allegans fallentiam, aut aliquid contra iuris communis regulā, illud legitime probauerit. Vnde ait Bartol. in l. quoties. ff. si quis caut. quod non dicitur esse dubium, de quo est regula iuris: quamuis sint aliqui casus excepti, nisi de illis casibus expressim doceatur. Vide alia plura in materia huius doctrinæ per Nicol. Præsidem in centuria locorum legalium, in loco ab exceptione ad regulam, pag. penulti. & vlti. fol. 13. Io. Nicol. Arelatan.

Præsumptio XXIX.

1 ☞ Alienatio facta per prælatos in consanguineos non præsumitur facta in vtilitatem ecclesiæ, sed ipsorum consanguineorum. Limitatur & restringitur. nu. 4 & seq.

2 Papa conferens beneficium consanguineis præsumitur fecisse ex affectione carnis.

3 Infeudatio de nouo feudo facta consanguineo, præsumitur facta in fraudem ecclesiæ.

5 Oeconomus non habet ita pingue ius in alienando res ecclesiæ sicut prælatus.

6 Alienatio facta per prælatum in cōsanguineum, sine fraude, & seruatis debitis solennitatibus, valet & tenet.

7 Prælatus potest dare eleemosynam de bonis ecclesiæ suis cōsanguineis, dūmodo eo prætextu non fraudetur ecclesiæ.

8 Executor testamenti ad distribuēdū bona pauperibus, pōt eligere cōsāguineos suos pauperes.

9 Prelatus constituerat fratrem procuratorem, ad exigendos reditus beneficii frater emit multa bona, an de bonis ecclesiæ emisse præsumatur.

1 VIGESIMONONO. † Alienatio facta per prælatum in cōsanguineos, præsumitur non

esse

esse facta in vtilitatem ecclesiæ, sed in vtilitatem ipsorum consanguineorum. authē. quibuscunque modis, C. de sacrosan. eccles. & ibi Bart. Bal. & Doct. & lxxxix. distin. c. decēter. facit glos. in c. peruenit. j. quæst. iij. quæ dicit, ꝙ episcopi sunt cęci circa nepotes & alios consanguineos. Et dicit Bal. in l. tutor petitus. §. j. ff. de excus. tut. per illum text. ibi colligi
2 argumentum, † ꝙ Papa conferens beneficium cōsanguineis, præsumitur fecisse ex affectione carnis, non ex reuelatione spiritus, vt dicit Archid. xij. quæst. ij. c. non licet. per illum tex ꝙ Papa mortaliter peccat, si alienat res ecclesiæ in cōsanguineos, vt eos diuites faciat. Et dicit Guid. Papæ in tract.
3 suo de præsumpt. ꝙ † infeudatio de nouo facta consanguineo præsumitur facta in fraudē ecclesiæ, c. quisquis. xij. qō. ij. Et eadem ratione idem esset in emphyteosi, quæ daretur pro modico censu. Supradicta ta-
4 men sunt sane intelligēda, † qa sola prępsumptio affinitatis non videtur sufficiens, vt pręsumatur fraudata ecclesia: sicut in simili dicimus in l. fin. ff. de his quibus vt indig. & quod not. Bart. in l. post contractum. ff. de dona. Nec obstat ꝙ d. auth. quibuscunque modis, inducat istam pręsumptionem, quia loquitur in œconomo, non in pręlato:
5 † qui quidem œconomus non habet ita pingue ius, sicut pręlatus, vt not. v. q. iij. c. j. & ita respondet Abb. in cōsi. xlj. in iij. colum. in j. volu. licet iudicio meo ille tex. non patiatur hanc interpretationem. Sed quicquid sit, in hac materia stan dum est dispositioni Canonum, qui non prohibent talem alienationem cum debitis solennitatibus, & ex legitima cau-
6 sa. Et ideo, † cessante fraude, si seruantur debitę solēnitates, tenet alienatio facta per prælatum, etiam in consanguineos, vt sentit Bart. in d. authē. quibuscunque. & consuluit Abba. in d. consi. xlj. & ante eum idē tenuit Feder. de Sen. consi. lij. quidam pręlati. Imo potest indistincte pręlatus dare de rebus ecclesię cōsanguineis, dummodo det ecclesię tantundem de suo. Et satis est ꝙ ecclesia nō deterioretur, vt ibi dicit Abb. allegat text. in c. si episcopus.
7 xij. q. ij. † Et potest dare prælatus consanguineis pro eleemosyna, dummodo sub hoc prætextu non fraudetur ecclesia. c. non satis, lxxxvj. distin. & est laudandus qui in tali casu pręferat suos extraneis, vt ibi no. & per Gemin. in d. c. quisquis.
8 † Et propterea executor testamenti, ad distribuendum bona pauperibus, potest eligere consanguineos suos pauperes, vt p Ioan. And. in addi. ad Specu. in titu. de instru. edit. §. nunc vero aliqua. in addit. incip. cōtinuatur hic alia quæstio. in fi. & per Anch. consi. cccxxxvj. in his dubijs. licet Bald. in d. l. tutor petitus. innuat contrariū. Induco prædicta ad quæstionē.
9 † Aliquis prælatus habebat fratrem suum, quem constituerat procuratorem ad exigēdos redditus beneficiorum suorum: iste frater emit multa bona, an præsumatur emisse de bonis ecclesiæ? Videbatur ꝙ sic: quia

si ipse

si ipse prælatus emisset, præsumebatur emisse de dictis bonis, & acquirebatur ecclesiæ. c. j. de pecul. cleri. c. inquirendum. eod. tit. Et facit quod not. Abb. in c. cum sit generale. in iij. colum. supra, de foro compe. vbi dicit, ꝙ isti prælati ementes de bonis ecclesiæ, faciũt vt instrumentum cantet in personã alicuius amici vel consanguinei sui: vnde tali casu cognitio spectat ad ecclesiam. Contrarium in proposito casu est verius: qa sola consanguinitatis præsumptio, non inducit præsumptionem fraudis, vt supra dixi. Et ratio d. c. primi, de pecul. cleri. non militat in casu nostro: nã ideo præsumitur, ꝙ prælatus emerit de bonis ecclesiæ, quia prælati licite non possunt negotiari. c. j. infra ne cleri. vel mona. & quia ipsi sustentãtur de bonis ecclesiæ licite, & ea possunt retinere: vnde si emũt, præsumuntur de illis emisse, secundum But. Abb. & Imo. in d. c. Quæ ratio cessat in procuratore, qui potest aliunde lucrari. l. si defunctus. C. arbit. tut. & qui licite nõ potest retinere bona ecclesiæ, & delictum nõ præsumitur. l. merito. ff. pro socio.

Præsumptio. XXX.

1 ☞ *Conuersatio aßidua & frequens etiam inter consanguineos, præsumitur augere affectionem.*

2 *Relictum factum consanguineo, qui assidue conuersabatur cum consanguineo, an præsumatur factum gratia cõsanguinitatis, an grã conuersationis.*

3 *Pater si donauerit filio propter merita, & affectionem sanguinis an valeat donatio, & an inspiciatur merita, an vero sanguinis affectio.*

4 *Causa quæ nocet, in dubio inspicitur. Intellige & nu 6.*

5 *Pater si stipuletur filio propter benemerita collata in patrẽ an valeat stipulatio, quasi stipulatus vt filio: an nõ valeat, quasi stipulatus vt extraneo. Concluditur nu 7.*

6 *Præsumptio quam actus sustinetur, præualet quibuscunque præsumptionibus.*

8 *Arrogauit quis fratris filium, quem ipse aluerat, & eum instituis hæredem, hoc modo: Seium quem alui, & ob sua benemerita adoptaui, hæredem facio: an si adoptio fuit reperta nulla, teneat institutio.*

TRIGESIMO.

1 †Presumit assidua & frequẽs conuersatio augere affectionẽ, etiam inter consanguineos. l. cũ allegas. C. de castren. pecul. lib. xij. Sed dubia questio est,

2 †nunquid relictum factum tali consanguineo, presumatur factum cõtemplatione sanguinis, an vero propter conuersationem. Et text. in d. l. cũ allegas. probat censeri factum contemplatione conuersationis. ad idẽ

facit text. in l. hereditate, in princi. ff. de castren. pec. In contrarium facit quod not. Alexā. in l. si donatione. C. de collat.
3 † vbi si pater donet filio propter merita & affectionem sanguinis, praesumitur potius facta per affectionem sanguinis tantum, & donatio nō tenebit. ita dicit consuluisse Paul. de Cast. vt per eum. Pro quo ad-
4 dit rationem, † quia in dubio inspicienda est causa quae nocet, non quae prodest, vt not. Bartol. in l. si vir. ff. de vsucap. pro donato, in l. si quis in graui. §. eleganter. ff. ad Syllan. cū
a simi. [a] Ego reperio Paul. de Cast. in consi. cccxlv. circa bona quae fuerunt, in j. volu. distinguentem, vt si expresio meritorum sit facta in genere, non attendatur, sed solummodo causa sanguinis, quae preualet. arg. d. l. tutor petitus. §. j. & l. qui habet. ff. de tutel. Secus si sit facta in specie. Pro ista opinione Alexā. facit quod not. Bartol. Ang. Paul. de Cast. in l. si tibi. §. si pactus. ff. de pact. & Bart. in l. quod dicitur. vbi Alexan. attestatur de cōmuni. ff. de ver.
5 oblig. dum dicunt, † ꝙ si pater stipulatur filio propter benemerita collata in ipsum patrem, non valet stipulatio, quia censetur stipulatus tanquam extraneo: & tamē si caperetur p̄sumptio, quod esset stipulatus tanquam filio, stipulatio sustineretur. Sed tu considera, quod praedicta decisio Alexand. est satis iniqua, per quam capimus presumptionem, ex qua actus corruit, contra l. quoties. ff. de
6 reb. dub. † & tamen talis praesumptio per quam actus sustinetur, solet praeualere alijs pręsumptionibus. vt per Bal. Imo. & alios in l. cum in testamento. § hęc verba. ff. de heredi. instituen. Et in simili quod not. Paul. de Cast. in l. ex imperfecto C. de testa. & Alexan. in l. quanquam. C. de testamen.
b milit. [b] Vnde putarem illam decisionem non esse verā: quia quomodocunque sint expressa merita, etiam quod facta sit mētio sanguinis, debet actus sustineri, dummodo merita probentur, iuxta notata in l. si donatione. Nec illa ratio de affectione sanguinis debet actū vitiare, quia potest recipere commodam interpretationem, vt propter talem affectionem auctum sit desiderium patris remunerandi beneficia sibi collata, argumen. d. l. cum allegas. Nec d. l. qui habet. obstat: quia quamuis dicat ibi Bart. ꝙ vbi resultant contrarij effectus, nō attenditur causa accidentalis, sed naturalis: quod ꝓcedit vbi causae sunt separatae: in casu nostro altera alteram adiuuat, vnde attenduntur merita quae sunt accidentalia, & faciunt donationem valere, quae alias ex causa naturali corruerent. Nec obstat, ratio Alexā. quia cum posit vtraque causa simul concurrere, tunc vtraque est attendenda, non autem illa quae nocet tantum, vt dicit Bartol. in d. l. si quis in graui §. eleganter. Istud autem est in casu nostro, vt supra declaraui. Praeterea vbi causa quae prodest, est benignior, illa attenditur, non quae nocet. l. si pupillus. ff. ad leg. Falcid. dixi in l. ij. in princi. ff. de verbo. obliga.

Nec

7 †Nec obstat doctrina Bart. in d.l. si tibi. & in d. l. quod dicitur. quia quicquid dicat Alexand. contraria opinio est verior, quam tenent Bald. Fulgo. & Iason in d. §. si pactus. Imol. Raph. Com. Iaco. de Put. Pau. de Cast. Petrus de Besut. Aret. & Iason in d. l. quod dicitur. Et opinio Bartol. potest saluari, si causa bene meritorum tantum esset expressa, alias in dubio mihi placet contraria opinio. Et prædicta faciũt ad quæstio-
8 nem. †Titius arrogauit filium fratris sui, quem ipse aluerat, & instituit hæredem hoc modo: Seium quem ego alui, & ob sua benemerita adoptaui, hæredem instituo. Accidit, quod adoptio fuit reperta nulla, nunquid tenet institutio? Ioan. de Monteferrato in l. Gallus. §. & quid si tantum. in xxij. colum. tenuit. ꝙ non. Ego puto cõtrariũ esse verius, per supradicta. & est egregia limitatio ad not. per Doct. in l. eam quã. per illum tex. C. de fideicommiss.

ADDITIO.

a ℭ Similibus. Aduerte, qa hæc regula ꝙ in dubio inspiciatur causa quæ nocet, est multũ brocardica, secundum Cyn. in l. vẽditioni. C. de vsucapio. pro empto. Sunt enim iura probãtia, ꝙ imo in dubio debeat inspici causa quæ prodest. Ideo hanc regulam, quod inspiciatur qđ nocet, pluribus iuribus confirmatam per Bart. in locis hic citatis, & Ludo. Rom. in d. §. eleganter. Ias. in l. si Ruffinus. vbi Deci. C. de testa. mili. eundem Iaso. in l. si arrogator. colum. xvij. num. 46. ff. de adoptio. limitant ipsi non procedere, quando illud quod prodest, est tantæ potentiæ, ꝙ absorbet, vincit, & consumit illud quod nocet: tũc enim illud quod prodest, tanquam potentius, attenditur, ita procedat tex. in l. nõ intelligitur §. si quis palã. vbi Bartol. ff. de iur. fis. inducendo vt per eos. & tex. in d. l. si vir. iunctis traditis per Dynum in regula possessor. quæstio. antepenul. Petr. Cyn. & Bald. in dicta l. venditioni. inducendo vt per eos.

b ℭ Milit. Et per Dec. in c. qm̃ Abba. de offic. delegat. & in l. postquam liti. C. de pact. Hipp. de Marsi. vbi allegat infinitas fere autoritates & concord. in sing. lxxxiiij. princeps.

Præsumptio. XXXI.

1 ☞ *Pater stipulando vel paciscendo filio, præsumitur stipulatus vt hæredi, non simpliciter vt filio.*

Limitatur quintupliciter, ibidẽ cum seq.

2 *Pater stipulando filiis in his quæ transeunt ad filios tanquam filios, non tanquam hæredes, censetur stipulari simpliciter vt filiis.*

3 *Filius repudians hæreditatem paternam, potest petere emphiteosym ecclesiasticam.*

4 *Pater stipulando filiis tantum, & non sibi, censetur stipulari vt filiis non vt hæredibus.*

5 *Pater si stipuletur filio aliquid indiuiduum cohærẽs perso-*

næ: filius statim admittitur viuo etiam patre.

6 *Pater aliter stipulatus filiis, aliter sibi, non præsumitur filiis tanquã hæredibus stupulatus.*

7 *Pater grauatus restituere fidei commissum filio, censetur grauatus vt pater non vt hæres.*

TRigesimo primo. † Pater stipulãdo vel paciscendo filio, præsumitur stipulatus vt hæredi, nõ simpliciter vt filio, secundũ glo. in d.l.si tibi.§.si pactus. ff.de pac. quæ assignat rationẽ: quia verisimile est, ꝙ cogitauerit filium sibi hæredem futurũ. l.scripto. ff. vnde lib. sequitur Bar.in l.quod dicitur.ff.de verbo. obliga. vbi limitat, vt non procedat in his quæ transeunt
2 † ad filios tanquam filios, non tãquam hæredes, vt est emphy
3 teosis ecclesiastica. † Et ibi infert, ꝙ filij licet repudient hæreditatem paternam, poterunt consequi hanc emphyteosim. & idem tenet in l. vt iurisiurandi. §.si liberi.ff. de oper. lib. & est cõmunis conclusio, vt per Moder.in d.l.quod dicitur. & per Alex.conf.xliiij. in primo, &
a alibi sæpe.[a] Secundo limita
4 tur, † quando pater non esset sibi stipulatus, sed tantummodo filijs: quia obligatio incipiet ab eis tanquam filijs: etiam si non sint hæredes. l.quodcunq;. §.si quis ita. ff.de verb.oblig. l.filiusfami.§.cum quis.ff.de legat.j.quæ iura ita declarãt Alexander & Iaso. Tertio limita
5 tur, † quando acquireret aliquid indiuiduum cohærens personæ, sicut est vsus fundi: nam filius statim admitteretur etiã in vita patris, ex quo illi nihil præiudicatur, vt dicunt Bald. Imol. & Mod. in d.§. quidam recte. Et idem est in priuilegio immunitatis, vt per Anchara. in cap.Raynutius. infra, de te
b stament.[b] Quarto limitatur,
6 † quando pater aliter esset stipulatus sibi, aliter filiis: nam tunc non præsumitur stipulatus illis tanquam hæredibus.l. Seia.cum glo.in prin.ff.de dona.caus.mort. Alex. & Mod. in d.l.quod dicitur. Et est ratio secundum Aret.ibi, quia nõ debet alterari obligatio de persona defuncti in hæredem.l.ij.§. ex his.ff.de verbo.obli. Sed tu aduerte, quia ista ratio non videtur procedere in obligationibus factorum.l. continuus.§.
c final.ff. de verbo.obligatio.[c]

Quinto limitatur in casu con
7 trario, † quia pater grauatus restituere fideicõmissum filio, intelligitur grauatus vt pater, non vt hæres.l. cum filio. ff.de leg.j.Sed iste casus est satis differens a præcedenti materia.

ADDITIO.

a ¶Sæpe ꝙ in his, quæ non transeũt ad hęredes extraneos, sed ad filios tantum, pater censeatur stipulari filiis, vt filiis, & non vt hæredibus, tenet etiam Alexan.consil.viij.visis subtilissimis. col.j. & ij. vbi plures authoritates & concord. allegat. in iij.vol.& conf.xxxvij. illo eo.lib.& cõs.cxix.viso ꝓcessu causæ vertentis inter dominam

minam Bernardinam &c. col. ij.in fi. cum seq.in v.lib.& consil.cxxix. perspectis.vbi allegat innumeras fere concord. eodem lib.& Iaso.post Bart.in l.si non sortem.§. libertus. vbi etiam allegat concor. col. fin. ff.de cond. indeb. Adde Deciũ consi.ccccxj.visis his.& consi. cccxix. præclarissime doctor. col.vlti.versi.sed etiam ista ratio parum facit. & Ludo.Bolo. consi. xlviij. quasi per totum, vbi egregia tradit, & multas autoritates allegat, ex quibus firmatur. ista conclusio. Adde etiam Pet.de Anchara.consil. cxxv.visis & diligenter.& in feudo consuluit Decius consil. lxxviij.licet in casu.per totũ. & in emphyteusi Corn. consil. xiij. in præsenti consultatione circa prin.& etiam col.iij.versic.ex quibus.lib.iij.& consil. cclxxxij. viso dicto pũcto.col. iij.versi. non enim videtur posse.eod. lib. Idem Corn.consil. 100.visa dicta copia. col.ij. & seq.in iiij. lib. vbi cõsuluit,emphyteosi ecclesiastica acquisita pro se & liberis,liberos(etiam si repudiauerint hæreditatẽ paternsm) consequi posse dictam emphyteosim, non obstante repudiatione.et ibi comprobat et allegat autoritates.Et vltra illationem prærecitatã a D.meo Alciato,ꝙ filius potest hæreditatem paternam repudiare, & consequi emphyteusim ecclesiasticã,adde quod voluit Bar. post Dynum in l. item videndum.§.fin.ff.de peti.hæred.vbi etiam Bal. & Ang.Quod si frater fratri faciat generalẽ quietationem de omni eo quod petere potest in hæreditate patris, tamen hoc non obstante, poterit petere partem bonorũ emphyteuticorum: quia non petuntur, nec ei debentur vt hæreditas. Et illud dictum refert, & sequitur Iaso, in l.Gallus.§. quidam recte. col.antepenulti. versi.circa secundam materiã. vbi allgat concor. ff. de lib.& posthu. & in d.§.libertus. col. penulti.vers.secundo habes ex gloss. vbi maiores allegat concord.Et adde vltra eum Sozin. consil.lxxiij. super controuersia. versi.quarta conclusio.lib. iij.& Deciũ consi.ccclxxxix. visa longa.& consi lxxviij.licet in casu.col.ij.in fi.Adde vltra prædicta in locis præallegatis, ꝙ talis res in emphyteusim pro se & liberis ab ecclesia recepta, in tantum dicitur esse extra hæreditatem recipientis,& filijs vt filijs debita,quod non posset ipse pater recipiens in præiudiciũ filiorum aliquid disponere super dicta re, puta vni filiorum prælegãdo vel donando,& alijs non, vel alio modo disponendo in filiorum prȩiudicium.ita Barto. not.in d.§. si liberi. versicu. secundum dubium. vbi vult, ꝙ si pater instituerit vnum filiorum hæredem vniuersalem, alium vero in re certa,& iusserit esse tacitum,& contentum ita quod in bonis vel hȩreditate non possit vlterius petere:non obstãte hac prohibitione,per quam filio nõ potest pater præiudicare,poterit partem suam rei emphyteuticæ petere. Et sequitur Petr. de Anchara. notabiliter consi. cccxix.themate præsupposito. Adde etiam prædictis Corn.cõsil. xxiij. col.ij.versic. tamen

his non obstan. in j. vol. & cõs. xxxvij. col. iij. versi. quod persuadetur. & versicu. seq. lib. iij. quicquid dicat ipse consil. 282. viso dicto puncto. col. vj. eod. lib. Adde etiam egregie Ludo. Bolog. consi. xlviij. intellecto. col. ij. vbi allegat plures Docto. in varijs locis concludens recipientem non posse suis liberis præiudicare in dicta emphyteusi ecclesiastica, nec vni liberorum legando, donando, vel alio modo disponendo, rem emphyteuticam assignare posse, alijs vero non: sed simul admittuntur, non obstante contraria dispositione paterna. Et vltra illum hanc dicit communem Steph. Bertã. cõsi. cxxxviij. ex themate. col. v. ver. non obstat. vbi etiam allegat concord. in ij. volumi. nouissimorum. Io. Nicol. Arelatan.

b Testament. Hoc exemplum de vsu videtur aliquibus medijs impugnare Ioan. Rubeus Alexan. in d. §. quidam recte. folio 14. col. j. & ij. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

c ¶ Oblig. Hanc limitationem friuolis quibusdam fundamentis nititur impugnare Io. Rub. Alexand. in d. §. quidam recte. folio 16. in princip. primę col. ac tandem sentiens debilitatẽ argumentorum suorum, dicit non esse recedendum ab hac limitatione. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

Præsumptio XXXII.

1 *Donatio an & quando præsumatur ratione proximitatis. & nume. 6.*

2 *Mater redimens filium ab hostibus, pręsumitur fecisse causa donationis, nec repetit pretium.*

3 *Mater expendens pro respicientibus personam filii, præsumitur causa pietatis fecisse, ideo non repetit.*

4 *Maritus luens ornamenta uxoris pignorata, & ea uxori restituens, præsumitur donasse.*

5 *Pater stipulans emphyteusim ecclesiasticam pro se & filiis, an præsumatur fecisse animo donandi filiis.*

6 *Donationem præsumi faciunt consanguinitas, temporis diuturnitas, & ratio sæpius calculata. Et multa de intellectu l. Procula. ff. de probat.*

7 *Maritus qui cessauit per decennium petere alimenta, seu interesse dotis non solutæ, an præsumatur ea remisisse socero aut fratribus uxoris qui promiserant dotem.*

8 *Vsuræ quæ debentur marito ratione retardatæ solutionis dotis, non debentur iure obligationis sed officio iudicis, ideo si maritus recuperet sortem sine illis usuris, non poterit ulterius illas petere.*

9 *Dispositio l. cum de in rem verso. ff. de usuris. procedit in foro Canonico.*

TRI-

1 TRIGESIMO secundo, † donatio quandoq; præsumitur ratione proximitatis: & propte-
2 rea † mater redimens filium ab hostibus, præsumitur fecisse causa donationis, nec repeteret pretium a filio. l. liber captus. C. de capti. & postlim. reuer. Et frater sciens partem, quam ipse habebat in fundo cō muni a fratre suo vxori donatam, si non contradixerit: præsumitur remisisse ius suū. l. si seruus cō munis. ff. de dona. inter vir. &
3 vx. † Et mater expēdēs pro respicientibus personam filij, præsumitur fecisse causa pietatis, & ideo donasse. l. j. C. de neg. gest. de quo per Bart. in l. Ne-
4 sennins. ff. eod. Et † maritus luens ornamenta vxoris pignorata, & ea restituens vxori, præsumitur donasse. l. vxori §. fi. ff. de leg. tertio. facit l. vtrū ff. de donat. inter virū & vxo. & quod notat Bart. in l. si maritus. C. eod. Et ascendens stipulans aliquid descendenti dari, præsumitur dari animo donandi. l. donationes. §. species. l. fin. §. fin. ff. de donat. de quo per Doct. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. Et facit quod dicit Bald. in authen. si quas ruinas. C. de sacro
5 san. eccles. † ꝙ pater stipulans emphyteosim ecclesiasticam ꝓ se & filijs, censetur fecisse animo donandi filijs. Quæ decisio videtur dubia, per no. per Alexand. in d. §. quidam recte. vnde eam intellige sano modo, videlicet quando accepit etiam possessionem nomine filiorū, prout loquitur Bald. vbi assignat rationem: quia quando pater contrahit nomine filij, & accipit etiam possessionem, præsumitur facere animo donādi. l. filiæ cuius. C. famil. ercisc. l. omnino. §. fi. C. de inof. test. vbi infert, ꝙ quo ad filium in potestate, pōt pater talem donationem reuocare. l. ij. C. de inof. do-
6 den. Et supradicta † procedūt in suis casibus, alias sola ratio cōsanguinitatis non est sufficiēs ad præsumendam donationē, ut est glo. & ibi Bart. in l. libertis quos. §. j. ff. de alimen. & cib. legat. & not. in l. idemq;. §. si cui mandauero. ff. mandati. nisi cō currentibus duobus alijs, videlicet diuturnitate temporis, & ratione sæpius calculata, secundum Bartol. Bald. & Salic. in l. Procula. per illum text. ff. de probat. & est communis conclusio, vt per Alexand. & Ias. in dicta l. quæ dotis. & cōsuluit Alexan. consi. xlvj. in j. & consil. liij. in iiij. Sed tu aduerte, quia in d. l. Procula. non fit mētio de diuturnitate temporis, sed solum ꝙ rationes sint sæpius calculatæ. & quod non sit aliquid petitum, quandiu frater vixit. Illa enim coniunctio, quandiu, refertur ad vitam fratris, & interpretatur pro donec. l. quandiu. ff. de acquirē. hæred. & sic text. verificatur, etiam si frater non fuisset grauatus restituere, nisi a quatuor annis, vel etiam minori tempore antequam moreretur. Præterea text. non considerat rationes simpliciter calculatas, sed quod ipsa creditrix soluisset pecunias fratri: cum verisimile fuisset compēsaturam, nisi remisisset. Et ideo ista

calcu-

calculatio debet sane intelligi, prout etiam declarat Fulgosius ibi, & est de mente glo. in d.l. libertis quos §. j. Praeterea vltra Doct. in casu illius tex. erat mortuus frater, quod viuẽte, nunquam aliquid petierat: vnde est non modica suspicio, ꝙ iniuste peteret, tanquam ab haeredibus male informatis, iuxta no. in l. qui Romae. §. Augerius. ff. de verb. ob. vnde ille tex. procedit in casu suo tantũ. Et per haec videretur confundi quaedam decisio Pauli Cast. in consil. cxxvj. non sequendo ordinem. in ij. de qua inferius dicam. Ex supradictis infertur
7 ad quaest. † an maritus qui cessauit per decennium petere alimenta, seu interesse dotis non solutae, praesumatur eam remisisse socero, qui promiserat dotem, vel fratribus vxoris. Et Bald. in consi. cccclxxiiij. post biennium. in iij. vol. consuluit ꝙ sic, per text. in l. cum quidã. §. diuus. ff. de vsur. Et ita etiã cõsuluit Dionysius de Perusio praeceptor Ludo. Roma. prout eum ipse refert in consi. dxvij. in iiij. colũ. Idem etiam tenuit Alexã. consi. lxxiiij. in iij. & vlt. colum. in v. volu. & Cor. consi. ccvj. in vlti. colum. in ij. Contrarium tenent Ro. Alex. & Ias. in d. l. quae dotis, & Ale. consi. lx. & Cor. in consil. ccl. in ij. vol. & consi. liij. in vlt. colum. in iiij. Mouentur per d. l. Procula. & dicit Ias. esse casum in d. l. libertis quos. §. j. Et contrariũ etiã consuluit Rom. in d. consi. dxvij. allegando gl. iuncto text. in l. vir vsuras. ff. de donat. inter virũ. quae vult, ꝙ ita demum censeantur remissae vsurae dotis, si vir per totum tempus durantis matrimonij tacuerit, argumẽ. l. cũ oportet. §. sinautem, res. C. de bon. quae lib. & respondent omnes ad d. §. diuus. ꝙ loquitur in vsuris quae debentur ex causa lucratiua, & sunt odiosae, vnde non est trahendus ad interesse, quod soluitur propter onera matrimonij. Et idem tenuit Rom. in l. insulam. §. vsuras. ff. sol. matr. Et aliter etiam respõdet Alex. in d. consi. lx. & consil. liiij. ꝙ ille tex. debet intelligi, quando constabat, ꝙ creditor nõ exigeret, vt gratior esset debitori, puta quia expectabat ab eo aliquod beneficium. Quid tenendum? Puto in puncto iuris esse veriorem opinionem Baldi, cuius autoritas est maxima in actu practico, praesertim cũ etiam solennes Doc. eum sequuti sint: & optime probatur in d. §. diuus. qui simpliciter loquitur in vsuris, & nõ distinguit ex qua causa debeantur, & tamen iura istud interesse dotis non solutae simpliciter appellant vsuras. d. l. vir vsuras. & l. insulam. §. vsuras. sol. mat. & est text. in l. cũ post. §. vsuras. ff. de iur. do. Et sic ibi text. in generalitate sua ꝓbat cõcludenter opin. Bal. Nec intellectus Alex. in d. cõsil. lx. est verus, quia tex. ibi ex lapsu temporis praesumit id factũ causa gratitudinis, etiam alio non constito: quod apparet ex dictione, videlicet, quae stat declaratiue. §. nos autem. Insti. de Attil. tut. l. videlicet. ff. ex qui. cau. maior. & sic ex tali lapsu temporis declaratur non petitas vsuras causa gratitudinis.

Est

Est verum, ꝙ si creditor probaret se fecisse ex alia causa, tūc non procederet d. §. diuus. & isto casu: quo ad hunc finem, dictio Videlicet, stat restrictiue. l. j. vbi Bar. ff. ad l. Aqui. Præterea etiam tenendo intellectū Alex. dico in casu nostro satis præsumi hanc gratitudinē ex cōiunctione sanguinis: & istud est quod fuit de mente Bald. & sequacium. Non obstat d. l. Procula. quia ibi non interuenerat diuturnitas tot annorum, sed solū fuerat facta sæpe calculatio, quod potuit fieri in minori tempore. Præterea & melius in casu nostro agitur de remittendis vsuris. quæ licet petantur tanquam interesse secūdum ius canonicum, per tex. in c. salubriter. infra, de vsur. de facili tamen in eis præsumitur remissio, ex quo sunt etiā ipsæ odiosæ. Istud patet, quia respectu soluentis dicuntur continere quodāmodo meram pęnam, ex quo ei nihil vel modicum adest, prout in simili dicitur in l. j. §. si plures. ff. de eo per quē fact. erit. Solum enim est releuatus ab onere alimentandi ipsam nuptam. quod onus forte non ascendet ad ęstimationem dimidiæ vsurarum, quas mari-
8 tus potuisset consequi. † Item non debētur iure obligationis. sed solummodo officio iudicis, vt dicunt Per. & Bal. in l. fi. §. præterea. C. de iur. dot. Vnde si maritus reciperet fortē sine illo interesse, nō posset amplius illud petere: quia cum sit odiosum, extinguitur soluto principali, sicut dicimus de aliis vsuris. l. iiij. C. depos. & ita firmat Bald. quem ibi sequitur Alex. in l. si marito. §. si funda. ff. solut. matri. Vnde cum tale interesse sit odiosum, facilius pręsumitur remitti. l. cum post. in princ. ff. de iure dot. quod non erat in casu d. l. Procula. Non obstat d. l. libertis, quia ibi ꝓprie debebantur alimenta iure obligatiōis fauorabilis: nec ibi erat aliqua coniunctio sanguinis, per quam præsumeretur non fuisse petita ob causam gratitudinis: quod nō est in nostro casu. Non obstat d. l. vir vsuras. quia potius probat contrarium, quo inducit præsumptionem donationis, si non petantur vsuræ per tempus matrimonij, quod potuit esse breuius decennio: & sic ibi est quædā ampliatio ad dictū Baldi, quicquid ad illum text. cauillando dixerit Alex. in præalleg. consi. lx. versi. similiter nō obstat. cuius tres solutiones confutaui in vna. Et ista opinio esset seruanda etiam in foro canonico, quia tex. in d. §. diuus. non inducit præscriptionem, iuxta no. in c. fi. de præscrip. sed ex lapsu temporis præsumit liberationem seu donationē. Nec hic sumus ī materia peccati: quia iste non soluens interesse, non peccabat, nisi fuisset interpellatus, ex quo tantummodo erat obligatus officio iudicis, vt latius deducit Cor. in d. consil. ccvj. & fa. quod no. Ia. in l. si certis annis. C. de pact. post Sa
9 li. vbi vult † ꝙ dispositio l. cum de in rē verso. ff. de vsur. procedat etiam in foro canonico, quia ibi non agitur de præscriptione, sed agitur de præsumptione legis ex lapsu decē annorum. Et potest socer veri-

similiter

ſimiliter credere, ꝙ maritus ſit contentus ſorte, & quod non exigat intereſſe, vt deducit Corne. in d. conſil. Secus eſſet quãdo iſtud intereſſe fuiſſet expreſſe promiſſum, quia tũc debitor non poteſt prætendere bonam fidem, & nunquã præſcriberetur de iure canonico: quod etiam ſeruatur in foro ciuili, iuxta not. in d. ca. ſi. Et ita procedit quod not. Alexan. in d. conſi. lx.

Præſumptio. XXXIII.

1 ☞ *Maritus cui vxor tradidit inſtrumenta, præſumitur procurator vxoris.*

2 *Procurator an præſumatur ille, qui cum inſtrumento mandati venit de longinquis partibus, ſi mandato exhibito, ille cõtra quem exhibetur, dicat exhibentem non eſſe illum de quo in mandato.*

3 *Procurator Titii an præſumatũ ille, pœnes quem reperiuntur documenta Titii, & an admittatur cum cautione de rato.*

4 *Mandatum an plene probetur per productionem inſtrumentorum facientium ad cauſam domini, ſi a domino fuiſſe ſibi tradita procuratorẽ ſe aſſerens probauerit & nu 6.*

5 *Procurator reddens inſtrumẽta cauſæ domino, cenſetur renunciaſſe procurationi.*

1 TRIGESIMOTERtio, † præſumitur maritus cui vxor tradidit inſtrumẽta, eſſe ꝓcurator vxoris ſuæ. l. ſi. vbi glo. C. de pact. conuen. Per quã glo. infert Cyn. & Bald. in l. ſi qua per calumniam. C. de epiſ.
2 & cler. † ꝙ ſi aliquis de longinquis partibus veniat in iſtã ciuitatem, & petat centum tanquam procurator Titij, & exhibeat mandatum: quamuis aduerſarius neget eũ eſſe, de quo in mandato eſt mentio, tamen præſumitur eſſe ille, ex quo affert mãdatum. & idem voluit Gutl. de Cun. in l. poſtquam. C.
a de pact.[a] Sed tu conſidera tres caſus. Primus eſt qui ponitur in d. l. ſi. vbi concurrebãt tria. Primum erat, quia mulier promiſerat dare illa inſtrumenta paraphernalium, quæ deberẽt eſſe & etiam manere apud maritum. Secundum erat, quia inſtrumenta fuerant ſibi tradita. Tertium erat, quia concurrebat coniunctio ſanguinis. vnde iſtis concurrentibus, præſumitur mandatum, nec tenetur maritus agens cauere de rato. Secundus caſus eſt, quando nõ interueniſſent niſi duo, puta exhibitio inſtrumentorum, & coniũctio: & videtur ꝙ licet tali caſu quis admittatur, tamẽ debet cauere. Iſtud probatur in c. coram. ſupra, de of. de. vbi clericus habens inſtrumenta, admiſſus fuerat ſolum cum cautione, & tamen magna eſt coniunctio inter clericum & eius eccleſiã vt ibi notatur, & per Inno. in c. cum R. canonicus, ſupra, de

offic.

offic.deleg. Tertius caſus eſt,
5 † quando non interuenit niſi vnum, videlicet quia reperiuntur inſtrumenta apud aliquē:et videtur talem admittendū cum cautione, prout tenuit Bar. in l.iij.§.cauſæ.ff.de Carb. edict. in l.vulgo. ff.de admin.tut. Et iſta eſt cōmunis opinio, vt per
b Feli. in d.c.coram. [b] Fortius dicit Roma.in ſingu. 637. incip. nunquid per productionē.
4 † ꝙ ſi probatur traditio inſtrumenti facta per dominum,erit plena probatio mandati, nec
c erit neceſſaria cautio. [c] Mouetur per d.l.fin. quæ nihil facit, quia ibi interuenerant tria,vt oſtendi:& præſertim ibi pōderatur, ꝙ eſſet coniuncta perſona, vt dicit Alber. de Roſ. & idem tenent Pet. & Cyn. in l. maritus.C.de procur. Secundo
5 mouetur,† q̄a procurator reddens inſtrumenta cauſæ domino, cenſetur renuntiaſſe procurationi.l.negotiorum.§.fin. & l.tutor.ff.de appel.vbi Ang.l. ita autem.§.fi.ff. de admin.tut. Ergo concedens inſtrumenta, debet præſumi cōſtituere procuratorem, quia contrariorum eadem eſt diſciplina, vt per eum. Sed reſponde,ꝙ Ange.in d.l.negotiorum. loquitur reſpectu domini & procuratoris: quia ſi aufert ſibi libros & rationes, præſumitur prohibuiſſe, ne ſeſe intermittat in negotiatione: non autem loquitur reſpectu tertij, cui poſſet oriri præiudicium, imo contrarium probatur in d.§.fina. iuncta gl. Vnde in iſto caſu mihi non placet hæc opinio: vbi vero traditio eſſet facta coniunctæ perſonæ, tunc poſſet ſuſtineri. Et ita ſoluatur quod notat Bald. & Imol.in d.c.coram.& eſt de mente Pet.& Cyni in d.l. ma-
d ritus. [d] Limitatur † ſupradi-
6 cta concluſio,vt non procedat in cohabitante cum ipſo domino,quia tunc non eſſet admittēdus, ex quo potuit eſſe furatus talia inſtrumenta. arg l.vnic. .§.ille autem.C.de Lat. liber. tol. ita Rom.in d.ſing.& cōſi. cccc xlvj.primus propoſitæ cō-
e ſultationis. [e] Sed de iſta limitatione dubitat Fel.in d.c.corā & non eſt de mente Doct. vnde eam non teneo.quia talis ſuſpicio purgatur per præſtationem cautionis de rato:alias in extraneo idē eſſet, quia potuit accidere ꝙ habuiſſet in depoſitum, prout in ſimili dicit Pau. de Caſt.in l.Mæuia. ff.ſol.matri. &c. Benefateor ꝙ in caſibus in quibus ſupra dixi non requiri cautionem,ſi iudex ſuſpicaretur ꝙ inſtrumentū fuiſſet furto ſublatum, deberet eū requirere.Et ita poteſt ſaluari deciſio Romani.

ADDITIO.

a ¶ De pact. Hoc dictum Cyn. & Bald.ſequitur Salic. in d.l. qua per calumniam.& Abb.in c.coram. de offic.delega.Feli. in cap.ij.verſicu.quarto & vltimo caſu.col.viij. de teſti.Hippol.de Marſ.in l.ſi quis ne q̄ſtio.num.143.verſi.& pro hac concluſione faciunt.ff.de quæſtio. vbi allegat id ſequi Cæpollam conſil.xj.caſus.col.iij. & Ang.in l.comparationes.in fi.C.de proba.Et etiam hoc dictum refert Feli.in d.c.coram. colum.vlt.vbi dicit,quod illud

ſequitur

ſequitur Imol.in Cle.j.col.vij. verſicu.quid ſi dicatur.de pro. cu. & confirmat per id qđ vult Specu,tit. de inſt.edit.§.reſtat. verſicu.ſed quid ſi producatur. vbi vult quod creditur literis Officialis atteſtantibus quem eſſe notarium, vbicunque illæ literę producantur. Verum tā-dem Feli.ab hoc dicto recedit, nec illud admittit,niſi cũ mandato etiam exhiberet inſtrumenta & iura partis: tũc enim hæc duo ſimul iuncta probarẽt mandatum,alias non. Non recederem tamẽ a ſentẽtia Cyn. Bal.Salic.& ſequaciũ,propter eorum autoritatẽ, maxime ad prę ſumptionẽ inducendam pro producente, vt transferatur onus probandi in aduerſarium, dicentem producentem nõ eſſe illum de quo in mandato. Ioã. Nicol. Arelata.

b ℂ Coram. Et eſt col.iij. verſ. quando dicatur dubium.vbi allega.concord.& atteſtatur hãc eſſe communem opin.quam tripliciter limitat,vt per eum.Et hanc etiam communem atteſtatur & ſequitur Hipp. de Marſ. in l.ſi quis ne quæſtio. nu. 142. verſi.& ad hoc dicendum moueor.ff.de quæſt. vbi alleg.plures concord.in variis locis.

Ioan.Nico. Arelata.

c ℂ Cautio. Et conſi. ccccxlvj. colum.penul.& fin. infra allegando.

d ℂ Maritus. Cõcludit ergo pręceptor meus Alciatus, ꝙ probatio traditionis inſtrumentorum factæ alteri quam coniunctæ perſonæ, non plene probet mandatum,& ſic contra Rom. in ſingu.prææallegato. Aduerte ꝙ opinio Ro. videtur verior, & eam maximis & vrgẽtibus fundamentis comprobat And. Siculus,dictus Barba.in d.cap. coram. colum.ij. & ſeq. vbi ẽt reſpondet argumentis, quę pro contraria adducuntur, & oſtendit a ſufficienti partium enumeratione, neceſſe eſſe concludere, ꝙ talis inſtrumentorum traditio a domino facta operatur mandatum: & ſic probando illam traditionem, ſatis probat mandatum. Io.Nic. Arelatan.

e ℂ Conſultationis. Facit quod not. Bart.in l. fullo.§.qui tabulas.ff.de fur.glo.Bar. & Doct. in l.ij.& iij.ff.de pact. quod licet ſi reperiatur inſtrumentum debiti cancellatum penes debitorem,præſumatur debitor ſoluiſſe,& ſic videatur liberationem probaſſe: hoc tamen non procedit,vbi debitor eſſet perſona domeſtica, & cohabitans cum creditore: potuit enim eſſe ſuffuratus illa inſtrumenta, arg.d.§.ille autem. Ioan.Nicola.Arelatanus.

Præſumptio. XXXIIII.

1 ☞ *Fornicatio inter conſanguineos non præſumitur ex cohabitatione, niſi ex violenta probatione pręſumatur.*

1 TRIGESIMO QVARTO, †fornicatio inter cõſanguineos non pręſumitur ex cohabitatione. cap. cum in iuuentute.prima col.l.eum qui. C.de epiſ.& cler.niſi probaretur ſaltem ex violenta præſumptione, vt not. in cap. in literis. & per

Abb.

Abb. in c. quanto, infra eod. Debent tamen sacerdotes abstinere a nimia familiaritate etiam consanguinearum, propter malitias Sathanæ. cap. sed si forte. lxxxj. distinct.

Præsumptio. XXXV.

1 ☞ *Maritus præsumitur habitare cum uxore, sicut clericus in ecclesia sua residere.*

2 *Citatio mariti sufficit ut fiat in domo in qua uxor habitat.*

3 *Uxor potest in causa matrimoniali facere citari virum suum uagabundum, ad domum suã.*

1 TRIGESIMO QVINTO, † præsumitur maritus habitare cum uxore sua: sicut clericus in ecclesia sua residere. c. j. infra qui matr. accu. pos. & c. tua. de cle. non resid. Et propterea in-
2 fertur, † ꝙ sufficit citare maritum in domo in qua habitat uxor, quia præsumitur etiam ibi habitare. Ita tenet Guid. Papæ. in tract. suo de præsumptio. & dicit ita tenere Docto. in c. quoniam frequenter. §. si vero. supra, ut lite non contest. Adde quod not. Innoc. & sequũtur alij in c. fin. de eo qui mit.
3 in possess. ubi dicit, † ꝙ mulier potest in causa matrimoniali citare maritum vagabundum ad domum suam, ex quo tenetur secũ cohabitare: & si est absens, præsumitur dolo abesse: de quo etiam per Cardin. in Clemẽti. causam. §. j. de electio. & facit quod notat Bald. in l. ab eo, C. quomodo & quando iudex. ubi dicit, ꝙ uxor debet citari ad domum mariti, quia ibi est suũ domicilium, & tenetur cum eo habitare. faciũt not. in l. exigere. de iudicijs. & in l. cum quædam puella. ff. de iurisdictio. omnium iudicum.

Præsumptio. XXXVI.

1 ☞ *Filios habens, præsumitur ciuitatem diligere, & præfertur decurionibus non habentibus filios.*

2 *Pater qui duodecim liberos habuit, & consequutus est immunitatem, an si deinde aliquis moriatur, duret priuilegium.*

3 *Filiæ iam defuncti non prosunt ad excusationem patris.*

4 *Sententia nil noui inducit, sed quod inductum est declarat.*

1 TRIGESIMOSEXTO, † habens filios præsumitur magis diligere ciuitatem, & propterea debet prẹferri decurionibus nõ habentibus filios. L. in albo. C.
2 de decur. lib. x. [a] Et dicit Iacob. Rebuff. in d. l. in albo. ꝙ istud est, quia habens filios præsumitur remansurus in patria. argu. l. ad subeunda, eod. titu. & l. sciendum. ff. qui satisda. coga. Tu dic, ꝙ ratio est, quia semper lex magis fauet habenti filios, quã non habenti: quia interest reipublicæ plures homines nasci. l. j. ff. sol. mat. & facit l. j. C. de infir. pœn. cęlib. Et quia ampliari imperium hominũ adiectione

ctione cupimus, magis quam pecuniarum. l. fi. §. pen. ff. de bonis damn. & in l. ij. in fin. C. de indict. vid. tol. Et ista ratio facit ad quæstionem de † patre habente immunitatem propter duodecim filios: nunquid si semel habuerit, & consequutus fuerit immunitatem, si deinde aliquis moriatur, durat priuilegium? Et videretur quod sic: quia istud priuilegium fuit semel quæsitum patri, quia fuit vtilis reipublicæ propter susceptionem tot filiorum, ergo priuilegium debet durare. c. decet indultum. vbi Ioan. Andr. in Mercuria. de reg. iuris. in vj. & Alber. in l. decet. ff. de regu. iuris. Et idem tenuit Mart. Lu. in tracta. de princibus. conclusio. clxix.[b] Ioã. de Anania in consil. vlti. & late per Ias. in l. sciendum. §. fi. ff. qui satisd. cog. vbi allegat multas rationes, de quibus per eum. Contrarium tenet Alex. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. sol. mat. Mouetur, quia cessante causa excusationis habẽte tractum successiuũ, cessat etiam effectus. l. si tutor reipublicæ. in prin. ff. de tutel. & ratio. distrahen. l. cura. §. deficientium. ff. de muner. & honor. per Petr. Cyn. & Bald. in l. generaliter. C. de epis. & cle. Tu potes respondere, ꝙ imo causa non habet tractum successiuum: quia non simpliciter videtur concessum istud priuilegium contemplatione filiorũ vt eos alat, sed etiam in fauorem patris, qui fuit adeo vtilis reipublicæ. Et ita defenditur communis opinio.[c] Tamen in puncto iuris mihi videtur verior opin. Alex. pro qua parte moueor primo, quia videtur, ꝙ imo talis immunitas concedatur filiorum fauore tantũ. Istud probatur per l. semper. §. j. ff. de iur. immu. ibi, non est irrationabile, vt concedamus filiorum educationi &c. Item probatur per l. fi. C. qui nume. lib. se excus. lib. x. vbi in persona. lib. muneribus excusatur pater, ex quo filij ea tenentur subire. fa. l. iij. §. quãuis, ff. de mune. & hon. & quod notat Ioã. de Plat. in l. iij. C. de his qui num. lib. se excusint. Secundo

3 mouеor, † quia lex generaliter dicit filios defunctos nõ ꝓdesse patri ad excusationem. l. fin. ff. de vacat. mun. imo nec captos ab hostibus. l. filium. C. de his qui num. lib. Et propterea qui vult se excusare, debet probare se eo tempore habere debitum numerum filiorũ. l. ij. §. qui ad munera. ff. de vacat. muner. Nec sufficeret, si iam habuisset. Nec obstat si dicat, ꝙ dicta iura loquuntur de eo q̃ se excusat de nouo a munere, nõ de eo qui iam est excusatus per sententiam: quia cum istud sit priuilegium indultum a iure, acquiritur ipso iure. l. certi condictio. §. si numos. ff. si cer. pet. Bal. in l. j. in pen. colum. C. per quas ꝑsonas nobis acquir.

4 † & sententia nihil noui inducit, sed quod inductum est, declarat. l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acquir. posses. l. sicuti. §. si quæratur. ff. si serui. vend. Et licet lex velit, ꝙ vbi quis est nominatus, ꝙ se excuset. l. scire oportet §. scire. ff. de excusat. tut. istud est, quia alias cẽseretur renũtiare priuilegio, sed per hoc non sequitur quin habeat

beat beneficium ipso iure a lege. Tertio moueor, quia lex requirit, ꝙ antequam quis sit immunis, habeat tot filios: vnde vbi aliquis mortuus est, cessant verba legis, quia amplius non dicitur habere, sed habuisse. l. si stipulatus fuerim. §. cum stipulamur. ff. de ver. oblig. Et paria sunt, nō fuisse natum, vel esse mortuum. §. dubitatum. in auth. de incestis nupt. Ergo filio mortuo lex amplius nō loquitur, & consequenter nec dispositio. l. si alij. ff. de vsufru. leg. Nec obstat ratio Ias. in d. l. sciendum. §. fina. dum dicit, ꝙ quamuis filius sit mortuus, tamen remanent alij fratres: & consequenter succedit regula, ꝙ quamuis cesset causa finalis priuilegij, tamen si manent aliquæ reliquiæ, non ideo cessat priuilegium l. fina. ff. de decur. l. iiij. ff. rerū amot. & quod not. Bald. in l. ij. C. si aduers. delictum. Sed ista ratio, quæ fuit ēt Angel. in l. munerib. C. de his quib. vt indi. & Ioan. de Ana. in d. consi. vlt. est satis a remotis: quia iura præalleg. loquuntur in materia diuersa, ex qua nihil infertur ad casum nostrū. l. Papin. exuli. ff. de minor. & ibi non cessabat in totum ratio finalis, prout facit in casu nostro, quia lex requirit præcise certum numerum, non pauciorem. Et decisio Bald. in d. l. ij. est satis dubia. & contrariū tenuerunt alij relati per Cor. in d. l. minoribus. & etiā satis colligitur ex responsione Alexā. in d. §. si maritus. Et vltra eū potes dicere, quod ibi mulier excusabatur quo ad petitionē illius tutelæ tantum, nō quo ad similes casus qui superuenissent de nouo, sicut ēt in l. ij. §. nō solum. ff. de excus. tut.

ADDITIO.

a ¶ Lib. x. Ideo egregie inquit Augustin. xix. de ciuitate Dei: Pertinet ad virtutis officium, & viuere patriæ, & propter patriam liberos procreare. & refert Lucas de Pen. in l. nepotes. in fin. C. qui nume. lib. 10. Io. Nico. Arelatan.

b ¶ Clxix. Imo est in tracta. de fisco. conclu. cxcviij. habens priuilegium &c.

c ¶ Opinio. Et hanc sententiam Io. An. tanquam veriorem, cōmunē, & melioribus fundamentis ac vrgētioribus iuribus cōprobatā, tenet Alber. in l. ij. §. j. ff. de excus. tut. qui dicit ita de facto obtinuisse. & Fulg. consi. lij. quidā Anton. colū. ij. & expresse consuluit Imol. in consi. lxxvij. visis ac ponderatis, in iij. dub. sentit Pau. in d. §. si maritus, expresse Dec. in regu. in omnibus causis id obseruatur. col. fi. ff. de reg. iur. & in auth. prꝫterea. ad fin. C. vnde vir & vxo. & in l. fi. ad finē prin. ff. si cert. pet. & cōsi. xxiiij. mulier cui pater inopiam. ver. quinto accedat. col. ij. & in c. cum cessante. col. j. de appel. Hip. Marsil. in l. etiam. ff. de quꝫst. Et sic vides istam esse communem, a qua propter fantesiam Alexādri non est recedendum in iudicando & consulendo, secundum Barthol. Sozi. in d. l. sciendū. §. fin. Et pro hac sententia faciunt not. per Cyn. Bal. Alber. Corn. Alexand. Iaso. Deci. & alios in l. si quis hæredē. C. de

 insti.

instit. & substi. vbi sufficit conditionem semel extitisse & verificatam esse, licet non durauerit. & ibi Doct. adducunt varia dicta, & plures quæstiones decidunt, ex quibus posset huiusmodi communis opinio roborari, ad quos tamē te remitto, maxime ad Ias. & Deci. ne chartas occupem. Io. Nic. Arela.

Præsumptio. XXXVII.

1 Patriam suam ex qua est oriundus, quilibet præsumitur diligere.

2 *Rustico erranti in iure quasi naturali, licet nō succurratur, erranti tamen in iure patriæ suæ succurritur.*

3 *Originarii præferuntur incolis in electione decurionum.*

4 *Originarius prefertur extraneis in his quæ respiciunt curā ciuitatis: in aliis uero quæ respiciunt iurisdictionem, ut plurimum statuta præferunt extraneos originariis.*

5 *Domicilium si quis in pluribus locis habeat, attenditur domicilium propriæ patriæ, utpote principalius.*

6 *Nascitur quilibet patriæ suæ in specie, sed prouinciæ in genere, hodie autē inter Christianos, quilibet Christianus nascitur Christianitati uniuersę.*

1 TRIGESIMOSEPTIMO †Quilibet præsumitur diligere patriā suam ex qua est oriūdus, l. veluti. vbi not. ff. de iusti. & iur. Imo quis naturaliter ad hoc tenetur, sicut etiam tenetur parere eius rectoribus. Vnde dicit Bart. in l. Iulianus verum debitorem, in viij. col. ff. de condit. indeb. ꝙ licet ex sententia nō oriatur obligatio naturalis ꝓueniens ex consensu, oritur tamen naturalis proueniens ex æquitate. d. l. veluti. quia tenetur quis parere patriæ, & eius
2 magistratibus. Est verum, † ꝙ licet regulariter rustico erranti in quasi iure naturali nō succuratur. l. ij. C. de in ius voc. tamen succurritur erranti in isto iure. l. j. §. fi. ff. de eden. l. ij. ff. si quis in ius voc. non ierit. & fa. quod no. Alexā. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iud. Ex supradicta præsumptione infer-
3 tur, † ꝙ in electione decurionū semper debent præferri originarij cæteris incolis, vt dicit Luc. de Pen. in l. quisquis. de omni agro deser. lib. xj. C. vbi ampliat, etiam si incola seu ciuis nouus esset magis idoneus originario. alleg. not. in c. licet viij. q. pen. Et ista est ratio statutorum disponentium, quod nemo nisi originarius admittatur ad tale officium. † Et istud
4 optime procedit in his quę spectant ad curam ciuitatis, quam præsumuntur originarij valde procurare: alias essent impij. l. j. C. si curial. relict. ciuit. lib. x. facit l. qui habebat. ff. de legat. iij. In alijs vero quæ respiciūt iurisdictionem, vt plurimū statuta requirunt extraneos, propter suspicionem ne quid gratiose agant. Et quia nemo acceptus in patria, vt est glos. in l. hi qui in prouincia, ff. ex quib.

caus.

cauſ. & quod not.in l. in eadē. ff.de offic. aſſeſſ. per Alber, de Roſ.in l.iij. per illum text.C. de offic. præt. Et ex hac præ-
5 ſumptione † vidi in practica inferri, in habente domicilium in varijs locis, ꝙ debeat atten di forū patriæ, in qua habebat domicilium tanquam principalius:quod not. in l. exigere.ff. de iud. & quod not. And. Sicu. in conſi.vlt.in iiij.volu. conſiliorum Alexandri,in iij. colū. Et ad ſupradicta adde Bald.in auth.ſed omnino.in pen. colū. C. ne vxor pro marito. vbi di
6 cit, † ꝙ quilibet naſcitur patriç ſuæ in ſpecie,ſed prouinciç naſcitur in genere: vnde dummodo non vadat habitatū extra prouinciam,dicitur retinere domicilium patriæ, qđ poteſt eſſe verum de iure Romanorum:ſed de iure Chriſti,quilibet Chriſtianus naſcitur vniuerſæ Chriſtianitati, vt habetur in Actibus apoſtolorū,quia omnes in Chriſto ſunt fratres, xj.q.iij.c.ad menſam.

Præſumptio. XXXVIII.

1 ☞ *Senſus & ratio naturalis p̃ſumitur in quolibet homine.*

2 *Furioſum quem eſſe qualiter probetur.*

3 *Furioſus an dicatur qui non uult obtemperare medico.*

TRigeſimo-
1 octauo. † Senſus & ratio naturalis præſumuntur in quolibet homine, niſi probetur cō trarium l.nō codicillum.C. de teſta.l. ij. C. qui teſta. fa. poſſ.
2 † Probatur autem quis furioſus per ſigna extrinſeca, puta quia loquitur verba more furioſorum.Et fatuus dicitur, qui fatua dicit.xcv, diſtin.c. legimus,& eſt tex. not.in l. quidā.
a ff.de condi. inſtitu. [a] Et plura ſigna refert Iaſ.in l. furioſum. C.qui teſta.fa.poſſ.& glo. in c. j.lxxxiij.diſtin. in verb. infe-
3 ras.quæ dicit, † ꝙ præſumitur furioſus,qui non vult obtēperare medico. Quod dictum ſi eſſet ita ſimpliciter verum, deſtruerentur multa teſtamenta: vnde ego crederem non eſſe ſatis ſi iſtud probaretur,niſi teſtes ſubderēt, ꝙ iſtud faciebat propter furorem, vel more furioſorum, vt probatur ex not. per Alex. in l.ſi cum dotem.§.ſi maritus. in pen.col.ff.ſol.mat. de quo ēt per Mod.in d.l.furioſum.

ADDITIO.

a ❡ Inſtitu. Adde bonum tex. in l.ijs qui.§.j.& ibi not. Bar.cum concor.& remiſ.in addi. Alex. & And.de Poma.ff.de tuto. & curat.dat. ab ijs. Ioan.Nico. Arelatan.

Præſumptio. XXXIX.

1 ☞ Religioſus *uerſus* Deum *quilibet præſumitur.*

2 *Teſtes in crimine hæreſis admittuntur, qui etiam alias non admitterentur, & quare.*

3 Delictum *quod clam ſolet fieri licet admittat probationes leuiores, ſi tamē ſumus in caſu in*

quo lex requirit testes omni exceptione maiores, tunc testes inhabiles producere non sat erit. Et de veritate vide nu. 5.

4 *Stuprum non probatur per domesticos.*

3 TRIGESIMO nono. † Præsumitur quilibet versus Deũ esse religiosus. l. fi. C. ad leg. Iul. repet. Anget. in l. sciendum. in antepen. col. ff. de verb. oblig.
2 Licet sit ista p̃sumptio, in † crimine tamen hæresis admittuntur testes qui etiam alias non admitterentur. c. in fidei infra de hære. in vj. Quod videtur esse contra glo. in d. l. fi. ff. quod met. caus. quæ vult, ꝙ vbi aliquis habet præsumptionẽ contra se, requirantur potiores ꝓbationes. Potes dicere, ꝙ istud sit speciale in fauorẽ fidei, propter atrocitatem criminis: & quia talia crimina solent fieri clam, nec diuulgari, vnde merito admittuntur etiam complices & excommunicati. Et ex
3 hoc infertur ad practicam, † ꝙ licet in his quæ solent clam fieri, sufficiunt leuiores probationes, vt per Bar. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui ope. nunc. & probatur in l. non omne. §. a barbaris. ff. de re milit. & in c. veniens. ij. c. licet ex quadam. c. præterea. supra
a de testib. [a] Si tamen sumus in casu, in quo lex requirat testes maiores omni exceptione, tunc non erit satis si producantur testes inhabiles, eo prætextu ꝙ delictum sit clam factum: nam in causa criminali lex requirit testes omni exceptione maiores l. fin. C. de probat. Vnde in causa hæresis etiam clandestinæ, non admitterentur inhabiles, puta participes vel excommunicati: nisi esset fauor fidei, vt ibi dicitur. Et sic ille tex. ꝓbat per locum a speciali. Comprobatur ista opinio per tex. in
4 c. in literis. supra, de test. † vbi licet stuprum soleat fieri clam, & ideo difficulter probetur. c. literis. infra eo. et l. capite quinto. ff. ad leg. Iul. de adult. non tamen admittuntur ibi domestici. In contrarium facit quod consuluit Alexã. in consi. clvj. in v. & Deci. consi. clxiij. in
5 vj. col. † ꝙ licet in matrimonio requirantur testes omni exceptione maiores. c. j. infra de cõ sang. & affin. tamen non procedit in matrimonio clandestino. Pro qua opinione facit tex. in c. fin. supra, de testi. cogend. vbi in causa conspirationis admittuntur ad probationem etiam inhabiles, quia aliter probari non potest. Sed ego puto priorẽ opinionem esse veram. Nec obstant contraria, quia possent ꝓcedere quo ad faciendum indicium, nõ quo ad probationem, prout est glo. cõmuniter approbata in l. fin. C. de accus. Abb. Imol. & Doct. in c. j. de confessis. Corn. consi. lviij. in vlt. col. in primo. Cogita tamen, quia frequenter contingit in practica dubitari.

ADDITIO.

a ¶ De testib. Cũ varijs cõcord. traditis per Alex. cõsi. cxv. vi. so themate. col. iij. lib. iiij. et cõsil. lxiiij. viso. lib. j. vbi traditur

tur regula, ꝙ in actibus clandestinis, qui cõiter clam fieri solent, & ob id sunt difficilis ꝓbationis, sufficit probatio per coniecturas. Idem tradit consi. xxiiij. animaduersis. col. ij. vbi ẽt varia loca & Doctorum authoritates citat, lib. ij. Et latius consi. lxix. visa facti eod. lib. & consi. ccxij. visis & discussis. in fin. eo. vol. & cõsi. cxlvj. viso. lib. vj. & cõsi. clxxxix. in causa. eo. volu. Cor. cõsi. cxiij. circa primũ. col. ij. ver. sic etiã patet lib. j. & no. Io. de Imo. cõsi. cxlvij. ĩ causa. col. iij. & iiij. & Deci. consil. Dlxxvij. viso copioso. col. ij. vbi allegat concor. Hip. in l. fin. C. de sica. cum infinitis concord. traditis per Hipp. in rub. de probat. nu. 315. & 310. ver. rursus dico ꝙ prædictæ gl. & c. ad quem sufficiat remissio, ne chartas tantis allegationibus per ipsum relatis occupem. Io. Nico. Arelatan.

Præsumptio XL.

1 ☞ *Vidua ultra undecim menses, præsumitur ex alio quam ex marito peperiße.*

2 *Doctorum plures opiniones si teneant contra testamentum, vel alium casum fauorabilem, & opinio unius doctoris tantũ sit pro testamento, vel alio casu fauorabili, quæ opinio præualeat.*

1 QVADRAGESIMO. † Præsumitur vidua vltra vndecim menses ex alio ꝙ̃ ex marito peperisse. §. mulier. in authẽ. de restit. & ea quæ par. Aduertendum tamen est, quia Adrianus Imp. constituit, quod imo fœmina posit etiam per vndecim menses genere vterum, vt dicit Aul. Gell. libr. iij. c. xvj. Noct. Atticarum. et eãdem opin. etiã sequutus fuit Aristo. prout eum refert Censorinus in lib. de die Natali: de quo ẽt per Plutarh. lib. v. de placitis philoso. Et tñ Iustinianus sequutus cõem opi. in casu de facto pronũciauit cõtrarium, vt hr̃ in d. §. mulier. Et ex hoc confunditur vna decisio And. Sicu. in consi. vj. inscriptum est. in j. vol. vbi dicit,
2 † ꝙ si sunt plures opiniones Doctorum qui teneãt contra testamentum, & nisi vna alicuius doctoris pro testamento teneat, illa debet attẽdi in iudicãdo, fauore testamentorũ. l. si pars. ff. de inof. testa. Et idẽ in alijs casibus fauorabilibus, puta matrimonio, libertate, dote, prout hr̃ in c. fin. infra de re iud. Nam in casu suprascripto militat fauor legitimationis & bonæ famæ, et aderat autoritas supremi philosophi, & ẽt Adriani, & tñ Iustinianus secutus est ẽt communem opi. medicorum, & pronũtiauit contrarium. Illam decisionẽ etiam reprobat alijs medijs Deci. in c. canonum statuta. supra, de constit.

Præsumptio XLI.

1 ☞ *Habilis ad generandũ quilibet præsumitur, nisi probetur inhabilis.*

2 *Vxorem cognouiße pręsumitur qui diu cum ea cohabitauit.*

1 QVADRAGESIMO primo. † Presumitur quilibet habilis ad generandum, nisi probetur inhabilis. c. qa. 50. distin. Inn. & alij in c. j. infra de frigi. & malefi. & quod no. Bart. in l. filium. ff. de his qui sunt sui &c. Ex quo
2 infertur alia præsumptio, † quod præsumitur quis cognouisse vxorem suam, cum qua diu cohabitauit. in d. c. j. & xxvj. quæ. j. c. nec aliqua. & facit quod no. Bal. in c. ac si clerici. §. j. de iudic.

Præsumptio. XLII.

1 ☞ *Ignorantia præsumitur in minore, ideo præsumitur de facili decipi.*

2 *Mulier præsumitur de facili decipi, maxime propter viri seductiones.*

3 *Minor contrahens mutuum cū fœneratore, præsumitur læsus, nisi probetur locupletior.*

4 *Minor qui non appellauit a sententia, eoipso præsumitur læsus, & potest restitui.*

5 *Minores præsumitur de facili dicere mendacia.*

6 *Minori vt competat restitutio in integrum tria requiruntur.*

7 *Minori cū quo nihil est gestū, & tamen est læsus, licet non cōpetat restitutio ex titulo de minoribus, competit tamen ex clausula generali, Si qua mihi causa iusta.*

8 *Minor an ex sola confessione præsumatur læsus. & quid in criminalibus.*

1 QVADRAGESIMO secundo. † In minore præsumitur ignorantia. l. si quis patrem. versi. proinde. ff. ad Mace. Et propterea talis præsumitur de facili circunscribi. l. j. ff. de minoribus. Et idem etiam
2 in † muliere, quæ de facili præsumitur decipi. §. his cōsequēs. in authen. de æquali. dot. & præsertim propter viri seductiones. §. j. in aut. vt immo. ante nuptialis dona. Et facit quod
a no. in c j. & ij. infra de adul. [a]
3 Et inde infertur, † quod minor contrahens mutuum cum fœneratore, præsumitur læsus, nisi probetur factus locupletior. l. j. C. si aduersus credit. Et propterea etiam venditio quæ pupillum lædit, præsumitur commento mendacio facta. C. si aduersus vendit. l. fina. Et ideo
4 † minor qui non appellauit a sententia cōtra se lata, eo ipso præsumitur læsus, & competit sibi restitutio in integrum, secundū Bar. in l. fi. C. de in integ. resti. mino. Quod puto verum, si ea quæ pro causa sunt, non dicta alleget, iuxta text. in l. minor autem magistratus. §. si autem ff. de minoribus. alias esset secus, vt per Bartolum & Alexandrum in l. nam postea. §. si minor. ff. de iureiuran. Et ita possunt concordari opiniones,
b de quo tamen late ibi per Ale-
5 xandrum. b Et † minores etiam

etiam præsumuntur de facili dicere mendacia. l.ex libero. .§.primo ff.de quæstionib. Supradicta tamen sane debent intelligi, quia procedunt ex rationibus particularibus. Nam regulariter, ex simplici cōtractu, minor non præsumitur læ-
c sus, nisi probetur. [c] Et propte
6 rea, † ad hoc vt sibi competat restitutio in integrum, requirūtur tria. Primo, ꝙ probet se minorem. Secundo, ꝙ probet læsionem. Tertio, ꝙ probet se dolo aduersarij, vel nimia sui facilitate læsum. l. verum. §. sciendum. ff. de minor. & d. l. fina. C. de in integ. restitu. minor. et ita not. Iason post alios in d. §. si mi
d nor. [d] Circa tamen istud tertium requisitum aduerte: quia si esset læsus ex verisimili ignorantia, licet non dolo aduersarij, vel sui facilitate, cōpeteret adhuc restitutio in integrū, saltē ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa videbitur. vt consuluit Cor. cons. clxxxiiij. super hac noua. in tertio. vbi allegat multas concordātes. Pro quo facit quod no. Bar. in l. Ae-
7 milius. ff. de min. vbi † minori cum quo nihil est gestum, & tamen est læsus, licet non competat restitutio ex edicto de minoribus, tamē succurritur ex clausula generali: de quo per Alexan. consi. clxiij. in j. col. in secundo. Aret. cons. clx. vbi late. Et ad supradicta facit quod notant Inno. & docto. in c. ad nostram, infra de regul. vbi proximus pubertati non præsumitur illectus ad intrandum religionem, sed potius sponte ve-
8 nisse. Et † an ex sola confessione præsumatur minor læsus, dic vt per Alexand. in d. §. si minor. vbi ponit etiam alias que-
e stiones. [e]

ADDITIO.

a ℭDe adul. Adde ꝙ minor & mulier præsumuntur ignorare suum, seu iura eis competentia. l. ij. in fin. ff. de iure fisc. l. j. ad fin. ff. de eden. l. cum de indebito. §. sin autem is. ff. de proba. glo. in §. notandum. j. q. iiij. fa. no. glo. in §. j. in verb. sciens. in authen. de incestis nup. vbi etiā no. Ang. & Alex. cons. cxxvj. viso processu. col. vlt. in vij. volu. Ideo minor ac mulier contrahentes & renunciantes omnibus beneficijs eis competentibus, debent expresse certiorari quæ sint illa beneficia, puta quid Velleianum, quid beneficium restitutionis in integrum, condictionis indebiti, vel sine causa, & similium: alioqui cū ipsi præsumantur ignorare, vt dixi, quæ sint illa iura, non valet renunciatio, nisi certiorentur, secundum communiter Docto. in l. sciēdum. maxime Ro. Alex. & Ias. ff. de verb. oblig. gl. in l. fi. §. fin. ff. ad Velleia. & in l. fi. C. illo tit. Dyn. Bar. Ro. Alex. & Ias. in l. in repudianda. per illum tex. ff. de acquir. hæred. Cyn. Bal. & Sali. in l. ij. C. de rescind. vendi. Sozi. post Bal. in l. j. in fin. ff. si quis in ius voc. non ierit. Bal. in c. cum in iure. col. vlti. de offic. deleg. dicens, ꝙ minores & mulieres debent de eorum iuribus certificari, alioqui præsumuntur specialia iura ignorare: & pro hoc dicit solennem glo. in d. l. sciendum. Adde Panor. in c. si

diligenti. col. iiij. de foro com pet. vbi etiam Fel. abunde col. iiij. nu. 14. vers. nunquam tamē. & Pau. de Cast. notabiliter cō si. 411. viso facto & dubijs mihi traditis. in j. vol. nouissimorum. Deci. post Bal. in l. penul. col. vj. versi. postremo nota. C. de pactis. & Signorol. de Homod. cōs. ccl. super dubijs. col. vj. praeterea cum tractatur. vbi fortius dicit non valere renuntiationem seu contractum, nisi de eorum beneficio certificati sint etiam si iuramentum in contractu interuenerit. Et idē etiam consuluit Raph. Fulg. cons. ccxxxvij. filius Guidonis & Alexā. cons. lxxxviij. viso puncto. col. iiij. versi. nec huic responsioni obstat iuramentum. lib. ij. & consi. xxvij. viso libello. lib. j. vbi dicit minorem & mulierem certiorari debere de eorum beneficijs, quia ignorare ea praesumūtur. Dicit tamen, ꝙ si interuenisset in renuntiatione iuramentum, tunc non requireretur certioratio (de cuius dicti veritate Docto. ample in d. l. sciendum.) Et idem Alex. in cons. xlij. super praemisso. col. j. & ij. in j. vol. ubi etiam dicit requiri]cer tiorationem, nisi iuramentum interuenisset. Bolog tamen cōsil. xlv. col. ij. notabiliter voluit], etiam si iuramentum interuenerit, requiri certiorationem beneficiorum & iurium competentium, alioqui renuntiantibus non oberit renuntiatio: & sic amplectitur sententiam Signoroli & sequacium. Et sequitur etiam Hippoly. de Marsil. in repet. rubri. de fideiuss. nume. 37. 38. latissime. Aduerte tamen, nam licet in ignorantiae praesumptione minorē & mulierem aequauerimus, tolerabilior tamen & verisimilior est ignorantia in minore quam in muliere. l. regula. post princip. ff. de iur. & facti igno. quam ad hoc notat Iason. in l. sciendum. colum. xj. versicul. ij. pro ista parte &c. Sed da meliorem in l. quamuis in lucro. C. de iur. & facti igno. vbi inquit Imperator, Quamuis in lucro nec foeminis ius ignorantibus subueniri soleat, attamen contra aetatem adhuc imperfectam, locum hoc non habere retro principū statuta declarant. Et ideo plus fauoris habet minor in restitutione in integrum ob aetatem, ꝙ̃ mulier ob sexū in beneficio Velleiani. l. vltima, vbi expresse Salicet. ff. ad Velleia. dum dicit text. nec enim loco minoris xxv. annis circunscripti per omnia habēda est mulier. & text. in l. si apud minorem. ff. de minorib. Facit quod not. Bald. in cap. cum contingat. versicu. quaero quando mulier. de iureiurand. cum similib. Ioan. Nicola. Arelatanus.

b Alexandrum. Adde ꝙ minor censetur ac praesumitur laesus, ex eo quod compromisit in arbitrum, etiam aliter non constito de laesione. l. si minor xxv. annis filiofam. §. minores ff. de minor. Ratio ibi assignatur per gloss. & Docto. quia per tale compromissum tollitur minori beneficium appellandi. l. j. de arbi. C. & vide Corn. Perus. consi. clxxviij. visa copia. colum. ij. in iij. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

c ¶Pro-

e ¶ Probetur, Vt notabiliter per Corn. consi. clxxxj. visis nonnullis. co. xxv. versi. non enim eo ipso quod est minor &c. & consil. lvij. in causa. col. iij. lib. iij. Ioan. Nicol. Arelata.

d ¶ Si minor. Et vide Sozi. consil. lvij. in causa restitutionis. libr. iiij. & Corneum consilio cxxxv. de pluribus. col. ij. lib. ij. vbi notabiliter tradit minorem non restituendum, nisi aut sui facilitate, aut dolo aduersarij se læsum ostendat: alioqui si iure communi vsus, & non dolo aduersarij se deceptum repetiat, non restituetur, vt latissime per eum. Habes ergo tria requisita ad hoc vt minor restituatur. Quartum addebat Anto. de But. in c. constitutus. de in integ. resti. videlicet ꝙ minor probet se esse intra tempora in integrum restitutionis petendæ, scilicet intra quadriennium, de quo in l. fina. C. de temporib. in integr. restitu. peten. Sed istud reprobatur communiter a Doctor. in d. l. nam postea. §. si minor. vt ibi per Iason. nemo enim tenetur allegare illud quod timet ab aduersario opponi, secundũ eos. Adde vltra eos Corn. in dicto consilio cxxxv. qui dicit, ꝙ onus probandi, quod petens restitutionem in integrum sit intra tempora petendi, incumbit reo, contra quem petitur restitutio, neganti petentem esse intra tempora petendi, ita quod sit sibi præclusa via ad petendum: quia petens restitutionẽ, habet intentionem suam fundatam, ex quo probauit læsionem, & minorem ætatem tempore læsionis: vnde aduersarius qui excipit de lapsu temporis, debet illud probare. l. in exceptionibus. ff. de exceptionibus. Ioannes Nicolaus Arelatanus.

e ¶ Quæstiones. Vide etiam latissime Alexan. in l. certum. §. in pupillo. in addit. ad Bartol. ff. de confessio. & abunde per Hippolytum de Marsi. in l. j. in princip. nume. 11. & §. fin. in fi. ff. de quæst. & in l. de minore. nume. xxxiij. versi. quæro vlterius, minor xxv. annis &c. eod. titu. qui infinitas remissiones tradit. Ex quibus locis colligere poteris, an & quando minor, vtpote læsus ex confessione, veniat restituendus vel nõ, maxime in criminalibus. Vnũ tamen nolo omittere, quod perpetua mente tenendum est, ꝙ minor quandoque aduersus cõfessionem restituitur, etiam aliter non probata læsione, quasi ex sola cõfessione satis probata sit læsio: videlicet, si minor confiteatur se fecisse delictũ, de quo aliter non constabat nisi per confessionem suam, tunc tanquam læsus restituetur in integrum, etiam non probata læsione, quia satis læsus præsumitur ex ipsa cõfessione. Istud est dictum Angel. in d. l. certum. §. in pupillo. ff. de confess. refert & pro singulari reputat et sequitur Hippolytus de Marsil. notab. ccccxlv. minor. & illud dictum Ange. referunt & sequuntur Alexand. & Iason in d. §. si minor. licet de eis non faciat mentionem Hippoly. in d. singul. ccccxlv. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

Præ-

Præsumptio XLIII.

1 ☞ *Senex citius præsumitur mori quã iuuenis, alioqui turbatur ordo naturæ.*

2 *Vsufructu legato iuueni & seni, debet fieri computatio de toto, secundum ætatem illius iuuenis.*

QVADRAGESIMO tertio. † Præsumitur citius mori senex quam iuuenis: vnde aliter dicitur turbari ordo naturæ. l. nam & si parentibus. ff. de inoffic. testa. & l. is qui ex causa. in fi. ff. de fideicom. liber. & est tex. in l. hæreditatũ. ff. ad leg. Falcid. Et per d. l. vidi dubitari: † legatus erat vsusfructus duobus, quorum alter erat senex, alter vero erat iuuenis: fuit dictum, ꝙ deberet fieri cõputatio de toto, secundum ætatem illius iuuenis, ex quo præsumebatur ꝙ senex citius moreretur: quo casu vsusfructus iure accrescendi pertinebat ad illum minorem. l. j. §. interdũ. ff. de vsufruct. accres. quod nota. Et ad supradicta facit l. ij. ff. de term. mot. vbi in breuius tempus debet relegari senior delinquens, quam iuuenis. Et facit etiam glo. vbi Anchar. & alij in c. j. infra de paroch.

Præsumptio. XLIIII.

1 ☞ *Viuere centum annis an præsumatur quilibet.*

2 *Argumentum a communiter accidentibus est ualidum, & transfert onus probandi in aduersarium.*

3 *Acta principaliter deducta in aliquo casu, efficacius probant quam ea quæ incidenter.*

1 QVADRAGESIMO quarto. † Præsumitur quilibet viuere centum annos. l. fin. C. de sacros. eccles. l. an vsusfructus. ff. de vsufru. glo. Bart. & doct. in l. ij. §. si dubitetur. ff. quem ad. testa. aper. In contrarium est tex. in l. spadonem. §. qui absolutus. ff. de excus. tut. per quem tex. dicit Barto. in l. ij. in vlt. colum. ff. de iudic. solui. ꝙ si quis olim probauit se habere filios, non præsumitur post aliquod tempus eos viuere, nisi probetur. & idem etiã tenuit in l. qui duos. §. cum in bello. ff. de rebus dubiis. Item in contrarium facit, quia arguẽdo a communiter accidentibus, videmus totum contrariũ, & rarissime illud contingere:
2 † quod argumentum tenet. l. neque natales, vbi probatur.
a C. de proba.[a] Et ideo Decius in l. si emancipati. C. de colla. dicit, ꝙ licet secundum naturã possibile sit aliquem viuere cẽtum annos, non est tamen verisimile, ꝓut in simili dicit Bal. in l. scripturæ. C. de fide instrumen. quia non omnia possibilia sunt verisimilia. Item in contrarium vrget text. in d. l. hæreditatum. ff. ad leg. Falci. quam allegat ad hoc etiã Ias. in d. l. fin. Raph. Com. Roma. &

& Aretin. in l.sed & si de sua. ff. de acquir. hæred. limitant prædictam regulam non procedere, quando mors vel vita alicuius deducerentur incidēter: quia tunc non habet locum dicta præsumptio, per supradicta iura. Sed istud mihi nō placet: quia si ista præsumptio habet locum vbi principaliter dubitatur, multo fortius vbi incidenter: quia efficacius probātur acta deducta ī aliquo casu principaliter, quam ea quæ deducuntur incidēter. l. a diuo Pio. .§. si super. ff. de re iud. p Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in octaua oppo. ff. de verb. obli. Alex. in d. l. sed & si de sua. aliter intelligit, videlicet ꝙ illa glos. in d. l. si. procedat solū quando quis fundatur sup morte. quia lapsis centum annis p̄sumitur aliquis amplius nō viuere. quod dictum in se est verum, sed generaliter non tollit difficultatem. Tu potes dicere, ꝙ aut vita est fundamētum intentionis agentis, & illi incumbit onus probandi. in d. §. qui absolutus. Aut non est fundamentum intentionis. & procedit glo. in d. l. fin. quæ tamen non inducit præsumptionē veram iuris, sed potius quandam suspitionem, vnde tollitur per contrariam suspicionem, puta orietem ex dicto vnius testis, vel ex fama publica. iuxta not. per Bart. in d. §. si dubitetur. & per Bal. in c. j. §. fin. qui feu. dare pos. in vsib. feu. Et puto ꝙ ista fuerit mens Raph. & moder. in d. l. sed si in sua. nec tex. in d. l. hæreditatum. inducit pręsumptionem generalem secundum computationem ibi positam. sed habet locum solummodo in casu suo, vt dicit ibi Alex. post alios.

ADDITIO.

a ¶ De proba. Probabile enim est tale argumentum a communiter accidentibus. capi. j. vbi Ioan. de Imol. Panor. & alij notant, extra, de cler. nō resid. tex. & ibi notat glo. in l. ideo. ff. de legibus. tex. in l. quidam. .§. nummularios. ff. de eden. gl. in l. cum dotem. C. de iure dot. & in l. j. C. de arbit. in gl. mag. circa medium. Bald. in l. conuenticulam. C. de episc. & cle. & in c. fina. de causa possess. & propriet. Alex. & Ias. in l. non hoc. C. vnde cognati. vbi latissime de hoc argumento, & plures limitationes, tradūt in quibus non procedit tale argumētum, & latissime per Hippol. Marsil. in singu. primo, incip. argumentum. Vnum volo mēti teneas, ꝙ tale argumentum a communiter accidentibus in hoc est vtile, qa transfert onus probandi in aduersarium, secundum glo. in d. l. neque natales. quam ad hoc ponderat Ludo. Roma. singu. cccxcvij. inci. quis debet probare hāc &c. Ioā. Nicol. Arela.

Præsumptio. XLV.

1 ☞ *Antiquior præsumitur melius scire ueritatem unde senioribus deferendum est.*

2 *Prædicatores debent præcedere fratres Minores.*

3 *Doctorum antiquorum iudicio*

potius

potius standũ est, quã iuniorũ seu modernorũ. Limita ut.n.5.

4 *Inuentus facile est addere.*

6 *Argumentum ab ordine literæ est validum in honoribus & dignitatibus.*

7 *Licentiatus, postea effectus doctor, an præferatur illi qui medio tempore est effectus doctor.*

8 *Licentiatus nullam habet dignitatẽ, sed habetẽ pro scholari.*

9 *Doctor petens se admitti in collegium, si aliorum inuidia fuerit retardatus, an debeat præferri iis, qui interim dum ipse pulsat ad ostiũ, fuerũt admissi.*

10 *Aedificia antiqua præsumuntur facilius corruere.*

QVADRAGESIMO
quinto.† Anti-
1 quior præsumi
tur melius sci-
re veritatem.
xx.distin.c.de
quibus. Vnde his qui sunt ca-
nitie graues, est deferendum §.
si vero aliqui. in authen. de
quæstor.& l.semper.ff.de iure
a immunita. a Et idem est respe
ctu nedum hominum, sed etiam
respectu possessionis. Vnde di-
2 cit Guido Pa. quę. iij. † quod
Prædicatores debent præcede-
re fratres minores, quia anti-
quior est eorum institutio, vt
not.in c. quorundam. de elect.
in vj. de quo dic vt per Feli.in
rub. de maior.& obed. Et hoc
3 facit † pro Doctoribus anti-
quis, quorum iudicio videre-
tur potius standum.xvj.quæst.
j.cap.sic viue.& ibi not.& in
c.ieiunium.lxvj.distinctio. Et
facit quod notat Bald.in l.fin.
in pen. colũm.C. de edict. diui
Adria.toll. vbi dicit, ꝙ Docto
res antiqui magna veneratio-
ne fuerunt præstantiores mo-
dernis, pondere, numero, vel
mensura. In contrarium tamẽ
adducitur glo. in l.Gallus.in
princi.ff.de lib.& posthu.quod
quanto iuniores, tanto perspi-
caciores. Et licet Alexan.&
Imola istud ibi dicant procede
re, quia vident antiquorũ scri-
pta, tamen hoc non placet,
4 † quia in eo non consistit ma-
gna perspicacia, quia facile est
inuentis addere: de quo nota-
tur in l.j. C. de vet.iure enuc.
& Aristoteles in Problem.ex-
presse dicit, iuuenem esse per-
spicacioris ingenij senibus: &
b ibi assignat rationem. b Et
istud præsertim apparuit in Pa
piniano, qui decessit agens an-
num 37. & per Sozinum in l.
cum auus. in princ.ff.de cond.
& demon. Vnde tu dicas præ-
sumi pro senioribus: quia veri
simile est, ꝙ perspicaciter a se
in iuuentute inuenta, melius cõ
c coxerint. c Et ex supradictis
5 infertur ꝙ † antiquior Doctor
debet præferri iuniori, prout
firmant omnes in c.clerici.su-
pra, de iudi.& in l.cum quid.
ff.si certum petat. Quod limita
primo, nisi iunior haberet me-
liora stipendia. l.ij.C.de offic.
magistri officiorum. ibi, quem
meliora stipendia, vel labor
6 prolixior fecerit anteire, † ar-
guendo ab ordine literæ. quod
argumentum in hac materia te
net.l.fin.ff.de albo scriben.no-
tatur in l.ij.§. prius.ff.de vulg.
d & puppill. d Secundo limita-
do

7 † quando iunior prius fuisset Licentiatus. argu. l. j. C. de consul. lib. xij. per quem text. ita tenet Ang. in. §. quædam. Insti. de actio. col. ix. Et idem tenẽt Sozin. & Decius in l. cũ quid. si cer. peta. & late consuluit Sozi. in consi. lxx. in iiij. vol. vbi allegat alias rationes, sed non multum stringentes, & dicit ita etiam tenuisse Do. Maria. patrem suum. Idem etiam tenent Decius & Feli. in d. cap. clerici. & Feli. in rub. supra, de maior. & obed. in j. colũ. Et videtur voluisse Alexã. in l. j. ff. de obseq. liber. in addi. ad Bar. licet iudicio meo non firmet. e Adde ꝙ in contrarium est decisio antiqui Doctoris Simonis de Bersano Cardina. Mediol. in procem. Decretalium: quia secundum eum considerãdus est finis perfectionis, non principiũ. argu. l. si quis a multis. ff. de noxal. & quod notat in l. si pluribus. ff. de lega. ij. Contrarium etiam in terminis decidit Iacob. Rebuff. in d. l. j. C. de consul. Mouetur per l. ex eo. ff. de testa. mili. Et quia debet præferri ille, qui primo cõsequitur id quod est nobilius. arg. l. quoties. C. de rei vend. Et idem tenet Ias. in d. l. cum quid. & videtur etiam tenere Fel. supra, in procem. Greg. in v. col. vbi etiam allegat Rom. idem tenentem in consil. cccxxxiij. quo ad primũ. & Pet. de Anch. in c. j. de paroch. qui tamen iudicio meo hoc non dicit. Mihi placet ista secunda opinio, quia censeo adhærendũ regulę, nisi exceptio bene probetur, iuxta no. in rub. infra de reg. iur. in vj. Ista aũt fallentia nõ bene probatur: q̃a in d. l. j. ideo prior Cousul p̃fert posteriori Cõsuli patritio, si ipse deinde patriciatũ cõsequat: quia verũ est, ꝙ primus cõsequutus est dignitatẽ, vnde merito præfertur.
8 Sed † licentiatus nullã habet dignitatẽ, imo habetur ꝓ scholari, vt dicit Bar. ĩ auth. habita. in viij. col. C. ne filius pro patre. Anch. in procem. sexti Decretaliũ, late p And. Sicul. in procemio Clem. in col. 14. Fel. in c. eã te. in j. col. de rescr. Ias. in l. ij. C. de inoffic. testa. Nec Bal. in l. qui indignus. ff. de senat. firmat contrariũ, sed ꝓcedit simpliciter arguendo. e Nec obstant illa verba in tex. q prior meruit dignitatẽ: q̃a, vt ibi expresse apparet, loquit̃ de eo q prius erat realiter cõsequutus: tũc. n. dicitur meruisse. Et ita ẽt loquunt̃ iura allegata p And. de Barulo ibi, & sic ille tex. reflectit̃ in contrariũ: quia cũ Doctor prius meruerit, & sit cõsequutus dignitatẽ, debet p̃ferri illi qui nondũ est cõsequutus. Et ita ẽt inducit Roma. in d. cõsi. cccxxxiij. Cogita tñ si in practica possent cõcordari opiniones: quia aut interim dũ Licentiatus esset in practica consequendi insignia, iste fuit interim Doctoratus, & non debet prẹferri. Aut iste Licentiatus stetit contentus licentia, & omiserat tractatum seu curam sumendi insignia, & tunc præfertur Doctor medij temporis. Et est rõ: quia isto secũdo casu non videt̃ iste sumpsisse Licentiam tanq̃ iter seu principiũ per q̃d ascendit̃ ad Doctoratũ, sed tanq̃ terminum seu finem intentionis suę: vnde cessat ratio

tio Doctorũ, quod initium debeat atrendi, iuxta legem, tertiam.§.scio.ff. de minorib. Et
9 †propterea infertur, ꝙ si aliquis Doctor petierit se admitti in collegium, & propter inuidiam aliorum fuerit retardatus, ꝙ nihilominus debeat præferri illis, qui interim dum ipse pulsat ad ostium, fuerunt admissi, prout dicit insignis doctor Paul. Picus in d. l. cum quid. vbi dicit, ꝙ Doctoratus in Iure ciuili, & post aliquod tempus in Iure canonico, non debet præferri illi qui medio tempore vtrunque gradum con sequutus est. quæ decisio non est vera, & contra d. l.j.C. de Consul. & contrariũ est de mẽte Lud. Rom. in d. consi. & Decij in d. l. cum quid. Nec obstat sua respõsio ad d. l, j. dum dicit, ꝙ Consulatus est medium necessarium ad Patritiatum, sed laurea iuris ciuilis non est medium necessarium ad lauream iuris canonici. Nam nego, ꝙ Consulatus sit medium necessarium ad Patritiatũ, quia istud est contra tex. in l. nemini. C. eod. titu. vbi requiritur Patritiatus per alia media. Cætera dicenda sunt vt per Moder. in d. l. cum quid. & in d. ca. cleri
f ci. [f] Et adde regulam, ꝙ ædificia antiqua præsumuntur facilius corruere .§. si autem non sufficiat. in authẽ. vt nemo fabricet orat dom.

ADDITIO.

a ℭ Immuni. Vnde Leuitici xix. cap. dicitur: Coram cano capite consurge, & honora personã senis. & Apostolus: Seniorem ne increpaueris. ij. qõ. vij. Paulus dicit. Adde, antiquitati deferendum in multis, videlicet in instrumentis custodiẽdis seu deponendis, vt scilicet apud seniorem hæredem reponantur. l. fina. ff. de fide instrumen. In dubijs determinandis: plus enim eis in hoc statur quam iunioribus. cap. de quibus. xx. distin. vbi gloss. cap. domino. ad finem. vbi etiam Archid. 50. distin. In dignitatum collatione: eligẽdi quippe sunt seniores, & ætate graues. cap. statuimus. lxj. distinctione. In testimonijs ferendis est siquidem veracior eorum sermo. c. notificamus. & c. consanguineos. xxxv. quęst. vj. In eleemosynis largiendis: senioribus enim prius largienda est. c. cõsideranda. lxxxvj. distin. & c. non satis. in suspicionis remotione, c. fraternitatis. xxxiiij. distin. in excusationis admissione: est enim circa onerosa sufficiens excusatio, senectutis grauitas & pondus. c. placuit. xviij. distin. & toto tit. qui ętate se excusant. In pœnæ relaxatione: mitius enim senex punitur, quam iuuenis: quia in longius tempus relegatur iuuenis quam senex. l. ij. de termi. mot. & text. in c. tanta. 86. dist. & c. tempora. xxvj. quęst. vij. quæ iura loquuntur etiam in alijs pœnis. In probitatis pręsumptione: pręsumitẽ enim in seniore maior probitas. lix. distinctio. c. si officia. Item in præsumptione scientiæ, & morum grauitatis 84. distin. c. porro. & c. j. xij. quæst. j. In iustitię examinatione & discussione. c. si quid vero. 86. distin. In cõfessibus.

fessibus & sedium locatione: collocādi enim sunt seniores in eminentioribus altioribusq; locis. tex. cum glo. vbi etiā scriben. in §. aliam. Instit. de bono. possess. Adde quod senibus eadem pene reuerētia quæ magistratibus debetur. d. l. semper. Et secundo Machab. scribitur ingenuæ nobilitatis caniciē. Et paulo post subiungitur: Nō enim ætatem nostram dignum est fingere. Possent & alia de laude senectutis hic cōgeri. de quib. aliqua infra subijciam. Ioannes Nicolaus Arelatanus.

b ¶ Rationē. Comprobatur etiā autoritate eiusdem Aristot. lib. ij. Polit. inquientis: vetusta autem plerunq; rudiora sunt nouis. Sed pro senioribus facit ꝙ scribitur Ecclesiast. xxv. c. Quam speciosum caniciei iudicium: quam speciosa veteranis sapientia, & intellectus & consilium. Corona senum multa sapiētia, & gloria illorum timor Dei. Et illud Ciceronianum lib. de Senectute: Non viribus, inquit, nec velocitatibus res magnæ geruntur, sed consilio antiquorum & scientia, quibus non orbari, sed augeri solet senectus. Accedat notabilis text. in c. j. de renūnc. ubi inquit tex. quod senescente corpore, spiritus ad altiora cōscendit. & ꝙ ibi per illum not. Bal. Io. Nico. Arelatan.

c ¶ Concoxerint. Accedat quod scribitur ecclesiast. viij. c. Non te prætereat narratio seniorū ipsi enim didicerūt a patribus suis. Quoniam ab ipsis disces, intellectum, & in tempore necessitatis responsum. Facit & illud: Plus valet vmbra senis, quam eloquentia iuuenis. quod refert Bald. in d. c. j. de renunc. Facit etiam illa Ciceronis autoritas supra allegat. Ioan. Nico. Arelatan.

d Pupill. Facit bonus text. vbi Bal. & Paul. expresse notant, in l. nemo clericus. C. de sum. trini. vbi ex ordine literæ illius tex. arguunt simplicem clericum præferendum militi.

e ¶ Arguendo. Imola tamen in proœmio sexti inquit, Licenciaturam esse tertiam speciem mistam doctoratu & scolaritate: et ideo in fauorabilib. appellatione scholaris vel Doctoris venit Licentiatus, in odiosis secus. arg. not. in l. ij. ff. de verb. oblig. & hanc opin. Imol. sequitur. Domi. in d. proœ. Io. Nico. Arelatan.

f Clerici. vbi Decius melius quā alius quispiam de mūdo ponit regulam, ꝙ antiquior Doctor præfertur iuniori, cum octo notabilib. fallentijs & limitationib. ad regulam vide omnino. Io. Nico. Arelata.

Præsumptio. XLVI.

1 *Impubes non præsumitur aptus ad aliquas operas, nisi sit histrio vel nomenclator. Idē est de infante.*

2 *Nomenclator quis dicatur.*

1 QVADRAGESIMOsexto. † Impubes nō præsumitur aptus ad aliquas operas, nisi sit histrio, vel nomenclator. l. fin. ff. de liber. caus. l. fi. ff. de oper. ser.

ser. Et istud multo fortius in infante dicendum est. l. arboribus. §. de illo. ff de vsufru. † Et
2 dicitur Nomenclator ille, qui suggerit in memoriam domino nomina salutantium: a calãdo. id est, appellando nominatim: licet glo. in d. l. fin. non intellexerit: & de hoc etiam est mentio in l. vt iurisiurandi. §. dabitur. ff. de oper. liber.

Præsumptio XLVII.

1 *Vir præsumitur constantior muliere.*
2 *Tortura incipienda a muliere potius quam a masculo.*
3 *Fœmina cur citius possit testari quam masculus*
4 *Mulier cur nõ admittatur in testimonium in causa criminali de iure canonico. Fallit, quando veritas aliter haberi non potest.*

1 QVADRAGESIMOSEPTIMO. † Præsumitur vir constãtior muliere. §. mater. vbi glo. not. in auth. de nup. Et facit quod dicit Gandi. in trac. malef. sub rubr. de quæstio. in
2 ij. colum. vbi dicit, † ꝙ data paritate indiciorum, incipienda est tortura a fœmina potius ꝙ̃ a masculo: quia masculus tanquam maioris constantiæ, tardius confitebitur quam fœmina, quę habet cor momentaneũ & instabile. alleg. l. filia in orbitate. C. de inoffi. testa. & sequuntur Mod. in l. j. in fi. prin.
a per illum text. ff. de quæstio, a

Nec obstat, ꝙ maiora vulnera sustineat fœmina ꝙ̃ mas, secundum glo. in l. nihil interest. ff. ad l. Iul. de adul. quia ꝓpter hoc non sequitur quin maiori timore afficiatur, & consequenter facilius confiteatur. Præterea illa glo. forte non est vera, & contrariũ videtur probari in l. cum pubere. ff. de reb. dub. de quo per Aret. consil. 50. Adde etiam glo. in l. qua æta-
3 te. ff. de testa. quæ dicit, † quod fœmina sit citius sagacior quã vir, & propterea potest testari in duodecimo anno, & masculus ad decimumquartũ, vt ibi habetur. Et ex ista inconstantia muliebri colligitur ratio,
4 † cur in causis criminalibus in foro Canonico mulier non admittatur ad testimonium. c. forus. de ver. sig. & per Doct. in c. iij. supra, de test. Licet istud non seruetur de facto, quando veritas aliter haberi non põt, secundum Ioan. And. in additi Specul. titu. de teste. §. j. in addit. incip. fertur. Iaco. de Are. quem refert & sequitur Alex. consil. xxiiij. in iiij. colum. in
b ij. volumine. b

ADDITIO.

a ℭ Quæstioni. Vult allegare Hippol. de Mars. ibi, & vide eundem Hippo. in sua practica criminali, in. §. expedita. n. 51. versiculo, quæri etiam potest. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

b ℭ Volumine. Quod mulier nõ possit in causa criminali esse testis, maxime iure Canonico, etiam consuluit Alex. cõsi. xj. circa primum. colũ: pen. in fin. lib. j. Oldra. consi. cxlv. quæritur

tur si testes. cum amplissimis concord.traditis per Hippo.de Marsi.consi.xxij.gratia & cō si.xviij.protector. col. antepe. nume.34. & consi. lix. diuino. colum.vlt.& consi. cj. illumina.col.j.& consi.cxxx.conditor.nume.34. Hoc verum, nisi veritas haberi aliter non possit:tunc enim in subsidium admittūtur mulieres,vt per Doc. allegatos hic per Do. Alciatū. Adde vltra eum Ias. in l.j. col. fin.cum fine pen.C. de summa trini.& in repe.col.nume. 49. vol.xj.versi.confirmo, nam in criminalibus &c.& Alex. cōsi.lxiiij.in j. colum. in j. volu. & consi.cij.ante fin.in vij.volu.Deci.consi.ccclxiij. in causa quæ agitatur.col.ij. vbi allegat concord.& Hippol.Marsi. in consi.v.& consi.cij.pauci,& consi.cxxvij.spiritussancti. colum.ij.& in pluribus alijs consilijs in locis infra allegandis. Et generaliter traditur doctrina,ꝙ quando veritas aliter haberi non potest, admittuntur testes etiam inhabiles & minus legitimi,vt voluit Sal. in l. ea quidem.colum.xxvij.versi. ad quintam quęstionē.C.de accus. Alex.d.consi.lxiiij. vbi multa dicta accumulat ad comprobationem huius regulæ. & per Hippol.de Marsil. in l. diuus. col.ij. ff. de quæstio. & in l. de minore.col.antepen.nu. 24.eo. tit.& in l.fin.C. ad leg. Corn. de sica. & vbique allegat concord.& plura cumulant & alij in locis supra deductis. Vnum tamen mēti teneas. ne decipiaris, ꝙ illud quod diximus mulierem & alios testes alias inhabiles admitti in subsidium, quando per alios veritas haberi non potest, procedit & debet intelligi,quando ex natura facti,delicti,seu negotij, verisimiliter habitu & actu alij interuenire non potuerunt. alias secus, quia licet ex accidenti contingat ꝙ alij testes non adfuerunt, tamen in potentia verisimiliter plures haberi potuerunt:& sic non dicitur tunc per alios haberi non posse veritatem,imo ex natura negotij per alios potuit veritas in potentia haberi, licet aliter acciderit. ita notabiliter intelligit prædictā doctrinam:& declarat Ant. But.in c.tertio loco. de proba. & consi. xxiiij.quæst. hæc dubia &c.refert & sequit᷑ Alex. in d.consi. lxiiij. pro quo allegat tex.& ibi Abb.in cap. fin. de testib.cog.Et idem Alex.latissime in consil. lij. viso processu.colum.iiij. versi. non obstat etiam si dicatur.nume. 11. lib.v. Iaso. not. in dicta l.j.de summa trini.in lect.col.fin. & in repet.col.xj.nume. 50. ver. ex istis omnibus fac regulam. Et Deci. consil. cxxxiij. viso processu & sententia.colū. vlt. & consi.cccx.visis. colū.ij. & vbique allegat concord. & ēt egregie consi.cccxlij.in causa partus suppositi.col.ij. notabiliter Feiy.in c. de cætero. col. ij.de testi.& Iaso. in l. fina.C. de his quib.vt indig. Ideo qui inhabiles testes producit,& dicit alios reperiri non posse,nec aliter veritatem haberi posse, illud probare tenetur: alioquin semper quis posset producere inhabiles, dicendo quod alios habere non posset. Ita Alexā.præalleg. consi. lxiiij.

cum concord. per Hippo. consi. xlj. diuini. col. ij. & cōsi. lxxx. qui cuncta. in fin. colū. & consi. xxxj. bonorum. colū. antepen. ver. praeterea ad hoc vt testes. Ista not. perpetuo, quia nullibi ita copiose comperies. Ioan. Nicol. Arelatan.

Praesumptio. XLVIII.

1 *Descendens ex nobili genere praesumitur quod sit nobilis & virtutis amator: sicut e conuerso.*

2 *Iudex qui nobilem virum in carceribus ciuiliter tractauit, credens eum integrae fidei: si deinde fugiat, non tenetur in syndicatu.*

3 *Cardinali asserenti se habere specialem commissionem credit.*

4 *Nobilitas quando habeatur in consideratione, remissiue.*

5 *Nobilitatem propria virtute consequutus nobilior est eo qui de nobili genere descendit.*

6 *Nobiles de iure communi non sunt, sed viles, omnes tam mercatores quam artifices tenentes apothecam, etiam si sint campsores & argentarii.*

7 *Cambia ficta facientes quāuis non teneant apothecam, tamen sunt viles.*

8 *Artes viles quę sint, remissiue.*

9 *Nobilis exercēs agros suos propriis manibus, an perdat nobilitatem.*

10 *Nobilis exercens per aliū mercantiam uel artem uilem, an perdat nobilitatem si ipse non assistat.*

11 *Statutū loquēs in faciente, an habeat locum in fieri faciente.*

12 *Ars uilis hodie dicitur attenta cōi reputatione ciuitatis.*

QVADRAGESIMOOCTAUO † Praesumitur quis descen-
1 dens ex nobili genere, q sit vir nobilis, & virtutis studiosus: sicut & e conuerso. l. q si nolit. §. qui mancipia. ff. de aedi. edic. Et qui habuit maiores suos alicuius artis peritos, si ipse ī ea se exerceat pręsumitur q etiam sit ipse bene peritus. l. ij. versic. sed Anatoliū. C. de vet. iur. enucl. quod not. pro filijs Doctorū. l. iubemus. §. filios. vbi glo. C. de aduoc. diuer. iud. Ex ista prę
2 sumptione infertur, q † praetor qui nobilem virū captū in carceribus ciuiliter habuit, credēs eum integrae fidei: si deinde fugiat, non tenetur in syndicatu, quia merito potuit sequi praesumptionem iuris, vt per Ang. in l. si a bonę fidei. ff. de rei vēd. Fely. in c. cū contingat. in iij. col. de rescrip. Iaso. in l. iubemus. in vlt. colū. C. de iudi. cum simi. Vnde ēt propter magnam
3 nobilitatem, † creditur Cardinali asserenti se habere specialem commissionē, puta ad Doctorandum vel legitimandum, secundū Bald. in l. exemplo. in vlt. qō. C. de proba. An. Sicul. in tracta. de praest. Cardina. in ij. quaest. secundae partis, in secundo

cundo membro. & Corn. cōsi. ccxlviij. icip. videtur prima facie. ad fi. in iij. vol. & facit glo. in c. illud. xl. distin. quæ dicit pro nobilibus præsumi. de quo per Rom. sing. DCXLIIIJ. nobili-
4 tas. Et † quando nobilitas habeatur in consideratione, ponit multa Felyn. in c. cum adeo, in vlt. colum. de rescrip. & in c. super eo. ij. de testib. & per Anto. Corset. in repe. c. grandi. de sup plen. neglig. præl. lib. vj. Et ex suprascripta præsumptione infert Cyn. in l. prouidendum. C.
5 de postul. ꝙ † qui propria virtute consequutus est nobilitatem, est nobilior illo, qui de nobili genere descendit: quia ex genere non dicitur aliquis nobilis, nisi præsumptiue. d. §. qui mancipia. Et plus commendandus est in eo quod a se habuit, quã quod a parentibus. glos. in l. si quid in bello. ff. de captiuis. sequitur Deci. in c. clerici. supra, de iud. Sed tu melius dicas, ꝙ talis nõ est nobilior, sed est magis laudandus: quia nobilitas proprie loquendo, est separata a virtute, vt per Bart. in l. j. C.
6 de dignit. lib. xij. Et dic, † ꝙ omnes tam mercatores ꝙ̄ artifices tenentes apothecam, etiã si campsores & argentarij, de iure communi non sunt nobiles, sed viles. l. antepen. C. de cohorta. lib. xij. l. j. C. de per-
7 fectis. dig. † Idem in facientibus cambia ficta, quamuis non teneant apothecam, secundum Bald. in c. transmissa. de elect. Et idem in pelliparijs, secundũ eundem Bal. in auth. habita. in ij. colum. C. ne filius pro patre.
8 † Et quæ sint artes viles, habetur in l. j. C. de excus. artifi. lib. x. & in l. ne quis. C. de dignitatib. lib. xij. & in l. maximarum. C. de excus. mun. per Specu. in titu. de cler. coniug. in ij.
9 colum. Sed † nunquid nobilis exercens agros suos proprijs manibus, perdat nobilitatem? Dic ꝙ non, vt per Guid. Papę quæst. cccxcij. incipi. sed quid de nobilib. & facit tex. in cap. nunquam. de cõsecra. distin. v. & in c. j. §. cæterũ. de verb. sig. in sexto. Imo istud est laudabile & approbatum ab antiquis, iuxta illud Persij,

Quem trepida ante boues Dictaturam induit vxor,
Et tua aratra domum lictor tulit.

10 Item, † nunquid nobilis exercens mercantiam, vel aliã artẽ vilem per alium, si ipse nõ assistat, perdat nobilitatem? Dic ꝙ non, vt decidit Alber. de Ros. in l. humilem. C. de incest. nup. vbi quamuis tabernaria dicatur persona vilis, si tamen per aliquam facit exerceri tabernam, & ipsa non assistat, non dicitur propter hoc vilis. l. quę adulterij. C. de adult. Facit qđ not. Domin. de sancto Gemi. in c. j. de vita & honest. cleri. in sexto. vbi dicit se defendisse vnũ clericum, qui in domibus ecclesiæ tenuerat tabernã vendendo vinum, qui ex quo non administrauerat in ꝓpria persona, sed per alium, nõ incidebat in prohibitionem c. nulli. xliiij. distin. Nec obstat, ꝙ
11 † statutum loquens in personã facientis, habet locum etiam in eo qui per alium facit, vt per Bartol. in l. iij. §. si procurator. ff. quod quisque iuris. qa dato quod illud dictum sit ve-

rum, non tamen procedit vbi lex considerat actũ ipsius personæ exercẽtis: qui videtur cõsiderari vt dicatur quis vilis,
12 secundum supradicta. † Hodie tamen dicitur ars vilis vel nobilis, secundum communẽ reputationem ciuitatis, vt no. Bart. in d.l.j. & probatur in l.j.ff.de mun.& honor. & per Ioan. de Platea in d.l.maximarum. secundum quam reputationẽ debent statuta intelligi.l. Labeo. vbi Bart. de supell. leg. Et ad supradictam præsumptionẽ adde tex. in c.j. infra de purgat. canon. vbi facilius purgatio admittitur pro nobili qui sit de aliquo crimine accusatus; quã ꝑ alio. & fa. tex. in c. Aphros. xcviij.dist. & quod not. in c. venerabilem. de elect.

Præsumptio XLIX.

1 *Duobus simul mortuis, decessisse prius ille præsumitur, qui debilior est. De veritate traditur nu.5 & seq.*

Infans ante matrem decessisse præsumitur. ibid.

2 *Vxor præsumitur prædecessisse marito. De ueritate traditur nu. quinto & seq.*

3 *Pater miles filio militi prædecessisse præsumitur.*

4 *Natus prius præsumitur qui robustior est ideo masculus fœminę prænatus præsumitur.*

5 *Vbi aliquem prædecessisse, est fundamentum intentionis alicuius, ei incumbit onus probandi, nec lex aliquid præsumit. Fallit in casibus ibidem & sequen. nu traditis.*

6 *Fideicommissarius substitutus alicui, si decesserit sine liberis, non tenetur probare grauatum decessisse sine liberis, sed illi incumbit onus probandi qui dicit grauato superuixisse liberos, et sic defectam condictionem.*

7 *Exceptio vbi est fundamentum intentionis alicuius, licet debeat per eum probari idemq; in actione, fallit in fideicõmissario, qui nõ tenetur probare liberos nõ superuixisse grauato, quia lex præsumit pro illo.*

QVADRAGESIMONONO. † Prę-
1 sumitur duobus simul mortuis, eũ qui debilior est, prius decessisse, secundum Dyn. & Oldra. in l. si hi qui. ff. de dona. cau. mor. Et propterea præsumitur infantem decessisse ante matrẽ. l. si mulier. ff. de rebus dub. l. inter socerum. in prin. ff. de pact.
2 dotal. † Et vxor præsumitur decessisse ante maritũ. glo. in l. si possessor. ff. de relig. et sumpt. fun. & l. qui duos. §. si maritus. ff. de reb. dub. & quod not. Frã. cis. Crem. singula. lij. statuto
3 cauetur. Et † pater miles præsumitur decessisse ante filium militem. dicta l. qui duos. §. cũ in bello. Idem de matre, quæ præsumitur perire ante filium puberem. l. cum puber. ff. eod.
4 titu. Et econuerso, † qui est robustior, præsumitur prius natus

l. si

l.si fuerit.§.fin.eo.titu.vbi masculus in eodem puerperio præsumitur prius nasci quam fœmina. Aduerte tamen, quia ista præsumptio non est ita indistincte vera,& confunditur per tex.in l.sed & in illo.ff. de reb. dub. vbi pupillus non præsumitur decedere ante fratrem maiorē sibi substitutum:& etiam cōfunditur per tex.in l. ex facto.§.si quis autem.ff. ad Trebell. vbi filius etiam maior non præsumitur fuisse superstes patri, vt fideicommissarius admittatur. Ad idē l.si inter.ff.de reb. dub. vbi vxor præsumitur fuisse superstes marito, & donatio ab eo facta cōualescit. Et propter ista contraria, Bar.in l.quod de pariter. ff. de reb. dub. ponit quandam distinctionem, vbi ēt Sozinus valde laborat. Sed tu melius dicas, adhærendo tamē rationi Bart. & facias regulā,
5 quod † vbi aliquem prædecessisse, est fundamentum intētionis alicuius ad eum spectat probare, nec lex aliquid præsumit, d.l. sed & in illo. cum simi. Fallit primo, vbi nisi lex presumeret res exitum suum non esset habitura: quia tunc cum omnino alterum sit præsumendum, lex potius præsumit imbecilliorē prædecessisse, per supradicta, & d.§.cum in bello. limitando vt ibi in tex. Et licet Bar.constituat differentiam inter dispositionem hominis,& dispositionem legis,tamen Bart. hoc facit propter supradictam rationem, quando res aliter non est exitum habitura. Vnde in casu quo ista ratio militet etiam in dispositione hominis, tunc cessat differentia, iuxta regulam l.adigere.ff. de iur. patro. & ita intelligo. d. l.cum inter socerum. Nam cum pactum esset conceptum in casu quo filius anniculus matri superesset vt vir totam dotē lucraretur: si vero mater filio superesset,tūc non lucraretur nisi partē: merito vt res aliquem habeat exitum,fuit necessarium in illo casu aliquid præsumere,an filius ipse mortuus esset ante vel post matrē: vnde lex maluit interpretari infantem prius decessisse. Nec dicatur, quod imo res poterat alium habere exitum: quia potest dari casus, videlicet si eodem temporis momento vterque perijsset:qui casus tanquam omissus, debuisset remanere in dispositione iuris. l. commodissime. ff. de liber. & posthum.& sic dos data fuisset reuersa ad socerum. l. cum auus.C.de iur.do. Quia respondeo, quod talis casus est de rarissime contingentibus, vnde lex noluit aliquam habere cōsiderationem ad illū.l.antiqui. in fi.ff.si pars hære. pet. Præterea fuisset contra expressam mentem contrahentium, si talis casus habitus fuisset pro omisso:quia ipsi egerant, vt in omnem casum maritus aliquid lucraretur. Et ista est melior intelligentia ad d.l.inter socerū. quam intellectus Bart. in d. l. quod de pariter.quem etiā merito reprobat Sozi.ibi,licet ipse non extricet. Secūdo fallit in casu d.§.si quis autē. Et
6 ratio fallentiæ est ista. † Nam quando testator substituit Titio,si sine liberis decederet: satis ostendit,qualiter ipse Titiū & eius liberos saltem ab inte-

ſtato, iuxta glo. in l. Lucius. ff. de hære. institu. prædiligat ipſi fideicommiſſario: vnde ſi Titius & eius filij ſimul moriantur, tex. vult fideicommiſſariū admitti, & præſumit filios prius deceſsiſſe, vt locus ſit fideicommiſſario, qui eſt dilectus a teſtatore: nec præſumit filios fuiſſe ſuperſtites, ex quo per talem præſumptionem fideicōmiſſarius excluderetur: nec propter hoc filij ipſi quos teſtator ſaltem tacite prætulerat fideicommiſſario, haberent aliquid ſecundum intentionem teſtatoris, ex quo incontinenti fuiſſent mortui. vnde iſta pręſumptio tanquam magis conueniens voluntati teſtatoris, fuit capienda: merito ergo non requiritur quod fideicommiſſarius probet quod non fuerint ſuperſtites, quia lex p̄ſumit nō fuiſſe. Et iſta eſt ratio, cur conditio, ſi deceſſerit ſine liberis, in ſubſtitutione fideicommiſſaria intelligatur, ſcilicet ſuperuenientibus: quæ ratio ceſſat in caſu d. l. ſed & in illo. quod nota, quia Doc. non declarant.

7 Et ex hoc infertur, † ꝙ licet vbi exceptio eſt fundamētum intentionis excipiētis, debeat probari idemque ſit in actione l. matrem. C. de probat. c. audi tis. de præſcrip. per Bar. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. in ij. col. ff. de oper. noui nunc. etiam ſi conſiſtat in negatiua, vt per Inno. & alios in c. ſuper his. de accuſa. Doct. in l. in illa ff. de verb. obliga. tamen fideicommiſſarius agens vel excipiens non tenebitur probare quod filij non ſuperuixerint, quia lex præſumit pro eo, per ſupradictam rationem. Et iſtud eſt melius, quam dicere quod ſit ſpeciale, ne fideicommiſſaria ſubſtitutio pereat, prout dicit Angelus, quem refert & ſequitur Alexan. in conſ. xxix. in ſecūdo. & male, vt per Bar. in d. §. cum in bello. licet Alexand. in d. §. ſiquis autem. teneat, quod imo incumbat onus probandi fideicōmiſſario, ſed prior opinio eſt verior, & communior, per d. §. ſiquis autē. [a]

a Tertio fallit in caſu l. ſi inter.

7 ff. de rebus dubijs. † vbi ad finem quod ſuſtineatur donatio facta a marito vxori, præſumitur maritū prius deceſsiſſe: et iſtud ibi probatur, ponderando dictionem, maxime prout facit Areti. conſil. 50. vbi late diſputat. Sed tamen puto opinionem Aret. non eſſe veram, quæ eſt contra doctrinam Bar. in d. l. quod de pariter. vbi etiam Sozinus reſpondet eius rationibus: nam donatio illa ideo tenet, quia verba orationis eam annullant, ſi prior deceſſerit qui donatum accepit: quæ verba non verificantur, vtroque ſimul moriēte. l. cum hic ſtatus. §. ſi ambo. ff. de donatio. inter virum & vxor. Nec obſtat d. l. ſi inter. quia vltra rationes Sozi. ibi, quæ cauillant tex. illa ratio quæ præſupponit per dictionem, maxime, eſt diuerſa a ſupraſcripta. Nam lex non permittit hæredi reuocare talem donationem. d. l. cum hic ſtatus. §. j. Cum ergo mortuus ſit qui poterat condicere res donatas, merito donatio ſuſtinetur, ex quo hæredi non dat' talis reuocatio, qui nō admittitur, niſi probet donantem

fuiſſe

fuisse superstitem: & sic illa dictio, maxime, stabit proprie, & implicabit idem esse, etiam si ista ratio non esset. l. j. §. vel maxime. ff. de collatio. bonor. cū similibus.

ADDITIO.

a ¶ Si quis autē. Hæc sententia Alex. videtur esse de mēte gl. in d. §. si quis autem. & eam tenent Iac. de Aren. Alb. Raph. Com. & Imol. ibi: & videtur etiā sequi Domi. meus a Ripa ibi. Mouentur maxime per regulam l. in illa. ff. de verb. obligat. quod negatiua est probanda ab eo qui se fundat in ea, vt per Panor. in c. bonæ. de postul. prælato. Præterea cū præsumptio sit quod quilibet viuat centum annis. l. fina. C. de sacrosanc. eccle. not. in l. ij §. si dubiter. ff. quemad. testament. aper. Item ꝙ filij viuant plus quam parentes. l. nam & si parentibus. ff. de inoffi. testa. videtur quod onus probandi filios nō superuixisse incumbat fideicommissario, cum prædictæ iuris præsumptiones sint pro hæredibus grauati contra eum arg. l. ab ea. ff. de probatio. cū vulg. Mouentur & alijs satis stringentibus. Ex quib. videtur reddi dubia sententia Domi. Alciati, quod lex præsumat pro fideicommissario ꝙ liberi prædecesserint, ratione de qua superius per eum: & ita intelligit d. §. si quis autem. & sic indistincte videtur concludere, semper pro fideicommissario legem præsumere liberos patri prædecessisse. Sed mihi videtur intellectus Imol. in d. §. quem sentit Raph. Com. & sequitur Alexand. & præceptor meus a Ripa, magis amicus illi literæ, videlicet quod ibi cōstabat patrē & liberos simultaneo seu instantaneo naufragio aut simili excidio perisse simul ita quod non erat dare tractū temporis inter mortem amborum: vnde nimirum si hoc constito fideicommissarius admittatur, aliter non probato quod liberi prædecesserint, quia non dabatur tractus. Sin autem hoc non constaret, sed essemus in dubio quis prædecesserit, vt quia fuisset tractus tēporis inter mortem amborum, vel aliter non apparet quod ambo simul decessissent. certe concludunt prædicti per plura fundamenta, quod onus probandi liberos non superuixisse grauato, incumbit fideicommissario, qui se fundat in illa negatiua, & qui habet præfatas iuris præsumptiones contra se. & vide ibi præceptorem meū a Ripa notabilem distinctionē tradentem magis de mente iurium, quam dicta Domi. Alciati. Ioannes Nicolaus Arelatanus.

Præsumptio. L.

1 ☞ *Vixisse de vento nemo præsumitur.*

2 *Bouem vagabundum si quis in suo stabulo tenuerit, an dominus teneatur ei resarcire expensans quas asserit se fecisse: & an possit bouem retinere donec sibi soluatur pro alimen-*

tis & aliis expensis.

3 *Pecus alienum etiam in agro repertum non licet domino agri retinere, nisi vt cognoscat cuius sit, et debet illi restituere.*

1 QVINQVAGESIMO. † Nemo præsumitur vixisse de vento. l. final. C. de alimen. pupill. præstand. vbi per hanc rationem præsumitur pupillus alimentatus a tutore, nisi probet se aliunde alimenta consequutum. Et istud facit ad quæ-
2 stionem eius, qui † bouem vagabundum retinuit in stabulo suo, vt expensas quas asserit se fecisse, teneatur ei dominus resarcire, cum præsumptio naturæ sit, quod non vixerit de vento. Debet tamen iudex taxare. d. l. fina. Et ita tenet Guido Papæ in dicto tracta. præsumptionum, in quarta charta. Sed
3 tu aduerte, † quia alienum pecus, etiam si reperiatur in agro damnum dare, non tamen potest dominus agri retinere, nisi ad finẽ, vt cognoscat cuius est: & debet illi restituere, & contra eum agere de damno dato, vt est tex. in l. Quintus. & l. se. ff. ad l. Aquil. Specu. in titu. de actore. vers. sed nunquid pecudem Bal. in l. ij. C. de ser. fugi. Bar. & Doct. in l. hoc amplius. §. de his autem. ff. de damn. infect. licet Iacob. de Aren. ibi aliter teneat. Potes concordare opiniones: quia ille qui reperit bouẽ alienum in fundo suo, & eum tenuit per aliquod tempus, & alimentauit, aut vult retinere vt soluatur sibi damnũ, & non poterit. d. l. Quintus. aut vult retinere vt restituatur sibi pretium alimentorum, & tunc secus, secundum supradicta. Et facit, quia cum alimenta verterim in vtilitatem ipsius rei, merito debet posse res retineri donec satisfiat. l. in summa. & ibi per Sali. C. de pign. & quod no. per Bar. in l. si non sortem. §. si centum. ff. de
a condi. indebi.[a]

ADDITIO.

a ¶ Indebiti. Infertur etiam ex hac præsumptione, ꝙ si creditor repetat expensas factas in alendo equo pignorato ei, teneatur dominus restituere: præsumitur enim equum creditor suis expensis aluisse, ex quo reperitur nutritus: non enim creditur vixisse de vento. Idem dicas de bonæ fidei possessore. Ista tradunt Barto. Imo. Alexand. Iason. & communiter Doct. in l. cum seruus. de verb. obliga. vbi argu. d. l. fin. de alimen. pupil. præstan. multa solennia dicta accumulant. Ioan. Nicola. Arelatanus.

Præsumptio LI.

1. ☞ *Eligentium ibi maior est numerus, vbi melior præsumitur zelus.*
2. *Communis opinio in dubio præsumitur verior & ab ea in iudicando iudices non debent recedere. Limitatur nu. 3. 4 6. Communis opinio quæ dicatur. nume. 3. & sequen.*

Confesio

5 *Confessio incidenter facta, & quæ fit ad alium finem, non præiudicat.*
7 *Autoritas Doctorum tenentiũ contra communem, excusat a dolo præsumpto.*
8 *Doctoris solennis autoritas saltem excusat ab expensis.*
9 *Doctores grauiores dicuntur, quorum frequentiores sunt lecturæ, & approbatiores in scholis.*

1 QVINQVAGESIMO primo. † ubi maior est numerus eligentium, ibi etiam præsumitur maior zelus. c. ecclesia vestra. supra, de electio. c. si quando. eod. titu. in sexto. Quod est verum, maxime in electione facta per viros prudentes, quia naturaliter in eis melior opinio præualet: alias in electione in qua interueniunt vulgares, videretur secus, per id quod not. Abb. in c. ij. de elect. vbi dicit, ꝙ præsumitur minus pro toto populo, quam pro aliquibus prudentibus de populo: quia in toto populo reperiuntur multi vtiles, non habentes certum iudicium rationis, sed corruptibiles. Et propterea præsumitur in toto populo aliquis qui non habeat synceram fidem, vt ibi per eũ. Et istud facit pro communi opi
2 nio. † quæ in dubio præsumitur verior, ex quo est a pluribus approbata: & propterea in iudicando iudices non debent ab ea discedere, c. nouimus, infra, de verbo. significa. l. j. versicu. & sane crebrior. de offic.
a quæst.[a] Quod † limita & de-
3 clara vt per Docto. præsertim
b Mod. in c. j. supra, de constit.[b]
Et intelligo communem opinionem illam esse, non quæ plures habeat autoritates simpliciter, sed quæ plures grauiores habeat autores. cap. in canonicis. xix. distinctio. l. diui. ff. de iure patrona. l. penul. C.
c de condi. indeb.[c] Item intel-
4 lige † istud procedere, vbi tales autores firmant illam opinionem, disputando & arguendo circa ipsius veritatem, & deinde se resoluendo, iuxta l. fina. §. mixta. ff. de mun. & hono. Nam quamuis dicant aliquid incidenter, forte ad colorem alicuius sui propositi, præsertim in consilijs, non propter hoc dicuntur talem opin. approbasse: sicut in simili dici-
5 mus † de confessione incidenter facta, vel quæ fit ad alium finem, quæ non præiudicat, vt est gloss. in cap. ex pœnitentibus. 50. distinctio. per Docto. in cap. at si clerici. in princ. supra, de iudic. dixi in l. j. §. si quis ita. in fin. ff. de verborum
6 oblig. Item intellige, † quando illa opinio grauiores habet autoritates, & etiã cõiter obseruatur in practica, ita vř intelligere Bar. in l. fi. C. de pœn. iud. qui male iud. Sed illud potest procedere quo ad effectũ, ꝙ iudex faciat litem suã, quia tunc requiritur dolus. d. l. fin. qui præsumitur concurrẽtibus duobus, & ꝙ iudicauerit contra opinionem communiter approbatam, & etiam cõmuniter obseruatam in practica: alias

non putarem illam decisionem
7 esse veram: † quia autoritas tenentium contra illam communem, debet saltem excusare a dolo præsumpto, iuxta glo. in l. j. ff. de abigeis. & in l. igitur.
d de lib. caus. [d] Et quia solẽnis
8 † Doctoris autoritas excusat ab expensis, vt per Ange. in l. terminato. C. de fructib. & lit. expensis. Felin. in c. j. de constitutionib. Quod etiam aduersus communem intelligo, dũmodo cum tali Doctore cõcurrat etiam opinio aliorum, &
e coloratæ rationes. [e] Et illi Doctores grauiores dicuntur, quorum frequentiores sunt lecturæ & approbatiores in scholis. arg. eorum quæ dicit Bart. in l. j. ff. si cert. pet.

ADDITIO.

a ¶ Quæst. Adde notab. text. in l. athletas. ibi, & generaliter omnes opinantur. ff. de his qui not. infam. & in l. pro hærede. §. Papinia. ibi, vulgo putare quosdam. ff. de acquir. hæred. & in l. quæsitum. §. sed si fundus. ibi, quam sententiam quotidie crescere & incalescere videmus. ff. de fund. instru. & instru. leg. & in l. ita vulneratus. ibi, dicitur vulgo &c. ff. ad l. Aquiliam bonus text. vbi not. Bal. in l. j. de senat. ff. & tex. in ca. in canonicis. vbi not. text. xix. distin. & in ca. de quibus. xx. distin. & iij. q. iij. c. de iudiciis. cum gl. & Bald. in c. j. §. iudices. de pace tenen. in vsib. feu. Bart. in q. incip. iudex qui per imprudentiã. cum cõcord. traditis per Doct. in c. j. de cõsti. vltra quos adde late Ias. in auth. nouissima. col. v. vers. ex istis omnibus defendo. de inoff. testa. C. & in auth. si qua mulier. colum. iij. de sacrosanct. eccle. & in l. si quis mihi bona. §. iussum. colum. ij. ff. de acqui. hære. & Corn. consi. clxxxvj. quãquã. lib. iij. & inquit. Ang. in l. fin. de pœna iud. qui male iud. ꝙ nimium est ignarus qui contra communem iudicat. & vide Barb. latissime in Clem. ne Romani de elect. Alex. cõs. xix. circa primum. colum. pe. lib. vij. consi. vij. col. penul. in Christi nomine, in iiij. Rom. consi. lxj. licet. in fin. Præpositus in c. si vir. extra, de cogna. spirit. Decius consi. cccclxxx. in casu. colum fi. Ferdinan. in l. filiusfamil. §. diui. nu. 443. de leg. j. Et dicit egregie Bald. ꝙ communis opin. habet vim cõsuetudinis. ita Bald. in c. ne innitaris. de constit. Et iudicans secundum communem, etiam falsam, excusatur, secundum Panor. in c. j. de postul. prælat. & Felin. in d. cap. j. de consti. Ioã. Nicol. Arela.

b ¶ De constit. Et inter cæteras limitationes illud limitant, vt communis non sit tenenda, quã contraria fundatur melioribus rationibus: tu vltra allegata per eos adde text. in Cle. vnica. §. fi. de summa trinit. Barb. in Clemen. ne Romani. præallegata. Deci. in consil. DCXIX. in causa. col. ij. allegat Angel. consi. cx. alias clxx. incip. sanctissima. col. vj. & sicut. consi. ij. colum. iij. lib. j. & consi. xv. colum. vij. lib. iij. & cõsi. lxiij. colũ. v. eod. li. Eundem Deci. consi. ccccIxxxj. in casu. in fi. vbi subiicit, ꝙ Doctores nostri

sæpe-

sæpenumero imitantur aues, q quando vna volat, omnes aliæ sequuntur & consi. DLX. notissima. in fi. & consi. cccclvj. cõsului. col. iij. & consi. DLXXVJ. pro resolutione. Præpositus in d. c. si vir. Io. Nico. Arelatan.

c ℭ Indebit. Et Alex. cõsi. ccij. viso themate. ante fi. lib. vij.

d ℭ Caus. Quod opinio Doct. excuset a dolo, consuluit Alex. consi. xix. circa primum. colũ. pen. in vij. Io. Nic. Arela.

e ℭ Rationes. Quod opinio Doctorum licet non sit cõmunis, excuset ab expensis, adde vltra hic allegata per Cardin. in Clem. ij. de magistris. & ne aliquid exigatur pro licentia docendi, Aretinum in §. hæc aũt. Instit. de pœna tem. litig. Iason amplissime in l. properandũ. §. sin autem alterutra. col. iiij. versi. tu in hac materia. C. de iud. Et dicitur habere iustam causam litigãdi, qui habet opinionem Doctoris pro se: quæ iusta causa excusat ab expẽsis, vt ibi late comprobat: & per Bal. in auth. generaliter. C. de epis. & cler. & melius quã alibi de veritate & intellectu tradit Barb. in d. Clem. ne Romani. de elect. & Alexand. consi. lxxvj. in causa & lit. in vij. Corn. in consi. clxxxj. visa copia. colum. fi. in iij. & Hippo. de Marsi. in l. patre. col. vj. ff. de qõ. Ioan. Nic. Arelata.

Præsumptio LII.

1 *Res proprias quis prius curare præsumit, quã alienas.*

2 *Promittens aliquem defendere cõtra quẽcunque, nõ intelligitur promisisse cõtra seipsum. Clericus qui tenetur ꝑ ecclesia aduocare, non tenetur hoc contra seipsum facere.*

3 *Vasallus licet dominum defendere debeat, non tamen salutem domini propria saluti præferre debet.*

4 *Pater non tenetur alere filiũ, quando non habet nisi quantũ pro seipso sufficiat.*

5 *Interfecturus alium facilius præsumitur, sibiipsi manum intulit. Bona propria qui cõsumpsit, fortius aliena cõsumet ibi.*

6 *Statuto stante quod mulier nõ contrahat sine consensu propinquorum, si mulier sit tutrix, an quando contrahit pro pupillo interuenire debeat consensus propinquorum.*

7 *Statutum prohibens mulierem contrahere sine consensu propinquorum, an uideatur ex hoc eã prohibere acceptare tutelã.*

1 QVINQVAGESIMOsecundo. † Quilibet præsumitur prius res curare proprias, quã alienas. de pœnit. distin. iij. ca. qui vult. l. quæ seruanda sũt. ff. de præscrip. verb. Vnde a natura insitũ est homini, vt quælibet charitas incipiat a seipso. l. præses. C. de seruit. Et ideo

2 infert ibi Sali. q† si quis promiserit defendere aliquem cõtra quamcunque personã, non intelligitur promisisse contra seipsum.

seipsum. Et facit, qđ not. Spec. in tit. de aduocato. §. j vers. sed nūquid clericus. vbi licet clericus teneat aduocare pro ecclesia sua, tñ nō tenetur hoc cōtra seipsum facere. & facit gl. no. in c. fi. de alien. feu. pater. & in c. j. in prin. vbi Car. Alex. post alios, in iij. col. quib. mod. feud.
3 amitt. † vbi licet vasallus teneatur defendere dñm, non tñ ꝓpriā salutē domini sui saluti postponere vllo modo debet, nec tenet: licet secus sit in seruia, l. j. ff. ad Syl. Ad idē facit,
4 qa † nec pater tenet alere filiū, qñ nō habet nisi quantū pro seipso sufficit: nā prius debet se ipsum alere, secundū Sali. in d. l. ꝑses. Et fa. qđ no. Nic. de Neapo. & Ias. post alios in. §. sed & si qs. Insti. de actio. vbi dicit, qđ ista est rō, cur filij a parētibus, & ecōtra parentes a filiis nō conueniant, nisi inquantū facere possunt: quia possunt prius pro se causa alimentorū retinere, & qđ superabūdat, hoc tūc dabūt filijs. Pro supradicta ꝑsumptione facit ēt text. in l. fi.
5 ff. de bon. eor. † vbi ꝓsumit facilius aliū interfecturus, q sibi ipsi manū intulit. & tex. in l. cū autē. §. malus. ff. de ædil. edict. vbi præsumitur peius in alium cōmittere, qui in seipsum malū audet. Et ista nota contra eos, qui accipiunt factores seu institores qui cōsumpserunt ꝓpria bona: quia facilius consument aliena, vt dicit in primo Græcorū epigrāmaton lib. Et pro hoc ēt facit, quia qui suis in rebus consilio indiget, multo magis præsumitur in alienis rebus indigere. l. fi. C. de legit. tut. l. sic eueniet. ff. ad l. Iul. de adul.

6 Et † hoc infertur ad qōnē: stante statuto, ꝙ mulier non possit cōtrahere, seu se obligare sine cōsensu propinquorum. Pone, aliqua mulier est tutrix, secundū tex. in authē. matri & auiæ. C. qñ mulier tutelæ &c. nunqđ qñ cōtrahit pro pupillo, debet interuenire consensus propinquorum? Et videbatur, ꝙ non: quia non ipsa, sed pupillus obligatur. l. iiij. in princ. ff. de re iudi. vnde cessat rō statuti. Cōtrarium est verius: quia cū ex forma statuti, sine consensu ꝓpinquorū non sit habilis ad facta sua, ergo nec ad aliena. d. l. fi. & §. minores. Inst. de excus. tut. Et ita cōcludit Raph. Cō. & Iaco. de Put. in l. apud Iulianū. §. j. ff. ex qbus causis in possess. eat. Facit quod notant Soz. & Ias. in l. j. §. itē acquirimus. ff. de acquir. possess. Considera
7 tñ, quia † cū regula sit iuris antiqui, ꝙ qui alieno regitur consilio, ipse ad tutelam nō admittatur. d. l. fi. & d. §. minores. videtur, ꝙ statutū introducēs, mulierem regi cōsilio propinquorum, priuet eam iure acceptandi tutelā: quia talis regula habet locum ēt in correctorijs, vt per Bar. & Docto. in l. ij. ff. de lega. j. & sic corrigeretur d. authen. matri & auiæ. & reduceremur ad ius antiquum. l. fœminæ. ff. de regu. iur. quæ reductio est fauorabilis. gl. in c. statutū. in verb. numerandum. de præben. in sexto. Anto. But. in ca. olim. per illum text. infra, de verb. sig. l. si vnus. §. pactus ne peteret. in fi. ff. de pactis. Potest dici, ꝙ statutum non subiicit mulierem in totum alterius cōsilio, sed solūmodo quo ad obligatio-

ligationes & contractus. Regula vero iuris antiqui loquitur de eo, qui in totum alterius indiget consilio, Cogita tamen.

Præsumptio. LIII.

1 ☞ *Libido præsumitur in senectute diminui.*

2 *Senex quinquagenarius examinari potest ad perpetuam rei memoriam.*

3 *Statutum disponens aliquid in casu infirmitatis, an habeat locum in casu senectutis.*

Senectus & infirmitas an indicentur ad paria.

1 QVINQVAGESIMO-tertio, † præsumitur libido diminui in senectute, vt dicit Abbas in c. cum in iuuẽtute, in ij. col. infra eo. Et generaliter, secundũ ætates præsumuntur ea quæ naturaliter insunt: vnde senex p̃sumitur de facili moriturus, vt supra tetigi. Et pre-
2 pterea † si sit quinquegenarius, poterit examinari ad perpetuam rei memoriã, tanquã periculum sit in mora, vt dicũt Innoc. & alij in c. qm̃ frequenter, §. j. supra, vt lite non contest. Itẽ senex præsumitur ęgrotus, quia senectus ipsa morbus est. ca. magnæ. infra, de voto. vbi
3 Abb. in ij. col. infert † ad statutum disponens aliquid in casu infirmitatis, vt habeat locũ in casu senectutis. fa. tex. in l. ciuitatib. in princ. ff. de leg. j. vbi infirma ætas dicitur seniorũ, vel puerorum. In contrarium tñ facit text. in l. j. §. sed sciendum. ff. de ædil. edict. vbi definitur infirmitas esse habitus cuiuscunq; corporis cõtra naturã. Quæ definitio non cõgruit senectuti, quia talis habitus nõ est contra naturam eorũ. Potes dicere, ꝙ senectus proprie loquendo non sit morbus: sed ꝓbata senectute, resultat præsumptio iuris, ꝙ sit æger. quod intellige in his, qui prouectioris sunt ætatis, puta, qui septuagesimum annũ attigerint, prout in simili dicit Abb. in d. cap. quoniam frequenter. Et propterea text. in d. l. ciuitatibus. vtitur cõparatiuo, senioribus. Itẽ senex non ita de facili præsumitur fugiturus sicut iuuenis vt est glo. in l. si vt certo. §. sed an ẽt hominis. ff. cõmo. Quod limitat And. Sicul. in cap. nullus. infra eo. nisi alias fugisset, per glo. in l. Cornel. ff. ad Syllan. Item pro senectute præsumitur, ꝙ sit in ea maior probitas. lix. dist. ca. si officia. Item scientia. lxxxiiij. dist. c. porro. Item morum grauitas. xij. q. j. c. j. & sermo veracior. xxxv. q. vj. consanguineos. & per Archid. c. tanta. lxxxvj. dist. E cõuerso vero iuuenes præsumuntur robustiores. l. cum mulier. ff. de reb. dub. Item præsumuntur calidiores, & de facili inclinati ad prodigalitatem. l. fi. §. filiis autem. C. de bonis quæ lib. & dicit tex. in. §. optimum. in authen. de non eligen. secundo nub. ꝙ mulieres in iuuentute aliquando nõ possunt resistere feruori naturali. Et circa mores iuuenum et senum, ponit Lucas de Penna in l. j. C. de consul. lib. xij.

REGVLA SECVNDA PRAESVMPTIONVM.

1 ☞ *Mutatio non præſumitur.*

SECVNDA principalis regula
1 eſt, † quod mutatio non præſumatur.

Et ratio regulæ eſt, quia mutare, eſt quid accidens : & accidentia non præſumuntur, vt per gl. in l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſd. co. gan. & ſupra dixi.

Prima præſumptio.

1 ☞ *Statum certum ſi quid habeat in ſui origine, præſumitur talis ſtatus ſemper adeſſe.*

2 *Seruitus an præſumatur ex quaſi poſſeſſione.*

3 *Poſſeſſio niſi ex cauſis releuat a probando.*

EX HAC regula primo infertur,
1 † ꝙ vbi aliquid in ſui origine habet certum ſtatũ, præſumitur talis ſtatus ſemper adeſſe : imo quaſi poſſeſsio iuris alicuius contra talem ſtatũ primitiuum non tolleret hanc præſumptionem, ſecundũ Bart. & Doc. in l. ſi prius. in iij. oppoſ. tertiæ partis principalis. ff. de no. ope. nũc. Et propterea
2 infertur, † ꝙ cũ a natura quælibet res ſit a principio libera, non præſumitur ſeruitus, etiam per quaſi poſſeſsionẽ: imo quaſi poſsidenti incumbit onus probandi. & ita tenent Doct. Sed iſta ampliatio eſt ſatis dubia, & forte non eſt vera, & videt cõfundi per tex. in d. l. ſi prius. in ſecũda par. vbi ſecundũ intellectũ Doc. agens negatoria contra reum cõtumacem, facit, ꝙ transferatur onus probandi in reum, qui eſt in quaſi poſſeſſione ſeruitutis. Si ergo in pœnam contumaciæ compellitur reus probare, ſequitur, ꝙ ſi cõtumacia nõ eſſet, erat tutus ex illa quaſi poſſeſsione ſeruitutis prout loquitur ille tex. Nec ẽt exemplũ Bar. eſt bonum, quia ſeruitus nõ repugnat actui primitiuo rei, ex quo ſeruitus futuro ædificio imponi põt. l. ſi ſeruitus. §. futuro. ff. de ſerui. vrb. præd. glo. in c. ad diſſoluendũ, infra, de deſponſ. impub. Ergo potuit ab origine res debere ſeruitutẽ, & iſta potentia eſt ſatis ad hoc, ꝙ ex quaſi poſſeſsione transferatur onus probãdi. l. circa. ff. de probat. prout eum declarat Bar. in d. iij. & iiij. oppoſ. Eſt verũ, ꝙ ẽt eius declaratio confunditur per c. ſi iudex. de ſent. excõm. in ſexto. Nam ſi doctrina Bar. eſſet vera, male argueret Papa, de eo qui eſt in quaſi

in quasi possessione ingenuitatis, ad illum qui est in quasi possessione clericus quia in primo casu quasi possessio non repugnat origini, in secundo sic: quia nemo nascitur clericus. Vnde cũ Papa ibi ita arguat, ostendit istam differentiam nõ esse verã. Cogita si posset dici, ꝙ ista ampliatio ita generaliter posita per Bar. & Doc. non sit vera: sed quatenus verificatur in aliquibus casibus, istud est per alias rationes particulares. Quantum autem spectat ad seruitutes, potest distingui: quia autem loquimur de quasi possessione, quæ acquiritur ex interpellatione: puta, quia ego interpello aliquem, ne tollat altius ædes suas, quia intendo ꝙ illæ ædes debent mihi seruitutem: nam a tempore talis interpellationis ĩcipio quasi possidere & præscribere, vt declarat Bart. in d. l. si prius. col. iij.
a versic. restat.[a] Et tunc † satis
3 faterer, ꝙ talis possessio non transferret onus probandi, nisi esset longi temporis, quo casu plenum ius quæsitum esset per præscriptionem. Et ratio est, q̃a talis quasi possessio est quæsita mihi ex interpellatione: q̃a prætendebam mihi deberi seruitutem, debeo ergo probare istam seruitutem, & sic causam interpellationis, quæ est fundamentum intentionis meæ. Aut vero loquimur de quasi possessione ipsius rei & seruitutis, puta, quia in muro tuo mihi contiguo, habeo fenestram, seruitutẽ luminis mihi præstantẽ. & credo ꝙ ista quasi possessio releuet ab onere probãdi, sicut regulariter est in cęteris possessionib. l. vti frui. versi. ꝙ si forte. ff. si vsufr. pe. & probatur in l. sicuti. §. si quęratur. ff. si seruit. vend. recte eã intelligendo. facit l. j. in princ. ff. de itin. actuq; priua. Quo vero ad alios casus, in sequentib. referentur suæ rationes particulares.

ADDITIO.

a ¶ Restat. Cum amplissimis cõcord. traditis ꝑ Iaso. in §. ęque. in glo. super verbo, altius. versic. circa tamen hanc partem. Institu. de actio. & Floria. in l. qui luminibus. ff. de seruit. vrba. prædio. & in l. sicuti. §. sed si quęratur. & in l. & si forte. §. j. si seruit. vendi. Ioan. Nicol. Arelatanus.

Præsumptio. II.

1 ☞ *Filius natus ex legitimo matrimonio, præsumitur in potestate patris.*

Fallit vt nume. sequen. et nu. 5.

2 *Filius an pręsumatur sui iuris, si sit in quasi possessione illius.*

3 *Statuto disponente quòd filius non possit se obligare sine consensu patris, si filius existens in quasi possessione sui iuris alicui promiserit centum ex causa onerosa, & nolit soluere pretextu statuti, an audiatur.*

4 *Filius an per vnicum actum constituatur in quasi possessione sui iuris.*

5 *Filius præsumitur sui iuris,* quando

quando non apparet natus ex matrimonio legitimo.

6 *Filius an probetur legitimus, ex eo quòd pater in testamento aliquid ei legauit pro legitima iure naturæ sibi debita.*

7 *Testes si dicant quòd filius tractabatur pro filio, an ex hoc probetur quòd sit legitimus.*

1 SECVNDO infertur † ex supradicta regula, ꝙ filius ex legitimo matrimonio natus, ꝓsumitur in potestate patris. l. si filius. ff. de probat. l. si emanci
a pati. C. de collatio. [a] Fallit
2 primo, † si sit in quasi possessione sui iuris, vt dicit gloss. in l. Titia. ff. solut. matri. & Barto. in l. is potest. in v. col. versicu. videamus qualiter. ff. de acqui ren. hæredita. & Alexan. in d. l. si emancipati. Pro qua opinione inducitur tex. in d. l. si filius. vbi text. quo ad modum probandi, æquiparat probationem filij & serui. Sed clarum est, ꝙ si seruus sit in quasi possessione libertatis, non tenetur ꝓbare. l. vis eius. C. de prob. Ergo idem in filio. Nec obstat si diceretur, ꝙ imo ista quasi possessio non debet hoc operari, quia repugnat status primæuus naturæ, prout dicit Alex. in d. l. Titia. quia ad hoc respõdet Deci. in d. l. si emancipati. ꝙ imo non repugnat: quia ꝙ aliquis sit in patria potestate, non est de iure naturali, sed de iure ciuili. Instit. de patria pote. in prin. Sed ista solutio nihil valet: quia Doct. in d. l. si prius. non considerant ius naturæ, prout credidit De eius: sed statum originalem, quando quis nascitur. facit l. fina. ff. de natali. restitu. Tu salua dictam limitationem, quando filius fuisset in illa quasi possessione per longum tempus, puta decennium. l. j. C. de patr. pote. Bart. & Bal. in l. ij. C si aduer. rem iud. & in l. post mortem. ff. de adop. And. Sicu. consi. vlt. in iiij. vol. consiliorum Alex. Ias. in d. l. prius. Sed hic aduertendum est circa rationẽ. Nam si istud est, prout præsupponunt Doct. quia tanti temporis possessio est sufficiẽs ad pręscriptionem contra patrẽ: certe isto casu filius esset tutus nõ solum quo ad possessionem, sed etiam quo ad ius ipsum: qa hęc est natura præscriptionis. l. traditionibus. C. de pactis. Præterea nõ est verum indistincte, ꝙ præscribatur decennio, imo regulariter requiruntur viginti anni, vt habetur in d. l. j. & ibi gl. & Salic. in l. ij. C. de ꝓscrip. longi temp. quæ pro libert. nisi filius haberet aliquẽ titulum, saltem putatiuum, veluti emancipationem non solẽniter factam: nam in istorum iurium pręscriptione sufficit etiã titulus erroneus, vt per Bart. in l. j. §. j. ff. de itin. actuq; pri. & in l. Celsus. ff. de vsucapio. Potes dicere, ꝙ alia sit ratio istius decisionis. Nam ex quo pater permisit filium stare in tali quasi possessione per decẽnium, licet filius tali tempore nondum præscripserit liberationem a patria potestate, tamẽ

acquisiuit

acquisiuit quasi possessionem existentiæ sui iuris, ex quo per negligentiã decẽnij pater amisit quasi possessionem patriæ potestatis, prout regulariter est in qualibet possessione ciuili. l.j.in gloss.magna. in fin.C. de seruis fugit. vbi Iaso. & Doct. Et licet gl.in seruitutibus realibus non procedat, secundum Bald.in l.si quis diuturno.ff. si serui.ven.istud potest esse propter modicum præiudiciũ inde prouenieus, vt declarat Ludo. Roman.in l.si aliena.§.j. ff. de vsucap.quod non est in casu no
3 stro. Sed vidi dubitari, †Stante statuto ꝙ filiusfam. non possit se obligare sine consensu patris: aliquis existens in quasi possessione sui iuris, promisit Titio centum ex causa onerosa, deinde nolebat soluere, sub prętextu statuti annullãtis obligationem. Et videbatur talem in effectu non adiuuari, quia alias creditor remaneret deceptus. Nam licet actio ex cõtractu tollatur per statutũ, tamẽ poterit creditor agere actione de dolo vel stellionatus cõtra talem, ex quo alia actio deficit. l. j.ff.de pig.act.Bald.cõsi.xiiij. in j.vol. Statutum autem tollit tantum actionem ex contractu, non autem eam quæ oritur ex maleficio vel quasi. l. pen. C. de dolo.l.ij.C. si minor maior, se dixerit. Nec obstat ꝙ debet sibi imputare creditor, qui non bene inuestigauit conditionem eius.argu.l.qui cum alio. ff. de reg.iur.& per Bald. in d. cõsi. xiiij.quia satis videtur inuestigasse, qui sequutus est præsumptionem oriẽtem ex quasi possessione sui iuris. l. si quis patrem.ff.ad Maced.Quod tanto magis procederet, si iste filius asseruisset se emancipatũ: quãuis ita contrahendo & se gerendo, satis videatur hoc asserere. d.l.si quis patrẽ. Subdunt tamẽ moder.in d.l. si emancipati. ꝙ
4 imo †filius videtur constitui in ista quasi possessione sui iuris, nedum per longum tempus, sed etiam per vnicũ actum tantum sicut dicimus ĩ quasi possessione electionis. l.j.§.hoc interdicto.vbi Bar.ff.de iti.actuq; priua.& Bar.l. j.ff.de seruit. Abb. & alij in c.cũ ecclesia. de cau. pos.& propriet.Sed ista opi.est contra mentem Doctor.& contra supradicta, & termini non sunt pares, Nam eligendo, fateor ꝙ quis acquirit quasi possessionem eligendi in illo casu, sed filiusfamil. faciendo vnum actum tanquam paterfamil. nõ acquirit hanc quasi possessionem, neque quo ad illum casum. Et ratio est, quia ille actus solus non potest inducere quasi possessionem quo ad plenam liberationẽ, ex quo talis actus hoc necessario non infert, & in simili habetur per Bald. in dicta l. si quis diuturno. & not. in cap.fina. de relig.dom. Nec etiam quo ad eum actum tantum: quia non potest quis pro parte esse emancipatus, vt est communis conclusio, de qua per Bartol. & Docto. in l.prima.§.hoc autem.ff.ad Trebel. quæ ratio cessat in electione & similibus. Præterea, dato ꝙ per vnum actum acquireretur aliqualis possessio, tamen non est magni effectus, tum quia repugnat origini seu actui primitiuo, tum quia pater

retinet ciuilem possessionem, vt supra declaraui. Declaratur secundo prædicta regula,
5 †vt non procedat quando non constaret filium esse natum ex legitimo matrimonio: quia tūc præsumetur sui iuris, & ita intelligitur d.l. Titia.ff.solu.matri.& l.si vxor.in verb. monstretur.vbi Fulg.C.de cond.infer.glo.in l. pactum quod dotali.C.de pact. Et est ratio: quia ꝙ quis sit in potestate, pendet ex matrimonio, Insti.de patria potesta. in prin. Sed matrimonium est facti, vnde non præsumitur, vt infra dicam: & ita dicit Bar.consi.xlij. visa inquisitione. Corne.consi. lxviij. placet mihi.col.penulti.in primo. Ias.in l.post dotem.in j. col.ff. solu.matri.& sequuntur moderni in d.l.si emancipati. vbi respondent ad quasdam rationes Barthol. Veronen̄.cautel.cxx. inci.his quæ in iudicio. de quo
b dic vt per eos. [b] Limitaui istā opinionem in contingentia fa-
6 cti, † quando testator legasset filiæ suæ Titiæ vnum florenū pro legitima iure naturæ sibi debita. nam per ista verba videtur probari ꝙ esset legitima, & in potestate, ex quo nō possent verificari in filia simpliciter naturali, quia illi non debetur aliqua legitima iure naturæ.§.si quis autem, in authē. quibus modis natu.effic.sui.no. in authē.nouissima.C. de inofficio.testamen. Et illa verba, iure naturæ, posita ad executionem legati, declarant confessionem patris, qualiter asserebat eam legitimam, prout in simili dicit Bald.in l.eam quā. in pen. char. versicu. sed pone quidā.C.de fideicōmis. vbi aliquis legitimās filiam, nō obstāte l.qui contra.C.de incest. nuptijs, videtur fateri eā esse incestuosam. Et ex supradictis apparet, ꝙ quamuis pater asserat aliquem esse filiū suum, non tamen propter hoc presumitur legitimus, nisi in casu authen.si quis liberos.C.de natu.lib. Et hoc infertur ad testes dicētes,
7 †qualiter Titius tractabatur pro filio, & ita fuisse reputabatur, ꝙ non subaudiatur pro filio legitimo: licet Deci. consi. liiij.in causa domini Antonij. consuluerit cōtrariū, allegādo glo.in c.lator.in glo.pe. & ibi Iac.de Sopis.infra qui filij sint legit.& Bart. in l.filium.ff. de his quæ in testa. vbi formando verba articuli tractatus filiationis, nihil dicit de legitimitate. Sed ista sunt leuia, & glo. in d.c.lator.probat contrariū, & Bart.in dicto suo præsupponit cætera habilia, vnde nō est recedēdum a prædicta opinione.

ADDITIO.

a ℭ Collationi. Vide egregie Corn.cōsi.cciiij. quanquā. col. iij.lib.iij. Io.Nico. Arelatan.

b ℭ Eos. Et melius quam alibi Cor.consi.ccviij.quanquā.col. ij.in lib.iij.& cōsi. cciiij. quāquam videatur.col.iij.ver. nec obst.adducta in contrariū.eod. lib. Arelatanus.

Præsumptio. III.

1 *Res quælibet præsumitur allodialis & libera, non feudalis uel emphyteotica.*

Comes

2 *Comes aliquis si sit sub dominio regis, in dubio præsumitur habere comitatum iure proprio non tanquam feudalem.*

3 *Fama plene probat in antiqs.*

4 *Si in genere constet aliquem habere feudalia bona alicuius domini, & requisitus a domino vt ostendat pro quibus præstet homagium, si hoc non facit, omnia bona eius presumuntur feudalia.*

5 *Feudalia præsumũtur bona, si probetur antecessorem in feudum illa habuisse.*

6 *Ecclesia quę cõcedit iurisdictiones vel pensiones, ensetur in dubio concedere feudum.*

1 TERTIO † præsumitur quælibet res esse allodialis & libera. non autem feudalis vł emphyteutica: quia ab origine sui omne prædium censetur liberũ a qualibet seruitute. l. altius. C. de serui. Et ecclesia præsumitur habere aliquem patronum, præter episcopum, quo ad ius episcopale, vt dicunt Inno. & Bald. in c. venerabilis. infra de excep. Et propterea infer-
3 tur, † ꝙ si sit aliquis Comes sub dominio Regis, in dubio præsumetur habere comitatum iure proprio, non autem tanquã feudalem, vt dicunt Hosti. & Ioã. And. in c. fin. in verb. respondeo. supra, de iudi. & in cap. nimis. vbi Ant. de But. idem notat, infra, de iureiur. de quo per Alexan. in d. consi. xv. in quinto volu. Card. Alex. in rub. feudo. col. xlj. ver. xv. Ias. in d. l. si
a prius. colũ. xiiij. cum concor.[a] Et licet talis Comes seruitia Regi prestiterit, præsumitur ea simpliciter & tanquam suo superiori fecisse, non tanquã domino feudi. facit text. in l. non dubito. versi. hoc enim adijcitur. ff. de capti. & text. in Clemen. pastoralis. colum. penulti. versic. eo modo. de re iudi. nisi fecisset aliquos actus, qui proprie essent de natura feudi, put est petitio inuestituræ. c. j. §. si vero. quid sit inuestitu. in vsib. feud. Et istud intellige, quando facti fuissent plures actus, iuxta not. in l. si certis annis. C. de pact. & declarat Card. ĩ d. rub. Et hęc sit prima limitatio. Fal-
3 lit secundo, † quando fama esset ꝙ talia bona essent feudalia, & essemus in antiquis: quia tunc fama plene probat, vt hr̃ in c. veniens. j. supra, de testi. & in cap. quid sit nouale. infra de verbo. sig. Et ita dicit Alex. in d. consi. xxv. vbi dicit idẽ esse si probaretur per verba narratiua principis, iuxta Clem. in-
b fra de proba. vt ibi per eum.[b]

4 Fallit tertio, † qñ constaret in genere, ꝙ aliquis haberet bona feudalia talis domini, & requisitus a domino vt ostẽderet pro quibus bonis præstaret homagium, hoc non faceret: nam tũc omnia præsumuntur feudalia, vt dicit Specu. in tit. de locato. §. nunc aliqua. versi. lxij. Iaco. de Beluis. Car. & Bal. in c. vasallus. j. si de feu. fuerit cõtrouer. inter do. & agna. Bald. in c. j. de vasal. qui contra con-

ftitu. Lothafij.& in c.j.§.insuper.de proh b.alie.feu.per Fride. Albe.de Rof. in l. fi certis annis.C. de pac.& in l. plures apochis.de fid. inftru. Alb. & Fulg. in l. Titius. ff. de actio: emp.Iaso.in l.ij.in xiij. quæft. C. de iure emphyt.quod intelli ge & declara vt per Cardi. in d.c.vafallus.& per Bal. confi. ccxxv.in j. volu. Fallit quar-

5 to,† quando probaretur ꝙ antecessor habuisset illa bona in feudum: quia præsumuntur eodem iure peruenisse ad hæredem,secundum Bald.in l.fi cuius.ff.de vfufr. & And. Sicul. confi. xviij. in xv. colum. in ij.volu. Fallit quinto in eccle-

6 fia,† quæ concedit iurifdictiones vel pensiones: quia in dubio censetur,concedere in feudum,vt eft tex.in c. ad audien tiam.vbi Bal.infra,de pręscri. fequitur Iaf.in d.l. fi prius. Et poteft esse ratio, quia de natura rerum ecclesiafticarum eft, vt nō alienentur, fi facilius infeudentur.cap.j.qui feud. dare poffunt.vnde potius pręfumitur infeudatio. quod non eft in rebus laicorum. Cogita tamen, quia ille text. in d.c.ad audien tiam. non videtur ponere aliquid speciale in ecclefia:& pro cedit ifta limitatio,quando con ftat,ꝙ concefsio ipfius rei fuisset facta per ecclefiam,& quod ecclefia præfens erat in poffeffione:alioquin,eo ipfo,ꝙ foluitur aliquid ecclefiæ in fignum fubiectionis,non fequitur,ꝙ fit feudum, vel emphyteufis: quia in dubio pręfumetur potius fim plex cenfus, vt dicunt Alber. & Mod.in l.ij.C.de iur.emph. & potuit ille cenfus fuisse impositus a domino rei in fauorē ecclefiæ,non ꝙ res a principio fuiffet ecclefiæ:quod not.

ADDITIO.

a ℭ Concor. Quod quælibet res præfumatur in dubio allodialis,libera,& non feudalis, adde Alexā.confi.cxxix. ponderatis his.in j.volu. vbi allegat concord.& confi.lv.profpectis his.colum.x.verfi. circa aliud dubium quo quæritur. in iiij. Deci. confil. ccccIxviij. fuperiori anno.col. ij. & in confil. ccccxcviij.vifo cafu.col.j. vbi dicit feudum non præfumi,nisi probetur:& allegat concordā. & cōfi. Dlxxxviij. vifo pūcto. col.ij.& confi.ccccxxiiij.ꝓponitur.colū.ij. egregie Paul. de Caft. in confi.clxxix. in caufa quā magnificus in j.vol. nouiffimorum.Io.Nicol. Arelata.

b ℭ Per eum. Quod fama plene probet in antiquis, vltra cōcordantes ample traditas per Fely. in d. c.veniens. vide Rom. cōfi.ccccxiiij. circa propofitū. in fi. & confi. cix. in propofita confultatione.Alex.confi.xvj. col.vj.nu.17.in v.volu.& cōfi. xij.in nomine domini.col.fi.in iiij.& confi.lxxv.vifis. col.ij. eod.lib.& confi.iiij. videretur infpectis.col.v.nu.28.& confi. ccviij.vifo fummario,col.pen. in ij.volu. Curtium Seniorem egregie confi. lxix. Chrifti no mine.col.ij.vbi allegat cōcor. & confi.lxxvj. fuper motiuis. col.iij.Decium confi.xlij. diui no implorato præfidio, & pro facultate mea.colū.antepen.& conf.ccccxxviij. vifo cōfi. vbi copiam amplifsimam concordantium allegat.& tandem atteftatur

testatur communem Iaso. in l. prætor ait. §. prætor ait. ff. de eden. col. penulti. nu. 25. & in l. cum ea quæ. in fin. C. de transact. & plenius in l. cũ aliquis. col. fina. vbi allegat concord. C. de iure delib. & Dec. in l. ex his. col. iij. C. de testamẽ. milit. Curtium Iuniorẽ in cõsi. xvij. licet per celeberrimos. & per Hippo. de Marsi. in l. de minore. §. plurimum. nu. 60. & seq. versi. item fama. in antiquis. ff. de quęst. vbi multa egregie tradit. & in rub. de proba. nu. 194. versi. item pro prædictis etiam facit. & singu. ccccccv. antiqua &c. & Sozi. in fallentia. 187. fama. in fin. & seq. Ex quibus locis etiam colliges, quantum temporis debeat ascendere illud antiquum, an quadraginta annis, an vero centum, aut tantum temporis, ꝙ non sit memoria in contrarium. Ioan. Nicol. Arelatan.

Præsumptio. IIII.

1 ☞ *Baptizatus quis non præsumitur, nisi probetur.*

2 *Ecclesia non præsumitur consecrata, nisi probetur.*

Nec præsumitur quis ordinatus.

3 *Fisco ecclesiæ ad consequenda bona defuncti sine herede, an sufficiat probare, quod defunctus erat indutus more clericorum, an vero requiratur plena probatio quod clericus erat.*

4 *Titulus semper debet probari, quando sumus in iis in quibus requiritur titulus, nec possessio ẽt lõgissima aliquod ius tribuit.*

1 QVARTO, Præsumitur † quis non esse baptizatus, nisi probetur. c. paruulos. de cõsecra.
2 distin. iiij. Eodẽ modo † nõ pręsumitur ecclesia consecrata, de consecrat. distin. j. c. solennitatem. Nec præsumitur quis ordinatus. lxviij. distin. c. presbyteri. & ibi glo. ponit istos tres casus. Et hoc facit ad quæstionẽ
3 † de defuncto sine hærede, cuius bona tanquam vacantia petuntur a fisco principis: & episcopus dicit, ꝙ imo pertinent ad fiscum ecclesiasticum: & probat, quia talis erat clericus, ꝙ præsumebatur ex quasi possessione clericatus, quod præsumebat ex habitu, quia erat indutus more clericorum. Domi. de S. Gemi. in c. si iudex. §. fin. infra de sent. excommu. in vj. tenet, ꝙ istud non sit satis, imo nisi episcopus probet verã ordinis collationẽ, non obtinebit. Et ratio potest esse, quia ista quasi possessio repugnat origini, vnde non releuat ab onere probandi, per supradicta. Sed tu aduerte: quia videmus, quod ista quasi possessio aliquando releuat a tali onere, vt in d. c. si iudex. vbi iudex depræhendẽs aliquẽ in tonsura, nõ debet compellere vt probet clericatum, sed debet remittere ad ecclesiasticũ. Vnde dic, ꝙ alia ra-
4 tio est, videlicet, † quia vbi in aliquibus necessarius est titulus, nec possessio ẽt longissima aliquod ius tribuit, prout est in casu nostro, semper debet titulus ꝓbari. c. cũ adeo. de rescri. cap. ex literis. de transact. Nec

possessio transfert onus probã-di.arg.c.ad decimas.de restit. spolia.in vj. Fallit, vbi ageretur de modico praeiudicio, vt quia essemus in praeparatorijs iudiciorum. ita procedit text. in d.cap. si iudex. & declarat Bal.in l.non ignoras.in ij.col. C.qui accus.non poss. & est de mente Ange. in d.l. si prius.& facit tex.de consecr.distin.iiij. c.si eos.

Praesumptio V.

1 ☞ *Matrimonium, non praesumitur ex cohabitatione, sed potius fornicatio.*

Secus de iure ciuili.

2 *Filii nati ex duobus simul cohabitantibus, an admittantur ad successionem parentum ex eo, quod ius ciuile praesumit matrimonium ex cohabitatione.*

Ciuile ius potius canonibus ex causa.

3 *Filii nati ex cohabitatione duorum, an iure canonum in dubio praesumantur nati ex concubinatu, an vero ex stupro.*

4 *Naturalis filius vt quis dicatur, quae requirantur.*

5 *Concubina vt quae dicatur, plura requiruntur.*

6 *Filii nati ex seruitrice alicuius, non dicuntur naturales, sed spurii.*

7 *Filii ut legitimentur, requiritur vt sint nati ex concubina matrimonio digna.*

8 *Filii in dubio praesumuntur spurii.*

1 QVINTO. † Matrimoniũ non prẹsumitur ex cohabitatione, sed potius fornicatio. xxx.q.v.c.aliter. secus de iure ciuili. per l.in liberae. ff. de ritu nup.glo.in l.in concubinatu.ff.de cõcubinis.Sed difficul-
2 tas est in practica, † nunquid quo ad successionem filiorum, qui inde procreati sunt, saltem attendamus dispositionem iuris ciuilis. Et Bald.singulariter in c.ex transmissa.de resti. spol.& in l.& si contra. C. de nup.dicit, ꝙ sic, licet Canonistae non contentarentur: quia cũ ad ius Cano.pertineat principale, ergo & quicquid ex eo sequitur.c.lator.qui filij sint legit.c.tuam.de ord.cognit.& facit text. in c. de prudentia,infra de dote post diuor. rest. Et isti rationi Bal.non respondet: & eandem opinionem videtur tenere Abbas in d.c.lator. Sed tu aduerte,quia in contrarium fortiter obstat supradicta ratio posita per Bal.quam confirmo per doctrinam Abb.communiter approbatam in c. ecclesia sanctae Mariae. de constitu.vbi concludit, ꝙ quando lex ciuilis procedit,praesumendo circa actum spiritualem, non valet, etiam si lex canonica illi non aduersaretur. vt ibi per eum, & Mod. Si ergo d.l.in liberae nihil valet,certe non debemus eam fouere quo ad successionẽ filiorum. Sed tamen puto primam opinionem, quae est fauorabilior

rabilior, esse veriorem: et consi
dero, ꝙ ratio cur lex Canoni-
ca non praesumat matrimoniū,
est, quia cum simus in dubio
peccati, capitur praesumptio tu
tior pro anima, & sic, quod sit
peccatum. ita dicit glo. in d. c.
aliter. & not. in cap. vnico. de
scruti. ab ord. faci. Sed ista ra-
tio non militat, nisi respectu
ipsorum principaliū: ergo lex
Cano. corrigens ciuilem, ex
aliqua ratione non debet extē
di, nisi quatenus infert dicta ra
tio. l. adigere. ff. de iure patro.
per Ioan. And. in c. fin. de con-
suet. & per Mod. in auth. quas
actiones. C. de sacrosanct. eccl.
Et sic resultat manifesta diffe-
rentiae ratio inter principale
& accessorium, quo casu acces-
sorium non imitatur naturam
principalis. l. & scis. C. de p̄d.
minor. & d. l. in liberae. satis
videtur approbata a iure Ca-
nonico, quo ad filios, ex quo ra
tio correctionis non infert ni-
3 si quo ad principale. Sed † cir-
ca hanc praesumptionem con-
tingit pulchra dubitatio. Nam
dato, ꝙ praesumatur fornicatio
an intelligemus de concubina
tu, an de stupro: & sic nunquid
filij inde nati erunt naturales,
an vero spurij? Et videtur di-
cendum, quod deberent praesu-
mi naturales simpliciter: quia
vbi concubitus est inter solu-
tum & solutam, filij inde nati
sunt naturales. c. innotuit. su-
pra, de elect. notatur in c. tāta.
infra qui filij sint legi. Sed istud
posset procedere, attento com-
muni vsu loquendi, vel etiam,
vt arbitror, attento iure Cano-
a nico simpliciter.[a] Sed de iu-
4 re ciuili, † ad hoc ꝙ aliquis
sit naturalis, & sit capax suc-
cessionis paternae, requiritur,
quod sit natus ex concubina.
5 Et ad hoc, † quod dicatur con-
cubina, multa requiruntur: vi-
delicet, quod sit solutus cum so
luta, ita quod inter eos possit
esse matrimonium: & quod sit
retenta diu in domo in habitu
concubinę, quę parum distat
ab vxore: & quod sit vnica cō
cubina. & probatur in §. si quis
autem defunctus. in auth. quib.
modis natu. effi. sui. & in l. iij.
ff. de concubinis: & ita dicit
Spec. in tit. de succes. ab intest.
§. j. vers. nūc videndum. Idem
voluit Ioan. And. in rub. qui fi-
lij sint legit. in addit. Spec. in
prin. & Signorol. de Homo.
consil. ccxxj. factum sic se ha-
bet. Abbas in d. c. innotuit. &
est de mente Bar. in l. fin. ff. de
concubinis. & in l. fi. in princ.
ff. de his quib. vt indig. & per
Alex. in l. ex facto. §. si quis ro
gatus. in xiiij. colū. ff. ad Tre-
bel. Abb. in d. c. per venerabi-
lem. & in d. c. tanta. Ioan. Bap.
de S. Seuer. in repet. l. si qua il-
lustris. in j. charta. C. ad Orfi-
b cia.[b] Et † propterea filij,
6 quos aliqui habent ex seruitri
cibus suis licet nō coniugatis,
dicuntur spurij, non naturales,
vt dicit Bal. in l. eam quam. in
vij. colum. C. de fideicommiss.
& Alber. de Ros. in rub. C. de
naturalib. libe. in princ. vbi
dicit, ꝙ de hoc fuit magna quę
stio in prouincia: & dicit Bal.
in cōsilio. cclxij. recordor me
consuluisse. in primo lib. quod
pauci sunt vere naturales, pro-
pter multa quę requiruntur ad
c concubinatum.[c] Facit quod
not. Angel. in §. sed & aliud.

in authenti. quibus modis naturales efficiantur legitimi. vbi
7 dicit, † quod ad hoc vt filij legitimentur per modum traditum ibi, & per text. in authen. si quis liberos. C. de naturalibus liberis. requiritur, quod sint nati ex concubina matrimonio digna, secundum supradicta: & sequitur Cardinalis, Alexand. in c. per venerabilē. in x. colum. alias est in v. col. sub §. quod autem. versicu. secundus modus. infra, qui filij sint legitimi. Est verum, quod ad hoc quod legitimentur per subsequēs matrimonium, istud non procedit de iure Canonico cap. tanta. qui filij sint legitimi, late Decius consilio clv. & ius Canonicum isto casu attenditur, ex quo agitur de dependentijs matrimonij, quod est quid spirituale, vt ibi per eum. Ex supradictis ergo ha-
8 bes, † q filij in dubio præsumuntur spurij, non autem naturales. Est verum, quod contra supradicta obstat text. in l. si quis ingenuam. cum gloss. j. ff. de captiuis & postliminio reuersis. vbi filij quos quis habet ex serua, dicuntur naturales. facit lex secunda. C. si mancip. ita fue. alie. & gloss. in d. l. si quis ingenuam. intelligit illum tex. quando non fuerat retenta in concubinatum. Sed ego puto dictam gloss. non esse veram: quia filij non dicerentur naturales, nisi ista ancilla fuisset habita sub nomine concubinæ. argumento l. fina. C. commun. de manumiss. Et ita tenent Aretinus consilio xlviij. in primo dubio. Ioannes Baptista de Sancto Seuerino, in dicta l. si qua illustris. colum. secunda.

ADDITIO.

a ¶ Simpliciter. Vide Bal. post Io. And. in c. nisi cum pridem. de renunc. & consil. cxxix. factum proponitur. in ij. volum. & Io. Bapt. in l. si qua illustris. col. ij. ad Orficia. C. & egregie in pulchro casu cōsuluit Steph. Bertran. cons. xxvj. ex processu. in ij. vol. nouissimorum.

b ¶ Orficia. Vltra hic allegata, idem tenet Bal. in l. fi. C. de natur. lib. & consil. ccvj. casus talis est, quidam A. lib. 3. Oldr. consil. cxcvj. factum tale est. Nicol. de Vbaldis in tract. suc. ab intest. circa princ. versic. secunda species liberorum. & Mathesi. in tracta. success. ab intest. col. ij. versicu. secundum membrum. Ange. Areti. in §. fi. Insti. de nuptijs. Mar. Laud. de Caza. in tract. legit. in vers. in Christi nomine amē. priusquā &c. vbi melius quam alibi. & Præpos. in c. lator. qui filij sint legit. Angel. cons. ccxxiij. pro decisione. & Alexan. consi. lx. visa legitimatione. colū. iij. & consil. clxxiij. super eo de quo quæritur. in ij. colum. lib. v. & Cor. consil. vj. memini. col. ij. lib. iiij. vbi alleg. concord. & Stepha. Bertran. consil. xxvj. ex processu. nu. 5. in fi. & nu. 7. lib. ij. nouiss. Io. Nic. Arelata.

c ¶ Concubinatum. Ideo consuluit Oldr. consil. cxcvj. factum tale est. in nobili qui cognouit pauperculam mulierem, quę solebat portare aquam de fonte in domū nobilis, & cōducebat operas suas ad messes, & viuebat

bat de laboribus manuum suarum, & illi mulieri nobilis nõ prouidebat, nisi de duobus annis in tunica, & duas vel tres salmatas bladi omni anno ad ipsius mulieris supplicationẽ: ꝙ nati ex tali muliere paupercula, & illo nobili, non sunt dicendi naturales liberi, sed spurij, quia, vt supra dictũ est, oportet, ꝙ sint ex muliere in schemate concubinæ sociata, & ꝙ concurrant illa, quæ supra recitauimus. Ioannes Nicolaus Arelatanus.

Præsumptio. VI.

1 ☞ *Excommunicatus qui fuit præsumitur etiam hodie excommunicatus.*

Limitatur ibidem, & seq.

1 SEXTO. † Qui fuit excommunicatus, præsumitur etiam hodie excommunicatus. c. sicut nobis. vbi Abbas infra de sententijs excommu. c. proposuit. vbi glossa. de clericis excommunica. Rota in xj. decisione. tit. de

2 probat. in antiquis. [a] Limitat hanc conclusionem Abbas ibi, vt procedat in excommunicato simpliciter: secus si excommunicatio fuerit conditionalis: puta, excommunico te, nisi decẽ Sempronio intra mẽsem dederis. Nam ex quo potuit illa decem dedisse, non præsumetur excommunicatus quo ad tertium agentem: secus quo ad ipsum Sempronium, de quo in c. super his. per Innocentiũ. de accusat. Adde pro hac limitatione quod notat Lapus allegatione cxxvj. incip. quidam incarceratum. vbi si accusatur clericus tanquam excommunicatus, quia celebrauit in parochia aliena, iuxta clemen. j. de priuil. & hoc probetur, non tamen poterit condemnari, quia potuit hoc cum licentia facere. Sequuntur Antonius de Butri. & Imol. in d. c. super his. Et licet Decius in l. non hoc. C. vnde legit. reprobet, ex eo, quia intentio actoris videtur fundata, iuxta gloss. in l. ij. ff. de appell. recip. quam not. Mathes. nota. xix. tamen puto decisionem posse sustineri: quia cum simus in criminalibus, debet accusator concludenter ꝓbare crimen factum respectu tertij. Nec ista simplex præsumptio, ꝙ non habuerit licentiam, sufficiet. l. fin. C. de probat. nisi esset præsumptio, quã lex etiam in criminalibus approbaret, puta, quia valde efficax & violenta, vt per Abb. in c. insinuatum, infra de simo. in c. accedens. de accus. & not. per Mod. in c. afferte, infra eo, & per Bal. in l. siue possideris. in ij. colum. C. de proba. Et secundum istam saluationem restringo supradictam limitationem Abbatis. Secundo limi-

2 tat ibi Abbas, † quando iste communiter reputaretur pro absoluto. nam tunc, quãtum ad alios secum contrahentes, non haberetur pro excommunicato, vt per eum. Tertio limitat, quando allegaret absolutionẽ, & diceret se perdidisse instrumentũ, & lapsum esset longum tempus,

tempus,

tempus,& talis esset bonæ cõditionis.arg.c.illud.iij.colum. Tu adde text. in l. sicut.C. de fid.instru.in l.testium. C.de testibus.in ca.j.quid sit inuest. in vsib.feudo.vbi Bal. Quarto limitatur in casu notabili, quẽ refert Cyn.in l.edita.in vij.colum. C.de eden.vbi dicit, ꝙ si aliquis excipiendo dicat electionem nullam,quia electores ante fuerant excommunicati, talis exceptio non releuabit, quia non fiet interpretatio, ꝙ quo tempore elegerunt, essent excommunicati: de quo dic vt per eum:& de ista doctrina infra dicam versi.xij.

ADDITIO.

a ¶ Antiquis. Vide Anch. consil.lxiiij.incip.in Christi nomine &c. motiua iudicis. Feli.in c.scribebam. col. ij.infra eod. Boschum Codega in ca.j.colũ. xiiij.versi.etsi sit difficile. de iudi. & Nicol. Euerardum in centuria locorum legalium,loco de tempore ad tempus, fol. 70. verso.

Præsumptio. VII.

1 ☞ *Malus semel,semper præsumitur malus. Limitatur nume.2 & sequent.*

2 *Tortura in dubio incipienda ab illo qui alias simile delictum fecit.*

Carceratus ex delicto, si alias veniret relaxandus fideiussoribus, si tamen alias aufugit de carceribus, non erit relaxandus,sed diligenter custodiẽdus. Vide in addit.

3 *Malus si per triẽnium saltem stetit probus & abstinẽs a delicto, non præsumitur amplius malus.* Intellige vt ibi.

4 *Notarius si fecit instrumentũ falsum, an præterita cætera præsumantur falsa.*

SEPTIMO.
1 † Præsumitur
qui fuit malus,
etiam nunc malus. regula, semel malus. de reg.iu. in sexto.de qua p Hip. singu. lxxiiij. Et ex hac regula infert Salic. in l. fin.in vlti.
2 col.C.de quæstio.† ꝙ vbi plures fuerunt in rixa, & reperitur vnus vulneratus, poterit iudex deuenire ad torturam contra illum, qui alias simile delictum commiserit,per dictam regulam, quam sequũtur moder. in l.j.in princi.in vlt.col. ff.de
a quæstio.[a] Limita primo hanc regulam, vt intelligatur in eodem genere mali,vel illi simili.l.si cui.§.j.de accus.l.nõ omnes.§.a barbaris.ff.de re mili. Iaco. de Beluis.in disput. sua, quam posuit in l. omnimodo. C.de inof. testamen.& eam ad literam refert Alber. de Ros. ibi.& Anchar.in d.regula, semel. & Luc. de Pen.in l.quẽadmodum. C.de agric.& cen. lib.xj. & ita etiã limitat Bar. in l. Cassius. ff.de senato.Bal. & Imo.in l.fi.ff. de hæredibus instit.Ioan.de Ana. in c.P.diaconus.de homi. Feli. in c.cum in iure.in princ.supra, de offi. deleg.

deleg. Alex.consi.v.in princ. & consi.lxxvij.versic.quintũ. in princi. & consi.cxliiij. post
b reditum. in secundo. [b] Adde tamen, ꝙ qui est malus in vno, habet contra se non modicam suspicionẽ ꝙ sit malus in alijs, propter magnam connexitatẽ quam habent vitia inter se: & probatur a fortiori in c.si gens Anglorum. lvj. distin. vbi ex vna specie delicti paterni, præsumuntur filij laboraturi pluribus & diuersis delictis. Secun-
3 do limitatur, † quando aliquis stetisset probus & abstinẽs ab illo delicto per aliquod tẽpus, saltem per triẽnium.§.hinc autem nobis. in authen.de monachis.& ibi Angel.Salic.in l.fi. .§.si fideius.ff. qui satisd.cogã. in l.si minorem.in iij.colũ. de in integ.resti. mino.Ludo.Roma.consi.ccxxv. in ij.col.Ias. in l.si prius. in penul. char.ff.
c de operis noui nuntia. [c] Adde ꝙ ista limitatio est intelligenda, quando talis delinquens fecisset magnam pœnitentiam, puta, quia ingressus religionẽ, prout loquitur ille tex. vel qñ probaretur pluries euenisse illi occasionem similis mali faciendi, & tamẽ eum abstinuisse.secundum Iaco.de Beluis.in d.disputa. Tertio limitatur, vt non procedat in delictis quæ per naturam seu ætatem alterantur: licet enim iuuenis fuerit libidinosus, nõ præsumetur idem vitium in sene. & ita est de mente Bart.in d. l. Cassius. & in d.l.si cui.§.iisdem. arg.l. spadonẽ.§.qui absolutus. ff. de excus.tut. & per Fel. in d.c.cũ in iure. Quarto intellige istã regulam respectu futurorum; quia qui fecit alias delictum, præsumitur simile in futurum facturus: sed respectu præsentis, ista præsumptio non facit plenã in probationem, sed suspicionem tantum, prout dixi per dictum Salic. in d.l.fin. C. de quæstio.& ita voluit Iacob.de Beluis.in d.disputa. Et hoc fa
4 cit † ad quæstionem de Notario qui fuit condemnatus, quia confecit vnum instrumentum falsum: nunquid cætera etiam præsumuntur falsa? Et videtur dicendum ꝙ non, per istam limitationem: licet in futurum post condemnationem nõ possit alia facere. ita tenent Inno. Abb.Imo.Ioan.de Ana.& ibi late Feli. in c.fraternitatis, infra de hæret.& fuit q̃ alias disputata, vt per Albe. de Rosa. in l.consiliarios. C. de assesso-
d ribus. [d] Quinto, dicta regula non procedit in crimine occulto: quia nõ præsumitur aliquis simile facturus, imo presumitur facere pœnitentiam de eo. Et est ratio, quia in occultis semper capimus interpretationem in meliorem partem. vj. q̃.j. c.si omnia.& c. ex tuarum, infra, de sortileg. & per Iaco.de Beluis. in prædicto loco.

ADDITIO.

a ℭ Quæstio. Vult allegare Hippol. de Marsil.quem ẽt vide in singu.ccxvij.incip.ter vel qnater. Ex hac regula ẽt inferunt Goffred.Ioã.And.Imo.Panor. & alij, in c.scribã. per illũ tex. infra eod. ꝙ qui semel male & negligenter studuit in iure Canonico, præsumitur ꝙ male studebit ĩ iure ciuili, & vide Nic.

Euerar-

Euerardum in centuria locorũ legalium, in loco de tẽpore ad tempus. Accedat quod voluit glo. notab. in l. lege Cornelia. ff. ad Syllan. vbi Bald. & Lud. Rom. & Bal. in l. iij. C. de episco. audien. Ang. Aret. in tract. malefi. in verbo, fama publica. versi. quarto notandũ. & Hipp. Mar. in l. maritus. colũ. pen. ff. de quæstio. ꝙ licet quis alias veniret relaxandus fideiusso-ribus ex aliquo delicto, nec veniret incarcerandus, si tamen alias semel de carceribus aufugit, carcerandus est, & diligenter custodiẽdus, & per hoc perdit beneficium l. j. ff. de custo. reor. bene faciunt quæ ample cumulat Felyn. in c. ad abolendam. colum. j. extra, de hæret. & latius in c. scribam. colũ. ij. infra eod. vbi etiam subijcit, ꝙ semel hæreticus, præsumitur semper hæreticus. Et de hac regula, semel malus. vide omnino Bar. & Doctor. in l. si prius. in quinta oppo. tertiæ partis principalis. ff. de noui oper. nũtia. ibi, locus ordinarius. & vide notabile consilium. Ludo. Roma. in consi. liiij. visis circa id. ante fin. Io. Nic. Arelatan.

b ¶ In secundo. Quod videre poteris cum varijs concordã. per Hippol. Marsil. consi. xv. æterni numinis. col. iiij. nu. 9. & cõsil. lxxvij. dominus labia. col. ij. nume. 11. Io. Nico. Arelat.

c ¶ Nuntia. Faciunt multa egregia dicta cumulata per Ias. in l. in arenam. C. de inofficio. testamen. vbi multa congerit de eo quẽ pœnituit, & effectus est vitæ melioris. vide omnino. Ioan. Nico. Arelata.

d ¶ Assessoribus. Vide Ias. in l. si ex falsis. ad fi. C. de transact. Adde fortius, ꝙ licet Notarius semel de falso condemnatus, non possit alia instrumenta cõficere, poterit tamen præterita, de quibus fuit rogatus, perficere, seu in publicam formam redigere, secundum Bar. in l. ad testamentum. §. j. ff. de testam. refert & sequitur Ias. in l. Barbarius Philippus. col. antepen. versic. iuxta præsentem materiam de Notario. ff. de offi. prętoris. vbi alleg. concord. & in l. prætor. §. j. in fi. ff. de edendo. & Felin. in d. ca. fraternitatis. in vj. fallentia. Et ꝙ Notarius committens falsum, & condemnatus de falso, in vno, non possit in futurum alia instrumenta conficere, vltra hic allegata vide amplissimas concordantes per Hippoly. de Marsil. singu. DXCiij. tu scis ꝙ notarius. Illud tamen menti commenda, quod tradit Bald. in l. in fraudem. §. si quis. ff. de testa. milit. refert & cõmendat Hip. Marsi. sing. DIXIX. pia causa. in fin. quod vsqueadeo Notarius semel de falso damnatus prohibetur in futurum instrumenta cõficere, vt etiã si pro pia causa instrumentum seu testamentum scripserit, non valeat, nec sibi credatur. quod not.

Præsumptio. VIII.

1 ☞ *Bonus qui fuit semper prę sumitur bonus.*

2 OCTAVO. † Præsumitur qui fuit bonus, et nũc esse bonus. c. mãdata, infra eod. quia ex

ex transacta vita, addiscimus quid de sequenti conuersatione præsumamus. fa. tex. in l. nō omnes. §. a barbaris. ff. de re
a milita.[a] Limita istam conclusionem quinque modis, vt per Felin. in c. cum in iure, in prin. de offic. deleg. & in ca. fina. in iiij. colū. infra eod. Dic vt ibi, & aliqd dicet in regula sequē.

ADDITIO.

a ℭ Milita. Adde Alexā. in l. si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edendo. col. vlti. Hippol. in l. maritus. nume. 39. de quæstio. & consil. lxx. nu. 12. Ioan. Nic. Arelata.

Præsumptio IX.

1 ☞ *Vidua fornicatrix, idem præsumitᵗ fecisse viuo marito.*

2 *Raptoris pœna non punitur, qui rapuit mulierem quæ alias fuerat tacta, vel lasciuiter osculata.*

3 *Vidua stuprum cōmittens perdit dotem, sicut vxor adulteriū committens. Contrarium tenet nume 5.*

4 *Probationes luce clariores non requirunt in criminibus, quando agitur de pœna pecuniaria.*

1 NONO. † Præsumitᵗ vidua fornicatrix, idem fecisse marito viuente. §. fi. in authen. de resti tu. & ea quæ parit. facit l. si hi qui. C. de adul. vbi accusati de adulterio, & liberati prætextu consanguinitatis, si deinde contrahunt matrimoniū, præsumūtur prius adulterati. Ad idem quod not. Paul. de Cast. consil.
2 ciij. viso dicto statuto. vbi † statutū puniens raptorē mulieris, non habet locum in eo qui rapuit mulierē quæ alias fuerit tacta, vel lasciuiter fuerit osculata: quia talis non præsumitur rapta per vim: de quo p Alb. de Ros. in tertia parte statutorum, qō. xxxij. cū concord. per aliquos moder. in l. maritus. in
a fi. ff. de qō.[a] Et ex his ēt infertur ad id quod notabiliter consuluit idem Pau. cōsi. cxliij. reuocatur in dubium. in ij. volu.
3 vbi † dispositionē legis volentem ꝙ vxor per adulteriū ꝑdat dotem, ampliat ēt in vidua stuprum cōmittente. refert & sequitur Ias. in l. ij. in ij. col. ff. sol. ma. Et ratio est, quia vidua dicitur esse in matrimonio, saltem ficte, per interpretationem l. sororem. C. de his quibus vt indig. & ibi Paul. de Cast. idē tenet, & in l. fideicōmissum. C. de fideicōmis. Sed tu vltra rōnes Pau. de Ca. ibi positas dic, ꝙ facit suprascripta præsumptio, ꝙ ex tali stupro cōmisso in viduitate præsumitur idem fecisse in matrimonio. d. §. pen. Nec obstat fundamentū Alex. in d. l. sororem. contrarium tenentis, dum dicit, quod iura pœnalia non debent extendi de casu vero ad fictum. c. odia. de regulis iuris, in sexto. Nam respondeo, quod non sit aliqua extensio, ex quo iura loquuntur de adulterio, de quo etiam nos loquimur: quia lex

præsumit

præsumit adulterium factũ viuente viro, per supradicta.

Nec obstat ꝙ in materia criminali requiruntur apertissimæ probationes, nec sufficiunt præsumptiones. l. fi. C. de probat.
4 bat. † quia illud procedit, vbi ageretur de pœna corporali: secus si de pœna pecuniaria, ꝓut est in casu nostro, vbi ageretur de amissione dotis simpliciter. Et ita illam legem limitant Lud. Bononien. in consil. xlix. in addit. consiliorum Ioan. de Ana. pro quo facit q̃d notat Bald. in l. iij. C. ad leg. Iul. maiest. & videtur de mẽte glo. prout eam declarat Imol. ibi, in c. veniens. j. supra, de testi. circa quod dictum Imo. vide moder. Petus. in c. j. in pen. colum. infra de appel. & facit tex. in cap. testimonium. supra, de testib. Et sic potest defendi
5 prædicta decisio. Ego † tamen non puto esse verum: & in contrarium vrget text. in d. §. fin. vbi tex. præsupponit, ꝙ si mulier fornicetur vltra tempus luctus, ꝙ non incidat in pœnas impositas transeuntibus ad secundas nuptias, de quibus in l. j. C. de secundis nupt. & hoc tenent glo. & Ang. ibi expresse, in d. §. fina. & not. in authẽ. eisdem. C. de secũd. nup. Et inter cæteras pœnas, est etiam diminutio dotis, vt habetur in d. l. j. Nec obstat prædicta præsumptio, quia alio non constito, non est sufficiens ad faciendum principaliter aliquem cõdẽnari super crimine præsumpto, vt in simili dixi supra in septima pręsumptione, in quarta fallentia.

ADDITIO.

a ℭ Quæstio. Vult allegare Hippol. & vide eundem singula. lxxiiij. tu habes. & in rub. de fideiusso. nume. 175. Ioan. Nicol. Arelata.

Præsumptio. X.

1 ☞ *Periurus semel, pręsumitur adhuc facturus periuriũ.*

2 *Periuro semel, non defertur iuramentum ad probandum.*

3 *Testi alias periuro non creditur: sed an faciat indicium ad torturam, vel ad formandam inquisitionem.*

4 *Socius criminis licet faciat quandoque indicium ad capturam, torturam, vel inquisitionem, hoc tamen non procedit in socio periuro.*

1 DECIMO. † Præsumitur qui semel fuit periurus, adhuc facturus periuriũ xxij. q. 5. v. C. paruuli. c. literas. in fi. infra eo.
2 † Vnde qui semel fuit periurus, perdit officium probandi per iuramentum, secundũ Ro. & repe. in l. admonendi. de iureiuran. facit quod notat Felinus in c. ex parte. ij. colum. de testibus. c. ad reprimendum. in j. colum. de offic. ordina. in ca. pastoralis. in xj. colum. versic. secundo limita. de except. Et faciũt multa similia, de quibus per

per Bald in auth. cui relictum. in iij. col. versic. attende. C. de indic. vidui. tol. Ange. in l. qui iudicio. ff. de accu. glos. & ibi Roma. in l. lex Cornelia. ff. ad Sylla. Pau. de Cast. in l. j. C. de proba. Moder. in l. maritus, pe-
a nulti. col. ff. de quæstio. [a] Et
3 ex hoc infertur, † ꝙ non creditur testi qui alias perhibuit falsum testimonium: de quo in c. testimonium. supra, de testi. Et videtur ꝙ talis testis periurus nõ faciat indicium nedum ad torturam, sed nec ad informandam inquisitionem. c. sicut nobis. in fi. supra, de testib. Et ita consuluit Raph. Fulg. consi. clxxiij. & consi. cvij. & De-
4 cius consil. clxxxix. Et † licet dictũ socij criminis faciat indicium ad capturam, & ad formandam inquisitionem, & in aliquibus casibus ad torturam, vt habetur per Augu. de Arimin. post alios in tract. malefic. Angel. in verbo, fama publica, in v. col. tamen istud non est in periuris, in quibus deficit fundamentum testium, videlicet fides ipsa. d. cap. testimonium. & d. c. sicut. quod singulariter nota.

ADDITIO.

a ¶ Quæstioni. Vult allegare Hipp. Mars. qui ibi egregia similia cumulat: & vide eundem latissime ad dotem huius præsumptionis, in rub. de fideiusso. nume. 167. vsque ad nu. 179. & in consi. lxxviij. salus omniũ. colũ. antepen. & singu. lxxiiij. tu habes regulam. vbi multa cumulat: & aliqua per Feli. in ca. per tuas. colũ. fi. extra, de simon. & per Nico. Euerardum Præsidem, in cẽturia locorum legalium, in loco de tẽpore ad tempus. qui est locus 42. Ioã. Nicol. Arela.

Præsumptio. XI.

1 ☞ *Inimicus olim, præsumitur etiam hodie inimicus.*

2 *Litigãs cum aliquo, an saltem lite finita possit contra eum testimonium dicere.*

3 *Inimico an sit standum, est arbitrarium iudici.*

4 *Inimicum olim, hodie non esse, in casibus præsumi.*

VNDECIMO.
1 † Præsumitur etiã hodie inimicus, q olim fuit inimicus. l. in ipsius. vbi Bald. no. C. fam. ercis. Inno. in c. cum oporteat. de accusa. Salic. & Alex. in l. iij. ff. de testi. Bal. in l. ex persona, in iij. col. C. de proba. Et propterea in-
2 fert Are. in c. j. de iudi. ꝙ † cũ aliquis litigat contra aliũ, ex quo præsumitur inimicus, non poterit contra eum dicere testimonium, etiam lite finita, quia præsumitur inimicitia durare. De quo tamen dicendum est, vt ibi habetur: quia cõmunis opinio videtur aliter esse, per tex. in. §. si vero odiosum. in authẽ.
3 de testib. † videlicet ꝙ istud resideat in arbitrio iudicis, qui ex qualitate negotij & personarum arbitrabitur, nunquid iste adhuc seruet inimicitiam, vt per Anto. de Butr. & Moder.

a der. ibi. [a] Et ex hoc † colli-
4 gitur prima limitatio, vt regula non procedat, quando iudex arbitraretur non subesse inimicitiam. Secundo non procedit, quando inimicus esset reconciliatus. d. l. in ipsius. nisi de modico tempore reconciliatio pręcessisset. iij. qõ. v. c. accusato-
b res. in cap. per tuas. de simon.[b]

ADDITIO.

a ℭIbi. Et hoc residere in iudicis arbitrio etiam asseuerat Deci. in d. c. j. in prima lect. licet in secunda aliud cõcludat pro concordia opinionum. Et præceptor meus Domi. Francisc. a Ripa. col. vij. nume. 17. vbi ẽt dicit standum arbitrio iudicis, quanta fides sit adhibenda lite finita illi qui contra me litigauit. Aduerte tamẽ, ꝙ opinionem Aret. in d. ca. j. & clarius in c. repelluntur. de accusat. videlicet ꝙ indistincte ille q contra me litigauit, repellatur a testimonio contra me, etiam lite finita, tenet And. Barb. in d. c. j. colũ. iiij. & ibi latissime melius quam alius quispiã disputat Boschus Codega colũ. xij. cum quinque seq. qui tandẽ tenet cum Aretino, Barbatia, & domino suo, & comprobat ineuitabilibus fundamentis, & respondet fundamentis contrariæ partis notabiliter, & ampliat multimode hanc sententiam Aretini & sequacium: ad quẽ sufficiat remissio, ne chartas occupem. Io. Nic. Arela.
b ℭ Simon. Adde Roma. singul. cccxv. incip. Innocentius &c. Alex. consil. xcix. in causa inquisitionis. in j. volũ. Deci. in c. j. de iudic. colũ. iij. & ibi Boschus Codega allegat concord. col. xiij. & præceptor meus a Ripa, col. vij. nu. 17. Hipp. de Marsi. sing. clxxxix. viget cõmuniter. & in l. j. §. præterea. colum. ij. ff. de quæst. Ioan. Nicolaus Arelata.

Præsumptio XII.

1 ☙ *Subditus olim, præsumitur etiam hodie subditus.*
2 *Libellus siue petitio an ualeat, si peto a te decem ad quæ fuisti mihi obligatus.*
3 *Presumptio faciens pro aliquo, debet ab eo allegari, alias non releuat.*

D VODECIMO. † Præsumitur
1 q olim fuit subditus, etiam hodie esse subditus: vt est text. vbi Bal. & Abb. in ca. præterea. ij. supra, de transact. vbi si fratres confiteantẽ se olim fuisse subditos, condemnantur, tãquam si de pręsenti confessi essent. Et hoc facit pro opinione Spec. in ti. de actio. & petit. §. sequitur. versi. quid si dico. vbi
2 tenet, † ꝙ si in libello peto a te decem ad quæ fuisti mihi obligatus, valet petitio, quia ẽt hodie præsumeris obligatus. Et idẽ tenent Butr. Ioan. de Imo. & And. Sicul. in c. ij. de libel. oblat. Anch. in c. cum venerabilis. in vj. not. infra de excep. Raph. Coinen & Iac. de Puts in l. certũ. §. j. ff. de confessis. Rapha. Fulg. in l. j. ff. de edẽdo. Rota in deci. cccxxv. quidã in libello.

libello. Fel. in c. scribam infra eo. Et pro ista parte est gl. in d. l. certū. §. j. vbi si quis cōfiteatur fundum fuisse actoris, psumitur adhuc esse, nisi reus deinde pbet amplius nō esse actoris. Et illā gl. ita declarant Dy. Alb. de Ros. & Raph. Comē. ibi, & Bal. in d. c. pterea. Cōtrariū tenuit Cy. in l. edita. in vij. col. C. de eden. & idē sequunt Bal. & Ang. ibi. & idē tenet Bar. in d. l. certū §. j. per illā gl. q̄, vt dixi, probat oppositū. & Ang. in l. si rē. ff. de rei vend. & Raph. Com. cōsi. lxxj. viso processu. Adducunt ēt rationē: quia q fatetur de vno tēpore, censetur negare de alio. l. j. ff. de his qui suat sui vel alien. iur. l. fi. cū gl. ff. de testib. Possent concordari opiniones, firmando opinionē Spec. & sequaciū, pro regula, quā limita primo, secundū intētionē Bar. qn̄ fuisset facta mentio de tēpore præterito, vt excluderetur tēpus pręsens, iuxta c. nonne. infra eod. & q̄ dixi in c. quod sedē. in j. notab. supra de offi. ord. Nam isto casu reus ipse non censeretur cōfiteri de præsenti, nec posset condēnari tanquā confessus: licet eo non probante mutationē. actor obtineret ex pręsumptione legis, secundum gl. in d. l. certum. Et in actore in dubio non præsumetur facta mentio de tempore præterito ad exclusionem pręsentis, ex quo per talem interpretationē petitio esset inepta. arg. l. quoties. ff. de rebus dub.

3 Secundo limitatur, † quando ille qui fundat se ex tali pręsumptione, eam non allegaret, ex quo præsumptio non allegata non releuat. l. si adulterium cum incestu. §. idem Pollioni. ff. de adul. Bart. in l. cum quid. ff. si cert. petatur. [a] Et est ratio, quia cum præsumptio fundetur in dubio, debet ille in cuius fauorem introducitur, eam adiuuare quantum potest, & allegare, vt ostendat se velle vti tali beneficio: de quo etiam dicemus infra loco suo. Et istam limitationem sequitur Paul. de Castr. in l. si minorem. in j. col. C. de in integ. rest. minor. & est de mente Alexan. in d. §. j. in apostillis ad Bar. licet Rota in dicta decis. velit contrarium: de quo etiam per Andr. Sicul. in d. c. ij. & Fely. in d. c. scribā.

Tertio limitatur, vt procedat illa opinio in libello, secus in confessione partis: quia confessio est stricti iuris, nec debet vlterius extendi quam verba importent, secūdum Rotam in prædicta decis. But. & Imol. in d. cap. ij. Sed ista differētia mihi non placet: quia sicut libellus interpretatur in dubio pro libellante. l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. ita etiam confessio in dubio interpretatur in fauorem confitentis, vt dicit Bart. in l. is qui reus. col. pen. ff. de public. iudi. Decius consi. clxxxix. in vij. col. Et ista limitatio est contra d. cap. præterea. quod loquitur in cōfessione: & gl. in d. l. certū. quę secundum verum intellectum probat contra Bart. vt dixi.

ADDITIO.

a ℭ Petatur. Notabilis est regula, ꝙ quoties præsumptio iuris est pro aliquo, illa debet allegari ab illo, alioqui nō iuuat

nec relenat: pro qua vide Bar. in l. rem alienam. ff. de pigno. acti. Bal. & Ang. in l. super longi. C. de prescrip. long. temp. & in l. si certis annis. C. de pact. Salice. in l. certi. C. locati. & Alex. consi. xciiij. in causa & lite vertente &c. col. ij. lib. ij. & cons. lxxvj. in causa & lite. col. fi. eod. lib. & consi. lxix. in cã. col. iij. ver. item posito. lib. iij. vbi allegat concor. & latissime consi. xcij. viso & opportune. lib. v. cum simi. traditis ample per Iaso. in d. l. cũ quid. in secunda lect. colũ. antepe. & ibi latius accumulat ad huius regulæ dotem Francis. Purp. nu. 139. vsq; ad nu. 152. & egregie per Deci. in l. non hoc. C. vnde legit. Adde vltra illos Cor. consi. xxix. incip. consi. supra. colũ. pen. lib. iiij. Hippo. in rub. C. de proba. nu. 202. fol. 12. & vide quæ tradũtur infra presumptione xxj. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

Præsumptio. XIIII.

1 ☞ *Confinium mutatio non præsumitur.*

2 *Termini quomodo probentur, remissiue.*

3 *Arbitramenta emologata per aliquos tanquam syndicos alicuius communis, in quibus statuebantur certi termini seu lapides finales, an probent dato quod non constet quod essent syndici.*

1 DECIMOTERTIO. † Non præsumitur mutatio cõfiniũ: imo vbi olim fuere termini, ibi etiam nunc esse præsumũtur. l. in finalibus. vbi Bald. & Floria. ff. fin. regund. & Fely. in c. cũ causam. de proba. Et dicit ibi Bald. ꝙ termini appositi ab homine, sunt mutabiles: termini vero a natura appositi, vt flumina, & montes, sunt æterni: & in eis quod olim fuit verum, idem ēt hodie est verum. l. qui bona. §. si quis stipulaturus. ff. de dam. infect. [a] Et † quomodo probentur termini, habes ibi late per Fely. & per Mod. in lege, cum aliquis. C. de iure deliber. [b] Et vidi dubitari, † nunquid arbitramenta emologata per aliquos tanquam syndicos alicuius communis, in quibus statuebantur certi termini, seu lapides finales, probent, dato ꝙ non constet ꝙ tales essent syndici? Et videbatur, ꝙ non, quia mandatum non præsumebatur, vt per Bald. in l. j. C. de rebus alien. non alien. & Alex. in l. sciendum. ff. de verb. oblig. cũ concord. Contrarium fuit dictum: quia ex quo isti termini reperiebantur ita positi prout in illis arbitramentis fuerat ordinatum, & ita steterant per longum tempus, videbãtur arbitramenta emologata etiam ab vniuersitate, quæ tãdiu permiserat illos terminos & tacuerat, ex quo paria sunt ratificare vel facto vel verbis. l. Paulus respondet. ff. rem ratã hab. Bal. in l. non ignoras. in j. col. C. qui accus. non poss. Nec est verisimile, ꝙ communitas permisisset illos terminos apponi, nisi illi qui ratificauerant fuissent veri syndici. facit quod notatur in l. cum seruus. ff. de verb.

(Margin: a 2 beside "infect. Et quomodo proben-"; b 3 beside "aliquis. C. de iure deliber. Et")

verbo. oblig. Et sic habes vnã ampliationem ad prædictam præsumptionem.

ADDITIO.

a ℂ Infect. Vide supradicta cum concord. traditis per Nicolaũ Præsidem in cent. locorum legalium, loco de tempore ad tẽpus. fol. 71. verso. Ideo inquit notab. Alex. consi. lvij. in causa & lite. in fin. lib. vij. ꝙ quales hodie reperiuntur confines, tales præsumuntur olim fuisse: quia mutatio confinium nõ præsumitur, nisi probetur. Et vide eundem Alex. consi. xxv. consideratis. eod. lib. & per Curtium Seniorem consi. lvj. & notabiliter Calcaneum consi. xc. quia ista quæstio. Ioan. Nico. Arelatan.

b ℂ De liber. Vltra quos vide Sozi. consi. lxxxix. colum. ij. in j. Alex. consi. xij. viso processu. col. fi. lib. iiij. & cõsi. lvij. lib. vij. & consi. lxxxviij. quoniam omne datũ. col. ij. & cõsi. seq. col. ij. lib. v. Aret. notabiliter consi. xlij. viso consi. Calcan. d. cõsi. xc. vbi egregie per totum consil. & Cornel. consi. clxxj. videtur in hac lib. j. per totum consi. & Lud. Bolog. cõsi. iiij. viso igitur. col. ij. & melius quam alibi Decium consi. xlij. quasi per totum consilium, maxime in quarto & quinto dubio. Aliquid per Hippol. in rubri. de probatio. nume. 192. & in l. de minore. §. plurimum. nume. 78. de quæstio. cum concord. traditis per Corse. in suo repertorio, in verbo. fines. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

Præsumptio. XIIII.

1 *Tẽporis cursu quæ mutantur, non præsumuntur in eodem statu.*

2 *Aetas quando est fundamentũ intentionis alicuius, debet ꝑ illũ ꝓbari. Fallit. nu. 4. 6 et 8.*

3 *Matrem pupilli si quis dicat repelli a succeßione ob non petitum tutorem, debet probare ꝙ ille filius eßet pupillus.*

5 *Clericus cui facta est conceßio prebendę si est legitimę ætatis, debet hoc probare, non aduersarius contradicens.*

6 *Aetas vbi requiritur ad habilitatem personæ, & habilitatem actus et non agitur de præiudicio alicuius, tũc ætas habilis præsumitur, & allegãti cõtrariũ incũbit onus probandi.*

7 *Substitutus pupillariter, habet intentionem suam fundatam, ꝙ pupillus sit mortuus in pupillari ætate, nisi hæres institutus a pupillo probet maioritatem ætatis.*

8 *Minor præsumitur cui datus est curator tanquam minori. Intellige vt ibi, & nu. 12.*

9 *Probationes per coniecturas, sufficiunt in probatione minoris ætatis.*

10 *Aetas filii an probetur per librum patris.*

11 *C. cũ inter, de electione sensus.*

1 DECIMO QVAR-
to, † Quæ ex
cursu temporis
mutantur, non
pręsumuntur in
eodem statu l.
spadonem.§.qui absolutus.ff.de
excus.tut.& ibi gl.& Doct. Et
hęc est vna limitatio ad prædi-
a ctam regulam. [a] Ex qua infer-
tur, ꝙ quamuis aliquis fuerit
minoris ætatis, nō tamē sequi-
tur ꝙ etiam hodie sit minor:
2 imo regula est, † ꝙ vbi ætas est
fundamentum intentionis ali-
cuius, siue sit actor, siue reus, il-
le debet eam probare.l.cum te.
C.de probat. l. si minorem. C.
de in integ.restitu.minor. Bar.
3 consi. xc.Et propterea, † si qs
dicat matrem pupilli repelli a
successione, quia non petijt illi
tutorem, debet probare, ꝙ ille
filius esset pupillus, secundum
Bald.consi.xix.factum tale.in
v. Et si quis vult repellere pro
curatorem a iudicio tanquam
minorem, debet probare eum
esse minorē. Idemq; tā in acto-
re, quam in reo, secundum Pet.
Iac.Cyn.& Sal.in d.l. cum te.
Et vbi aliquis simpliciter con-
sequutus est beneficiū, qui vult
eum dicere inhabilem per æta-
tem, debet probare, vt per Ioā.
And.in regu.infamibus.de re-
gu.iur.in vj.i Mercuria. Quod
intellige, nisi in cōcessione cō-
ditionaliter requiretur habili-
tas ætatis, quia tunc ipse debe-
ret verificare ætatem: de quo
infra dicam. Fallit primo su
4 pradicta regula, † vbi aspectus
corporis manifeste ostenderet
aliter: quia tunc iudex trans-
ferret probationem in illum,
qui contradicit aspectui l.mi-
nor xxv. annis' adito præsi-
de.ff.de mino. & per Bart.in
l.de ætate.in iij.q. & ibi scri-
bentes, eod. tit. Fallit secundo,
quando aliquis non admittitur
nisi in certa ætate conditiona-
liter: nam ipse debet probare
conditionem euenisse. Et pro-
5 pterea † clericus cui facta est
concessio præbendæ, si est le-
gitimæ ætatis, debet ipse hoc
probare, non autem eius aduer-
sarius contradicens, vt dicunt
Ioan. And.in d.regula, infami-
bus. Bald. & Saly. in d.l. cum
te. Floria. in l. cum de ætate.
ff.de proba.in ij.colum.Et hoc
procedit etiam quando funda-
mentum intentionis aduersarij
esset ætas, vt dixi. Et est ratio,
quia cum tali casu fundamentū
vtriusque sit in ætate, stamus re
gulæ, vt qui dicit conditionem
euenisse, hoc probet. in l.in fi-
deicommissi.§.Pollidius.ff. de
vsuris.l.ex his.C.qn̄ dies lega.
Et hoc modo intelligenda est
gloss. lxviij.distin.cap.presby-
b ter. [b] Fallit tertio, † vbi ætas
6 requiritur ad habilitatem per-
sonæ, & validitatem actus, &
non agitur de præiudicio ali-
cuius, quia tunc p̄sumitur ętas
habilis: & quilibet pręsumitur
idoneus ætate & moribus, se-
cundum Pet. Cyn.Bald.& Sa-
c lice. in dicta l. cum te. [c] Vn-
de si quis sit Officialis, præsu-
mitur habere ætatem quæ re-
quiritur in tali Officiali: &
contrarium dicens, debet pro-
bare. Et si quis fecit testamen-
tum, præsumitur fuisse in æta-
te habili. Eodem modo qui
fecit professionem, præsumi-
tur fecisse in legitima ætate.
cap. in præsentia, vbi omnes
notant.

notant. de probat. Et hoc procedit, quando huiusmodi actus de directo non tendunt in præiudicium alicuius, licet incidenter tenderent, prout in d.c. in præsentia. alias si de directo præiudicarent, esset secus, & statemus regulæ, vt est de mente Bald. & Salice. in d.l. cum te. Et propterea si pater grauauit filium fideicommisso, concessa tamen sibi libera testandi facultate cum ad vigesimũ annum peruenisset, ipse fuerit testatus, fideicommissarij non grauabuntur onere probandi, ꝙ esset infra illam ætatem, sed hæredes instituti ab illo. Et est ratio, quia iste actus testandi de directo tendit in prẹiudicium fideicommissariorum: vnde tali casu stamus regulẹ. & ita vidi obtineri in facto, per supradicta. Et facit quod singulariter voluit Bal. in quodam consil. incip. ex parte contingente. quem refert & sequitur Deci. in c. in prẹsentia. colum. xxiij.
7 ver. prẹdictis. vbi dicit, † quod substitutus pupillariter, habet fundatam intentionem, ꝙ pupillus sit mortuus in pupillari ẹtate: nisi hæres institutus ab isto pupillo probet maioritatem ẹtatis. arg. l. ex facto. §. penul. ff. ad Trebel. Et potest esse ratio: quia tale testamentum tendit de directo in præiudiciũ substituti, vnde non præsumitur pro habilitate actus. Et ista decisio, mihi placet, licet in cõtingentia facti viderim eã val
d de refricari in dubium. [d] Fal-
8 lit quarto, † quando alicui esset datus curator, tanquam minori: nam præsumeretur minor, nec incumberet sibi onus aliter probandi ætatem, vt per Bald. & Angel. in dicta l. cum te. & Alexand. consil. lxxxv. in ij. colum. in ij. volumi. Quod tamen dictum intellige & declara vt per eundem Alexand. consi. xxj. in j. volumi. videlicet, vt procedat quo ad eum, cum quo contraxit vt minor, non autem generaliter quo ad omnes, per regulã, quod res inter alios acta &c. Sequitur Decius consil. cxlix. in iiij. colum. Et mihi placet, nisi cõcurrerent aliẹ
9 coniecturẹ minoritatis: † quia in probatione ætatis, sufficit probatio per coniecturas, vt habetur in dicta l. de minore. & in dicta l. cum te. cum simi.
10 Vnde † liber patris, probaret ẹtatem filij, secundum Salice. in dicta l. si minorem. allegat text. in l. etiam. ff. de probat. quẹ lex parum facit, quia legis professio non significat attestationem seu testimonium, sed denuntiationem, quẹ fit publice in actis apud prẹtorẽ vel iudicem. l. ij. ff. de censi. l. interdum. ff. de publica. l. j. C. si minor maior. se dixe. l. fina. ff. de probat. nam tenebatur pater profiteri nomina filiorum, quãdo nascebantur: de quo apud Iuuenal. Tollis enim, & libris actorum spargere gaudes Argumenta viri. & facit quod not. idem Salice. in d. l. etiam. Aduerte tamen, quia posset generaliter teneri, quod imo etiã quo ad alios probaretur minoritas ex datione curatoris, per illud quod notabiliter voluit Abba. in cap. cum inter.
11 secũdo, ĩ vlt. col. de elect. † vbi si quis sit reiectus ab electione

propter morbum, talis electio
operatur quo ad alias electio-
nes, nisi probaretur sanitas. Et
est ratio, quia non potest nega-
ri quin illa reiectio faciat prae
sumptionem morbi: quae prae-
sumptio sufficit ad hoc ꝙ ali-
quis repellatur ab electione, se
cundum Abb. ibi. Certe istud
est in casu nostro, ex quo ad
probationem ętatis, sufficit ꝓ-
batio per pręsumptiones & cõ-
iecturas, vt supra dixi: ergo sa-
tis est si probetur per rem in-
e ter alios actam.[e] Puto esse
12 distinguendum, † vt si tutor
vel curator sit datus cum causę
cognitione, & in contradicto-
rio iudicio, procedat opinio
Baldi & Angeli in d. l. cum te.
aliter non. Et illud satis proba
tur per notata per Salic. in d. l.
si minorē. dum & ipse firmat,
ꝙ ex actis simul factis etiam
f contra alio probatur aetas.[f]

ADDITIO.

a Regulam, Vide amplissime ꝑ
Petr. de Anchar. in regula, se-
mel malus. col. antepen. pen. &
finali. de reg. iur. in vj. cuius di
cta fere de verbo ad verbum
transportauit Nicol. Praeses in
cent. loc. leg. in loco de tempo-
re ad tempus. & idem Petr. de
Anchar. consi. v. pro parte. &
Floria. in l. non est necesse. ff.
de probat. cum alijs concord.
traditis per Felyn. in c. in prae-
sentia. col. xij. versicu. gloss. in
ver. sol. tamen &c. & Francis.
de Aretio ibid. col. iiij. Sozin.
consi. lxxxix. in causa. col. v.
lib. primo. Ioan. Nicol. Arela.
b Presbyter. Hanc etiam limit.
tradit And. Barb. in c. in prae-
sentia. col. lix. de probat. Idem
Ioan. Nicolaus Arelata.
c ℂ Cum te, Hanc limit. tradit
And. Barb. in d. c. in pręsentia.
col. lix. de probat. Ioan. Nico.
Arelatanus.
d ℂ Dubium. Hanc Baldi deci-
sionem sequitur Sozin. consil.
lxxxix. in causa agitata. colū.
iiij. lib. j. & Ioan. Bapt. de S.
Seuer. in l. precibus. fol. pen.
col. iiij. C. de impub. & ibi etiā
Francis. Curtius Iunior col. ij.
qui omnes sequūtur illā Baldi
decisionem, & dicunt mirabilē
& notandam. Ioan. Nicolaus
Arelatanus.
e ℂ Actam. Vide notabiliter
Cor. consi. lxix. visis. col. pen.
lib. j. vbi alleg. concor. pro hac
quarta limitatione. & notabili
ter Steph. Bertrā. consi. xlviij.
ex processu. col. vj. nume. 14.
in primo nouissimo. Io. Nico.
Arelatanus.
f ℂ Aetas, Ex his quae a princi-
pio huius xiiij. praesumptionis
hucusq; habuisti, colligere po-
tes a quo debeat probari aetas
allegata vel negata: & quomo
do probetur, tu (vltra loca hic
citata per discursum totius prę
sumptionis) vide Archid. An-
cha. Philip. Franc. in c. si eo tē
pore. de rescript. in vj. Barb.
Felyn. & Dec. in d. c. in praesen
tia. Pau. Castr. consil. cxxiiij.
in causa quę vertitur coram do
mino. & consi. cccc xxxvij. in
quaestio. quae vertitur inter re-
ctorem. lib. ij. in nouissi. Lucā
de Pen. in l. j. colum. iiij. C. de
fide instru. lib. x. Anch. in re-
gul. semel malus. Calder. cons.
v. titu. de probat. Imol. consil.
xxiij. in casu praemisso. Alex.
cōs. cxlix. viso processu. nu. 12.
lib. v.

fia. v. & consil. xxix. clarissime. lib. vij. & Calcan. consil. lxxx. licet dubia. col. penulti. & fina. ex quibus locis resolutus eris, a quo & quomodo ætas allegata vel negata probari debeat. Io. Nicol. Arela.

Præsumptio XV.

1 *Præsumitur quis eße de ea ciuitate vbi reperitur, nisi probetur alienigena.* De *veritate vide nu. 2.*

Instrumentum sine loco ex causis valet.

3 *Contrahens si faciat se scribi in instrumento Titium de Papia deinde repertus Papię, velit declinare forũ, quasi non sit Papiensis, cogitur probare.*

1 DECIMOQVINTO. † Præsumitur quis esse de ea ciuitate in qua reperitur, nisi ꝓbetur alienigena: quia non præsumitur quis mutare locum, sed habitare in patria sua, secundũ Bart. in l. is potest. in vj. col. versic. aliquando ille qui dixit. ff. de acquirẽ. hære. Per quod infert notanter Guido Papæ in suo tracta. præsumptionum, in v. char. versic. reperitur aliquid. ꝙ si reperiatur instrumentũ Decani & Capituli certæ ecclesiæ, licet in eo non sit specificatus locus, iuxta no. in l. generaliter. C. de tabul. lib. x. & in l. optimam. C. de contrah. stip. tamen valebit. quia præsumitur factum in illa ecclesia, ex quo Canonici ibi solent residere: nec talis locus præsumitur mutatus. facit in simili l. si locus. ff. de iudic. & quod nota. Bart. in l. si vt proponas. ij. C. quomodo & quãdo iudex. Aduer-
2 te tamen, † quia non videtur bene probari, quod quis præsumatur esse de ea ciuitate, in qua reperitur: imo videmus quotidie plures alienigenas uersari in ciuitatibus. l. ij. §. deinde cum post aliquod. ff. de origi. iur. Et Bart. in d. l. is potest. non videtur firmasse istã præsumptionem, sed simpliciter vult, ꝙ absentia ciuis de patria sua, non præsumatur, nisi probetur: & sic ei qui dicit absentem, incumbit onus probandi. Et dato ꝙ præsumptio ista procederet, limitari debet per illud quod notabiliter voluit Bal. in l. fi. C. si a non competẽ-
3 ti iudice. vbi † si aliquis cõtrahens faciat se inscribi in instrumento Titium de Papia, deinde Papiæ repertus velit declinare forum, quasi non sit Papiẽsis, cogitur istud probare, quia præsumptio est contra eum. sequitur Fely. in c. cũ causam. in iij. col. de probat. Facit quod no. per Bart. & alios. in ru. ff. solut. mat. &c.

Præsumptio. XVI.

1 *Præsumitur quis durare in ea voluntate, qua quis fuit. Ampliatur & limitatur multimode.*

2 *Poßidere etiam nunc præsumitur, qui olim poßedit.*

3 *Voluntatis mutatio præsumi-*

tur propter mutationem morũ.

4 *Mandatum an reuocetur, si aliqua de nouo emergant in p̃sonam procuratoris.*

5 *Voluntas non intelligitur mutata rebus sic stantibus: rebus autem non sic stantibus, si res deueniat in casum in quem verisimile sit disponentem alias disposituros, tunc censetur mutata voluntas, in actu dependente ex voluntate vnius.*

6 *Clausula, rebus sic stantibus, quando attendatur, & quando non. & numero 6. vsque ad finem.*

7 *Scholaris iuramentum de non doctorando se alibi quam Bononiæ, intelligitur rebus sic stantibus.*

1 DECIMOSEXTO. † Præsumitur qs durare in ea volũtate, in qua fuit l. eum qui voluntatem. ff. de probat. l. cum hic status. in sui princ. ff. de dona. inter virum & vxo. c. maiores. de bapti. Quod amplia, etiam si lapsum sit longum tempus, vt per Ias. in l. sancimus. per illũ tex. in iij. notabili. C. de testa. de quo per glo. & Doct. in l. j. C. de seruis fugi. Secundo amplia, etiam si variarentur personæ, dummodo sit eadem ratio voluntatis in vna, quæ in alia, vt pobatur ex doctrina Bar. in l. Caio, in prin. ff. de alim. leg. Tertio amplia, vt istud procedat, ẽt si statutum requireret p̃bationẽ voluntatis per certum tẽpus, puta per triennium: quia tunc sufficeret probatio voluntatis a principio, ex quo lex deinde pręsumit perseuerantiã in futurum, vt dicit Aret. cons. lj. in j. col. allegat Inno. et Ant. de But. in c. proposuit. per illũ tex. de cle. excõ. minist. sequitũ Ias. in l. non hoc. col. iiij. versi. confirmo per aliam. C. vnde le-

2 gi. † Et ex hac præsumptione infertur, ꝙ cum possessio ciuilis retineatur animo, si quis semel possedit, præsumitur etiã nũc possidere, ne censeatur animus mutatus, secundum Bar. et Doct. in l. siue possidetis. C. de prob. de quo infra dicã. Limi-

3 tatur ista conclusio, † vt procedat rebus sic stantibus: aliter ex causa quandoq; cẽsetur mutata opinio, secundum Decium in c. j. in ij. notabi. supra, de iudi. Adde pro hac limitatione quod notat Bar. in l. in confirmando. ff. de confir. tut. vbi no-

4 tat, † ꝙ propter mutationẽ morum, præsumitur mutatio volũtatis. Et hoc inducit ad quęstionem, an, si aliqua de nouo emergerẽt in persona procuratoris, reuocetur mandatum: de quo est tex. in l. cum quis. in princ. & in l. si cum Cornelius. ff. de solutionib. Facit quod not. Areti. consi. xxij. in iij. col. et quod notatur in authen. ex causa. C. de liberis præt. Ad idem tex. lxxxj. distinctio. cap. valet. ibi, plerunque dum mutatur locus, mutatur mẽtis affectus. Est verum quod ista limitatio est valde generalis, vnde eam de-

5 clarando dic: † Cum quæritur an voluntas intelligatur, rebus sic stantibus: aut sumus in actu

depen-

dependẽte ex voluntate vnius, & tunc si res incidat in casum, in quem verisimile sit disponẽtem alias dispositurum, censetur mutata voluntas. Ita procedunt notata in d. l. in confirmando. & in d. authen. ex causa. & facit l. Paulo. §. j. ff. de lega. iij. & l. Mæuia. §. fin. ff. de annuis legat. & quod notat Bart. in l. quoties. §. si duo. in vlt. col. ff. de hæredi. instit. vbi quamuis testator voluerit, ꝙ institutus in fundo, non possit petere plus: tamen istud intelligitur, rebus sic stantibus: vnde non censetur sustulisse ius accrescendi. Ad idem quod not. in l. rem legatam. ff. de adi. legat. vbi alienando rem legatam, præsumitur testator mutasse voluntatem, & reuocasse legatum. Et ita procedit text. in c. suggestum. de decimis. loquens in priuilegio: & quod not. Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in vlt. col. ff. de uer-
6 borum obligationib. Aut † loquimur in actu descendente ex voluntate duorum, & non attenditur ista clausula, rebus sic stantibus: nec licet alteri mutare voluntatem. l. sicut. C. de actio. & oblig. l. sicut. C. de actione emp. l. Lucius. ff. de euiction. Fallit, vbi prima voluntas processisset ex errore. l. fina. §. item quæsitum. prout declarat ibi Bart. ff. de condictio. indeb. Fallit secundo, quando dispositio aliqua requireretur ex natura contractus: quia illa subintelligeretur per talem clausulam. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati. Fallit tertio, quando lex ex aliqua causa interpretaretur voluntatem contrahentis, & concederet rescisionem seu reuocationem: veluti est in donatione, quæ reuocatur per superuenientiam liberorum. l. si vnquam. C. de reuocatatio. donatio. Sozinus consil. xxij. in vlti. colum. in quarto. Fallit quarto, quando superueniret aliqua causa inconsiderata, de qua a partibus nihil verisimiliter esset agitatum. glos. xxij. quæstio. ij. c. ne quis. l. fina. vbi Bald. & Salice. & Doct. C. de non nume. pecu. c. cum inter P. de renuncia. & ibi Bu-
7 trius & Imola dicunt, † quod iuramentum scholaris de non se doctorando alibi quam Bononię, intelligitur, rebus sic stãtibus, c. quemadmodum. infra, de iureiuran. Ad idem doctrina Bart. in l. aut facta. §. j. ff. de pœnis. & quod notatur in l. cũ proponas. ij. per illum text. C. de pact. Et circa istam clausulam vide etiam Iaso. in d. l. quod Seruius. ff. de condict. ob cau. et per Ioan. Firmi. in tract. gabellarum, in ij. parte. in quinta quæstio.

Præsumptio XVII.

1 ☞ *Qui conduxit fundum ad certum tempus, finito tempore si perseueret censetur reconduxisse. Rationem vide ibid.*

2 *Dispositio l. item quæritur. §. si cum l. seq. ff. locati quibus casibus procedat, quibus non. & nume. 3. 4.*

5 *Relocatio quæ censetur facta tacite ex perseuerantia, finito*

tempore censetur facta cum omnibus qualitatibus quæ erant in priori locatione.

6 Reconductio quæ fit uigore l. item quæritur §. fina. ff. locati. censetur facta etiam si locator deceßerit relictis hæredibus.

Idem conductore mortuo, si hæredes perseuerent.

7 Locator si vigore statuti teneatur ante tres menses denuntiare inquilino, alias censeatur facta reconductio: an si locator litiget contra inquilinum, quia non soluebat, vt eum eiiceret, per aliquot annos, an censeatur facta recõductio pro illo anno.

DECIMOSEPTIMO.
1 † Qui conduxit fundũ per certum tempus, finito tempore si perseueret, præsumitur reconduxisse. l. item quæritur. §. fina. & l. seq. ff. loca. Et ratio dependet ex præcedentibus: quia nõ præsumitur mutata voluntas. Vnde si essemus in actibus qui fiũt ex necessitate, non procederet dicta præsumptio, prout est in tutoribus, decurionibus, & similibus, vt ibi per Bar. Bald. &
2 alios. † Et ideo illa lex non habet locum, quando agitur vt contractus fiat in scriptis, secundum l. contractus C. de fide instru. quoniam videtur fuisse mens contrahentium, vt non aliter contrahatur, quam si scriptura facta & perfecta sit: quæ mens mutata non creditur, per supradicta: & facilius assumit præsumptio semel placiti contractus, quam eius, qui non placuit. argu. l. vel vniuersorum. ff. de pig. actio. Et ita declarat Fulg. in d. §. fi. penul. colum. &
3 bene. † Et ista præsumptio procedit nedum in locatione, sed etiam in precario l. in rebus. §. final. ff. de preca. Et etiã procedit in deposito, secundum Raph. Com. consil. viij. in fin. Et etiam in emphyteusi, dato ꝙ de consuetudine requiratur scriptura, secundum Lud. Roma. consil. ciij. viso propositæ quæstionis. licet Alexan. consi. lxxvj. visis dubitationibus. in quinto. dicat contrarium: quia d. l. loquens de simplici locatione, non debet trahi ad emphyteusim, in qua agitur de translatione vtilis dominij, & sic agitur de grauiori præiudicio, secundum Bald. in d. §. fin. in secunda lectu. quæ ratio si esset vera, semper tolleretur argumentum de locatione ad emphyteusim, quod tamen est ualidum. §. adeo. Instit. loca. vnde mihi placet opinio Roma. ex quo ratio d. §. fina. æqualiter militat in vtroque casu.
4 † Et procedit dicta præsumptio etiam in socio conducente partem domus communis ab altero socio, secundum Petrum de Vbaldis in tract. societatis, in prima part. quæsti. x. licet Sozi. in l. serui electione. §. primo. ff. de lega. j. innuat contrarium, quia ideo censetur conductor reconduxisse, propterea quod non posset aliter licite retinere rẽ. l. merito. ff. pro socio. Et ista videtur ratio d §. fina. vt ibi per Barto. & per Alex. consi. j. in penul. colum. in ij.

in ij. volu. Quæ ratio cessat in isto socio, qui potuit licite habitare totam rem communem. l. duo fratres. ff. de acquir. hæred. Sed prior opinio mihi placet, per d. §. fin. qui indistincte loquitur, & quia ratio verior & vniformis tam ad locatorē quam ad conductorem est, quia præsumitur vterque approbare eandem voluntatem in hoc tacito contractu, quam priori tempore in expresso approbauerant, per supradicta. Et ratio quæ colligitur ex d. l. merito. non respicit nisi conductorem tantum. Et ex dicta rōne in-
5 fertur, † ꝙ talis relocatio censeatur facta cū repetitione omniū qualitatū quę erāt in priori, de quo per Bart. & Doct. in l. si mihi & Titio. in fin. ff. de verb. obli. Bald. in l. legem, in prin. C. loca. And. Sicul. consi. xij. in ix. col. cū seq. in ij. vol. Ioā. Firm. in tra. gabella. in ij. parte. in v. q. in fi. Item infer-
6 tur, † ꝙ talis reconductio censeatur facta, ēt si locator decesserit relictis hæredibus: nā & ipsi videbuntur consensisse, si patiantur conductorē remanere in re cōducta. arg. l. si id qđ. §. fi. ff. pro soc. secundum Pau. de Cast. in d. §. fi. Et idem est ēt mortuo cōductore, si eius hæredes perseuerent, secundū Ang. in l. cum satis. §. caueant. C. de agric. & cens. lib. xj. quē refert & sequitur Ioā. de Ana. in c. ij. infra de Iudęis. qđ dicit valde esse notandū. Vnde dato ꝙ isti hæredes ignorarent locationē factā, non procederet dicta pręsumptio, q̃a cessat rō. Idem si locatore mortuo adita non sit hæreditas, & ita potest intelligi tex. in d. l. qui ad certū. in ff. & quod no. Pau. de Ca. ibi, & aliquas limitationes ad d. §. fi. vide per Ale. in d. cōsi. lxxvj.
7 Et vidi † dubitari, stāte statuto, ꝙ teneatur dn̄s denuntiare inquilino ante tres menses, alias cēseatur facta reconductio: dn̄s litigauerat cū inquilino, quia non soluebat pensionem, vt eū eiiceret, per multos annos, tandem obtinuerat: dicebatur ꝙ pro illo anno censebatur facta reconductio, quia nō denuntiauerat, & sic non seruauerat formā statuti. Dixi contrarium, quia ista recōductio fit ex præsumpta voluntate partium. d. l. qui ad certū. quæ præsumptio satis tollitur per contrariā voluntatem, ex eo ꝙ dominus litigabat vt eum expelleret, vnde apparebat, ꝙ lapso termino non intendebat relocare: vnde cessabat ratio & forma statuti, vt per Bald. in l. vnica. in iiij. opposi. C. vt quę desunt aduoc. par. iud. sup. Areti. consi. lj. in prima colum.

Præsumptio. XVIII.

1 *Furiosus qui olim fuit, & hodie furiosus præsumitur. Limitatur ibi. & nume. 2.*

1 DECIMOOCTAuo. † Præsumitur q olim fuit furiosus, & hodie esse furiosus. c. fin. & ibi glo. & Abb. in vlti. colū. infra de successo. ab intesta. glo. in c. iudicas. iij. qō. viij. per moder. in l,

in l.furiosum.C. qui testamen. facere pos. Alex.consi.cxlj.in j.volu. consi.lxxxv.& seq. in
a ij. & xcij. in quinto.[a] Quod limita primo procedere, quando probaretur, ꝙ per aliquod tempus continuatum fuit furiosus: alias si probaretur de aliquibus actibus particularibus stultitiæ olim factis, non præsumeretur hodie furiosus, secũdum Bartol. in l.ij.in fin.ff. de bon.posses.furio.infan. Sozin.
b cõsi.xlij.in primo.[b] Secundo
2 limita, † quando iste furiosus etiam aliquo tẽpore fuisset sapiens, vt quia haberet aliqua dilucida interualla: nam tunc in dubio iudicamus eũ sapientem vel stultum, secundum naturam actus ab eo gesti, vt per Bal.in c.j.per quos fiat inuest. per Anch.in Clem. si furiosus. de homicid. Imolã & alios in l. qui testamẽto.§.nec furiosus: ff.de testamentis. And.Sicu.in consi.lix.in secundo. Soz.cõsi.
c xlij.& consi. lxj.in vj.colũ.[c] Et ad hanc præsumptionem faciunt quæ infra proxime dicã.

ADDITIO.

a ℭ Quinto. Et dicto cõsi. Alex. cxlj. repetitur.lib.vj.consi.x. & consil. lxxxv. hic allegatũ repetitur.consil. cxlvij.in vij. volu. & vide pro hac præsumptione vltra hic allegata Nic. Præsidem in locis legal.in loco de tempore ad tempus. & Pet.de Anch.consi.v.pro parte.col.ij.Corn.cõsil.lxix.visis nonnullis.col.pen.lib.j.& consil.xxj.visa.lib.2. vbi allegat concor. & egregie Steph.Bertran.in consi,xlviij.ex processu.col.viij.nu. 24. & seq.multum amplissime.lib.ij.in nouissimis.& Franc.Cur. Iunio.cõsil.clj. sacratissimæ trinitatis. colũ. ij. & per totũ consilium. Ioã.Nic.Arela.

b ℭ Primo. Et Alex.in d.consi. cxlj. & lxxxv. & pro hoc fa. tex.in l.pen.§.fi. de ædi. edic. vide Ias.in d.l furiosum. colũ. iij.vers. quid autẽ si non apparet. Idem Arelata.

c ℭ Col. Ambæ istæ limitationes colligũtur etiam ex dictis Barb.in d.cap.fi.de success.ab intest.colum.antepe. & Alex. in d.consi.lviij.cum seq.consi. lxxxvj.& Ias.in d.l.furiosum col.iij.vers. quid autem si non apparet. Idem Arelata.

Præsumptio XIX.

1 ☞ *Aegritudine aliqua si quis olim laborauit, etiam hodie morbosus præsumit. Quod qualiter & in qua ægritudine procedat, traditur nu.3.*

2 *Electus ab electione repulsus propter infirmitatem, si ex tractu temporis ad aliam ecclesiã eligatur, præsumitur adhuc eodem morbo laborare.*

C. cum inter canonicos. de electio.explicatio.

1 DECIMONONO. † Præsumitur ꝙ qui olim aliqua ægritudine laborauit etiam hodie sit morbosus. ita est glo.quam ibi sequuntur Doctor.in cap. cum inter. supra, de elect. Et propterea

2 pterea inferunt, † ꝙ si quis repulsus fuerit ab electione, quia esset inhabilis propter infirmitatem: si ex tractu temporis ad aliam ecclesiam eligatur, præsumitur adhuc eodem morbo laborare, nisi probet
a cōualescentiam. a Sed in hoc
5 est difficultas, † nunquid istud procedat in qualibet infirmitate. Et Innoc. & Cōposte. Bald. & Car. ibi tenent, ꝙ non procedit nisi in morbo naturaliter durabili: pro quibus facit l. spadonē. §. qui absolutus. ff. de excus. tut. Et idem tenet Anchar. post antiquos. vij. qō. ij. cap. j.
4 † Contrariū, ꝙ imo dicta præsumptio generaliter procedat, est de mente glo. ibi, quam sequuntur Ioan. And. Butr. Abb. & Imol. per illum text. in fin. vers. solummodo. vbi videtur probari, ꝙ ille contra quem obiicitur de infirmitate, debet probare se immunē a tali morbo. Sed potest responderi, ꝙ ille tex. loquitur in morbo epileptico, id est, comitiali seu caduco, qui morbus naturaliter est durabilis, vt dicunt medici, & Celsus lib. iij. cap. xxij. & facit tex. in d. c. j. vij. quæst. ij. Et ista opin. mihi satis placet, & est magis communis.

ADDITIO.

a ℭ Conualescentiam. Pro hac præsumptione, adde Barb. in d. c. fi. col. pen. de succes. ab intest. & Alex. in d. consi. x. col. ij. & seq. lib. vj. Stephan. Bertran. consi. xlviij. ex processu. colum. ix. nume. 24. & 25. Ioan. Nic. Arelata.

Præsumptio. XX.

1 *Dominus olim præsumitur etiam hodie dominus. Intellige & declara, vt nu. 2. & 4.*

2 *Dominus hodie nō præsumitur retro fuisse dominus.*

3 *Villa quælibet existens intra terminos diœcesis ciuitatis, præsumitur subdita ciuitati.*

4 *Negans se dominum & possessorem, censetur rem pro derelicta habere.*

Dominum non potest solo animo amitti. ibid.

1 VIGESIMO. † Præsumitur qui fuit dominus, etiā de præsenti esse dominus. l. siue possidetis. vbi notatur. C. de proba. c. præterea. ij. vbi Abb. supra, de transac. & quod no. Sozi. consi. clxxxvij. in ij. col. in
a ij. vol. a Et est ratio, quia dominum sine facto nostro non amittitur. l. id quod. ff. de reg. iu. ergo qui vult dicere factum nostrum interuenisse, debet ꝓbare. facit quod no. Bald. in l. prima, in antepen. colum. C. de confessis. vbi ampliat istud nedum procedere in eadē persona, sed etiam in eius successores. Et probatur optime in d. l. siue possid. & per no. per Bart. in l. Pomponius. §. fi. ff. de acq. poss. But. & Abb. in c. cum
2 ad sedē, de rest. spo. † Intellige istā præsumptionē, vt de præterito præsumatur in præsens,

non

non econtra: quia qui hodie est dominus, non præsumitur retro fuisse dominus, secundum eundem Bald. in l. si hi qui. C. de adult. quia tali casu non est aliqua causa sufficiēs, vnde oriatur talis præsumptio. l. & quæ. .§. cum dicitur. ff. de pig. Declarant idem Bal. & Sal. in l. ex persona. C. de prob. & Alexan. consi. xvj. in j. colū. in v.
b volu.[b] Secus si sit aliqua causa sufficiens, vt ibi p̃ Alex. Est verum, ꝙ in casu Alex. videbatur causa sufficiens, quia ibi ciuitas prætendebat de præsenti iurisdictionem in quadā villa: & ex tali iurisdictione de præsenti, videtur ꝙ etiam præsumatur de præterito, ex quo in isto casu ciuitas videtur habere iustam & sufficientē causam presumptam, per regulam,
3 quod † quælibet villa existens intra terminos diœcesis ciuitatis, præsumitur subdita ciuitati. l. nulli. C. de epis. & cle. vbi Bal. in iij. col. c. ad decimas. de rest. spol. lib. vj. & quod notat idem Bald. in ca. cum olim. de præscri. vbi dicit, ꝙ præsumitur ī dubio subdita ciuitati cui magis adiacet. sequitur Alex. in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pignor. actio. vnde cum allegatio ciuitatis concordaret cū origine rei, videbatur attendēda, iuxta notata in d. l. si prius.
4 & supra dixi. † Secundo intellige dictam præsumptionē non procedere, qn̄ ipse dominus negaret se dominum & possessorem simul, quia censeretur habere rem pro derelicta: secus si negaret se dominū, sed retineret possessionē: q̄a solo animo nō pōt perdere dominiū, l. si q̄s vi. §. differentia. ff. de acq̄. poss. & not. per Abb. in c. cum ad sedem. supra alleg. in vj. not. de quo dic vt ibi. & adde text. in l. sicut. §. superuacuam. ff. quib. mod. pig. vel hypot. sol. vbi nō creditur asserenti se alienasse ea, in quorū possessione reperitur: imo alienatio præsumitur
c simulata: de quo dic vt ibi.[c]

ADDITIO.

a ℭ In ij. vol. Et Corn. consi. ix. videtur. lib. iij. & consi. xxiiij. licet. col. ij. lib. iiij. Alex. Iaso. Deci. & alij in locis infra in iij. & iiij. limit. per me allegādis. Io. Nico. Arelatan.

b ℭ Vol. Et notabiliter cōsuluit idem Alex. cōsi. lxxxj. in causa & lite vertente inter Gaspa rem. col. ij. lib. vij. Idē Arelat.

c ℭ Vt ibi. Limita tertio hāc cōclusionem seu præsumptionem vt procedat, quando plene constaret & probatum esset de antiquo & preterito dominio: tūc enim de præterito bene inferretur ad præsens, ita ꝙ qui plene probauit se olim fuisse dominum, nunc præsumitur dominus. Secus si non plene probauit de antiquo dominio, sed minus plene, puta per testimoniū de auditu, per famam, vel per alias minus plenas probationes: quæ licet sufficiant ad probationem antiqui dominij, vt per Dd. in l. cum aliquis. C. de iur. delib. & in c. cum causam. de proba. & Bald. in auth. quas actiones. C. de sacr. san. eccle. Inno. & alios in c. veniens. de ver. sig. cum simi. tamen ex tali dominio per tales ī idoneas & mancas probationes ꝓbato,

non

non infertur ad præsens dominiū. Ideo qui se olim fuisse dominū illis probationis modis docuerit, nō præsumitur hodie dominus. Istā egregiam limit. tradit Cor. Peruſ. consi. xxiiij. licet in themate. col. ij. lib. iiij. & multis cōprobat, maxime, nam si illud diceremus, concurrerent duæ specialitates ad finem vnius probationis habendæ, contra l. j. cum simil. C. de dot. promiss. Prima specialitas esset, ꝙ propter antiquitatem ad probandū dominium admitterētur probationes alias inhabiles et insufficientes. Secunda specialitas esset, quod admitteretur probatio pręsumptiua de præterito ad præsens, quæ non est regularis & propria probatio. l. Lucius. cum vulga. ff. de cond. & demonst. Concludit ergo Corn. vbi supra ꝙ licet ad probādum dominium antiquū, propter se tolleretur defectus probationis, quia propter antiquitatem non potest probari directa & plena probatione, non tamen debet tolerari defectus dictæ probationis, ad finē, vt resultet probatio sufficiens dominij hodierni. Quarto intellige hanc præsumptionem procedere, dūmodo hoc a parte allegetur: alioqui qui olim dominiū habuit, non præsumitur hodie habere, nisi dominiū de pręsenti alleget, secundū Doct. maxime Ias. in l. cum quid. in ij. lectu. nu. 30. ff. si cer. pet. vbi purpu. nu 43. Iaso. & Deci. in l. non hoc. C. vnde legit. Cor. d. consi. ix. & faciunt quæ dixi supra in xij. præsumptio. & dicetur in seq. præsumptione. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

Præsumptio. XXI.

1 ☞ *Possidere hodie præsumitur, qui olim possedit. Limitatur multimode. nu. 2. 5. 6. 9. 10. 11. 15. & 16.*

2 *Præsumptio debet allegari ab eo pro quo ius præsumit, alioqui non iuuatur pręsumptione. & nu 3.*

4 *Præsumptionem iuris pro se facientem quando quis tenetur allegare, an sufficiat in iuris allegationibus, uel post conclusionem in causa, illam allegare.*

5 *Successor uniuersalis vel particularis an præsumatur possidere, si antecessor olim possedit.*

Defunctus an præsumatur tēpore mortis possedisse, quod alias viuens possedit. ibid.

6 *Possidere rem mobilem an hodie p̄sumat̄ qui olim possedit.*

7 *Hæres an præsumatur possidere rem mobilem, quam possidebat defunctus.*

8 *Hæredis iuramento negantis se talem rem non reperisse in hæreditate, creditur.*

11 *Possessionis continuationem allegans, an si de præsenti nō possideat naturaliter, licet olim possederit, præsumatur hodie possidere.*

12 *possessio ciuilis perditur spatio decem annorum.*

13 *Possessor antiquior retinet ī interdicto*

terdicto retinendæ possessionis. Possessio præsumitur continuata, etiam si per conductores non sit soluta pensio ibid.

14 *Agenti interdicto recuperandæ, sufficit probare quod aliquando possedit: quia præsumitur etiam tunc possedisse, quando fuit deiectus.*

15 *Possidens hodie, non præsumitur olim poßedisse. Intellige et restringe ut ibi.*

16 *Possidens olim, non præsumitur hodie poßidere, quando esset præsumptio efficacior quòd hodie non poßideret.*

L. *fin.* C. *de probationi sensus.*

1 VIGESIMO primo. † Præsumitur qui olim possedit, & hodie possidere: vt notant gloss. Bar. & scribentes, in l. siue possidetis. C. de probat. & in l. non ignorauit. C. ad exhib. Ant. Abb. & alij in c. cum ad sedē. de rest. spol. et Rota. deci. cxx. in nouis. Rom. consi. cccxxix. in fin. Alex. consi. cxxxiij. viso processu. in ij. col. in primo. & consi. lxxx. col. iij. & cōsi. cij. in ij. vol. & consil. cviij. in pen. col. in v. Aret. consil. viij. col. iij. & consi. ciij. col. iij. siue ij. & consi. cxx. And. Sicul. cōsil. xij. colum. v. in tertio. Sozi. consil. clxiij. colum. iij. Fel. in cap. in p̄sentia. de prob. colum.
a xij. [a] Primo limita † hoc ꝓcedere, si ipse hoc allegel: alias
2 si possessio non sit allegata, nō habet locum ista præsumptio, vt tenent Bar. & Docto. in d. l. siue possidetis. & Bar. in l. Celsus. colum. pen. de vsucap. Pau. de Cast. & Alex. in l. certū. §. i. ff. de confessis. in apostil. Aret. in l. Pomponius. §. fin. ff. de acquir. possess. & est cōmunis conclusio. Contrarium consuluit Alex. in d. consi. cxxxiij. col. ij. quia cum possessio acquisita non perdatur nisi mutata volū tate, ista mutatio volūtatis nō debet præsumi, quamuis non allegaretur perseuerantia. Sed ista ratio non videtur conclu-
3 dens, ex quo regula est, † ꝙ præsumptiones descēdentes ex facto proprio, ad hoc vt iuuēt, debent allegari. Bart. in l. cum quid. ff. si cert. pet. Alex. in l. qui in aliena. in iiij. col. ff. de acquir. hære. Abb. & alij in c. afferte, infra eod. Fel. in c. cum ordinem. de rescrip. & dixi supra vers. xij. & habetur late per Mod. in rep. l. Celsus. in tertia parte princ. ff. de vsuca-
4 pio. Et † licet non fiat talis allegatio in actis, tamen sufficit ea in allegationibus iuris fieri, & postquam sit in causa cōclusum, secundum But. in c. peruenit. de emp. & vend. Alex. in l. j. in ij. colum. C. vt quæ des. aduoc. secūdum Mod. in d. l. Celsus. Est verum, ꝙ istud dictum indiget altiori indagine, quia videtur contra no. per Bart. in d. l. cum quid. & eundē Alex. cōsi. xciiij. in ij. col. in secūdo. de quo etiam per Iasonem in l. si certis annis. C. de pactis. Dicemus aliqd expeditis istis
5 regulis. † Limitatur secundo nō procedere in successore vniuersali, vel particulari, secundum

dum Aret. in l. Pomponius.§. fi.ff.de acquir.possess.Et consequenter, quamuis constet antecessorem tantum possedisse, nõ tamen credetur sibi allegant, ꝙ tempore mortis possederit: quia ex quo continuatio possessionis consistit in animo, qui olim possedit, si asserat se hodie possidere, sibi credit: quia in his quæ dependent ab animo, statur dicto asserentis, iuxta glo.in.§.alię. Instit.de actio. Bart. in l.inter omnes.§.recte.
b ff. de furt. b Sed successor non potest attestari de animo primi possessoris.l. idem Pomponius scribit, si mihi.§.fina.ff. de rei vend.per Bar. in l.inter stipulantem.§.j. ff. de verb. obliga. ergo cessante ratione, debet cessare dispositio.l. adigere. cum vulg. Ad idem pondera doctrinam Bar. in l. fi.in vlt. colũ.C. de edicto diui Adria. toll. vbi Bar.dicit, ꝙ quando dubitatur an defunctus possederit tempore mortis, non debet fieri missio in possessionem ex beneficio illius legis: quia hæres non probat, id quod est causa intentionis suæ, scilicet defunctum possedisse tempore mortis. Ecce ergo, ꝙ quamuis defunctus semel possederit, non præsumitur idem fecisse tempore mortis. Tu aduerte, quia ista limitatio non est vera, & contrarium tenet Bart.quem sequuntur alij communiter, in d.l.Põponius.§.fin. de acquir. posses. Ant.de But.et Abb.in d.c.cum ad sedem. & domini de Rot. decis.cxxiiij. Nec fundamentum Aret.est bonum: quia non pręsumitur qui olim possedit, et hodię possidere, quia creditur suæ assertioni, vt dicit Aret. sed ꝙ præsumptio iuris est, ꝙ mutatio non præsumatur: & illa assertio requiritur nõ in vim attestationis, vt dicit Aret. sed allegationis: quia factum allegari debet, ad hoc vt præsumptio iuris inde resultet. per doctrinam Bartol.in d.l.cũ quid. & quod notat Cyn.in l. edita. in vj.colum.C. de edendo. per l.oẽs.§.Lucius.ff.de his quę in frau. cred. Et etiã ratio Aret. non procederet, nisi respectu ciuilis possessionis, non autem naturalis, quæ vltra animi appræhensionem requirit & factum. l.j. in princ.ff.de acquirend. possessio. Nec obstat doctrina Bart.quia Bartol. debet intelligi, quando dubitatur an defunctus possederit tempore mortis, quia alius nunc sit in possessione, vel aliter obfuscata sit præsumptio legis: alias hæres, probato ꝙ autor suus semel possedisset, haberet intentionem fundatã: quia quamuis lex requirat probationem pro forma per certum tẽpus, tamen sustineretur ista probatio per præsumptionem, secundũ Aret. consi.lj colum.ij.Iaso.in l.non hoc.C.vnde legit. & supra di-
6 ximus. Limitatur tertio, † vt regula procedat in rebus immobilibus sed in rebus mobilibus videtur secus, quia rerum mobilium possessio de facili perditur. lege, si rem mobilẽ. ff.de acquirend. possessio. Ita videtur tenere gloss. in lege, inciuile. C. de furt. & firmat Spec.post Huber. de Bobio, in titu. de actio. seu petit.§. primo. versic. quid si ago. Idem tenet Paulus de Castr. in lege,

si minorem. in j. colum. C. de in integrum restitu. minor. Aretin. consi. cxx. procedendo breuiter. Moder. in l. Celsus. ff. de c vsucap. [c] Contrarium tenet Abbas in cap. cum ad sedem. colum. vj. quia alias resultaret magnum præiudicium actori, qui forte non habet aliã actionem personalem, si negetur res stare. Sed tu sequendo ratiocinia, fac tres casus. Primus est, quando quis olim possedit, & asserit etiam hodie se possidere: & isto casu procedit dicta præsumptio, prout firmat But. in dicto cap. cum ad sedem. & Salice. in d. l. siue possidetis. & quod not. Bald. in l. ex persona. colum. fina. versicu. sequitur de prædicamento. C. de probatio. Secundus casus est, quando negat se hodie possidere: & vera est opinio. Specu. vt non præsumatur hodie possidere, quicquid dicat Abba. in dicto cap. cum ad sedem. contra quem est communis opin. Fallit, quando tempore litis contestatæ quis possideret. l. non ignorabit. C. ad exhiben. l. cum quidam. C. de fid. instru. Fallit secundo, si negans habuerit causam ab actore. l. si creditor. C. de pig. actio. nam tũc fingitur quod possideat, ex quo dolo desijt possidere, vt p Bar. in dicta l. siue possidetis. Et non attenditur præiudiciũ actoris, ex quo extra istos casus reus non tenebatur ad aliquã custodiam rei mobilis, versus ipsum actorem: & sic tollitur æquitas considerata per Abb. & facit quod not. Alexã. consi. cxcvij. circa primum. in vlti. col. in ij. volu. & per Ias. in l. si quis ex argentarijs. §. fin. ff. de
d eden. [d] Tertius casus est, quãdo quis nec negat nec affirmat se possidere: & tunc non præsumitur possessio perseuerasse, vt est de mente Docto. in d. l. siue possidetis. & quod not. Ancha. cõsi. ccxcvij. efficacius. col. pen. & infra dicam. Et sic non est differentia quo ad hoc, siue res sit mobilis, siue immobilis. Sed
7 nunquid † quod dicitur de principali, habeat locum in hærede? Et videtur quod sic, per ea quæ prædixi in præcedenti limitatione. Et ad hoc est glos. xvj. q. sexta. c. si episcopum. in glo. fi. circa medium. vbi vult, ꝙ quælibet res quæ erat penes defunctum, præsumatur peruenisse ad eius hæredem, ex quo succedit in vniuersum. arg. c. tua. infra de vsur. facit text. in l. cum ita. §. species. ff. de legat. ij. & quod notat Bald. in l. de
8 his. C. de furt. Est verum, † ꝙ si hæres negaret se reperisse talem rem in hereditate, staretur eius iuramento. arg. l. prætor. §. sed & si seruus. ff. de eden. per Bartol. & Doc. in l. si quis ex argentarijs. §. an vero hæredi. eod. titu. facit l. fina. C. de fide instru. & ita consuluit Areti. in d. consi. cxx. sic declarans tex. in l. si creditor. C. de pig. actio. quod non esset in principali; vt est glo. in d. §. species. & per Alex. consi. clviij. in ij. colum.
9 in ij. Limitatur quarto, † vt procedat regula in eo qui se fundat in possessione propria: secus si se fundaret in possessione aliena, secundum Ancha. in d. consi. ccxcvij. Nam cũ possessio tertij possit extingui pluribus modis, non debet hic præ

sumi

ſumi quod duret:quia probatio non eſſet concludens.c. in præſentia.ſupra, de proba. Tu dic ꝙ melior ratio eſt, quia ita demum iſta præſumptio habet locum,ſi ipſe poſsidens aſſerat ſe poſsidere: quia tũc præſumitur ꝙ animus eius duret.Sed in tertio hoc non poteſt procedere, quia ignorat volũtatem ipſius, vnde non admittitur tertius allegans de tali voluntate,vt per Bar.in l.fin.ff.ſi ager vect. vel emph. Iaſo. in l. poſthumo. in viij.colum.C.de bo.poſ. cõtra tab. Et iſta limitatio eſt de mẽte glo.in d.l.ſiue poſsidetis. dũ dicit ita demum admitti hanc præſumptionem, ſi agatur de commodo poſſeſſoris: & ſic nõ attenditur commodum tertij. Et voluit Bart. in d. l. Celſus.

10 Limitatur quinto † quando nõ conſtaret de poſſeſsione de præterito,niſi per confeſsionẽ partis :quia tunc non infertur ad præſens, ex quo confeſsio non debet recipere extenſionem, præſertim contra confitentem. arg.l. ſi quis intentione.ff. de iudi. Sed iſta ratio non eſt bona,quia ipſa confeſsio non extenditur, ſed lex ex probatione reſultante per confeſsionẽ, inducit præſumptionem ad tẽpus præſens, & talis præſumptio dicitur actus legis, non ipſius confitentis. Vnde die de iſta limitatione, vt ſupra dixi in pręſumptione duodecima huius regulæ. Limitatur ſexto,

11 † quando allegans continuationem poſſeſsionis, non poſsideret de præſenti naturaliter: quia tunc licet olim poſſederit, non præſumitur hodie poſsidere.per doctrinã Bar.in l.fi.col. ſi.C.de edict.diui Adria. tollẽ. & per id qd not.Math. in not. cxvj.incip.not. mirabilem doctrinam

e Sed tu aduerte: quia iſtud ꝓcederet, quãdo iſte allegans poſſeſsionẽ,iandiu eſſet,ꝙ nõ poſsideret naturaliter, puta

12 qa lapſum eſſet decenniũ: †nã tali tpe amittitur ciuilis poſſeſſio,iuxta gl.in l.j.C.de ſer.fug. cum ibi no.Bar.in d.l.Celſus. col.iij.Cur.conſi. xxiiij. ſuper eo.col.ij.Idem ſi de modico tẽpore non poſsideret, ſed ſuſpicatus eſſet ſe poſſe repelli;nam & tunc perditur ciuilis poſſeſſio.l. clam poſsidere.§. qui ad nũdinas.ff.de acquiren. poſſeſ. & quod not.Fulg.cõſi. cxciiij. proponitur.colum.ij. Alioquin extra iſtos caſus regula ſtat firma, quia ciuilis poſſeſsio quæ fundatur in animo, cenſetur durare:quia non præſumitur mutatio voluntatis, ſecundum ſupradicta:vnde in tali caſu poſſeſsio alterius quę eſt recẽtior, cenſetur clandeſtina. Et pro-

13 pterea † in interdicto retinendæ, iſte antiquior retinet, vt not.in c. licet cauſam. de proba.per Bar.l.ſi duo. ff. vti poſſidetis. Et etiam ſi per conductores non ſit ſoluta penſio, adhuc præſumitur poſſeſsio continuata,vt per Bal.in l.Pomponius. ff. quib. modis vſusfruct. amit.Sozi.conſil.cvj.in iij. Et ex eadem ratione infertur, ꝙ

14 †agenti interdicto recuperandæ,ſufficit probare ꝙ aliquando poſſedit,quia præſumetur ẽt tunc poſſediſſe quando fuit deiectus,vt eſt tex.in c. olim. iij. ſupra,de reſtitu.ſpolia.ibi, vel prius etiam habuiſſet. & eſt cõmunis concluſio in d.cap.cum

ad sedem. Nec obstat doctrina Bar. in d. l. fi. quia responde vt
15 supra dixi. † Limitatur septimo, vt nō procedat regula ecōuerso: quia qui hodie possidet, non præsumitur olim possedisse vt dicit Bald. in l. ex persona. C. de probat. & in consi. xij. q. dam do. Matth. in j. vol. Anch. in regula, semel malus. de reg. iur. in vj. Flor. in l. non est necesse. ff. de proba. Sozi. consi. lxxxix. in pen. col. in j. vbi dicit istud non procedere, quādo ex possessione de præsenti procederet aliqua legitima ratio, per quam possemus arguere ꝙ etiam olim possederit, per doctrinam Salic. in d. l. ex persona. per illū tex. quod mihi placet: vnde probato de dominio ab antiquo tempore, & de possessione de præsenti, videretur ꝙ retro debeat præsumi etiam possessio: quia videtur legitima ratio & causa, ꝙ qui fuit dominus, etiam possederit. argu. l. procuratorem. C. de acqui. possess. Et licet per se ista non sufficerent, tamen iuncta simul debēt operari. l. si hi qui adulter. & quod ibi not. Bald. C. ad leg. Iul. de adul. & istud videtur voluisse Bal. in l. vnica. in v. col. C. de senten. quæ pro eo ꝙ interest. quod est valde notabile: cogita tamen. Et pro ista limitatione facit, quia nec hodie dominus præsumitur retro fuisse dominus, vt dixi in præcedenti
f præsumptione:[f] † Limitatur
16 octauo, vt nō procedat ista regula, quando alia pręsumptio efficacior esset, quod imo talis hodie non possideret: puta præsumptio oriens ex sentētia, quę est efficacior ista pręsumptione, secundum Imo. in cap. inter monasterium. & ibi Felyn. in xv. limit. infra de re iudic. Et est ratio, quia vna pręsumptio aliam tollit. l. diuus. ff. de in integ. restit. Sed nunquid pręsumptio per quam delictū euitetur, de qua in l. merito. ff. pro socio. sit efficacior ista, & eam tollat? Et dicendum est ꝙ nō, vt probatur in d. c. olim. vbi p̄sumitur quis spoliatus, qui probat se aliqn̄ possedisse: & est cō
17 munis opin. Nec obstat, † ꝙ spoliare sit delictū, & ad conuincendum aliquem de delicto, non sufficiat pręsumptiua probatio. l. fi. C. de proba. quia illa lex loquitur, quando agit principaliter ad pœnam, & criminaliter, vt supra vidimus: & ēt non excludit pręsumptiones a lege approbatas, vt ibi p Bal. & no. in c. afferte. infra eod. Et tollitur istud argumentum per c. super eo. supra, de renuntia. vbi pręsumitur renuntiatio facta per vim vel metum, & sic pręsumitur delictum. Et efficacior est pręsumptio, ꝙ aliquis res suas non iactet, de qua in l. cum de indebito. ff. de probat. quæ præsumptio coadiuuat eā, de qua nos hic loquimur, vt per Abb. in d. c. cum ad sedem.

ADDITIO.

a ℭ Duodecima. Et Ioan. Fab. in. §. j. col. j. Insti. de vsucap. & Laurent. Calcan. cons. 100. incip. ꝙ veniat. col. vj. Ioan. Nico. Arelata.

b ℭ Furtis. Et gl. vbi Hippol. allegat concord. in l. j. C. ad legem Corn. de sica. Idem Arelata.

c ℭ Vsuca. Vult allegare Balb. de

de Auilhana. Idem etiã tenet Claudius de Saicello col.ix.

d ¶ Eden. Potes & tertio hunc secundum casum limitare, vt procedat, quando illud tempus anterius quo ꝓbatur possedisse, non est de recenti nec de proximo: secus si probetur, ꝙ de proximo & recenti posside bat, quia præsumeretur etiam nunc possidere. d. l. non ignorabit. secũdum vnam lectur. facit l. si rem. ff. de except. rei iudi. nisi de alio possessore doceat: quo casu si ipse dolo desijt possidere, pro possessore habetur. l. si is qui dolo ff. de rei vendica. Et facit pro hac declaratione generalis regula, quam tradit Bart. & doct. in d. l. si qs ex argentarijs. §. fi. ff. de edendo. ꝙ si probatum sit rem fuisse penes aliquem, tenetur ille probare amissionem. Et licet secundum Iaso. & communiter alios, illud procedat in obligato actione personali, vel habente causam a me, tamen idẽ credo isto casu dici posse propter vicinam & recentem possessionem. arg. not. per glos. Bart. & Doct. in l. si ventri. in fin. ff. de priuil. cred. vbi ẽt D. meus a Ripa, & Rom. consi. lxviij. visis. & Curt. cõsi. liiij. super duobus. col. iij. Deci. cõsi. clxxxij. in casu occurrenti. in fi. Et hãc etiam declarationem colligere potes ex distinctione tradita p Nicol. Pręsid. in loco de tempore ad tẽpus. Io. Nic. Arela.

e ¶ Doctrinam. Et expresse Alexand. in addit. ad Bart. in d. l. Celsus. in verbo, extremitates. & ibi etiam Balb. Idem Ioan. Nicol.

f ¶ Præsumptione. Quod ex præsenti possessione non præsumatur quis retro possedisse, consuluit Alex. consi. lxxxj. in causa & lite vertente inter Gasparem &c. col. ij. vbi allegat cõcord. lib. 7. Idem Io. Nico.

Præsumptio. XXII.

1 *Media præsumuntur, extremis probatis.*

2 *Possidere se hodie si quis doceat, & ante decennium possederit, præsumitur medio tempore continuo possedisse Et quid in p̃scriptione xxx. annorum.*

3 *Media an præsumantur probatis extremis, tantum in his, in quibus de præterito præsumitur ad præsens, an vero etiã in aliis casibus.*

4 *Forensis si probetur a decem annis vltra fuisse in hac ciuitate, non sequitur quòd medio tempore fuerit.*

1 VIGESIMOSECUNDO. †Probatis extremis, præsumuntur media. c. inter dilectos. vbi But. Abb. & Fely. de fid. instr. c. accedẽs. vbi gl. de cõuers. cõiug. gl. ĩ c. p tuas. infra de cõdi. appos. & in c. ex pte. in gl. pen. vbi Imo. supra, de refcri. Bal. & moder. in l. talis scriptura. p illum text. ff. de leg. j. Et pro-

2 pterea, †probato ꝙ hodie quis possideat, & ante decẽniũ possederit, præsumitur medio tẽpore possedisse, & possessionem continuasse. Bartol. in l. sicut.

quib.mod.pig.vel hypo.sol. & in l.Celsus.col.penulti. vbi mo der.ff.de vsucapio.cũ concord. per Sicul.consi.xij. in primo. & Sozi.consi. clxxxvij. in v.
a colum. [a] Quod intellige, quo ad probãdam præscriptionem decem annorum: sed ad probã dam pręscriptionẽ viginti vel triginta annorum, debet proba ri initium & extremitas cuiuslibet decennij, vt dicit Mathes.notab. suo cx. incip. not. mirabilem. & Moder. in d.l. Celsus. & Fely.in d.c. inter di lectos. Et ita intelligitur gloss.
b xvj. qõ. iiij.c.volumus. [b] Sed mihi videtur indistincte verior alia opinio, ꝙ imo in qualibet pręsumptione sufficiat simpliciter probare extremitates totius tẽporis, prout fuit de mẽte omniũ antiquorum, de quo per Sali.in l. super lõgi.C.de lon. tempo. præscrip. Barto.in d.l. Celsus.Gemi.in d.c.sicut. liij. distin. & Abb. post alios in c. accedens.de priuileg. Anch.in c.pen.de præscrip. in vj.& con
c firmatur ex prædicta regula. [c]

Non obstat ratio Mathesil. dum dicit, quod possessio ciuilis, ex qua causatur præscriptio, non præsumitur continuata per decem annos, siue vltra decem annos, nisi constet de possessione naturali.l.peregre. ff.de acquirend.possess. quia dico, ꝙ imo constat de possessione naturali saltem præsumptiue, quod sufficit, vt per Aret. in d.consi.lj.ex quo qui semel possederit naturaliter, præsumitur eandem naturalem continuasse, vt supra vidimus: vnde possessio ciuilis præsumitur semper durauisse eodẽ mo do, quia cum dependeat ab animo, præsumitur durare animus etiam lapso termino. l. sancimus. C. de test. fa.tex.in d.c. accedens.in ver.processu temporis. generaliter accipiendo: & quod no.Sozin.consi.cxcv.
3 in ij.in fine. † Sed circa hanc præsumptionem contingit dubitari, an habeat locum in his tantum, in quibus a tempore præterito præsumitur in præsens, puta in possessione & in consensu d.l. siue possidetis.& l.eũ qui. de proba. Et videtur, ꝙ non sit itta restringenda, q̃a alias esset modici effectus, ex quo absque eo ꝙ probetur vltimum extremum, idem esset, dummodo allegaretur & non probaretur contrarium. In contrarium facit, quia sequeretur absurdum, ꝙ in his quæ sunt accidentalia, nec natura sui durabilia, per ista extrema præsumatur medium. & istam partem videtur tenuisse Car.in d. c.sicut.lx.di. vbi dicit, ꝙ ista præsumptio non habet locum, nisi quando medium habet cõiunctionem cum extremis, quę inferunt consequentiam necessariam vel verisimilem. Facit
4 quod no.Imo.consi.ix. † quod quãuis probaretur, ꝙ aliquis forensis a decẽ annis vltra esset in ista ciuitate, in qua est ẽt hodie: nõ sequeretur, ꝙ debeat pręsumi, ꝙ medio tempore semper in ea fuerit. Et istud videtur verius. Cætera vide per Fely.in d. c.inter dilectos.

ADDITIO.

a ¶Quinta col. Adde Anch. cõs. v.pro parte, col.ij. Alex.co nsi. lxxxix.

lxxxix. excellentissimi. col. fin. lib. v. & consi. xxxix. visis. col. iij. lib. ij. Cur. Senior consil. xxiiij. super eo. col. ij. Calca. consi. 100. ꝙ veniat. col. v. versi. quinimo non solū. vbi allegat concor. Barb. cons. 35, sapienter. col. iij. & consil. 37. scribitur. col. x. lib. ij. Sozin. consil. xvj. in causa quæ vertitur. col. ij. lib. iij. Io. Nic. Are.

b ¶ Volumus, Ita etiam tenet Alex. in addit. Bar. in d. l. Celsus, super verbo. probentur extremitates. Arelata.

c ¶ Regula. Et ita tenet Calca. in dicto consi. 100. qui loquitur de possessione. lxx. lx. l. xl. xxx. xx. x. v. & vnius annorum. Arelata.

Præsumptio XXIII.

1 ☞ *Possidere quis præsumitur ex titulo præambulo.*

2 *Legata si fuerit ex Titio, et reperiatur in possessione, præsumitur titulo legati, possidere.*

3 *Hæreditas si fuerit alicui delata, & reperiatur rem hæreditariam possidere, præsumitur titulo hæreditario possidere.*

4 *Possidens aliquo titulo, nō pōt sibi cām possessionis variare.*

5 *Procurator si emat rem nomine domini, & est sibi res tradita ita quòd quæsiuit possessionem domino licet possederit triginta annis tanquam propriam non propterea præscribit.*

6 *Consanguineus vel amicus, si in re cuius possessionem & titulū habeo, faciat aliquos actus, videtur hoc facere iure familiaritatis.*

7 *Vxor sicut viuente marito præsumitur collegisse fructus rerum mariti iure familiaritatis, ita in dubio debet præsumi post mortem mariti.*

VIGESIMO
1 tertio. † Præsumitur quis possidere ex titulo præambulo. l. j. §. j. ff. de excep. rei vendi. l. ij. C. de acqui. possess. not. in l. quædam mulier. ff.
a de rei vendicatio. a Et istud etiam procedit in iuribus. l. si a te. vbi Bald. ff. si seruit. vend.
2 Et propterea, † si legata fuerit res Titio, & reperiatur in eius possessione, præsumitur possidere titulo legati. l. pen. ff. pro lega. Et idem est in hæredita-
3 te: nam † si alicui sit delata hæreditas, & reperiatur aliquam rem hæreditariam possidere, præsumitur istud facere titulo hæreditario. arg. l. iij. versic. et quod de subeunda. C. de natur. li. quod tamen intelligendum est, vt no. in l. j. C. de repud. hære. & per Bar. in l. gerit. de ac-
4 qui. hære. Et facit, † quia vbi quis semel possidet aliquo titulo, non potest sibi variare causam possessionis. l. nō solum. §. quod vulgo. de vsuca. Et dicit Io. And. in addi. Spec. in tit. de
5 emptio. versi. si pars. quod † si procurator emit rē nomine domini, & est sibi tradita res, ita ꝙ quæsiuit possessionē domino, licet possederit triginta annos

tanquam propriã, nec restituat domino, non tñ prescribit, quia non potuit sibi mutare causam possessionis. sequitur & declarat Aret. in l. iij. §. illud. ff. de acquir. poss. Facit & ad aliam
6 quæstionem, † qñ quis habet titulum & possessionem, si eius consanguineus vel amicus faciat aliquos actus possessorios, videtur hoc facere iure familiaritatis, & sic ex titulo præcedenti adiuncti sui. l. qui iure. vbi Bar. et alij. ff. de acqui. pos. Et quod not. Pau. de Cast. in cõsil. clxxix. in causa quam magnificus. in j. vol. vbi frater minor ponẽs officiales in castro, præsumitur posuisse iure familiaritatis fratris maioris, ad quem iurisdictio castri spectabat. Et propterea dicit Sozin.
7 cons. cxxx. in j. vol. † ꝙ sicut vxor viuente marito præsumitur collegisse fructus rerum mariti iure familiaritatis. l. ob maritorum. vbi not. C. ne vxor ꝓ marit. ita et in dubio debet præsumi post mortem mariti, ne videatur sibi mutasse titulum possessionis. d. §. illud. Et ista procedunt etiam si titulus nõ esset verus, sed putatiuus, secundum Sozin. consil. xiij. in iiij. col. in iiij. vol. Et est ratio, quia titulus licet erroneus, declarat intentionem possidentium. arg. l.
b fin. ff. de rebus eorum.[b]

ADDITIO.

a ¶ Vẽdica. Vide egregie de materia huius p̃sumptionis Sozi. consi. xv. insignis doctor. col. fin. lib. 4. Ioannes Nicolaus Arelatanus.

b Eorum, Adde l. in testamento, ff. de fideicommissa. liber. & Bart. in l. fideicommissa. §. quoties. de leg. iij. Deci. consilio ccccvij. visis & diligenter. in fi. Ioan. Nico. Arelata.

Præsumptio. XXIIII.

1 ☞ *Actus sequens præsumitur factus in executionem præcedentis tractatus.* Limitatur *nu.* 5. 9. 10. 11. 12. 13.

Procurator constitutus ad aliquid faciendum si illud faciat, licet non exprimat se procuratorio nomine illud facere, præsumitur tamẽ. Intellige vt nu. 5. 9. 10. 11. 12. 13.

2 *Emptio præsumitur communi nomine facta, si fuerat actum inter* Titium *&* Mæuium, ꝙ Titius *emeret fundum nomine communi, licet* Titius *simpliciter emerit.*

3 *Tutor præsumitur in re spectãte ad pupillum facere actum tutorio nomine.*

4 *Mandati præcedentis occasione præsumitur quis occisus ab interfectore quando fuerat mãdatum interfectori vt talem occideret.*

5 *Contrahens cum procuratore alicuius, quem ignorabat habere mandatum, & esse procuratorem, potest contra ipsum procuratorem, qui simpliciter contraxit, agere tanquam sibi nomine*

mine proprio obligatum. Fallit si sciret mandatum.

6 *Hæredem si quis asserat in instrumento, præsumitur cum eo contractum tanquam cum hærede.*

7 *Patremfamilias si quis litigando se asseruerit, censetur tanquam cum patrefami. litigatũ, ita vt postea contrarium asserere non possit.*

8 *Si quis vendat domum Titii, intelligitur vendere tanquam procurator.*

9 *Procurator habens generale mandatum, præsumitur simpliciter contrahendo, potius proprio quam procuratorio nomine contrahere.*

Actus quando potest fieri nomine proprio et alieno, præsumitur factus nomine proprio ibi.

10 *Procurator si longo interuallo post mandatum simpliciter contraxerit, an censeatur proprio, an vero procuratorio nomine contrahere.*

1 VIGESIMO quarto. † Præsumitur actus sequens factus in executionẽ tractatus præcedẽtis. l. iij. §. verum quęri poterit. ff. de manumi. l. qui in aliena. §. si is qui putabat. ff. de acqui. hære. & no. ibi per Docto. Et propterea si quis sit constitutus procurator ad certum aliquid faciendũ, si illud faciat, licet nõ exprimat se facere procuratorio nomine, tamen præsumitur l. pignori. §. fin. ff. de vsucap. Imo. Com. Alexã. & Ias. in l. post dotẽ. in lectura Dyni. ff. so. mat. & in l. j. §. nuntiatio. ff. de noui ope. nunc. Et facit quod not. Bald. in l si patruus, in ij. col. C. commu. vtriusque iud.
2 † vbi si erat dictum inter Titium & Seium, ꝙ Titius emeret fundum nomine communi, si eum emat simpliciter, præsumitur emptio cõmuni nomine facta. Ad idem quod not. Bart. in l. triticum. ff. de verbo. obli. vbi stipulatio de restituẽdo decem, præsumitur facta propter
a mutuum præcedens.[a] Et per Alex. consi. xxv. in vlt. col. in ij. vol. vbi fideiussor præsumit̃ fideiussisse in causa de qua tractatum est in actu præcedenti, & præsumitur de ea præcise actum, quando incontinenti cõtractus est inde sequutus, vt ibi per eum, & in cons. cxcvij. in
3 j. col. in ij. vol. Facit, † quia idem etiam videmus in tutore, qui in re spectãte ad pupillum, pręsumitur tutorio nomine agere, etiã ꝙ nõ expresserit. l. post
b mortẽ. §. j. quãdo ex facto tut.[b]
4 Amplia † istam præsumptionem procedere etiam in delictis: vnde si quis mandauerit Seium interfici, præsumitur interfector id fecisse occasione præcedentis mandati, vt dicit Inno. in c. ad audientiam. de homici. sequitur Bar. in l. non solũ. §. si mãdato. ff. de iniurijs.[c]
5 † Limitatur istud primo, vt procedat quo ad mandantem & mandatarium, non autem quo ad tertium: quia cum

ipse

ipse procurator simpliciter cõtraxerit, poterit tertius contra illum agere, tanquam sibi obligatum nomine proprio. arg. l. sed Iulianus §. j. ff. ad Maced. & ita tenet Bart. in d. l. is qui putabat. Com. Alex. & Ias. in d. l. post dotem. & in d.
d §. nuntiatio. [d] Et ista limitatio est vera & æqua, ex quo iste tertius est in præsumpta ignorantia mandati præcedentis, merito non debet compelli agere contra dominum, cũ quo
e forte non fuisset contracturus. [e] Sed si sciret mandatum, tunc videtur secus, ex quo nemo p̃sumitur ignorare leges. l. leges. C. de legibus. Et facit d. l. post mortẽ. vers. nisi forte creditor. Et non posset allegare hanc ignorantiam, quando in contractu fuisset apposita certa qualitas, ꝙ procurator, vel tutor, vel similis: quia per tale nomen officij ostenditur, quod contractus sit cum ea qualitate celebratus. l. fin. ff. de instit. Ang. de Aret. in tract. malefi in ver. necnon ad quærelam. vers. tertio non admittitur. Facit quod no. Ang. in l. si proponas. §. j. per illum tex. ff. de in-
6 offi. test. vbi † si quis in instrumento asserit se hæredem, præsumitur cum eo contractũ tanquam cum hærede. pro quo vide Bar. in l. gerit. in iij. col. ff. de acq. hær. Ad idem quod dicit Imo. in l. sed & si. ff. de acq.
7 hær. † de eo qui litigauerat, & asseuerat se patremfam. vt censeatur tanquã cum tali litigatum, vt deinde non possit asserere contrarium. arg. eorum quæ habentur in l. Põponius. §. rati. ff. de procur. Et facit tex. in l. si pater. §. qui duos. ff. de adopt. vbi Bal. notat, ꝙ considerada est qualitas deducta in contractu, & quo nomine fiat, vt secundum eum contractus teneat. per l. in familiæ. C. famil. ercisc. et l. si ab vno. C. de
8 nego. gest. & ibi Bar. † vbi si quis vendat domum Titij, intelligitur vendere tanquã procurator Titij. de quo etiã per
f Alex. in d. §. nuntiatio. [f] Et ad de quod not. Deci. consilio cclxxxiij. in antep. col. vbi in contractu afferens se ciuem talis loci, videtur cõtrahere tãquam ciuis. facit quod no. Bal. in l. fi. C. si a non compet. iud.
9 Limitatur secundo, † quando mandatũ præcedens fuisset valde generale: quia tunc licet talis contractus potuerit cõpræhendi in eo mandato, tamẽ ex quo potest etiam esse, ꝙ de eo non fuit actum, ex quo procurator simpliciter contraxit, præsumitur potius fecisse nomine proprio. l. iij. §. sed quod de tutore. vers. sed & si quidẽ. ff. iud. sol. quem ita intelligunt Alex. & Ias. in d. l. post dotem. Et mihi placet hæc limitatio, per illud quod notabiliter voluit Bar. in d. l. gerit. in vj. col. vbi quando idem actus potest fieri et nomine proprio & alieno, semper præsumimus ꝙ fiat nomine proprio. arg. l. & magis. ff. de solut. g Et quia in
g actu persona extrinsecus non intelligitur. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verb. obligat. sequitur Bal. in l. potuit. in x. q. C. de iur. delib. [h] Li-
h
10 mitatur tertio, † quando magnum interuallum interuenisset inter mandatum, & contra-

ctum

ctum celebratum, secundū Ludo. Rom. in d.§.si is qui putabat. arg. gl. in.§.ope. Instit. de oblig. quæ ex delict. Ad quam glo. respondet & bene Alexā. in d.§.nuntiatio. Melius facit doctrina Bart. in l. qui mihi donatum. ff. de donat. vbi dicit, ꝙ si cōtractus fuit celebratus ꝓcuratorio nomine domini, & traditio fuit facta procuratori simpliciter incontinenti post contractum, censetur repetita qualitas procuratorio nomine, aliter non. l. multum. in fi. C. si quis alteri vel sibi. Sed respon de, ꝙ doctrina Bar. non est vera, quia imo siue incontinenti, siue post longum tēpus fiat traditio, venit in consequentiam contractus, & censetur repetita qualitas, de qua in contractu. l. quædam mulier. ff. de rei vend. Et ita tenent Io. de Imo. Com. Roma. ibi, & Rom. in d. l. post dotem. & bene. Non obstat d. l. multum. quia ibi præcedens cōtractus non tenebat: merito ergo traditio facta nō refertur ad illum contractum: nec ibi distinguitur, an inconti nenti an ex interuallo fiat. Est verū ꝙ Alex. in d. consi. xxv. videtur sequi istam limitationem: sed potest responderi, ꝙ loquitur in casu fortiori: quia si contractus præsumitur fieri in executionem tractatus ex interuallo præcedentis, multo

i magis si incontinenti. [i] † Li-

11 mitatur quarto, vt supradicta procedant, quādo sumus in re, quæ potest ad dominum & ad procuratorem pertinere: secus si ad procuratorem tantū: quia non attenditur tunc an sit facta mentio mandati vel non, sed quæritur illi cui potest acquiri. l. proinde. §. si. cum l. seq. ff. de stipul. ser. & ita loquitur gl. in d. l. post mortem. §. j. de quo per Ias. in d. l. post dotem. & in d. §. nuntiatio. post Barto. ibi.

12 Limitatur quinto, † quando si procurator censeretur contraxisse tanquam procurator, resultaret aliquod delictum. veluti si lex prohibeat forensem acquirere aliqua immobilia in territorio. Nam licet forensis mandauerit Titio, non tamen si simpliciter Titius emit, videtur fecisse nomine forensis. Istud probatur ex notatis per Bal. in l. felicissima. C. de his qui a non dom. & Aret. in d. §. si is qui putabat. vbi ideo censetur procurator contrahens simpliciter, contrahere nomine domini: quia alias delinqueret, & teneretur crimine stellionatus. l. Titio. vbi not. ff. ad municip. Quæ ratio totum con trarium inducit in isto casu.

13 Sexto limitatur, † quando procurator non acceptauisset mandatum, vel repudiauisset, vt per Bal. in l. qui literas. C. mand. & Alex. in d. §. nūtiatio. Et si faceret actum, qui nō posset pertinere nisi ad dominum, ex ipso facto videretur acceptauisse, ex quo tale negotium ad eum alias non pertinuisset. Istud probatur in d. l. qui seruum. §. idem in eo. ff. de interrog. actio.

ADDITIO.

a ℭ Præcedens. Hæc duo nouissima dicta refert Hippo. Marsil. in l. statu liber. num. 8. ff. de q̄ō. vbi multa congerit de ma-

teria huius præsumptionis. Ioan. Nic. Arelata.

b ℭ Tuto. Et per Corn. cõſi. xxvij. in hac conſultatione. lib. 2. Ioan. Nico. Arelata.

c ℭ Iniurijs. Etiam ſi poſt longũ interuallum mandatarius Seium interfecerit, niſi expreſſe vel tacite reuocatum fuerit mã datum, ſecundum prædictos. Adde Fran. Cur. in l. pacta nouiſsima. C. de pact. col. iij. & Ioan. de Imo. in Clem. j. col. ij. de pœnis. cum cõcord. traditis per Hippol. Marſi. in repet. l. vnic. C. de rap. virg. nu. 246. & infra dicã in ſi. iij. limit. Arel.

d ℭ Nuntiatio. Fa. quod conſuluit Soz. cõſ. lxix. in cauſa. col. pen. lib. iij. Arelata.

e ℭ Contracturus. Et vide Cor. conſil. vj. videtur in præſenti. col. ij. verſicu. & in dubio &c. lib. 2. Arelata.

f ℭ Nuntiatio. Idem no. Bart. in l. ſi fundum per fideicõmiſſum. ff. de leg. j. vbi Imol. commendat. Et Feli. in c. cum M. Ferra. col. j. de conſti. vbi alleg. cõ cord. ꝙ ſi procurator dicat, ego Titius nuntio tibi ne ædifices in fundo Sempronij, vel vendo tibi talem rem Sempronij, ſemper cenſetur nuntiare nomine procuratorio, non autem proprio: ex quo enim ex verbis apparet ſuper re Sempronij actum geri, & non ſuper re Titij procuratoris, non poteſt is cum quo actus geritur, ignorantiam mandati prætendere ſeu allegare. Arelata.

g ℭ Solut. Et per Corn. conſil. cccx. principaliter. lib. iij. & Soz. conſi. cxiij. in cauſa Vbertini. lib. 4. Arelata.

h ℭ Delibe. Sublimita & declara iſtam limitationem ſecundum Lud. Rom. in d. l. poſt dotem. col. vj. vt non procedat, ſi procurator habens generale mandatum contraheret ſuper re domini, vel ſuper re cõmuni, vel ſub cõmemoratione officij: tunc enim videtur propter iſtas qualitates, nomine procuratorio domini contraxiſſe, quantuncunque gñaliter fuerit procurator conſtitutus. & iſtud comprobat Rom. vt per eum, ibi videto. Io. Nic. Arela.

i ℭ Incontinenti. Et contra iſtã limit. Rom. facit de directo qđ voluit Inno. in d. c. ad audientiã. de homi. & ſequit̃ Bart. in d. l. non ſolũ. §. ſi mandato. col. iij. Rom. & Iaſ. in d. l. poſt dotẽ Alex. & Iaſ. in d. §. nuntiatio. videlicet ꝙ ſi ego mãdaui tibi ꝙ tu occideres Caium, & etiã poſt longum interuallum occideris, certe præſumitur ꝙ occideris occaſione præcedẽtis mã dati. Et ſic vides ꝙ limitatio Rom. nõ videtur vera, & communis videtur contra eum, vt per Docto. in d. l. poſt dotẽ. & in d. §. nuntiatio. & in d. §. ſi is qui putabat. Io. Nic. Arela.

Præſumptio. XXV.

1 *Præſumitur qđ olim fuit, hodie eſſe.*

Amiſſio quomodo probetur remiſſiue ibid.

2 *Quando neceſſitas naturæ repugnat quod olim fuit, nõ præſumitur hodie eſſe.*

3 *Idẽ ſi neriſimilitudo naturalit.*

4 *Idem in qualitate agendi.*

5 *Idem in loco particulari.*

Vica.

1 VIGESIMOQVINTO. † Præsumitur generaliter quod olim fuit, idem & hodie esse. Vnde præsumitur rem quæ olim extitit, etiam hodie extare, nisi probetur amissa. l. testamentũ. in fi. C. de testa. l. si quis ex argentarijs. §. fi. ff. de eden. & ibi Bar. & Doct. ponunt doctrinã quomodo probetur amissio: de quo etiam per Alexan. in l. domos. col. pen. ff. de leg. j. Fel. in
2 cap. fin. de probat. [a] Et dicta præsumptio procedit in omnibus decem prædicamentis discurrendo, vt late per Bald. in l. ex psona. C. de probat. Pet. de Anch. in regula, semel malus. in sexto. Fel. in c. scribam.
b infra eod. [b] Fallit, † vbi ne-
2 cessitas naturæ repugnaret: veluti in ætate. non enim qui olim fuit infans, præsumitur etiam hodie esse infans. l. cum te. vbi not. C. de probat. & supra dixi. Idẽ si necessitas hoc
3 non suaderet, sed † verisimilitudo naturalis: non enim sequitur, iste in pueritia nesciuit literas, ergo etiam adultus nescit. l. Stichus. ff. de leg. iij. not. in c. si eo tempore. de rescrip.
4 in vj. Idem † in qualitate agẽdi: non enim naturaliter potest quis semper & sine intermissione agere. l. seruitutes. in princ. ff. de seruit. l. foramen. ff. de seruit. vrb. præd. sicut nec pati. Vnde non sequitur, olim fuit percussus, ergo etiã hodie percutitur. l. maritus. ff. locati. Idẽ
5 in † loco particulari: quia non sequitur, fui in tali cõclaui, vel sedi in tali scamno, ergo etiam hodie sum vel sedeo, Idem in naui vel seruo fugitiuo. ista. n. naturaliter sunt variabilia. l. Cæsar. ff. de publica. l. quis sit fugitiuus. ff. de ædil. edicto. Et hæc sunt breuiter, quæ sentit Bal. in d. l. ex persona.

ADDITIO.

a ℂ Probat. Quod alleganti rem non extare, incumbat onus pbandi amissionem, vide Bald. Ange. & late Alex. in l. publicati. vbi etiam Corn. C de testa. Fely. in ca. sicut, per totum. maxime col. vj. versicu. quinta declaratio. & vers. seq. de re iudi. Soz. egregie consil. xxiiij. incip. omnipotens Deus adsit. lib. r. in quibus locis etiam traditur qualiter probetur amissio. Ioan. Nic. Arelata.

b ℂ Infra eod. Et per Nico. Pręsidem in cent. locorum leg. in loco de tempore ad tempus. Arelata.

Præsumptio XXVI.

1 ☞ *Præsumitur de præsenti ad præteritum.*
2 *De præsenti ad præteritum nõ præsumit. Fall* 4. 5. 7. 8. 9. 10
3 *Vsurarius vel hæreticus hodie, non præsumitur olim fuiße vsurarius.*
5 *Pauper hodie, præsumitur retro fuisse pauper & quare.*
6 *Possessus hodie vt seruus, psumitur retro possessus ut seruus.*
7 *Tempus præsens quando aliquid infert de necessitate in pręteritum, tunc de præsenti præsumitur in præteritum.*

Tempus

8 *Tempus præsens quando habe
*se ad præteritum sicut finis ad
initium, tunc de præsenti ad
præteritũ præsumitur per mo
dum declarationis.*

9 *Soluiße retro præsumitur, qui
tribus vltimis annis se soluisse
ostenderit.*

*L.quicũque.C.de apoch.publi.
lib.x.sensus.*

10 *Equus venditus, si intra tri-
duum mortuus sit, & ei repe-
riatur cor macilentum, & pu-
tredine corrosum. præsumitur
tempore venditionis infirmus.*

VIGESIMO-
1 sexto. † Præ-
sumitur de præ
senti ad præte
ritum. vt quod
est in præsenti,
credamus etiam fuisse tempore
præterito.l. ex persona. C. de
proba.l.j.§.si magistratus.ff.de
magistratib.conuen.l.si hi qui
adulterij. C. de adul. Sed ista
præsumptio indiget altiori de-
claratione. Et Oldr.de Laude
in d.§.si magistratus.dedit vnã
doctrinam in ista materia, quã
ibi sequũtur Ray. de Forliuio,
& Bald. & Anch.in regula, se
mel malus.de reg.iu. in sexto.
Aliam doctrinam dedit Cald.
in d.l. ex persona. & in d.l. si
hi qui. Aliam posuit Floria.in
l. non est necesse.ff.de proba.
Sed tu pro veriori declaratio-
2 ne fac conclusionem, ꝙ † regu-
la sit, vt de præsenti non præ-
sumamus in præteritum: vnde
si quis est de præsenti Doctor,
non præsumitur ꝙ olim esset.
c.si eo tempore. vbi not. infra
de rescrip. in sexto. & in Clē.
literas.eo.ti. Et istud maxime
3 procedit, † quando præsens
status est difformis a statu qui
necessario aliquo tempore ali-
ter fuit in præterito. Vnde si
quis hodie est vsurarius vel
hæreticus, non præsumitur etiã
olim ita fuisse, quia saltem in
pueritia aliter fuit. arg.l. iiij.
ff.de probat. & tenet Ias.in d.
a l.si prius. [a] Fallit primo, † qñ
4 aliter actus qui de præsenti est
licitus, redderetur illicitus, &
nullius effectus, secundũ Bald.
in d.l.ex persona. Vnde si quis
est in quasi possessione seruitu
tis alicuius, præsumitur ille ẽt
retro fuisse seruus, quia alias
possessio domini redderetur il
licita, & actus præsentis tem-
poris esset illusorius. ita proce
dit l. liberis.§. fina. ff. de lib.
cau.l. circa. ff.de proba. Sed
ego puto quod verior ratio sit,
quæ colligitur ex sequenti li-
mitatione: quamuis etiam non
videatur ibi agi de aliqua præ
sumptione de præterito, sed po
tius de præsenti tantum. Se-
5 cundo fallit, † quando vltra
actum de præsenti, concurre-
ret aliqua præsumptio quæ in-
ferret retro, secundum Salice.
in d.l. ex persona. per illum
tex. vbi qui est hodie pauper,
præsumitur etiam retro fuisse
pauper. Ratio est, quia quili-
bet præsumitur ditari.l. si de-
functus. C.ar.tut. de quo tamẽ
dic vt infra dicam. Vnde cum
iste non reperiatur diues, veri-
simile est ꝙ etiam præterito tẽ
pore non fuerit. sequitur Ale-
b xã.cõsi.xvj.in j.col.ĩ quinto.[b]

Et

6 Et propterea † qui hodie possidetur vt seruus præsumitur etiam retro possessus: ex quo non est verisimile, si esset liber, quod permisisset se unquam possideri pro seruo. Et sicut non præsumitur quis perdidisse diuitias, multo minus debet præsumi perdere libertatem. l. libertas. ff. de reg. iur. Et secundum istam limitationem intelligitur d. l. si hi qui. Aduerte tamẽ, quia ista intelligentia non conuenit dictis ll. quicquid dixerit Salic. & Alex. quia non videtur in eis ꝙ aliquid ex præsenti præsumatur in præteritum, sed potius nihil præsumatur, & relinquitur onus probandi ei qui dicit, secundum regulam l. verius. ff. de probatio. & ita intelligo d. §. si magistratus. Nam cum lex velit, quod magistratus dent tutores idoneos facultatibus pupillorum, merito non præsumitur illa qualitas nisi probetur. l. non solum. §. sed vt probari. vbi Bart. & Doc. ff. de oper. no. nunc. glos. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cogan. Et si dicas, quod non debuisset probari, ex quo quilibet præsumitur idoneus. c. fin. infra eo. respondeo ꝙ hoc non procedit quo ad facultates, vt infra videbimus. Et dato, ꝙ hoc esset verum, tamen ex quo hodie non est idoneus, cessat prædicta præsumptio: & sic præsumptio resultans ex tempore præsenti, tollit præsumptionem temporis præteriti, & relinquit rem in terminis iuris communis, vt qui dicit, probet, non autem facit simpliciter, ꝙ præsumatur de tempore præterito idẽ quod in præsenti. Et eodem modo ꝓcedit tex. in d. l. si hi qui adulterij. vbi status temporis præsentis tollit præsumptionem tẽporis præteriti, quæ erat orta ex allegata consanguinitate: vnde illa cessante, subintrat dispositio iuris communis, per quam accusatio de adulterio concurrebat. Et ita procedit etiam d. l. ex persona. vbi paupertas de præsenti nihil facit præsumi retro: sed cum fundamentum intentionis rei conuenti esset, ꝙ collega aui tempore depositi officij esset soluendo, debet istud ꝓbare. Et iste mihi videtur verus intellectus ad illa iura.

7 Fallit tertio, † quando tempus præsens aliquid infert de necessitate in præteritũ: veluti si mulier hodie peperit, præsumitur intra tempus vndecim mensium concubuisse. §. fi. in authen. de restit. & ea quæ par. Ol. & Bald. in d. §. si magistratus. Idem si hodie fructus industriales sint percepti, præsumitur ꝙ industria fuerit adhibita temporibus debitis, secundum Flor. in d. l. non est necesse.

8 Fallit quarto, † quando præsens tempus habet se ad præteritum, sicut finis ad initiũ. nã tunc per modum declarationis de præsenti præsumitur in præteritum. l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Macedonia. vbi si filius conuertit in rem patris pecuniam sibi mutuatam, præsumitur a principio hoc animo mutuum contraxisse. Ad idem fa. l. litibus. C. de agri. & cen. lib. xj. vbi si colonus respondet mihi de fructibus, præsumitur coluisse retro illos fructus nomine meo. Facit etiam l. si

filios

c filios. C. de peti. hæredita.[c] Fallit quinto in casu l. quicunque. C. de apochis publi. li. x.
9 † vbi per solutionem triũ vltimorum annorum, præsumit lex semper retro fuisse satisfactum: sed ibi non est simplex præsumptio de tempore præsenti, sed de præstatione triennali, de qua etiam in l. j. vbi Docto.
d C. de fideicommis.[d] Sexto declara,
10 † vt licet non inducat præsumptionem sufficientẽ ad transferendum onus probandi, inducit tamen aliqualem suspicionẽ. l. ciuile. C. de furtis. quæ ex qualitate negotij poterit et esse valde probabilis, d. §. fi. in authen. de testi. & ea quæ par. vbi vidua adulterans, præsumitur etiam retro viuente marito adulterata. de quo supra dixi. Et secundum supradicta puto debere intelligi ꝙ not. Ioan. And. in addit. Specu. in tit. de empt. & vend. §. nunc dicendũ restat. versi. j. quem refert & sequitur Ang. in l. sciendum. in
11 fi. ff. de verb. obl. vbi dicit, † ꝙ si equus est venditus, & intra triduum mortuus, & ei reperiatur cor macilentum & putredine corrosum, præsumitur tẽpore venditionis infirmus: & sic locus erit ædilitio edicto. Nam si de modico tempore, puta triũ dierum, ante fuit emptus, præsumptio talis erit sufficiens, vt per Ias. in l. lecta. in xij. colũ. ff. si certum peta. cum concord. Si vero erant iam plures dies, tunc esset simplex præsumptio: & hoc, nisi medici aliter dicerent, quibus standum est tanquam peritis in arte. l. semel.
e C. de re mi. lib. xij.[e]

ADDITIO.

a ¶ Si prius. Ista egregie tradit Steph. Bertran. cõsi. vij. ex themate. co. ij. lib. j. in nouissimis. Ioan. Nico. Arela.

b ¶ Quinto. Et Step. Bertrandi d. consi. vij. col. ij. lib. j. in nouissimis. Arela.

c ¶ Hæredita. Quod ex actu de præsenti declaretur qualis fuerit animus præcedẽs, vltra hic allegata adde text. in §. pauonum. Instit. de rerum diuisi. & Lud. Rom. cõsi. ccxcj. cum isti fratres. Ancha. consil. cclj. ex his. Dec. in l. quãdiu. in ij lect. col. fin. C. qui admitti. & cõsi. cccxxxvj. in casu proposito. & consi. ccccxc. visis & circũspectis. colum. penul. & consil. ccccl xxvj. conclusionẽ. col. ij. in quibus locis allegat cõcordan. Ioan. Nic. Arela.

d ¶ Fideicommiss. Vide Lucam de Pen. conciuem meum in d. l. quicunque. vbi ponit clxxx. præsumptiones seu casus, in quibus lex aliquid præsumit. Arelatan.

e ¶ Lib. xij. Et Bart. & Do. in procem. Digest. & in l. j. de ventre inspicien. cum similibus. Arelata.

Præsumptio. XXVII.

1 *Diues olim, hodie præsumitur diues. Intellige vt nume. seq.*

2 *Vbi agitur de probanda continuatione alicuius vniuersi, qui habuit in præteritum, non præsumitur hodie habere.*

3 *Pauper olim, an præsumatur* hodie

hodie pauper, & quid in futurũ præsumatur de eo qui pauper est.

4 *Alleganti diuitias aut paupertatem de præsenti si nihil allegatur de præterito, incumbit onus probandi.*

5 *Paupertas & diuitie qualiter probentur, remissiue.*

VIGESIMOSEPTIMO † Olim diues, præsumitur ēt hodie diues: quia non præsumitur amisisse dominum rerũ suarũ. l. siue possidetis. C. de proba. Et ita tenēt Host. Io. And. But. & Imol. in c. j. in fin. supra, de scruti. Archid. & Gemi. in c. fi. vj. quæstio. v. Alber. de Ros. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. Et sic, licet quilibet a principio nascatur nudus & pauper, si tamen fuit semel diues, præsumitur in futurum diues, secundum Docto. in dictis locis. Quod facit pro opinione quam supra tenui in prin. istius regulæ. [a] † Intellige istam præsumptionem procedere, vbi simpliciter dubitatur, an quis sit diues: sed si agamus de vniuerso, puta an qui olim habuit tales facultates valentes vsque ad mille aureos, præsumatur easdem hodie habere, tunc dicendum est, ꝙ nõ: quia vbi agitur de probãda cõtinuatione alicuius vniuersi, qui habuit in præteritum, non præsumitur hodie habere. l. in confirmando. vbi Bartol. not. ff. de confir. tuto. & consuluit Alexand. ita declarans Bart. in consi. cij. in quinta colum. in ij. volumi. Et potest esse ratio, quia cum agatur de vniuersitate, ea ex natura sui recipit diminutionem & augmentum, arg. l. hæreditas. ff. de peti. hære. vnde ex quo potuerunt diminui ex natura vniuersitatis, cessat ista præsumptio. Sed tu aduerte, quia videtur quod ista declaratio in effectu tollat regulam: quia cum diuitiæ consistant ex bonis, & sic ex aliquo vniuersali, sequitur quod olim diues, non præsumatur hodie diues, nisi dicas esse differentiam in modo agendi: quia aut aliquis olim diues allegat se habere eadem bona quæ olim, & procedit regula: aut non allegat se habere eadem bona, quia forte alienauit, sed dicit se habere pretium vel alia loco eorum, & procedit opinio Bartol. & Alexan.

3 † Sed nunquid olim pauper, præsumatur hodie pauper? Et videtur quod non, quia quilibet præsumitur ditari. l. si defunctus. C. arbit. tuto. l. cura. §. deficientium. ff. de mu. & hono. Bart. in l. ex diuerso. §. fina. post antiquos. ff. solu. matrimo. Salice. in d. l. ex persona. & in d. l. non est necesse. de proba. Contrarium tenuerũt Raph. Com. & Moder. in l. ij. ff. de excep. quia ista accidētia extrinseca non præsumuntur. Et idem tenet Sali. in l. quod nomine. ff. de condi. indeb. vbi respondet ad d. l. si defunctus & ad d. §. deficientium. ꝙ illa iura non probant, & bene: & refert ēt Alex. in d. l. ex diuerso. §. fi. Et facit, quia diuitię acquiruntur

quiruntur & amittũtur ex impetu fortunæ, l. si is qui §.j. ff. de acqui.rer.do.l. plane. ff. vt in pos.leg.&c. Facit tex. in c. super eo.supra, de renun. Vnde in istis fortuitis videretur quod lex nihil deberet præsumere, propter nimiam incertitudinẽ. Possunt prædicta concordari, vt dicamus, ꝙ olim pauper, præsumitur etiã hodie pauper, per supradictam principalem regulam, prout firmant Archid. in d.c.fi.& Alber.de Ros. in d §. qui pro rei qualitate. Sed in futurũ præsumitur debere ditari: quia vbi dubitamus quid futurum sit, debemus semper sperare in melius.l. inter stipulantẽ. §.sacram.ff.de verb.oblig. & ita intelligo Bar.in d.§.fin.Est verum ꝙ ista præsumptio de futuro non æquipollet probationi, & non liberat ab onere probandi, vbi casus euenit. d.§.deficiẽtium.prout in simili supra dixi, declarando regulam, semel malus.in versi.septimo.in iiij. limit. Et ita procedit alia opin.Raph. Comẽ.

4 †Et supradicta habent locum, quãdo agitur de tẽpore præterito ad præsens: sed vbi nihil allegatur de præterito, & simpliciter agitur de præsenti, nõ præsumitur aliquis nec diues nec pauper, sed ei qui dicit, incumbit onus probandi, vt est glo.communiter approbata in d.§. qui pro rei qualitate. Vnde qui se excusat tanquam pauperem, debet probare.d.§. deficientium. §.item propter. Institu.de excus.tut. Et qui alium reijcit tanquam pauperem, eodem modo probat.l. si creditores.§. fin.ff. de priuil. credi. Idem in patrono sub prætextu paupertatis alimenta petente a liberto suo.l. fina.ff.de li.agno. Et ecõuerso qui tenetur eligere diuitem, debet illam qualitatẽ probare.l.j.§.si magistratus.ff. de magist.conuen.d.l. non est necesse.& ibi Raph. Fulg. Idem in eo qui dicit collegam fuisse tempore finiti officij diuitem. d.l.ex persona.C.de proba. cũ simi.

5 †Quo modo autem probentur diuitiæ vel paupertas, dic vt in dicto §. qui pro rei qualitate. per Alexand. & Iason & in l.si constante.in prin. ff.solut.matrimo.[b]

ADDITIO.

a ℭ Regulæ. Quod quilibet nascatur nudus & pauper, habes moralem & elegantem tex .in cap.sicut hi.xlvij.distin. Lucas de Pen.conciuis noster in l. ij. col.vj.C.quan.& quib. quarta pars deb. Et Aret.consi. lxvj. viso puncto.col.vj.vbi egregie dicit, ꝙ cum qualitas diuitiarum sit regulariter repugnans naturæ (quia nemo nascitur diues) nõ potest argui de præsenti ad præteritum, & non valet arg.nũc est diues, ergo & olim erat.not.bene. Io.Nic. Arela.

b ℭ Matrimo. Quod allegantĩ paupertatẽ vel diuitias ad fundamentum intentionis, incumbat onus probandi, & qualiter probentur diuitiæ vel paupertas, vide Alexã.cõsi. xxxvij. consultus.lib.vij.& consi. xcj. repetitus.eod.lib.Calca.consi. viij.in causa pendente.col.vij. & seq. Roma.consi.ccxlv. ad primum.in vlt.dubio.Sozi.cõsi.xxx.in causa dominæ Agnetis.

tis.per totū consi.lib.iiij. & cō si.xxiiij.omnipotēs Deus. col. antepen.lib.j. Bolog. in consi. lix: visis igitur. col.pen.Purpuratum & alios Moder. in l.j. fol.6.nu.92.& 93.ff.si cert.pe. Ang.in.§.hinc nobis.in authē. de hæred.& falci. collat.j. Petrum de Moncada in addit. ad tracta.de testib. Crotum fol.3. sub nu.24. Io.Nic. Arelatan.

Præsumptio. XXVIII.

1 Corrigere se incontinenti nemo præsumitur.

2 *Actus a partibus factus in cōtrarium quam conuentum esset, præsumitur potius errore factus, quam quod voluerint se partes corrigere.*

3 *Statutum mediolanense, quod maritus non existentibus liberis communibus, præmortua vxore, lucretur dotem, saluo iure liberorum prioris matrimonii: non intelligitur, vt liberi prioris tori succedant in tota dote, sed secundum l. hac edictali. de secund. nuptiis.*

4 *Dictio, saluo, stat modificatiue non correctiue.*

5 *Alienanti rem meam si consen sero, saluo iure meo, hæc protestatio intelligitur respectu pretii, non ipsius rei.*

6 *Statuta ita interpretanda sunt, ne videantur incontinenti se corrigere, quod procedit, etiam si caueatur, quod verba statuti intelligātur ad literam prout iacent. item procedit, etiam si aliqua verba impropriarent.*

7 *Statutum loquens in principio alternatiue, si deinde loquatur copulatiue, ne videatur se incōtinenti corrigere, copulatiua resoluitur in disiunctiuam.*

8 *Extensio non est licita in correctoriis ex identitate rationis.*

Iura intelligi debent vt concordent, non vt se corrigant. ibid.

9 *Pœnas varias alicui delicto si iura imponant, non censentur se inuicem corrigere, sed dare optionem iudici.*

10 *Testes inquantum fieri potest, debent ad concordiam reduci.*

11 *Testator si dixerit, lego Titio talem fundum, & in eo illum instituto: non videtur se testator correxisse, sed erit electio legatarii, an velit titulo legati habere, an vero titulo institutionis.*

12 *Quis effectus resultet, quod potius institutionis quàm legati titulo accipiat.*

1 VIGESIMO octauo. †Nemo præsumitur incontinenti seipsum corrigere.l. non ad ea legata duntaxat. vbi gloss. & Doct.ff.de cond.& demō. Bar. in l.j.§.& parui.col.ij. ff. quod vi aut clam.But.& Imol. in c. ex parte tua.& infra.secundo.

 supra,

supra, de offi. & pot. iud. deleg. Alex. cõs. xxviij. col. fi. in iiij. volu. Roma. consi. xciiij. visis his quæ narrantur. in ij. colũ. Alexan. in l. si mihi. §. fi. ff. de
2 leg. j. Pro hoc facit, † quia si partes cõueniũt facere vnum, & contrarium fecerint, præsumuntur potius fecisse per errorem, quam ꝙ voluerint se corrigere l. quoties. §. tantundem.
a ff. de hære. institu. [a] Et firmat Sozi. consi. xxvij. in iiij. volu. vbi subdit, ꝙ quando primum instrumentum est planum, declaratur secundum eo modo ne corrigat præcedens, per supradictam rationem, & quod notant Angel & Imo. in l. si quis cum aliter. ff. de verb. obli. facit etiam quod not. Com. consi.
3 xxxiiij. pater vxori. † Vnde per istam rationem alias consului cum Decio, ꝙ statutũ Mediolani, quo dicitur, ꝙ maritus non existentibus liberis communibus, præmortua vxore lucretur dotem, saluo iure liberorum prioris matrimonij: nõ intelligitur generaliter, vt filij prioris matrimonij succedant in tota dote, secundum senatuscons. Orfi. de quo in l. j. C. ad Orfic. sed refertur solum ad l. hac edictali. C. de secund. nupt. quia alias statutum incontinenti se corrigeret, per supra-
4 dicta: & † quia illa dictio, saluo, stat modificatiue, non correctiue, vt est glos. in l. item Labeo. ff. fami. ercis. cum concor. & in terminis consuluit Bald. consi. cclxxiij. supposito statuto. in ij. vt latius habetur per Decium consi. cclxxxiij. in nouissimis. Adde quod notabiliter voluerunt Iac. Put. & Ias. in l. si fundum per fideicõmis-
5 sum. ff. de legat. j. † vbi si consentiam tertio alienanti rem meam, cum protestatione, saluo iure meo: ista protestatio intelligitur, nisi respectu pretij, non autem ipsius rei. argu. l. mater. C. de rei vend. quia aliter ista reseruatio corrigeret in totum consensum prius præstitũ: & est de mente Dyni, Oldr. & Raph. Com. ibi. Ad idem facit quod not. Alexand. consi. cxxxv. in vlt. col. versi. præterea ista. in j. volu. vbi conclu-
6 dit, † ꝙ in statutis per talem reseruationem semper debet fieri interpretatio, ne præcedentia corrigantur. Et istud procedit, etiam vbi caueretur ꝙ verba in statutis intelligerẽtur ad literam prout iacet, secundum Ancha. consi. ccccxxiij. viso puncto. in ij. col. Item procedit, etiam si aliqua verba impropriarentur, secundum Lud. Ro. consi. ciiij. incip. pater reueren-
7 de. vbi † si statutum loquatur in princi. de cessantibus siue fugitiuis, & sic alternatiue, deinde loquatur copulatiue, illa copula resoluetur in disiunctiuã, ne censeantur statuentes incontinenti se corrcxisse. arg. notatorum per Cy. & Bald. in l. fin. C. per quas perso. nob. acqui. Et ad supradictam pręsumptionẽ facit generaliter, quia quęlibet correctio est euitanda. l.
8 sancimus. C. de testa. Vnde † in correctorijs non est licita extensio ex identitate rationis. l. præcipimus. vbi Bartol. C. de appell. authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccles. Et iura debent intelligi vt concordẽt, non vt se corrigant. c. cum expediret.

pediret.de elect. in vj. l. fi. C. de eden. Et fa. glo. notabilis in c. fraternitatis. xxxiiij. distin.
9 vbi † si iura imponũt varias pœnas alicui delicto non censentur se inuicem corrigere, sed potius dare electionem iudici: de quo per Fel. in c. inter
10 cæteras. supra, de rescrip. † Et idem procedit etiam testibus, qui debent, quantum possibile est, reduci ad concordiam. cap. cum tu. vbi not. supra, de testi. Dy. & Bald. in l. ij. ff. de cond.
b insti. cum concord. [b] Et generaliter idẽ est in quacunque materia, secundũ Alex. cõsi. cxlj. viso testamẽto. col. iij. in ij. vo.
11 lu. † Et hæc inferuntur ad quęstionem, quando testator dixit, lego Titio talẽ fundum, & in eo illum instituo. Nam quãuis institutio differat a legato, non tamen videtur testator seipsum correxisse, sed potius erit electio legatarij, an velit habere titulo legati, an titulo institutionis in re certa. d. l. nõ ad ea.
12 † Et effectus est magnus, qa isto secũdo casu nõ tenebit̃ accipere rẽ de manu hæredis, iuxta l. nõ dubiũ. cũ ibi not. C. de leg. sed poterit accipere propria autoritate, secundũ Bar. & Doct. in l. ex facto. ff. de hæred. insti. Iaso. post alios in l. quoties. C. eo. tit. Et in dubio præsumetur accepisse isto titu. tanq̃ pleniore. argu. l. si ita scriptum. ij. & quod ibi not. Bal. ff. de hęre. instit. quod not. Et fa. tex. in l. si quis seruo. ff. de manumiss. testa. et in l. recusare §. Titius. ff. ad Trebel. Bar. in l. si Titio. j. ff. de vsufru. leg. & in l. cẽturio. in iiij. q. princi. ff. de vulga. & pupilla.

ADDITIO.

a ℭ Institu. Et Alexand. egregie consi. clvj. viso instrumento. colum. ij. lib. vj. Ioan. Nicol. Arelatan.

b ℭ Et amplissime Alexan. post Imol. in l. inter stipulantem. §. si Stichum. de verbo. oblig. & Felyn. in cap. cum tu. de testib. Et Ioan. Crotus in tracta. de testi. nume. 127. cum sex vel septem columnis seq. in quibus locis abunde traditur quomodo & qua via testes contrarij ad concordiam reducantur, & an reducantur ad euitandã pœnam periurij vel falsi solũ, an vero etiam ad probandum. Io. Nico. Arelatan.

Præsumptio. XXIX.

1 *Teste post perhibitũ testimoniũ corrigẽte dictum suum, contra eum præsumitur, nisi se incontinenti corrigat. Limitatur nu.* 10.

2 *Testis quando dicatur incontinenti dictum suum corrigere.*

3 *Testis potest dictum suum corrigere, si allegat aliquam causam erroris seu correctionis. Intellige, si causa sit iusta, probabilis vel verisimilis.*

4 *Obliuio verisimilis est iusta causa quod testis potest dictum corrigere, secus si non sit verisimilis.*

5 *Testis potest declarare verba, & sub prætextu declarationis mutare dicta, modo talis declaratio consonet.*

6 *Testis si sit contrarius, ad stādum sit primo vel secundo dicto & nu. 8.*

7 *Quid autē si in diuersis iudiciis reperiatur deposuisse cōtraria.*

9 *Testes duo si deponant postea contrarium eius quod prius deposuerant, an sententia sit ferenda secundum primam depositionem.*

10 *Teste corrigente dictum suū metu tormentorum ante publicationem statur correctioni, & sic secundo dicto quod qualiter intelligatur, latissime disquiritur vsque ad finem.*

Assessorum in testibus interrogandis officium.

11 *Confessio facta in tormentis, quando quis de alio interrogatur, est validior, quam prima sine tormentis. Secus quando quis de se interrogatur.*

12 *Libera persona non debet de re alterius attestari cum tormētis, nisi sit vilis & infamis.*

13 *Testis qui non debet admitti sine tortura si admittatur, eius dicto non creditur.*

14 *Testis si reuocat dictū suum, diminuitur de fide sua, & nocet parti licet non citatæ.*

1 VIGESIMONONO † Præsumitur cōtra testem, qui postquam testimoniū perhibuit, mutat seu corrigit dictum suum, nisi incontinenti hoc faciat. c. præterea. supra. de testi. cog. redditur enim suspectus, tanquam subornatus a parte, vt ibi habetur, & in §. quia vero multi. vbi gl. in verb. nō etiam. in au
2 then. de testib. † Et dr̄ incontinēti, antequam cōpleat dictum suum, vel sit dimissus a iudice seu examinatore, secundū Bal. in l. lecta. & ibi Ias. in penul. char. ff. si cer. pet. Idem etiā si corrigat antequam publicatæ sint attestationes, quia adhuc dr̄ incontinenti, dummodo probetur eum non fuisse colloquutū cū partibus, & sic tollatur ista præsumptio subornationis: & si esset testis notæ fidei & magnę autoritatis, prope esset vt staretur iuramento suo, secundum Bal. in d. c. præterea. arg. c. vltra tertiā. supra de testib. facit l. non omnes. §. fin. ff. de
3 re milit. † Intellige tamē istud procedere, quando testis allegaret aliquam causam coloratam erroris seu correctionis, secundum Imol. & Fel. in d. c. præterea. & Bar. in l. eos. ff. de
a fal. [a] † Et esset iusta causa, si
4 allegarent obliuionem in tempore: quia illa est magis verisimilis. Si vero obliuio nō esset verisimilis, tunc secus, vt dicit Bal. in l. presbyteri. C. de epis. & cler. vbi subdit, ꝙ si quis dicat se nō recordari de eo, quod est valde verisimile ꝙ recordetur, debet puniri: & solent latrunculatores illud dictū practicare, vt subijciant talem tor
5 turæ. † Et putarem supradicta procedere, etiam si testis ipse mutet aliqua sub prætextu declarationis verborum, quando

quando talis declaratio non bene cōsonaret: quia nec tunc debet hoc permitti: sicut in simili dicimus de iudice. l. ab executore, in princ. vbi not. ff. de appel. & ita intelligo not. in c. cum clamor. supra, de testib. facit quod not. Card. in c. cū ad sedem. de restit. spol. Abb. in c. cum dilecti. de donat. And. Sicul. consi. iij. in penul. char. in
6 secundo. Sed dubitatur, † si testis sit contrarius, nunquid standum sit primo vel secundo dicto. Et si sit contrarius in eadē depositione, clarum est ꝙ non statur alicui dicto, imo reijcitur in totum tanquam falsus. c. licet causam. supra, de probat. l. eos. ff. de falsis. l. qui falsa. vbi Sal. & Ful. & Floria. ff. de testi. & est communis opinio, cum aliquibus declarationibus positis per Felyn. in c. cum in tua. in prima conclus. supra, de testib. Si vero est contrarius in alia depositione eiusdem causę, tunc Bar. in d. l. eos. videtur præsupponere, ꝙ sit idem: & etiam Fulgo. in d. l. qui falsa. dum dicit, ꝙ prima depositio quæ fuit perfecta in se, annullatur ex postfacto per reuocationem factam in alio examine: quia ex quo in hoc secundo apparet ꝙ est testis falsus et periurus, lex præsumit idem de prima examinatione. arg. l. si hi q C. de adul. Et idem videntur tenuisse But. & Imol. in d. c. cum
b in tua. [b] Sed Abb. in d. c. cum in tua. tenet cōtrarium, ꝙ imo stetur primo dicto. arg. d. c. præterea. vbi Inno. Ioā. And. Imo. & Mod. idem tenent, & est de mente Baldi. in l. iij. C. ad legē Iul. de adult. Et suadetur optima ratione, quia talis testis pręsumitur subornatus a parte, vt est gl. in d. c. præterea. ergo sequitur ꝙ primum dictum pręsumatur verius, alias esset in potestate testis annullare dictum suum, & tollere ius quæsitum parti. Nec ratio Fulg. per d. l. si in adulterij. quicquam valet: quia ille tex. non procedit simpliciter, ꝙ ex præsenti præsumatur retro: sed alia ratione, de qua latius supra vidimus. Eandem opin. etiam tenet Aret. in d. c. cum in tua. quādo pars, pro qua testis semel præsens deposuit, opposuisset ne repeteretur: secus si nihil opposuisset. allegat Bal. in authen. qui semel. C. de probat. Sed mihi placet generaliter opi. Abb. ꝙ stetur primo dicto. Et ad quasdam rationes Aretini ibi respondendum est, ꝙ ꝓcederent vbi lex non præsumeret subornationem, ex quo ista subornatio non debet prodesse subornatori, quia delictum suū nemini debet esse vtile. l. itaq; fullo. ff. de furt. l. Seruius. ff. quod vi aui clam. Et ex hoc a
7 fortiori infertur, † ꝙ si ista reuocatio sit facta in alio iudicio siue ciuili siue criminali, ꝙ stabitur primo dicto c. sicut. supra de testib. vbi Aretin. & alij attingunt, & est cōmunis opinio, vt per Fel. in d. c. cum in tua. ꝑ Tindarū in tract. de testib. variātibus. in secundo lib. Deciū
c cōsi. clxxv. & cōs. clxxxix. [c]
8 † Debilitatur tamen istud primum dictum, quia talis testis non dicetur maior omni exceptione. Et propterea dicit Cardin. in c. veniens. ij. in fin. supra, de testib. ꝙ ad dictum talis

testis non posset deferri iuramẽtum in supplementum probationis, sequitur Fely. post alios in d.c. præterea. & in d.c. cum in tua. & Alexã. consi. xix. in
9 pen. colum. in iiij. † Sed quid si essent duo testes, nunquid probaretur sufficienter ad ferendam sententiam ex priori dicto, licet prius reuocassent? Et videretur ꝙ non, quia ex numero oritur maior suspicio falsitatis contra primũ dictũ, arg. notatorum per Bartol. in l. j. §. idem Corn. ff. de quæstio. per Bald. consi. ccccxxvij. in v. & in c. ad nostrã. supra, de prob. Et hoc videtur voluisse Alex. consil. cxij. in pen. colum. in quarto, et de mente Are. in d.c. cũ in tua. Videretur contrariũ esse verius, quia in causis ciuilibus duo testes sufficiunt, licet non sint omni exceptione maiores, vt per Io. And. in c. quod pro causa: supra, de procura Pau. de Cast. in l. fi. C. de prob. And. Sicul. & alios in cap. at si clerici. in gl. iij. supra, de iud. Et istud videtur de mẽte Doct. qui loquuntur tantummodo de vno corrigẽte, non de duobus: & est ratio, quia probatio quæ fit per vnum testem & iuramẽtum, est probatio priuilegiata, merito de facili cessat. Secus quãdo sunt duo, quia talis probatio fundatur ex iure cõmuni. ar. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. milit. Nec obstat, ꝙ ex numero reuocãtium prius dicta, oritur maior suspicio: quia ex eodem numero ẽt efficactor est prima probatio, vbi lex voluit stari propter p̃sumptionem subornationis. d. c. sicut, & d. c. p̃terea. & c. per tuas supra, de proba. Fateret tamen qñ index haberet valde suspectum primum dictũ, ꝙ non deberet iudicare, nisi præstito iuramento in supplementũ probationis parti, ex quo plus quam semiplene probauit. c. fi. de iureiur. & no. in d. l. admonendi. de iureiur. Declarantur
10 supradicta, dum dixi, † ꝙ testis non potest corrigere dictũ suum, nisi incontinenti, alias statur primo dicto, vt non procedant quando testis metu tormẽtorum corrigeret dictũ suũ ante publicationem: nã tunc stateur tali correctioni, secundũ Bar. et Ang in l. si postulauerit §. sed & si negauerimus. ff. ad leg. Iul de adul. vbi subdunt, ꝙ boni assessores faciunt ꝙ non reperiatur nisi vnum dictũ, videlicet post tormenta. Facit pro ista opin. quod dicit idem Barto. in l. j. §. quæstioni. ff. de
11 quæstioni. † vbi dicit in teste variante, ꝙ quãdo quis de alio tantum interrogatur, validior est secũda cõfessio facta in tormentis, quam prima sine tormẽtis. §. j. in auth. de testib. no. in l. eum probatio. ff. de probat. licet secus sit, quando de se tantũ torqueur, vel de se & de alio. d. l. j. §. diuus. & §. quæstioni. & §. si quis vltro. Et sequitur Aret. consil. lxj. Sozin. consil. ccliij. in ij. col. Decius consil. clxxv. in x. col. versi. non obstat. Tindarus in dicto tract. in j. parte. c. iij. Dicunt tamen Mod. in d. §. quæstioni. ꝙ non vident aliquam rationem differentiæ istius doctrinæ. Adde ꝙ etiam illud dictum Bartol. ꝙ cauti assessores faciunt, ꝙ reperiatur in actis nisi vnum dictum,

ctum, non videtur verum: quia ex quo iſta variatio diminuit de fide teſtis, intereſt partis vt de ea conſtet in actis, iuxta not. per Bal. in l. iij. C. de teſti. & traditur in c. quoniã contra. ſupra, de proba. Sed tu aduerte, ꝙ doctrina Bart. eſt vera, ſi bene intelligatur: & propterea
12 ſciendum eſt, † ꝙ nunquam perſona libera debet atteſtari de re alterius in tormentis. l. ex libero. ff. de quæſtio. niſi ſit teſtis valde vilis & infamis. §. j. in authen. de teſtib. vel ſeruilis conditionis. l. ſeruis. ff. de teſtib. Idem in excommunicato, ſecundum Bal. in c. ij. de teſtib. cog. & in c. j. de ſumma trinit. & fide cathol. Tales ergo non admittuntur ad teſtimonium, niſi cum tortura: quia tunc eorum dictum ſuppletur per quæ-
13 ſtionem. Et propterea † ſi accidat ꝙ hi ſint admiſsi ſine tortura, nõ creditur eorum dicto, ſed ſtatur dicto in tormentis: imo ſolum illud dictum in actis debet poni. & ita intelligitur Bartol. in d. §. quæſtioni. & in d. §. ſed et ſi negauerit. vbi tex. præciſe loquitur in ſeruis. & etiam d. §. j. in authen. de teſti. qui loquitur in viliſsimis & in ignotis perſonis. quæ iura allegat Bart. & ſecundum ea debet intelligi, iuxta not. per eũ in l. non ſolum. §. liberationis verba. ff. de lib. leg. Dum ergo Barto. dicit, quod quando quis de altero tantum interrogatur in tormentis, non poteſt intelligi in homine libero, qa talis non torquetur in teſtimonium. d. l. ex libero. & per Alexan. conſi. xj. in j. volu. torquetur enim tantummodo ex delicto ſuo: licet in conſequentiam atteſtetur aliquando de alieno, iuxta not. in l. fi. C. de accuſ. & doctrinam Bart. in l. repeti. ff.
14 de quæſt. Et propterea, † quando aliquis teſtis reuocat dictũ ſuum, diminuitur de fide ſua, & nocet parti, licet non citatæ: quia iſta reuocatio fit quo ad ipſum principaliter, non autẽ quo ad formam teſtimonij, quo ad partem, iuxta not. in c. per tuas, ſupra de proba. Et ſic apparet manifeſta ratio doctrinæ Bartoli. Alij tamen videntur intellexiſſe iſtud generaliter, quod imo ſtetur ſecundo dicto in tormentis, ex quo metu tormentorum præſumitur dixiſſe veritatem, ſecundum Abb. in d. c. per tuas. & Barthol. Veronen. conſi. lxj. in vlti. col. Sed iſtud mihi nõ placet: quia d. §. ſed & ſi negauerit, procedit tãtummodo in his qui non admittuntur in teſtimonium, niſi cũ tortura, vt ſupra oſtendi: & ratio Abb. in homine libero concludit oppoſitum, quia lex præſumit hominem liberum dicere veritatem ex ſe, & ſi adhibeantur tormenta, eorum metu variare, vt per Barto. in d. §. quæſtioni. & in l. j. in ij. col. C. de confeſſ. Sed in ſeruis & infamibus, ſecus: quia præſumuntur mendaces, & non dicere ueritatem, niſi metu pœnæ. Et ex his infertur, ꝙ ſi detur caſus, in quo liber homo non admittitur niſi cum tormentis, tunc idem eſſet quod in cęteris ſeruis & infamibus: puta quando teſtis in ipſamet prima depoſitione eſt varius, vel agitur de aliquo ſuo delicto: nam tunc ſtaretur illi dicto in qua perſe-

perseuerauit in tormentis. l. vnius.§.testes.ff. de quæstio.Et ita intelligitur quod not. Bart. in d.l.eos. Bald.in l.fin. C. de quæstio. Angel.in l.de tormẽtis.eod.titu. Ludo.Rom.singu. DCCXCIX. in vlt.car. Tindarus in d.tracta.suo, in prima part. c.iij.& ita saluatur Abb.in d. ca. per tuas, & declarat Aret. ibi. & videtur etiam ita intellexisse Felin. in d.c.cũ in tua. penul.colum.in prima conclusio. supra, de testi. Si vero semel bene deposuisset in ciuili iudicio, licet deinde reuocaret in tormentis, staretur primo dicto,per doctrinam Bar.in d.§. quæstioni. declarãdo vt supra. Et ista est vera & communis opin. licet in practica viderim dubitari, per no. per Barthol. Verone. consil. lxj. qui dum conatur reddere ius nostrum cautelosum, [d] ipse incaute loquutus est. [d]

A D D I T I O.

a ¶ De fal. Vide Crotum in tractat.de testib.fol.21.num.341. & 343. Ioan.Nic. Arel.

b ¶ In tua. Et huius sententię, q̃ nec primum nec secundum dictum valeat, fuit Crotus in tractatu de testib. nu. 344.vbi dicit opinionem contrariam non esse tenendam. Io.Nic. Are.

c ¶ Conf. clxxxix. Hoc sequitur Ioan. Crotus in d.tract. de testib.num.344.vers.secundus casus &c. dummodo hæc reuocatio seu contrarietas fiat in alia causa,& alia instantia, & diuersæ sint personæ litigãtes. secus quando est eadem causa, & eædem sunt personæ litigãtes, licet diuersæ sint instãtiæ, quia tunc neutrum dictum valet. Ioan.Nico. Arela.

d ¶ Locutus est. Secundo potes limitare quod supra cõclusum fuit,standum primo dicto, quando testis ex interuallo contraria deposuit: vt non procedat, quando primum dictum testis fuisset in iudicio nullo, & secũdum dictum fuisset in iudicio valido, quia tunc staretur secũdo, nec noceret contrarium dictum in iudicio nullo, secundũ notabilem glo.in c.cũ causam. in glo. fin.quam sequuntur ibi omnes.de testib.& Anto.& Feli.in d.c. cum in tua. Abbas & Areti.in c. per tuas.de probatio. & Crotus in d.tract.de testi.nu.344.versi. tertius casus.

Præsumptio. XXX.

1 *Presumitur contra eũ qui vult inuocare.*

2 *Statutum si habeat interpretationem seruari solitam, ab illa non est in iudicando recedendum.*

3 *Ab opinione in aliquo foro approbata secundum consuetudinem, iudex non debet in tali foro in iudicando recedere, licet communis sit in contrarium.*

4 *Ab antiqua practica non est recedendum.*

TRIGESIMO. Præsumit 1 †cõtra eũ,qui vellet innouare: quia nouitates plerũq; pariũt discordiam. xj.dist. c.quis nesciat.

sciat. & c.consuetudinis. supra, de consuet. quod notât ibi Doctor. contra eos, qui tenent nouas opiniones, & qui inducunt nouas sectas seu religiones. Quod intellige, nisi ista nouitas esset vtilis, secundũ Barb. ibi, & c.capellanus. supra, de feriis. Et facit quod not. Bald. in l.in rebus. per illum tex. ff. de constit. princ. vbi præsumitur cõtra innouantes regimina ciuitatis. Et dicunt ibi Angel. & moder. ꝙ qui sunt deputati super bono regimine, non possunt aliquid innouare, nisi sit euidens causa vtilitatis. facit etiam tex. in l.minime. ff. de legibus. & quod not. Alexã. per illum tex. consi. cxxxv. in vlti. colum. in primo. Sozi. consi.
2 cclxxj. secunda col. † vbi quãdo statutum habet aliquam interpretationem obseruari solitam, non debet aliquis Doctor in iudicando ab illa recedere. Facit quod notat Math. in tractatu suo, de elect. opi. vbi di-
3 cit, ꝙ † quando aliqua opinio est approbata in aliquo foro per consuetudinem, non debet iudex in tali foro ab ea opinione recedere: licet communis sit in contrariũ, arg. d.l. minime. & l. in interpretatione. eo. tit. & quod notatur in d.l.a patre. C.de iure dotiũ. Et dicit Bal. in l. illud. per illum text. ff. de
4 excus. tu. † ꝙ ab antiqua practica non est recedendũ. sequitur Anch. consi. clxxvij. visis. versi. v. de quo ẽt per Abb. &
a mod. i c.j. supra, de cõstitutio.[a]

A D D I T I O.

a ℂ Cõstitutio. Accedat quod notabiliter voluit Ang. in l. fina. C.de cano. largit. lib. x. & sequitur Felin. per illum text. in c.ij. col. vj. in versi. stylus. & ibi etiam prçceptor meus a Ripa, col. ix. supra de rescrip. & Ias. in l.j. §.j. versi. adde fortius si quis ius dicen. non obtemp. videlicet ꝙ si citatio fuerit facta contra antiquam & consuetam practicandi formam, & secundum nouam & inconsuetã, nõ tenetur citatus comparere, quia præsumitur contra talem nouitatem: vt puta si in præcepto citatorio in ciuilibus solitum erat dici, vt cõpareat sub pœna decem librarum, & nunc diceretur sub pœna æris & p̱sonæ. Accedat etiam quod voluit Ange. in l.j. ff. de offic. assess. & ibi Doct. & Feli. in d.c. ij. col. qua supra, ꝙ iudex põt reiicere libellum deuiantẽ ab antiqua & consueta practica seu stylo. Bene facit quod volunt Abb. Felin. & alij communiter in d.c.ij. per illum tex. ꝙ rescriptum principis deuians a consueto & antiquo stylo suę Cancellariæ, & continens nouas & insolitas clausulas, præsumitur falsum, nec venit exequendum: & ibi Felin. illud infinitis similibus & cõcord. corroborat, ex quibus optime posset hæc præsumptio locupletari, ad quem sufficiat remissio. & ibi etiam vide Domi. meũ a Ripa, & pro dote vide multa cumulata per Curtium Seniorem consil. lxxiij. super memorata. colum. antepen. vsque ad finem consilij, a quo habuerunt omnes moder. ea quæ adducunt in d. c.ij. de rescriptis. Ioan. Nico. Arela.

Præsum-

Præsumptio. XXXI.

1 Varietas responsionis inducit fraudis suspicionem.
2 Positionibus clare respondendum est.
3 Testis varius præsumitur dolose deposuisse.
4 Testium dicta ita interpretanda sunt, vt euitetur contrarietas, & non incidant in falsum.
5 Testis rusticus & idiota sibi contrarius, non præsumitur dolo, sed fatuitate contrarius.
6 Teste variante regulariter in eo præsumitur potius dolus quam simplicitas.
7 Actor contraria allegans non auditur, nec sustinetur libellus per clausulam, omni meliori modo &c.
8 Reus an possit contrarias exceptiones opponere.
9 Reus qui iustam habet causam, potest etiam per fraudes se defendere.
10 Aduocatus habens bonam causam, potest se dolo defendere.

1 TRIGESIMO PRIMO. † Ex varietate respõsionis pſumitur fraus. cap. j. vt benefi. eccle.
2 sine di. Et propterea, † debet clare responderi positionibus, ne ex tali ambiguitate fraus præsumatur: vt not. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verbo. obli. & facit tex. in cap. fi. cum ibi not. infra de iureiur. in sexto. vbi respondens contraria & discrepantia positionibus, punitur in amisſione causæ, per prædictam rationem. Et
3 eodem modo, † testis varius præsumitur dolo se deposuisse, vnde tenetur pœna falsi. l. eos.
4 ff. de falsis. † Fit tamen in eorum dicto interpretatio, vt quãtum posſibile euitetur a cõtrarietate, vt non incidant in falsum, prout in notabili casu dicit Com. consi. xcj. per totum. Sozi. consil. lvj. in pen. colum. in iiij. post Bal. consi. ccxlvij. in j. volumi. vbi dicunt non præsumi dolum in teste, qui dicit vera esse ea, quæ ipse per ætatem scire non potuit. Et q̃d generaliter notat Alex. consi. cxlj. viso testamento, col. iiij.
5 in secundo. Idem in † teste rustico & idiota sibi cõtrario in attestationibus: in quo nõ pręsumitur dolus, sed fatuitas, secundum Angel. in authen. de testibus. §. & licet. Sozi. in l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dubijs. de quo tamen vide Baldum in lege, scripturæ, colum. fina. C. de fide instrumẽtorũ. & modernio. in lege, vbi
a repugnantia. ff. de regu. iur. [a]
6 Alias † regulariter in teste variante potius præsumitur dolus, quam simplicitas, & tenebitur falsi, secundum Areti. in cap. in nostra, supra, de testibus. & dixi in l. prima. §. penulti. in vlti. colum. ff. de ver-
7 borum obligatio. † Ex eadem ratione etiam reiicitur actor qui contraria allegat. l. prima. C. de furtis. Nec sustineretur libellus per clausulam, omni

meliori

meliori modo, secundum Bal. in l. tertia. C. de probationibus. & in lege, edita. C. de edēdo. quem refert & sequitur Alexand. consil. cx. in quinto. & quod notat Aretin. consil. cl. in fine. Et dicit Bald. in l. cum precum. C. de liberali causa. quod si quis alleget contraria, potest pars vnum acce-
b ptare. b † Nunquid autē reus
8 possit ponere exceptiones contrarias? Dicendum est q sic. l. nemo prohibetur. vbi Doct. ff. de excep. & simul proponēdo censetur subdisiūctiue proponere, secundum Inno. quem ibi sequuntur Doct. in cap. auditis. de præscrip. per Bart. in l. j. C. de fal. cau. adiect. lega. de quo etiam per moder. in l. nemo ex his. ff. de regu. iur.
9 † Et potest reus, qui in veritate iustam habet causam, se defendere etiam per fraudes.
10 † Et idem in aduocato habente in se bonam causam, secundum glo. xxiij. quæst. ij. c. dominus. quā exornat And. Sic. in l. j. §. si stipulanti. ff. de verb. obli. & facit quod not. Archid. & Gemi. in cap. cupientes, de elec. in vj.

ADDITIO.

a ℭ Iuris. Vult allegare Deciū, quem etiam vide in capitulo, solicitudinem colum. ij. in octauo notabili. de appella. extra. Io. Nic. Arela.

b ℭ Acceptare. Istud dictum Baldi refert & sequitur Deci. in dicto cap. solicitudinem. in octauo notab. Ioan. Nicola. Arelata.

Præsumptio. XXXII.

1 *Principio malo inchoata, non præsumuntur bonum exitum sortiri.*
2 *Principium an finis debeat inspici, remissiue & decisiue.*
3 *Furtum vt dicatur manifestum, attenditur principium. et quare.*

TRIGESIMOSECVNDO.
1 † Non præsumūtur bono exitu perfici, quæ malo sunt īchoata principio. j. qō. j. in principatus. & lxj. distin. c. miramur. & tex. in authen. quomodo oportet.
2 in prin. Quod † facit ad illud brocardicum, vtrum principiū vel finis debeat inspici: de quo per glo. in ca. dudum, infra supra, de electionibus. Et dicit ibi Abbas, q in hoc non potest dari certa doctrina, sed secundum varietatem casuum, & subiectam materiam, casus sint decidendi. De hoc etiam habetur per glo. & ibi Docto. in
a c. scientes, infra, de censibus. a Tu dic, quod si finis habet necessariam dependentiam a principio, tūc attendimus principium. l. eg. iij. §. Seio. vbi Bartol. declarat. ff. de minoribus. Idem si non sit necessitas præcisa, sed causatiua, seu prouenients ex commoditate verisimili, secundum Barto. in l. prima, per illum tex. ff. qui potio. in pigno. habe. & quod notat Sozi. consi. xlj. in iiij. Et facit

tex.

tex.in leg. si quis in seruitute.
3 ff.de furt. vbi † ad hoc ꝙ furtum manifestum dicatur, attendimus principium furti facti. Et est ratio, quia illud esse manifestum, est quædam qualitas, quæ debet regulari secundum tempus subiecti, ex quo sine illo esse non potest. l. eius qui in prouincia. ff. si cert. peta. Ad idem facit. l. j. ff. de regula Caton. Vbi vero finis non habet necessariam consequentiam ad principium, tunc finis ipse attẽditur. l. iij. §. si quis cum minore. de minorib. l. si quis. ff. de ritu nupt. Idem si simus in aliquo actu, cuius principium ex se nihil operaretur, sed fieret propter finem: quia tunc finis attenderetur. l. receptum. ff. cõmu. prædio. l. cum furiosus. ff. de iudic. §. sufficit. Instit. de ingen. l. non intelligitur. §. quando autem. ff. de iure fisc. Facit regula, ꝙ nihil dicitur factum, cum aliquid superest agendum. l. pen. in fin. C. de his quib. vt indi. vnde Lucanus: Nil actum credens, cum quid superesset agendũ. Cætera dicenda sunt vt per Iaso. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. & aliquid per eundem in lege, inter stipulantem. §. sacram. in penult. col. ff. de verb. obligatio. & moder. in l. quod ab initio. ff. de regul. iur.

ADDITIO.

a ℭ Censibus. Et vltra loca hic allegata, an inspiciendum sit principiũ an finis, vide Nico. Euerar. Præsidẽ in locis legalibus, in loco a virtute finis, q est locus vltimus in ordine. Et in criminalibus an inspiciatur initium, an vero finis seu exitus, vide latissime Hippolyt. Marsil. in practica crimi. §. vlterius. in prin. & per duas col. vbi alleg. innumeras concord. & accumulat plura similia & egregia dicta ad dotem huius præsumptionis. Et eundem in singu. ccxxv. in delictis. & in d. practica. §. quoniam. nu. xcj. & seq. ad quem me remitto, ne chartas occupẽ. Ioan. Nico. Arelatan.

Præsumptio. XXXIII.

1 *Agere ex vno contractu contra plures si quis compelleretur, præsumitur damnificari.*

2 *Agens pluribus actionibus, potest compelli reo instante, eas ponere in vno libello.*

TRIGESIMOTERTIO.
1 † Præsumitur ille damnificari, qui ex vno cõtractu cõpelleretur agere cum pluribus. l. & ancillarum. §. vlti. ff. de pecul. facit tex. in l. tantum. §. penulti. ff. iudicatum solui. vbi compelluntur plures fideiussores constituere procuratorem vnum, ne creditor damnificetur agendo cum pluribus. Ad idẽ quod not. in l. in commodato. §. in duobus. ff. commod. vbi creditor non potest petere partem debiti seu crediti, inuito debitore, sed debet agere ad totum, si ius dicentis iurisdictio hoc patiatur. Ad idem quod not. Mathesi.

Mathesil. notab.cx. nota ꝙ si
2 quis. vbi † si quis agat pluri-
bus actionibus reo instante, cõ
pelletur agere vno libello. l.
non est nouum.ff.de actio.emp.
de quo per Felyn.in c.cũ inter.
infra de re iudic.facit quod no
tat Bal.in l.cum eiusdem.ff.de
ædili. edict.Ad idem quod no
tat Paul. de Castr.in l. si quis
aliam. per illũ text. ff.de solu.
& quæ dixi in l.iiij.§.Cato.in
ij.opposi.Bar.in fi.ff.de verb.
obligatio.

Præsumptio XXXIIII.

1 *Episcopatus mutatio vitio sa nisi ex causa.*

1 TRIGESIMO-quarto. † Episcopus mutans episcopatum, et de minori ad maiorem ecclesiam transiens, præsumitur id facere ex ambitione & improbitate. c. si quis episcopus. & c.seq.vij. quæstio.j. Hoc tamen intellige, nisi mutatio sit facta cum licentia Papæ, ex quo non est verisimile ꝙ Ro. Pontifex eam concedat, nisi ex legitima causa, vt dicunt Docto.in c.j. infra de cler.non resi.de quo dic vt ibi habetur.

Præsumptio. XXXV.

1 *Testator præsumitur legata ab instituto, voluiße a substituto repetere.*

2 *Tollitur tamen hæc præsumptio per contrariam præsumptionem.*

3 *Legata relicta ab instituto, eius nomine expresso, an videatur repetita a substituto.*

4 *Intellectus l. i.§.id quod ex substitutione.ff. ad legem Falcid. & nu.8.*

Intellectus l. si plures, ff. de legat.iii.

5 *Portio grauata an accrescat cohæredi cum onere suo.*

6 *Portio grauata non accrescit cohæredi cum onere, quando cohæres grauatus, fuerat nominatim grauatus. Intellige & declara vt nu.7.*

1 TRIGESIMO-quinto. † Præsumitur testatorem legata ab instituto, voluisse repetere a substituto.l.licet Imperator.ff.de lega.j. Et est ratio, q̃a si grauauit primo loco institutum, & consequenter magis dilectum, multo magis censebitur voluisse grauare eos qui nõ sunt ita dilecti.l.Publius.§.fin.
2 ff.de condit. Et hæc † regula procedit per viam præsumptionis, cõsequenter poterit etiam tolli per contrariam præsumptionem, iuxta.l.diuus.ff.de in integ. resti.& aliqua exempla ponuntur in d.l.licet. Aliud ẽt
3 ponit ibi Bar.videlicet † quãdo legatum est relictum nominatim ab hærede, eius nomine expresso: nam tunc non censebitur repetitum. l.si plures. de legat. iij.l.Celsus.§. fina. ff.de leg.

leg. ij. Et cum ista opinione transeunt communiter Docto. vt ibi late per Alex. respondẽtem rationibus Raph. Comen. & Pauli tenentium contrariũ. Sed tu aduerte, quia opinio ista contra communem conclude-
4 ret: probatur† in l.j.§.id quod ex substitutione.ff.ad leg.Fal. vbi tex.dicit.ꝙ repudiante co hærede, a quo aliquid nominatim legatum est, si substitutus pater adeat, legata non augebuntur. Et sic vult tex. legata deberi a substituto, licet non ampliora quam debuisset ipse hæres. Et intelligere ibi, ꝙ nõ augebuntur, quia nullo modo debẽtur, est intellectus expresse contra literam, & fatua fuisset dubitatio Iuriscõsulti. Nec obstat, ꝙ iste intellectus necessario debeat teneri, secundum Alex.in d.l.licet.ex quo, si legata censerentur repetita, non esset aliqua ratio cur non deberent augeri, sicut quando nominatim non essent relicta. Nam respondeo, ꝙ imo ratio diuersitatis est in promptu: nam sciendum est, ꝙ quando ipsa portio grauata accedit non grauatæ, legata non augentur: secus ecõtra. l.quod ab alterutro. ff. ad legem Fal. Ratio est, quia cum testator non grauauerit portionem vnius, sed alterius, non est æquum ꝙ grauato repudiãte diminuatur aliquid de portione non grauati, quem testator prædilexit, eum non grauãdo. Sed quando legatum est factũ per illud verbum, quisquis mihi erit hæres: signum est ꝙ prædilexit legatarios, non magis respectu vnius hęredis, quã alterius: & propterea legata tũc augentur, vt ea solida absq; detractione Falcidiæ legatarij habeant. Non obstat d.l.si plures. quia vltra respõsiones Pauli potest dici, ꝙ cum ille tex. loquatur in pluribus gradibus hęredũ, si testator grauet aliquos ex eis, & sic saltem duos, puta primum & secundum, satis indicat mentem suam esse nõ grauare alios. quia sicut considerauit in secundo repudiationem primi, ita considerasset etiam in alijs, si voluisset eos teneri. Quæ ratio cessat, vbi vnus hæres primi gradus solum est nominatim grauatus. Non obstat tex. in d. l. Celsus.§. fina. quia omissa solutione aliorum, respondeo quod ille tex. loquitur in cohærede, qui venit per ius accrescendi, nos in substituto, & ita intellexit Bart. in d.l.si Titio.ij.§. Iulianus.ff.de leg.ij. Inter quos casus est differentia, vt probatur in d.§.Iulianus. vbi in illo casu cohæres tenetur ad legata, q̃a æquiparatur substituto, vnde extra illum casum non teneretur, vt
5 mox dicam. † Pro pleniori ergo expeditione quæro, nunquid ista præsumptio quæ loquitur in substituto, habeat locum etiam in cohærede, ita ꝙ portio illi accrescat cum onere legati? Et est dicendum regulariter ꝙ sic. l. ciuitatibus. §.primo. l. si duobus.§.j. ff.de legat. primo. l.ij.ff.de his quæ
6 in testa.delen. Fallit† quando legatum est relictum nominatim ab vno tantum. l. Celsus.§.fina.ff.de legat. ij. Et ratio differentiæ de cohærede ad substitutum, hoc casu est, quia plus succurritur cohæredi, cui

etiam

etiam inuito accrescit portio. l.j.§.his ita.C.de cadu. tol.per regulam l. si fideiussor.§. j. ff. qui satisda.cogã. quod non est in substituto, qui non cogitur adire ex substitutione. l. cum proponas.C. de hæred.insti. l. nec emere.C.de iure delib.Pręterea substitutus præsumitur minus dilectus,quam hæres. d. l. Publius.§.fina.vnde si hæres tenebatur, multo magis substitutus: sed cohæres ipse nõ præsumitur minus dilectus, imo plus, ex quo sibi non fuit iniũctum onus nominatim, sicut alteri.facit l. quoties.ff.ad Trebell. cum ¦l. seq. Sublimitatur
7 †tamen ista fallentia, quando isti hæredes non essent instituti,sed essent legitimi & grauati ab intestato: nam tunc licet nominatim legatum sit relictũ, tamen debebitur a cohærede. d.l.si Titio.§.Iulianus. Et est ratio,quia cum non sint instituti, præsumetur testator prædilexisse legatarios, & solum fecisse codicillos vt illis consuleret, nõ vt ipsis hæredibus.§. j. Institu. de codicil.Et sic erit isto casu eadem ratio quæ in substitutis, Et ista est melior solutio,quam Bartol.in d.§.Iulianus, qui intelligit illũ text. quando vterque cohæres erat grauatus: quæ solutio diuinat, & confunditur ex primo respõso illius.§. sicut etiam solutio Ioan. de Imo. ibi intelligentis illum tex. quando legatum nõ est factum nominatim, sed sub nominibus appellatiuis: quod ex eodem text. confunditur: quia absque rescripto Seueri, tunc debuisset portio accrescere cũ onere suo,& tñ tex. dicit cõtrarium.Cogita tñ, quia ista non sunt tacta per alios: & cætera vide per Docto. in d.l. licet Imperator.& Bar.in l.quæ conditio,ff.de cond.& de.& dũ tenui in intellectu d.§. id quod
8 ex substitutione. † ꝙ si legatũ factũ sit nominatim ab aliquo, illo repudiante, accrescet portio alteri substituto, & legata non augebuntur: obstare videtur tex.in l. qui fundum.§. qui filium.eo.tit.Sed omissis dictis aliorum,ad illum tex.respõde, ꝙ ibi legatum fuerat relictũ a filio,vnde arguitur mens testatoris.ꝙ si voluit integrũ legatũ solui a filio,verisimiliter voluit ꝙ ad quemcunq; perueniret portio filij,multo magis teneretur: nã si prætulit legatarios in portione filij, & voluit ꝙ filius solueret legata,quo casu intelligitur de integris,quia lex Falcidia inducitur aduersus voluntatem testatoris.l.Titia.ff.eo.merito si ad extraneũ deueniat portio,& ipse tenebitur. Et propterea qñ vterque esset filius, magis dubiũ est, vt dicitur in fine.§. ibi pene eadẽ dicẽda sunt &c. licet ẽt tunc sit idem iuris, quia si prætulit legatarios in portione propria filij,merito cẽsebitur prætulisse in eadem portione aduentitia alteri. Et quod ille tex.procedat ex ista præsumptione, apparet:quia circa medium,dum loquitur de extraneo, ponit solummodo casum, quãdo portio non grauata accedit grauatæ. d.l. quod ab alterutro.non autem casum cõtrarium. & dixi perinde agendum, ac si cuilibet hęredi substitutus fuisset. Illa.n. dictio,cuilibet,ostendit

in isto casu non considerari ꝙ hæres sit filius, sicut in priore. Et not. ꝙ Do. valde laborauerunt propter illum tex.

Præsumptio. XXXVI.

1 ☞ *Iniuriã remittẽs, censetur eam in perpetuum remittere.*

2 *Emphyteusis simpliciter cõcessa, censetur in perpetuum concessa. Idem in feudo.*

3 *Emphyteusis ecclesiastica nõ cẽsetur perpetuo concessa, sed usq; ad tertiã generationem.*

1 TRIGESIMO SEXTO. †Remittens iniuriam, præsumit in perpetuum remittere, non ad tẽpus. §. fi. vbi gl. Insti.
2 de iniur. Facit in simili, ꝙ† cõcedens in emphyteusim simpliciter, pręsumitur in perpetuum concedere. Idemque est in concessione feudali, quia istud est de natura talis actus, vt per Ang. & ibi Alex. in l. qui in aliena. in princ. ff. de acqui. hæred. vbi tamen hoc limitat,
3 † vt non procedat in emphytheusi ecclesiastica: quia talis naturaliter nõ extenditur vltra tertiam generationem. §. emphyteusim. in auth. de non alie. per Alex. & alios in l. etiam. ff. sol. mat. & moder. in c. in præsentia. de probat.

REGVLA TERTIA PRAESVMPTIONVM.

TERTIA principalis regula, ꝙ semper sit præsumptio in meliorem partem. c. estote. infra, de reg. iur.

Præsumptio. I.

1 ☞ *Præsumptio delicti nunquam capi debet, sed actus pręsumitur licitus.*

Limitatur nu. 4. 5. 11. 13.

2 *Actus si certo loco uel tempore potuit esse licitus, alio uero illicitus, præsumitur gestus in casu licito.*

3 *Consilium quod potest se habere ad bonum & ad malum, debet interpretari in meliorem partem.*

4 *Præsumptio l. merito. ff. pro socio. an procedat quando agitur de aliquo condemnando.*

5 *Delictum præsumitur, quando actus prima fronte habet maiorem formam delicti quam boni. Resolutio traditur. numero. 10.*

Conspiratio licet possit capi in bonam partem, in dubio tamen

men capitur in malam. ibid.

6 *Clericus si probetur uenator, fiet interpretatio, quod iuerit causa recreationis.*

7 *Electo non obstat exceptio quæ prima frõte sonat in delictum, si illud necessario non inferat.*

8 *Testis si cõfitetur aliquid quod prima fronte sit crimen, si in aliquo casu non possit esse crimen, non repellitur a testimonio in totum tanquam criminosus, licet iudicis arbitrio diminuatur de eius fide.*

9 *Confessionem propriam potest quilibet interpretari.*

11 *Filius non præsumitur legitimus, nec præsuuitur matrimonium, nisi probetur*

13 *Delictũ potius in dubio præsumimus, quando agitur de salute animæ.*

14 *Testator si sit cõfessus se fuisse usurarium, fit interpretatio quod semper fuit usurarius.*

EX HAC regula primo infer-
1 tur, † quod nunquam capitur p̃sumptio delicti l. merito. ff. pro socio. vbi quis habens rem cõmunem, & ea vtens, non præsumitur velle interuertere ius alterius, sed simpliciter vti iure suo: & propterea contra talem non possit agi furti actione, vt ibi dicitur, & consuluit Barth. Veron. consi. iiij. col. iij. Sed si ageret in re communi vltra quam liceret, si ab uteretur, tunc esset secus. l. Sabinus. ff. comm. diuid. not. in l. duo fratres. ff. de acqui. hær. & per Alex. conf. ciij. in iij. col.
a in j. vol.[a] Facit quod no. Bar. & Doct. per istam regulam, in l. non solum. §. sed vt proba-
2 ri. ff. de oper. noui nunc. † vbi si certo loco vel tempore actus potuit esse licitus, alio vero illicitus, lex præsumit gestum in casu licito, de quo per Doct. in c. auditis. de præscri. Alex. conf. lij. in iij. Fely. in c. in presentia. in vj. col. supra, de proba. cum concord. Facit etiam quod not. Bald. in l. j. C. de ser. fug. & ibi Ias. in vi. col. vbi
3 † consiliũ quod potest se habere ad bonum & ad malum, debet interpretari in meliorem partem, & eius interpretatio pertinebit ad eum qui dedit. arg. l. actorum. ff. de re iud. & eo non interpretante, lex ipsa interpretatur. d. l. merito. sequitur Alex. vbi infert ad notabilem casum in consi. cxxvj. in iiij. Et faciunt aliæ similes decisiones, de quibus per Ias. in d. l. j. in vj. col. Fely. in c. exhibita. & in c. super his. in viij. col. de accus. & in c. nõnulli. §. sunt & alij. in versi. demum de rescri. & in c. cum tu. ad fi.
4 de testi. † Limitatur ista regula per. Bart. in d. l. merito. vt non procedat quando ageretur de aliquo condemnando: quia talis præsumptio licet sit sufficiens ad absolutionem obtinẽdam, non tamen est sufficiens vt ex ea aliquis condemnetur. per gloss. iuncto text. in l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur.

vbi idem tenent Docto. & Ludo.Rom.in consi. cccxl. plura sunt.in prin.Deci.in l.si emancipati.in iiij.colum. C. de col-
b lat. [b] Sed tu aduerte,quia glo. in d .§. si pater . non probatur aliquo iure, & credo quod nõ sit vera: imo si agatur, tanquã aliquid hodie sit in peculio, si reperiatur ipsum peculium , non poterit reus se tueri exceptione iuramenti : quia talis exceptio debet esse concludẽs. cap. cum in præsentia. de probatio . quod non est in nostro casu, quia stat simul quod tempore iuramenti nihil esset , & hodie sit: imo cum hodie habeat peculium, lex non præsumit quod olim habuerit , vt not. in l. ex persona.C.de probatio. & supra vidimus. Et facit, quia non videtur inducenda differentia quo ad probationem , & consequenter quo ad præsumptionem inter actorem & reum: quia uterque cõcludenter debet probare fundamentum intentionis suæ. dicto cap. in præsentia.& not.in d.cap. super his, de accusa. & fa. regula l.iij.ff. de re iud. Et ista opinio est æquior, ex quo communis sententia in dicto.§. si pater . præstat non mediocrem occasionem fraudibus .
5 Secundo limitatur , † quando actus prima fronte habet maiorem formam delicti, quam boni: quia præsumitur potius delictum. dicto cap. estote. & cap. cum dilecti. vbi Abb. & cæteri infra de accus. & Abb. in dicto cap. exhibita. de iudi. vbi licet conspiratio possit capi in bonam partem, in dubio tamen intelligetur in malam, sequitur Fely. in cap. fina per illum tex. de testi. cog. Sed tu aduerte, quia in contrarium vrgent aliquæ decisiones. Et primo obst.doctrina Innoc. in c.dudum.ij.colum.pe. de elect.
6 vbi† si probetur clericum venatorem , fiet interpretatio in meliorem partem,ꝙ fuerit tantummodo causa recreationis. sequitur Felyn. in dicto cap.cũ dilecti.& Alex. consi. clxxv. inspecto diligenter.col. fi.in ij. alleg. Archid.lxxxvj. distin. C.qui venationibus.Et eodem modo dicit But.& Abba. in d. c.dudum. ꝙ si probetur aliquẽ irascibilem, capietur præsumptio in meliorem partem , scilicet quod istud faciat ex iusta
7 causa.†Secundo obst. doctrina Innoc. communiter approbata per Doc.in c.super his.in viij. col.vbi late Fely.versi.quarta conclusio infra de accus. vbi concludunt,quod exceptio quę prima fronte sonat in delictũ, si necessario illud non inferat, non tamen obstat electo. arg. c.in præsentia.supra de proba. Vnde accusans religiosum ꝙ celebrauit in parochia aliena, non obtinebit , nisi etiam probet eum non habuisse licentiã a presbytero. clemen.j. de priuileg.Lap.alleg.cxxvj. & dixi in præcedenti regula,versi. sexto . Tertio obstat ꝙ notant idem Innocen.& Butr. in c.ij.
8 de arbit.vbi volunt, †ꝙ si testis confitetur aliquid quod prima facie est crimen, si in aliquo casu possit non esse crimẽ, non repellitur a testimonio in totum tanquam sit criminosus, licet diminnatur de fide, arbitrio iudicis.sequitur Aret.in c.

cum

cũ a nobis.in vj.col.verſi.not. tamen.de teſtib.& Fely.in d.c. cũ dilecti. vbi allegat etiã Sali.in l.de tutela.C.de in integ. reſti.minorum.Pro reſolutione Fely.in d.c.cum dilecti. diſtinguit,vt iſta limitatio procedat in confitente, ex quo confeſsio interpretatur aduerſus confitẽtem,iuxta not.in c.fi. de cõfeſ. in l.j.C.eod.de confeſ. ſed contraria procedunt in probationibus ſimplicibus. Mihi non
9 placet iſta diſtinctio, † qa imo ad partẽ pertinet interpretari propriam confeſsionem.l.ſi qs intentione.vbi Bald ff.de iudi. Bartol.in l.is qui reus.in pen. colum.ff.de pub.iudic. cũ concordan. per And. Sicu. conſi. iij.in penul.char.in ij.volumi. & aliquid ſupra diximus. Vn-
10 de tu aliter dicas : † quia aut talis actus eſt reprobatus iure naturali vel diuino, licet aliquo caſu non ſit reprobatus,& tunc procedit limitatio : & ita loquitur text. in d.c.eſtote. & in d.c.cum dilecti.& quod no. Bar.in l.Aurelius.§.itẽ quęſijt. ff. de liberat. legat. & etiam quod dicit Ang. in l.plagij.C. ad leg. Flauiam de plag. & Salic.in l.ſenatus.C.de his qui in teſtam.ſibi aſcrib.vbi in reprobatis a iure naturali vel diuino,præſumitur in dubio dolus in delinquente : ſecus in alijs. Aut eſt ſimpliciter reprobatus iure poſitiuo, & adhuc procedit limitatio:niſi agatur in cauſa graui ſeu ardua, puta criminali, ad pœnam vel priuationem a beneficio. quia tunc talis præſumptio non ſufficeret, vt probatur ex doctrina Bart. in dicto.§.ſed vt probari.Et ita

procedunt ea quæ in contrariũ allegantur. Tertio limitatur
11 prædicta regula, † vt procedat, quando ille qui dicit actũ licitum, probat quod interuenit cauſa quę potuit facere actũ licitum, prout in dicta l. merito. vbi probandum fuit,quod ille haberet partem in re qua vtebatur : ſecus ſi cauſa talis non probaretur. ita declarat Felyn.in d. c. nonnulli.§. ſunt & alij. in vij. colum. ſupra de reſcript. vbi propter hoc concludit, quod ſi alius impetrauit literas, non tamen præſumitur quod habuerit ſufficiens mandatum,licet ex hoc ſequatur delictum ipſius impetrantis facit etiam text. in cap. cum in iure peritus. & qđ ibi Abb. ſupra,de offic.deleg. Et hoc
12 facit, †quod filius in dubio nõ præſumatur legitimus,nec pręſumatur matrimonium : quamuis ex hoc ſequeretur, quod pater deliquiſſet: quicquid dixerit Bartholo. Veron.in cautel. 100.incipien. is qui in iudicio. Et iſta eſt melior ſolutio, quã Decij in dicta l. ſi emancipati. in iij. colum. C. de col. de qua ſupra dixi. Aduerte tamen,quia iſta limitatio intelligenda eſt procedere,vbi agitur in ſpecie circa inueſtigationẽ alicuius negotij: alias in genere,quãdo quis nõ habet aliquid facere cum alio,debet in dubio præſumere eum non deliquiſſe, licet non allegetur aliqua cauſa,ſuper qua fundetur talis pręſumptio. ita intelligo gloſſ. in c. ſi forte.in verb.ſcientiæ.vbi Ioan. And. & Dom. infra de elect. in vj. Quarto limitatur,
13 †quando ageretur de vtilita-

te animæ: quia in dubio potius præsumimus delictum, ex quo istud est tutius. c. consiliū. de obserua. ieiu. gloss. in c. j. de scruti. in c. iuuenis. de sponsa. Innoc. in c. cum ad audientiā. de homi. Facit quod dicit Pet. de Ancha. cons. clxxix. prima
14 facie. vbi † si testator confessus est se fuisse vsurarium, fiet interpretatio ꝙ semper fuerit, ad finem ꝙ hæres compellatur ad restitutionem: quia istud erit salubrius pro anima defuncti. sequitur Felyn. in c. fin. infra eodem. & in d. c. in præsentia.
c in vj. col. & alibi sæpe.[c] Sed forte contraria opinio in casu Anchara. est verior: nam ex quo ab origine nemo est vsurarius, non præsumitur quis vnquam retro vsurarius: vt dicit Bald. in l. j. §. si magistratus. ff. de magistr. conuen. Et propterea videtur, ꝙ talis confessio dubia & incerta debet restringi, nisi quatenus ex necessitate infert, & sic quod tunc de præsenti vel modico tempore ante esset fœneratus: in vnico enim actu non verificaretur tale verbum, prout sentit Paris de Put. in tract. syndica. in versic. contraherent. & in versic. an officiales. Nec obst. ratio prædicta, quia licet præsumendum sit in partē tutiorem pro anima, tamen in casu nostro sunt plura suadentia contrarium, vnde vna præsumptio tollit aliam. l. diuus. de in integ. restitu. Et facit tex. in c. ex parte. infra de censi. vbi votum incertum interpretatur in minus grauamē, quāuis agatur de vtilitate animæ: ergo idem in confessione. Facit etiam quod not. Bald. in d. c. in præsentia. vbi si testator dixit se teneri ad restitutionē vsurarum a multis publice extortarum, nō fiet interpretatio, ꝙ ipse extorserit, sed quod ab alio extortæ ad eum peruenerint: de quo dic vt ibi per Fel. Aliæ limitationes poterūt colligi ex infra dicendis.

ADDITIO.

a ℭ Volu. Et Alex. consi. xxx. ex allegatis. col. ij. lib. vij. Roma. consi. cxiij. pro decisione. cum concord. traditis per Hippo. de Marsi. in l. j. nu. 68. fol. 4. C. ad legem Corn. de sica. vbi multa similia & egregia dicta cumulat ad dotem huius præsumptionis. & in rub. de fideiuf. colū. ix. nu. 47. ad quem te remitto. Adde Cur. Seniorē consil. xx. dominus labia. col. xvij. ꝙ actus indifferens licet sonet in delictum, tamen præsumendus est potius bonus, & in bonam partem, ꝙ̃ in malam. Et pro hac regula vide eundē Cur. consil. 50. in nomine sanctę. col. ix. vbi allegat concor. Adde etiam Hippo. Marsil. in d. rubri. de fideiuss. & in d. l. j. multa cumulantem, ꝙ quoties ex aliquo actu possunt capi duo intellectus, & secundū vnū incideret in delictum, secundū alium non, capiendus est intellectus, per quem non præsumitur delinquere. vide etiam Alexand. consil. xv. viso processu. col. ij. lib. iij. Ioan. Nic. Arel.

b ℭ Collat. Ex illa. gl. colligunt Do. in varijs locis notabilem regulam, ꝙ in dubio non præsumitur qs delinquere ex actu quem facit, nisi delictum sit illi fa-

li fauorabile:& sic per hãc doctrinam glo. limitatur hæc presumptio, q̃ delictum non præsumatur. Et vltra hic alleg. vide Alex. in d. consi. cxxvij. saluatoris. lib. iiij. & Hippoly. de Marsi. consi. lxxvij. dominus labia. et consilio. cxxiiij. licet. col. ij. & cons. lxij. summi. col. iij. vbiq; alleg. concord. ibi vide, ne chartas occupem. Ioan. Nicola. Arela.

c ℭ Sæpe. Hanc limitationem, & etiã hoc dictum Ancha. refert & sequitur tanquam notabile Hippo. de Marsi. in singu. clj. semper obse. Arela.

Præsumptio. II.

1 ☞ *Bonus quilibet præsumitur. Limitatur multimode. nume. 2. 4. 5. 7. &c.*

3 *Bono viro an & quando credendum.*

6 *Promoueri vbi debet aliquis integritas non præsumitur, nisi probetur aliquali saltem informatione.*

8 *Præsumptio doli vel fraudis, capitur in ducentis & viginti tribus casibus, remissiue.*

9 *Optimus quis non præsumitur, licet præsumatur bonus.*

10 *Statutum si requirat ad alicuius negotii probationem testes optimos, illa qualitas debet articulari & probari.*

11 *Statutum si requirat testes bonæ æstimationis, an ista qualitas debeat probari, & an iudex ex officio possit de his qualitatibus inquirere.*

SECVNDO. 1 † Præsumitur quilibet bonus c. dudum. infra eod. glos. in c. j. de scruti. & l. cum pater. §. rogo. ff. de legat. ij. Et ista est præsumptio naturæ quia naturaliter quilibet est bonus. secundum glo. in l. fin. ff. quod met. caus. Iacob. de Beluis. in l. omnino per illum tex. C. de inoffic. testam. Ang. in l. sciendum. in fi. ff. de verb.
a obligationibus. [a] Limitatur
2 primo, † quando ageretur de præiudicio tertij: quia in alterius præiudicium non debet aliquis præsumi bonus. gloss. est in c. statutum. §. cum vero. versi. ab aliquo, de rescrip. in vj. Facit gloss. in c. si quis presbytera. in glo. fi. 50. distin. vbi dicit gloss. quod non debet aliquis statim credere bono viro. sequitur Felyn. in c. cum in iure. in j. col. ff. de offic. deleg. & in d. c. fina. infra eodem. Et secundum hoc limitatur gloss. in lege, Titio fundus. ff. de conditio. & demõstratio. quæ vult,
3 † q̃ credendũ sit bono viro: nã istud non procederet, vbi ageretur de preiudicio alterius. Et circa illam gloss. vide And. Sicu. & Fely. late in c. cum contingat. in ij. col. de rescrip. Ias. in l. j. ff. de eo per quem factum erit. & per quosdam moder. in l. j. §. ad quæstionem. ff. de quæstio. Secundo limitatur per
4 Fely. in d. c. fi. † quando talis præsumptio induceret aliquod dam.

damnum illi, pro quo præsumi
tur. per gloss. in d.l. qui iurasset
.§. si pater. ff. de iureiuran. &
quia inducta ut prosint, non de
bēt nocere. l. legata inutiliter.
ff. de legat. j. & propter hoc
reprobat quandam decisionem
Ioannes de Anania in c. in ci-
uitate. in viij. col. de vsuris.

Mihi non placet ista limita
tio: quia quilibet debet esse bo
nus, etiam si de bono opere la
pidaretur. c. qualiter & quādo
ij. infra de accus. & quod not.
in c. clericis. infra de vita &
honest. cleri. vnde cum debeat
esse bonus, merito debet etiam
præsumi. Nec glos. in d.§. si pa
ter. est vera, vt supra dixi. Nec
regula d.l. legata inutiliter. ali
quid facit: quia talis præsum-
ptio non est inducta in fauorē
alicuius simpliciter, sed proce
dit generaliter ex natura: quia
naturaliter quilibet est bonus,
vt supra, dixi. Tertio limi-
5 tatur, † quando ageretur de
vtilitate animæ. per gloss. in
cap. j. de scrutin. & Ancha. in
d. consil. clxxix. de quo dic vt
6 supra. † Quarto limitatur,
quando agitur de aliquo pro-
mouendo: quia tunc integritas
nō præsumitur, imo debet adhi
beri aliqualis informatio, se-
cundum Cardi. in clementi. pri
ma, in secundo notab. de con-
cess. preb. Felyn. in d. cap. cum
in iure. Sed tu dic, quod ista
non est limitatio ad regulam:
quia etiam in tali casu quis prę
sumitur bonus, licet lex non sit
contenta sola præsumptione,
sed vlterius requirat adhiberi
aliquas informationes: de quo
dic vt in cap. fin. infra eodem.
7 Quinto limitatur, † vbi ex
necessitate vitæ præcedentis;
aliud induceretur, regula, se-
mel malus. de regul. iur. in vj.
§. sancimus. in authenti. de te-
sti. l. de minore. §. penulti. ff. de
quæstio. & per Bald. in l. j. an-
te finem. C. si quis omis. causa
testa. vbi dicit, quod quando
ex actibus præcedentib. orire-
tur coniectura doli, talis præ-
8 ponderaret: & † ducentos vi-
gintitres casus, in quibus ca-
pitur præsumptio doli vel frau
dis, ponit Lucas de Pen. in l.
quemadmodum. C. de agric. &
censi. lib. xi. & dicemus ali-
quid loco suo. Sexto vltra
9 Doct. declara, † vt licet quis
præsumatur bonus, non tamen
præsumitur optimus. Et pro-
10 pterea, † si statutum requirat
ad probationem alicuius nego
tij testes optimos, seu optimæ
opinionis, debebit illa quali-
tas articulari & probari, se-
cundum Angel. in l. ij. §. diem.
ff. quemad. testa. aper ponde-
ratur doctrina Barto. in d.§. si
quis neget. in vlti. colum. vbi
Ioan. de Imo. idem tenet. ead. l.
Et idem tenuit Ange. de Aret.
in §. item verborum. Institu. de
inutil. stipula. & Alexan. con-
sil. lxxxij. in j. volu. & consi.
xlij. in v. colū. in iiij. Barthol.
Veronen. consil. lviij. in vlti.
colum. Sozin. consi. cclxxiiij.
in antepenulti. colum. Decius
consil. cccxxj. in penulti. colū.
in nouissimis. & consi. xxvij.
in iiij. col. Moderniores in l.
nec quęstio. in penul. charta. ff.
de quæstio. Contrarium te-
nuit & consuluit Ioan. de Li-
gna. vt refert Imol. in d.§. si
quis neget. per tex. in authen.
sed cum testator. & melius in

corpore vbi sumitur. C. ad legem Falcidiam, vbi lex requirit præsentiam optimorum testium, & tamen non videtur, ꝙ ista qualitas ibi sit probanda. Et ibi etiam idem tenet Franciscus de Rampo. per illum textum. Et eandem partem sequutus est Andr. Sicul. p quasdam rationes satis leues in c. tertio. loco. in penulti. chart. de probatio. vbi voluit, quod imo quilibet præsumatur etiã optimus: sed dictum suum nusquam probatur. In eandem opinionem etiam videtur inclinasse Franciscus de Curte, in tractatu de testibus. conclusio. xxxv. Non recedo a prima opinione, quia videtur verior & communior. Nec obstat dicta authentica, sed cum testator. quia ille text. non loquitur circa probationem, sed relinquit rem in terminis iuris: vnde si replicaretur in dubium veritas inuentarij, putarẽ illam qualitatem esse probandam. Præterea ille tex. procedit secundum ius commune, sed si statutum hoc requireret, in dubio deberet fieri interpretatio, ꝙ vellet aliquid agere iure communi. argu. c. in his. infra de priuilegijs. per Barto. in l. ij. ff. de vsucapio. in l. iiij. §. prætor ait. ff. de dam. infect. cũ simili. per Iaso. in l. properandum. §. sin autem alterutra. in ij. col. C. de iudi. Et idem puto, etiam si statutum requireret testem omni exceptione maiorem: quia licet quis præsumatur bonus, non tamen in tali casu præsumeretur maior omni exceptione. & ita loquitur De-

b cius in dicto consilio xxvij. b

11 †Sed quid si statutũ diceret, ꝙ esset bonæ existimationis? Dubium facit: quia licet quis præsumatur bonus, tamen potest esse, ꝙ ciues eum malum existiment. Sed tamen in isto casu putarem non opus esse istã probare qualitatem: quia quilibet non solum præsumitur bonus, sed etiam præsumitur bonæ existimationis & famæ. l. penulti. §. j. ff. de var. & extraor. cognit. l. quęcunque. §. fina. ff. de public, per Bartol. in tractatu suo præsumptionum. in principio. Sed pone quod pars non probauerit vel articulauerit de istis qualitatibus, an iudex ex officio possit ipse recipere informationes? Circa hoc crederem quod sic, per gl. in l. iij. in verbo, inimicitiæ. & ibi Salicet. ff. de testibus. & glo. in. §. j. in verbo, officij. in authenti. de testib. & ibi Doctores. Et istud posset fieri etiã publicatis attestationibus. argumẽto capituli, cum clamor. supra de testib. & tales informationes debet iudex redigere in actis, nam alias teneretur in syndicatu, per doctrinam Bartol. in l. Lucius. ff. de his qui notantur infamia. Et ita intelligo quod notat Fulgosius in dicta l. iij. §. tu magis scire potes. ff. de testibus. Et hoc suadet æquitas.

ADDITIO.

a ℭObligationibus, Et Sozi. consil. xv. omnipotens Deus ad visis. col. v. lib. j. & Hippol. de Marsil. in l. j. nume. 67. C. de sicar. vbi allegat concordan. Ioan. Nico. Arelata.

ℭConsilio

b ℂ Consilio.xxvij. Omnia quæ in hac limitatione hactenus scripta sunt, & omnes autoritates Doct. hactenus recitatæ, & multo plura ad huius limitationis dotē tradit Petrus de Mōcada in tractatu, de testibus. quem fecit ad supplendum & perficiendum tractatum Ioannis Croti, qui morte præuētus, non potuit perficere suum tractatum, de testibus. ideo dictus tractatus Petri cōtinuatiue ponitur cum tractatu Croti, quē vide nume.392. cum pluribus sequentibus. & Hippoly. Marsil. singu.clxxxvij. qualitas apposita. vbi adducit dicta Ang. in d.l.ij.§.diem.& in l.vel negare.eod.titu. Alex.& Angel. de Aret. in locis præallegatis. Arelatanus.

Præsumptio III.

1 ☞ *Idoneus quilibet esse præsumitur.*

Rescriptum si continet clausulam, si est idoneus, non est opus probare talem qualitatem. ibi.

2 *Aetas posita in conditione regulariter debet probari ab eo qui eā dicit euenisse, & quare.*

3 *Clausula, si meruerit si sit idoneus, vel dignus &c quid operetur in rescripto, cum regulariter quilibet præsumatur idoneus, meritus, & dignus.*

4 *Superfluum non dicitur illud, quod licet in sensu directo nihil operetur, operari tamen potest in sensu contrario.*

5 *Idoneus quilibet præsumitur quo ad mores, non quo ad alia extrinseca. Ideo nemo diues, nemo doctus, nisi probet, præsumitur.*

1 TERTIO. † Quilibet præsumitur idoneus. c. dudū, infra eodem.j. qō.j.ca. sicut. Et propterea in rescripto, in quo apposita sit clausula, Si est idoneus, nō erit opus probare talem qualitatē, quāuis positam in cōditione: quod
a est mirum. [a] Sed videtur facere contra opin. Baldi & Sali. in l. cum te. C. de prob. de qua
2 supra dixi, versi.xiiij. † ꝙ licet quis præsumatur idoneus ætate, tamen istud non procedit, quando ætas esset posita in conditione. quia qui dicit conditionem euenisse, debet probare. l. ex his. C. quand. dies leg. ced. Nisi respondeas, ꝙ istud procedit in ætate quæ ex tempore variatur: sed nos loquimur quo ad mores, qui præsumuntur semper boni. Facit pro ista præsumptione tex. in l. seruos. ff. de manu. testa. vbi præsumitur quis dignus libertate,
b nisi probetur indignus. [b] Vnde
3 illa conditio, † si meruerint, vel si dignos iudicaueris, non requirit aliam probationē. Et si diceres, sequeretur ergo ꝙ in prędictis casibus talis conditio nihil operaretur, quod tamē videtur inconueniens. l. si quādo. ff. de leg. j. Respondeo, ꝙ imo multum operatur in sensu contrario: quia cēsetur illud quod

datur,

datur, ipso iure adimi in casu quo non sit idoneus, per regulam, quod datum sub vna conditione, censetur sub contraria ademptum. l. aliquando. in fin. ff. de cond. & demonstr. l. si legatum pure. ff. de adim. lega.
4 Et sic nota, † ꝙ non dicitur superfluum illud, quod in sensu directo nõ operatur, dummodo in contrario possit operari. Quod facit ad ea, quæ notant Cyn. & Bal. in l. conuenticulã. C. de epis. & cler. Imol. & Moder. in l. si cum dotem. in prin. ff. sol. mat. Ias. in l. j. in xv. col. ff. de offic. eius cui mand. est inris. vbi si statuta nihil inducant in sensu directo, subditur in eis argumentum a cõtrario sensu, vt operentur. Intellige
5 istam † regulam, vt quilibet præsumatur idoneus quo ad mores, non autem quo ad alia extrinseca. Et propterea nemo præsumitur idoneus quo ad diuitias, nisi probetur, vt est glo. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satis. cog. & supra dixi. Item quo ad doctrinam, quia scientia acquiritur multo labore, & longis vigilijs, vnde non præsumitur quis eam habere, vt dicit glo. in d. c. si forte. in verb. scientiæ. de elect.

ADDITIO.

a ℂ Mirum. Et ista videtur communis opinio Doctorum in dicto capitulo, dudum. vbi latissime Felin. col. antepenul. cum tribus columnis præcedẽtibus. vbi late an debeat probari idoneitas, & verificari ante prouisionem seu collationem, & an debeat præcedere causæ cognitio, & qualis, an vero sufficiat sola præsumptio naturę, ꝙ quilibet præsumatur idoneus, nisi contrarium probetur. Et Baldus in lege, neque natales, colum. fina. cum penult. iuxta finem. C. de probationibus. Et Oldradus consi. xlj. breuiter videtur. vbi ponit de clausula, si sit vitę laudabilis, & aliquid per Lapum allega. lxj. visis. Barto. in l. muto. §. j. in fine. ff. de tutelis. Bald. in Margarita. in verbo, clausula. & copiose Petrus de Anchara. in Clemen. prima, colum. vj. & sequenti. de concessione præbend. vbi etiam Imol. colũ. ij. nume. 12. & latius idem Imola in Clemen. j. colum. iiij. de officio delegati. cum similibus. Ioan. Nic. Arel.

b ℂ Indignus. Bene faciunt pro ista præsumptione quæ tradit Egid. Bellamete in decisio. lxxvj. incipiente, nõ expresse. Ioan. Nico. Arela.

Præsumptio. IIII.

1 ☞ *Immemor æternæ salutis nemo præsumitur.*

2 *Innocens a peccato quilibet præsumitur.*

3 *Præsumitur quis sine vitio.*

4 *Agricola diligens præsumitur innocens & quietus.*

5 *Confessio iurata facta in testamẽto, valet et probat, non iurata vero non valet nec probat. Non omnis moriens præsumitur esse Ioan Baptista ibid.*

6 *Tutoris defuncti rationibus*

standum

standum est in expensis paruis quamuis regulariter requireretur iuramentum tutoris, si viueret.

7 *Præsumitur pro scriptura defuncti.*

8 *Præsumptio quod quis moriendo non sit immemor, æternæ salutis, non procedit in præiudicium tertii, cui ius iam quæsitum est.*

9 *Iudici qui moriendo dicit se tulisse falsam sententiam, non statur. Idem in teste.*

10 *Vulneratus mortifere, si aliquem exculpauerit, an possit ex indiciis procedi contra talem ad torturam.*

1 QVARTO.† Nemo presumitur immemor salutis æternæ. l. fi. C. ad legẽ Iul. repe. & j. q. vij.
2 c. sancimus. Et † quilibet præsumitur innocens a peccato. l. absentem. ff. de pœ. l. qui accusare. C. de edẽdo. sicut quilibet præsumitur esse alienus a dolo & culpa. l. dolum. C. de dolo. l.
a si creditor. C. de pign. act. [a]
3 Et eodem modo † præsumitur quis sine vitio. l. j. C. de ædil. act. l. cum probatio. ff. de probat. Et ista maxime procedũt, suadente hoc aliqua alia coniectura: vnde præsumitur innocens, quem nullus accusauit. l. si adulterium. §. idem Pollioni. ibi, & si reum nemo postulauerit. ff. ad legem Iul. de adult. facit tex. in c. cum in iuuentu-
4 te. infra, eod. † Idem si sit diligens agricola, quia talis præsumitur innocens & quietus. l. iij. C. de defens. ciuit. Idem etiam in nobili & diuite, quia bene præsumitur de his quibus sunt integræ facultates, & maiorum suorum hæreditates incolumes. l. ij. in prin. C. de debit. ciui. lib. x. Idem si qs alias sit bonus, quia præsumitur pro re quam ipse gesserit. c. nisi essent. infra, de præbend. c. omnes. vij. qõ. j. & xxxvij. distin. c. qui de mensa. cum simil. Et ex ista presumptione infertur,
5 † quod licet confessio facta in testamento non valeat nec probet, tamen si iurauerit testator, tunc valet: quia non præsumitur fuisse immemor salutis ęternæ. l. cum quis accedens. §. codicillis. ff. de leg. ij. auth. quod obtinet. vbi Bald. C. de prob. [b]
b Bar. in l. ij. C. cõmu. de legat. Ad idem facit quod not. Paul. de Cast. cõsi. cccj. ad bene examinandum, in primo. vbi conminandum
6 fuluit, † ꝙ in expensis paruis, standum est rationib. tutoris defuncti: & licet in tali probatione videatur requiri iuramẽtum, tamen ex quo amplius præstari nõ potest, stabitur simplici codici rationũ: quia mors nõ minorem fidem videtur inducere, quam iuramentum. ex quo nemo præsumitur moriendo fuisse immemor salutis ęternæ, per d. l. fin. & per not. per Bar. in l. admonendi. ff. de iu-
7 re fisc. vbi dicit, † ꝙ præsumitur pro scriptura defuncti, per dictam rationem, et l. rationes. C. de proba. & quod not. Sozi.
c consi. clxj. in ij. col. [c] Aduerte ta-

8 te tamen, † quia ista præsumptio non procederet in præiudicium tertij, vbi ius iam esset quæsitum, per doctrinam Bar. in l. si quis in graui. §. j. ff. ad
9 Sylla. vbi † si iudex moriens dicat se tulisse talem sententiã falsam, vel testis falsum se deposuisse, non tamen illis creditur. Et ita communiter tenetur secundum Alex. in l. sciẽdum. col. xij. ff. de verb. obli. & quędam similia ponit Feli. in cap. exhibita, infra de homicid. & Ias. in l. j. in prin. ff. de eo per
d quem fact. erit. d Dicit tamẽ Bald. in l. j. in fi. C. commu. de
10 leg. † ꝙ si testator mortifere vulneratus aliquem exculpauerit, talis non poterit etiã ex indiciis torqueri: & sequitur ibi Iaso. Sed ego non arbitror istud ita generaliter verum: quia possent indicia esse tam vrgentia, ꝙ tollerẽt contrariã præsumptionem orientem ex attestatione ipsius vulnerati: quia vna præsumptio aliã tollit. l. diuus. de in integr. rest. Et cessat ratio præsumptionis in isto casu: quia potius verisimile est, ꝙ iste vulneratus sit mentitus, ex quo tale mendaciũ non videtur tendere in præiudicium saluti s æternæ. xxij. quęst. ij. c. primum est c. ne quis arbitretur.

iud. maxime quid in prohibitis, vt in patre & filijs, marito & secũda vxore, patre & filio naturali vel spurio. Et vide quæ copiose scripsimus Alcia. & ego in xvj. præsumptione, in j. regu. pręsump. vbi ex decisis & remissis eris resolutus. Nota tamen, ꝙ hæc præsumptio, ꝙ quis moriendo nõ præsumatur immemor salutis æternæ, non semper est efficax. aduersus quam facit quod inquit Bal. in tit. de pace Constãtiæ. in verb. vasalli. ij. in fin. & refert Ias. in l. j. col. iij. ꝙ nõ omnis qui moritur, p̃sumitur esse Io. Baptista, nec sibi de iis quę asserit semper est credendum. Et dicit Oldr. consi. cxcij. viso diligenter. & refert Hippoly. Marsi. in practica. §. restat. colum. ij. nume. 12. ꝙ morientes non dicunt semper verum. Io. Nico. Arela.

c ℭ Coll. Adde plura accumulata per Hippo. in rub. ff. de fideiuss. col. 7. 8. & 9. vbi plura ad probandum ꝙ pręsumatur pro moriente quod non sit immemor &c. Ioan. Nic. Arelat.

d ℭ Erit. De veritate illius dicti Bart. in d. l. si quis in graui. §. j. vide latissime melius quam alibi Hippol. Marsi. in d. rub. de fideiu. col. 7. 8. & seq. ad quẽ sufficiat remissio. Arela.

ADDITIO.

a ℭ Actione. Et l. quoties. §. qui dolo. ff. de probat. vbi Floria. Ioan. Nicola. Arelata.

b ℭ Legat. De veritate tamẽ huius dicti vide per Alexand. & alios in l. si donatione. C. de collat. & Do. in cap. quãuis. de re

Præsumptio. V.

1 ☞ *Bona fides præsumitur in poßidente, nisi contrarium probetur. Intellige, si habeat titulum verum vel putatiuũ, etiam errore iniusto.*

Bona

2 *Bona fides an præsumatur in eo qui possidet sine titulo.*

L. fi. C. unde vi explicatio.

3 *Titulum errore iniusto causatum si quis habeat, an in eo prę sumatur bona fides.*

4 *Bona fides potest causari ex iniusti & temerariis causis.*

5 *Vsucapere an quis poßit ex titulo iniusto errore causato.*

6 *Mala fides præsumitur in prę scribenda seruitute: & quare.*

1 QVINTO.† Bona fides præsumitur in possidente, nisi probetur cõtrariũ. l. penul. C. de euict. glo. in cap. si diligenti. & ibi Docto. infra, de præscr. cum concord. per Alexã. consil. cc. viso & discusso. col. j. in secundo. & consil. lxxv. col. pen. in quarto. Francis. de Curte consi. lxxxij. Deus pius. colum. ij. Et istud intelligitur, si habeat titulum verum vel putatiuum, etiam errore iniusto. l. igitur. §. põt. ff. de liber. caus. & no. in l. sicut. §. j. ff. de vsuca. & ita tenet Barto. in l. Celsus. ff. de vsucapio. & est cõmunis conclusio, vt ibi per Mod. &
2 in d. c. si diligenti.† Fortius dicit ibi Barto. istud procedere etiam in possidente sine titulo: quia stat simul, ꝙ quis non habeat titulum, & tamen sit in bona fide, secũdum gl. in l. si quis emptionis. in verb. tenuerit. iuncto tex. C. de præscr. xxx. vel xl. ann. ergo ita debemus præsumere, ex quo talis præsumptio est humanior. Et hoc intelligitur, nisi alius possessor antiquior appareret. per l. fin. C. vnde vi. Item nisi ius commune contradiceret tali possessioni. ca. j. de præscrip. lib. vj. Sed Inno. & Bald. in cap. per tuas. de testib. tenuerunt, quod imo non præsumatur bona fides, nisi adsit titulus. Et idem tenet Imol. in repet. c. si. in v. col. de præscrip. & dicit Fel. in d. c. si diligenti. ꝙ hæc opinio est sustentabilis de iure, p tex. in d. l. fin. quia quod suum non est, debuit scire ad alios pertinere. Sed tamen non puto recedendum a communi opinione, quæ bene probatur in d. l. si quis emptionis. iuncta gloss. & in d. c. j. de præscrip. in vj. inducendo vt supra. Nec obstat dicta ratio, quia tex. in d. l. fi. loquitur in eo qui scit rem occupatam suam non esse: quia tunc debet scire, ꝙ ad alios pertineat. Sed nos non loquimur in eo qui nesciat rem suam non esse, imo credit esse suam, & est in bona fide, licet non habeat aliquem titulum, puta quia aliquis ei dixit ꝙ erat maiorum suorũ, seu antecessoris sui, vel alio modo ad eum spectabat. Nam licet talis nõ dicatur vere possidere aliquo titulo, tamen est in bona fide. Præterea
3 † dum Bart. dicit sufficere titulum putatiuum, etiam errore iniusto. d. §. potest. adde, ꝙ idẽ sequuntur Alex. & Mod. in d. l. Celsus. & Bald. in l. j. per gl. ibi. C. vbi caus. stat. qui dicit,
4 quod † bona fides potest causari ex iniustis & temerariis causis. sequit Alex. cõs. cxxv. in iij. colũ. in iiij. And. Sicul. cõsi.

conſi.xvij. in penul.col.in ſe-
cundo. Felyn.in c.cum contin-
gat.in iij.col. de reſcrip. & in
d.c.ſi diligenti.in ij. col.Iaſ.in
l.ſi id quod. in viij.notab.ff.de
iuriſ. omn .iudic. Sed Imol. in
5 repet.d.l.ſi.in v.col. † videtur
hoc intelligere quo ad acquiſi
tionem fructuum,non autē quo
ad vſucapionem:& iſta opinio
videtur mihi verior , pro quo
adduco tex.in l.fin. C.pro ſuo.
qui requirit, ꝙ error in titulo
ſit prubabilis , alias vſucapio
non procedat:et iſtud eſt de mē
te gl. in d.l.j.quę ſi bene videa
tur,probat contra Bal.dum re-
quirit quaſi poſſeſsionē xxx.
annorū,quando ſeruus ex iniu
ſtis cauſis crederet ſe liberum,
et tamen ſi præſumeretur bona
fides , ſatis eſſet quaſi poſſeſsio
xx.annorum. l. ij.C. de long.
temp.præſcript.quę pro liber.
Nec obſtat d.§.poteſt. quia ibi
non probatur , ꝙ poſſeſsio in-
ducta ex tali errore iniuſto , ſit
ſufficiens ad vſucapionem, ſed
ſimpliciter talis vtitur commo
do ſucceſſoris , quantum ſit ad
inſtruendum iudicium , vt ibi
habetur.Et eſt ratio, quia quo
ad illud commodum ſatis eſt ꝙ
non ſit in mala fide , licet non
habeat bonam:inter hæc enim
eſt dare medium.vt dicit Bar.
in l.ſed & ſi lege.§.ſcire.ff. de
pet.hæred.Paul.de Caſt.conſi.
cclxxxix.in vlti.col. Poſſet
diſtingui, vt opinio Bartol.&
Doct.procedat in præſcriptio-
ne longiſsimi temporis, in qua
præſcribitur etiam ſine bona
fide.Iſta autem alia opinio pro
cedit in pręſcriptione xxx.an
norum, vel minori, prout pro-
prie loquitur text.in d.l.fin.ff.
pro ſuo.Cætera dic.vt ꝑ Mod.
in dictis locis,& Abb.in c.cō
ſultationibus,infra de iure pa-
tro.& per Fely.in c.de quarta.
de præſcriptionib. vbi limitat
iſtam regulam non procedere
in errore iuris: de quo ibi late
per eum,& etiam per Aret.cō-
ſil. xxx . in ij. dub. vbi dicit
6 † ſemper præſumi malam fidē
in præſcribente ſeruitutem.Et
eſt ratio, quia habet contra ſe
præſumptionem iuris commu-
nis:de quo in d. c.j.de pſcript.
in ſexto. Dic vt ibi per eum.

Præſumptio VI.

1 ☞ *Actus vbi poteſt impor-
tare delictum graue & par-
uum, præſumitur pro minori
delicto.*

2 *Percutiens aliquem paruo cul
tello,præſumitur quod non fe-
cerit animo occidendi, licet po-
ſtea mortuus fuerit percuſſus.*

3 *Mulier præſumitur potius ſub
traxiſſe res a marito,quā quòd
ſit lucrata ab adulteris.*

4 *Blaſphemia vna tātum præſu
mitur, ſi quis plures eodem ca
lore repetierit aliqua verba
blaſphemiæ.*

1 SExto. † Vbi
actus poteſt im-
portare delictū
graue et paruū,
pręſumitur pro
minori delicto,
ſecundū Bal.in
l.fin.in vlti.colum.C.de ædil.
act. argu.l.ſi præſes.ff.de pœn.
Et ibi

Et ibi infert Bal. ad notabilē quęstio. Ad idem facit glo. in l. pen. C. de fideiuss. vbi potius p̄sumitur matrimonium clandestinum, & sic leuius delictum, q̄ adulteriū, quod est grauius: de quo p Bal. in c. j. §. iniuria. de pace iura. firm. in l. quæcunque. C. de ser. fugit. Abbas in c. ij. de desponſ. cland. Fely. in c. j. infra eo. Ad idem fa. tex. in c. significasti. circa prin. infra de homici. inducendo vt p Aret. consi. viij. in penulti. vbi
2 per istam rationem decidit, † q si quis percutiat aliquem paruo cultello, capiemus potius p̄sumptionem, q fecerit animo non occidendi, licet talis dein de sit mortuus. Et in simili idē concludit Aret. consi. xxxj. in
3 penul. col. vbi † capitur potius pręsumptio, q mulier subtraxerit furtiue res a marito, quam q sit lucrata ab adulteris, ex quo illud est minus delictum. Facit quod not. voluit Bartho. Veronen. consil. lxxvij. circa medium. vbi consuluit, quod
4 † si quis pluries repetierit in eodem calore iracūdiæ aliqua verba blasphemiæ: pręsumitur potius vna tātum blasphemia, non autem plures. Et circa istā præsumptionem vide etiā aliquid per Feli. in ca. ad audientiam. in princi. vbi limitat. infra, de homicid. Et accedat vulgata regula, q in duobus malis minus est eligendum. c. duo mala. xxiij. distin. & xxij. qō. j. c. quod Dauid. & c. si aliquid.

Præsumptio. VII.

1 *Actus non præsumitur gestus metu, si quid actum reperiatur. Fallit in casu c. super hoc de renunt.*

2 *Probatio durior licet incumbat illi qui contra præsumptionem iuris aliquid deducit, non tamen ita est indeducente metum, cum metus ex coniecturis probari possit.*

3 *Metus solet clam inferri, ideo sufficit leuior probatio.*

4 *Testibus duobus de metu attestantib. magis creditur, quam centum asserentibus spontaneā uoluntatem.*

5 *Matrimonium metu fuisse contractum vno teste asserēte, an ei credatur.*

1 SEPTIMO. † Si aliquid reperiatur gestum, præsumitur sponte gestum, nō metu. l. ij. C. de his quæ vi vel metus causa. Et est ratio, quia aliter præsumeretur delictum, ex quo inferens metum delinqueret. Et ita concludit Innocen. quem sequuntur alij, in cap. causam matrimonij. supra, de offi. dele ga. Non procedit tamen ista præsumptio in casu no. cap. super hoc. secundum vnum intellectum. de renunt. vbi in iudicio possessorio agenti interdicto recuperandæ, non obstat exceptio renuntiationis beneficij, imo præsumitur talis renuntiatio facta metu, vt declarat ibi Abb. colum. antepenul.
2 Adde etiam, † quod licet regulariter

lariter durior probatio incumbat illi qui contra præsumptionem iuris aliquid deducit. ca. quia verisimile. infra, eod. gl. in l. fina. in princi. ff. quod met. caus. per Specu. in titu. de proa bat. §. fin. ver. fin.[a] Tamē nō ita est in afferente metum: quia metus etiam ex coniecturis potest probari, vt per Cyn. in l. carcerem. C. quod met. caus. Bart. in l. si ob turpem. ff. de cōdi. ob caus. Bald. consi. xxvj. in tertio. Anch. consi. ccxcix. visa supradicta facti. Rapha. Com. consi. lxviij. per totū. & per Moder. in l. interpositas.
3 C. de transact. Et est ratio, † qa metus communiter solet clam inferri, vnde sufficit leuior probatio. arg. c. fin. supra, de testi. cog. & ita tenet Alexā. consi. clvj. viso processu. in quinto. & consi. xlviij. in iij. Corn. consi. xlj. in iij. col. in ij. Fortius dicit Innoc. in d. c. super hoc. vbi alij
4 sequuntur, † q magis creditur duobus de metu attestantibus, q centum afferentibus voluntatem spontaneā. sequitur Bal. in cōsi. schismatis, quod posuit in rub. C. si quis aliquem testa. prohi. Idem Bal. in l. obseruare. §. proficisci. in xiiij. q. ff. de offi. procon. Ang. in l. si quis ad se fundum. C. vnde vi. Alberi. Ros. in rub. ff. quod met. caus. cum concord. per And. Sicu. consi. vlt. in iiij. colū. & Deci. consi. 100. in pen. colū. Et dicit singulariter Barthol. Veronē. cautel. cxliiij. incip. tempore
5 meo. † quod crederetur vni testi afferenti matrimonium esse contractum per metum. alleg. Inno. & Bald. vbi supra. Sed ista decisio mihi nunquam placuit, quia est contra regulam c. licet vniuersis. supra, de testi. & contra mētem omnium scribentium, præsertim Alexā. & Corn. in consilijs supra allegatis. & Inno. non loquitur in vno teste tantum, sed in duobus: & ita etiam Bald. & cæteri. Præterea illud dictum Innocen. intelligitur quando constat manifeste de vi & facto vnde oritur metus: & ideo etiā si mille attestarentur, q tamen erat illi animus actum spontanee faciendi, non staretur illis, quia attestarentur de mente, quæ est nota soli Deo, vt declarat Imol. in d. c. super hoc. & etiam loquitur Innoc. quando præsumptio erat pro afferente metum, puta in eo qui afferit se renuntiasse beneficio propter metum, in casu d. c. super hoc. secus vbi præsumptio non esset pro afferente, quia tunc seruaretur regula communis posita in c. in nostra. supra, de testib. Et istud est de mente Abb. in d. c. super hoc. & declarat Ang. in d. l. fi. in princi. ff. quod met. cau. Cætera dic vt per Moder. in l. interpositas. C. de transf.

ADDITIO.

a Fina. Et scripsi latissime supra in princi. tractatus. in iij. par. Arelatanus.

Præsumptio. VIII.

1 *Princeps præsumitur motus iusta causa. Intellige in iis quæ sunt iuris positiui, & in iis quæ sunt arbitraria principi.*

2 *Papa in beneficiis habet plenā & liberam potestatem.*

3 *Causa an præsumatur in principe dispensante contra ius gētium uel diuinum, in casibus in quibus cum causa potest dispensare.*

4 *Causa iusta non præsumitur in principe, quando agitur de præiudicio tertii.*

5 *Princeps etiam de plenitudine potestatis non potest rescindere contractum proprium.*

6 *Princeps non potest vasallum feudo priuare, nisi ex causa descendente ex culpa vasalli.*

7 *Sententia principis sine citatione non valet, nec præsumitur causa, nisi probetur.*

8 *Causa præsumitur in quocunque principe non recognoscente superiorē de facto: quia nemo potest sibi dicere, cur ita facis?*

9 *Causam non præsumi in principe respectu non subditorum principi quomodo intelligatur.*

Princeps an habeat plenam potestatem in subditos non plenarie, sed sibi deditos mediante fœdere, quod reseruassent sibi leges & priuilegia sua: & an tunc princeps inter tales possit vti plenitudine potestatis.

1 OCTAVO. † Præsumitur principem ex iusta causa moueri. gl. in l. relegati. in fi. ff. de pœn. facit tex. in clemen. vnic. de probatio. & in c. cum a nobis. in fi. vbi docto. de testi. [a] Et ista cōclusio est verissima in his quæ sunt iuris positiui, quo iure ipse non ligatur. l. digna vox. C. de legibus. & quæ sunt arbitraria ipsi principi, prout loquitur gloss. in d. l. relegati. Nam restitutio relegati potest fieri per principē etiā sine causa, de potestate ordinaria. l. j. C. de senten. pass. & habetur in titu. C. de abolitionib. Item dicta clemē. j. loquitur in
2 beneficijs, † in quibus Papa habet plenam & liberam facultatem. c. ij. in prin. de præben. in vj. clemen. j. in fin. vt lite pendente. ix. quæst. iij. c. per principalem. vbi gloss. cum concord. per Iaso. in l. Barbarius. in xj. colum. de offic. prætor. Sozi. consi. xiij. per totum. Andræ. Sicul. cōsi. j. col. xvij. in primo. Et dicit Bal. in l. rescripta. C. de precib. Imp. offer. ꝙ omnia beneficia mundi sunt manualia, & obedientialia quo ad Papam. sequitur And. Sicul. in tracta. dз præstan. Cardi. in j. par. colum. iiij. [b] † Sed nunquid
3 præsumitur causa in principe dispensante aduersus ius gentium vel diuinū, in his in quibus posset cum causa dispensare? Et videtur ꝙ sic, prout tenuit Cyn. in l. rescripta. in iij. & iiij. quæst. & ibi Bald. C. de prec. Imper. offer. Ant. de But. & Abb. in c. quanto. de iureiuran. & in alijs locis relatis per Fely. in c. quæ in eccles. xij. colum. versi. quinta conclusio. supra, de constit. vbi limitat istā conclusionem sex modis, vt ibi per eum. [c] Sed tu aduerte, quia

ista

ista opinio iure non probatur: nam ea quæ pro hac parte alle gantur, procedunt in his quæ sunt iuris positiui. & ꝙ in tali casu non præsumatur causa iusta, est de mente Bald. in d.c. quæ in ecclesiarum. & firmat Fulgo. in l. fina. C. si contra ius vel vtilit. pub. & in consi. lxj. domina Catharina. in ij. colũ. Roman. consi. ccclij. quæritur primo. in fin. Et ita tandem resident Felyn. & Moder. in d.c. quæ in ecclesiarum. & Ias. in l. si testamentum. C. de testa. per illum tex. & in repet. l. quo minus. in ij. col. ff. de flumi. & est de mente doct. tenentium, quod
4 d. clem. j. de proba. † nõ habeat locum quando ageretur de præiudicio tertij, quo ad ius quæsitum, prout tenuit Anch. in cõsi. cccviij. præmitto. circa finem. Paul. de Cast. consi. clvj. viso & examinato. col. fin. But. post Calder. in c. post cessionem. colum. viij. de probat. Aret. in d. c. cum a nobis. Nam si præsumeretur iusta causa, deberet habere locum etiam in præiudicium tertij: quia princeps ex causa legitima potest tollere ius quæsitum tertio. l. Lucius. ff. de euict. & habetur late in d. c. quæ in ecclesiarum. Et probatur ista opinio, quæ videtur cõmunior, in c. j. supra, de probat.
5 † vbi non præsumitur causa in principe volẽte rescindere proprium cõtractum: imo istud nõ potest etiam de plenitudine potestatis, secundũ Paul. de Cast. in l. digna vox. C. de legi. & Bald. in c. i. §. ad hæc. colum. v.
d de pace. iura. fir. [d] † Idem est
6 in feudo, quia non licet ei priuare vasallum, nisi ex iusta causa descendente ex culpa ipsius vasalli. c. j. vbi nota. de natu-
7 ra feud. † Idem in sentẽtia principis sine citatione lata: quia non valet, nec præsumitur causa. clemen. pastoralis. de re iudi. c. j. vbi Docto. supra, de causa possess. & prop. And. Sicu. consi. xxiiij. colum. penul. in ij. Et ratio istorum casuũ militat generaliter, & propterea debet generaliter esse idem ius l. adigere. de iure patrona. Et facit ratio, quia cum talis actus regulariter sit prohibitus principi, nisi in certa causa, debet illa probari. l. si donatione. C.
e de colla. [e] Et istud procedit ẽt in Principe, vt no. Innocen. in c. penult. de dilat. Rom. consi. ccclxxxiij. saluatoris. & facit text. in c. nouit. vbi Abba. & Areti. not. supra, de iudi. vbi non præsumitur etiam pro rege, quod seruauerit debitam solennitatem denuntiationis euãgelicæ, nisi probetur. Et Cyn. in d. l. rescripta. potest saluari, si bene videatur: nam præsupponit, ꝙ imo in veritate causa non præsumatur, & ꝙ Princeps peccat, licet iudex debeat obseruare: quia quod ad eum, inde oritur præsumptio iuris, & de iure, ex quo ipse non potest inquirere de facto superioris & domini sui, prout etiam dicit Alex. consi. j. in penul. colum. in ij. volu. Vnde dato, ꝙ posset inquiri, puta, quia Princeps permitteret refricari in dubium de meritis rescripti, vel aliter concederetur, esset secus. Et propterea dicunt Doct.
8 † istud procedere in quolibet principe non recognoscente superiorem de facto, vt per Bar.

 in d.

in d. l. relegati. & per Alex. consi. xv. in ij. col. in v. volu. Ratio est, quia tali non potest dici, cur ita facis? Et ista opinio est verior de iure, & etiam de æquitate. Considera tamen si possent istæ opiniones concordari: quia aut princeps in tali concessione non expressit aliquam causam, & non præsumatur, imo concessio sit nulla, quascunque clausulas ipse addiderit, ex quo deficit potestas eius, quæ nō est supra ius diuinū, naturale, seu gentium. & facit quod notat Alexā. consi. cj. visis. colū. pen. in primo. Idem si expressit aliquam causam, quæ non est idonea, eadem ratione. Aut expressit causam idoneā, & tunc an præsumatur vera, ita puod dispositio teneat. Et dicendum est, quod sic. d. clemen. j. Et in illo casu potest procedere opinio Abb. Butrij, & aliorum in d. c. quæ in ecclesiarum. & quod no Sozi. cōs. cclxxiij. in pen. col. limitando tamen vt ibi per Fely. & Ias. in d. l. si testium.[f] Et inquātum limitant,

9 † vt non præsumatur causa, respectu nō subditorum ipsi principi, per dictum Inno. in c. inquisitioni. infra, de sen. excommu. & tex. in d. clemen. pastoralis. intellige istud in subditis plenarie principi: secus si simpliciter venissent in deditionē mediante fœdere: puta, quia reseruassent leges, & priuilegia sua: nam tunc quo ad plenitudinem potestatis ipsius principis non essent subditi. l. non dubito. ff. de capti. Et tali modo ciuitates Italiæ, & quædam aliæ venerunt in deditionem Romanorum, vt probatur in l. j. ff. de cens. & in l. fin. eo. titu. Vnde quamuis P. R. transtulerit omne ius suum in principē l. j. ff. de constitu. princi. non tamen Imperator, nec habentes causam ab eo, habent amplius ius, quam P. R. habuerat: & cōsequenter, de iure non possunt vti in illis ciuitatibus ista plenitudine potestatis, prout videmus etiā hodie seruari in Germania, in ciuitatibus Imperialibus. Facit quod not. Card. in consi. vlt. & quod dicit Bald. in tit. de pace Cōstan. in verb. libellarie. vbi dicit, quod P. R. nunquam est vsus ista clausula, de plenitudine ptātis.[g]

ADDITIO.

a ¶ Testibus. Vide Deciū cōsi. Dlxxvj. pro resolutione. colū. fin. & Roma. cōsi. ccccxxxvj. quod consultum. Ioan. Nicol. Arelatanus.

b ¶ Colum. iiij. Antequā ad vlteriora procedatur, volo notes perpetuo notabilē limitationē ad hanc præsumptionem, quam tradit Rom. consi. ccccxxxvj. ꝙ indultum Petri. col. pen. circa prin. & Philip. Deci. cosin. Dlxxvj. præalleg. col. fin. ꝙ in principe non præsumitur iusta causa, quando facit actum ad instantiam & postulationē partis: quia tūc videtur magis motus propter importunitatē partis, quam ex iusta causa. per l. j. C. de petit. bono. subla. lib. x. Io. Nico. Arelatan.

c ¶ Per eum. Et vltra hic allegatos & in locis hic recitatis, hanc sententiam tenet & multis egregijs fundamentis comprobat melius quā alibi Frāc.

Curt.

Curt. Senior consi. xlix. memoriæ recolendæ. colũ. xviij. nume.30.ver.præsumitur enim in principe. vbi dicit, quod in principe aliquid disponente, præsumitur iusta causa, etiam si auferat ius alteri quæsitum. & ibi allegat autoritates & cõcord. in pluribus locis, ex quibus potest roborari ista sententia, quæ non reperies alibi ita bene cumulata. Arelatan.

d ℂ Fir. Et Lud Roma. egregie in d.consi. ccccxxxvj. colum. pe.& fi. & consi. ccclij.quæritur primo. col. vlt.dicens,quod princeps non potest reuocare contractum a se factum, etiam si contineat liberalitatem: & ꝙ ita ligatur suo contractu, sicut quilibet priuatus. & idem Roma. consi.cclij. pro decisione.& Soci.consi.iiij.super quęstione. colũ.ij.& iij.lib.iij. Et ꝙ de plenitudine potestatis nõ possit contrauenire cõtractui, etiam consuluit Anto. Rub. Alexan.consi.cxxxviij. viso, & diligenter.colũ.ij. & consi. cxlvj.circa primum. col. pen. vbi allegat Alex.in consi. j. in ij.vol.& consi.liiij. in quarto. & Cuma. consi. 100. incipien. ducissa Mediolani. cum alijs concordan. Et etiam dicit idẽ Alex.consi.cliiij. decreueram. colum.pen.ꝙ princeps non minus ligatur ex suis contractibus, quam quilibet priuatus. Et quod nõ possit etiam de plenitudine potestatis contrauenire contractui, etiam asseuerat Deci.consi.dclxxxix. viso pũcto.col.ij consi.ccccx. in causa mota.col.iiij. Io.Nic. Arela.

e ℂ Colla. Istud idem fundamentum facit Deci. in dicto. consi. dlxxvj.pro resolutione.col.fi. & Curt.consi.xx. sępenumero. col.vj. dicens, ꝙ tunc non est stãdum assertioni principis de dicta iusta causa, sed debet probari,& constare aperte,ex quo actus siue illa causa est regulariter principi prohibitus. pro quo facit quod vult Bartol.per illum tex. in l.si forte.ff. de castren. pecu. cum simili. Ioan. Nico. Arelatan.

f ℂ Testium. Decius tamen notabiliter in præallegato consi. dlxxvj. ad fin. tenet, quod assertioni Principis non sit credendum, nisi de causa aliter constet, & probetur: & se remittit ad ea, quæ ipse scripsit in dicto cap. quæ in ecclesiarum. Vide Sozinum inter consilia Curtij Senioris idem tenẽtem per multas autoritates. cõsil.xx. sæpenumero. colum. v. & vj. declarando, vt per eum latissime per duas colum. Ex illo cõsilio a secunda columna vsque ad septimam, colligere poteris pulchras limitationes ad hanc regulam, quod Princeps præsumatur motus iusta causa: & an stetur assertioni Principis super causa iusta expressa in concessione, siue rescripto. Arelatan.

g ℂ Potestatis. Quod princeps non possit vti plenitudine potestatis circa non subditũ, & ꝙ in principe tunc non præsumatur iusta causa,& si causam iustam exprimat, quod tunc non stetur assertioni principis, vide latissime Barthol. Sozin. inter consilia Curtij Senioris, consi. xx. colum. iiij. versicu. tertio respõde.& latius col. vj. per totam col. & idem Barth.

Sozi.consi.xxvij.in præsenti. col.ij.lib.iij.Facit quod voluit Lud. Rom. consi.ccccxxxvj. quod consultum &c. ꝙ licet princeps regulariter possit reuocare priuilegium a se concessum, & præsumatur in eo causa, non tamen hoc procedit in priuilegio a se cõcesso nõ subditis: illud enim est irreuocabile, nisi ex iustissima causa, quæ apparere debet. Arelatanus.

Præsumptio. IX.

1 ☞ *Præsumitur pro iudice, quòd recte faciat, ea quæ officio suo incumbunt. Limitatur nu 6.14.17.18.23.27.28.*

2 *Iudicis verba sunt referenda ad ius, etiam impropriando verba.*

3 *Iudex non presumitur aliquid fraudulenter facere, licet eius sententia retractetur.*

4 *Iudex nõ præsumitur sine causæ cognitione aliquid facere.*

5 *Succumbẽs per iudicis sententiam, presumitur fouisse malam causam.*

6 *Appellatione pendente, nõ presumitur pro processu, nec pro sententia iudicis. De veritate vide nu. 8.*

7 *Probare quis debeat in causa appellationis.*

Sententiæ appellatione suspensę, quæ sit virtus. ibid.

9 *Litigans super bonis communibus, uel quæ contendit ad se pertinere, si habet aliquam præsumptionem pro se, põt petere sibi prouideri ad finem litis, si alias non habet, unde faciat expensas litis.*

10 *Filius litigans cum patre eum non agnoscente in filium, potest petere ut sibi prouideatur super bonis patris ad exspensas litis faciendas, si alias non habeat unde litiget. Idem in uxore litigante cum marito.*

11 *Iudex, filio litigante contra patrem ut eum agnoscat, vel uxore contra maritum, si ex lectura attestationum licet nõdum publicatarum, deprehendat summarie esse probatum, potest dare prouisionem ad expensas litis.*

12 *Appellatione pendente possunt sequestrari fructus, iuxta Clementi. primam, de sequest poss. & fruct.*

13 *Appellatione pendente si possessor dilapidet agrum, potest fieri sequestratio.*

14 *Non præsumitur pro iudice indiscreto, & improbo. Intellige ut nu. 17.*

15 *Carceratus respectu iudicis non dicitur pati metum. Quod non procedit in Potestatibus terrarum, qui habent vultum terribilem, & sollent metum incutere.*

16 *Præsumitur voracitas in istis*

Potestati-

Potestatibus & officialibus, et ipsi plura mala sciunt, & committunt.

Intellectus ad l. neminem. C. de suscep. & arca. lib. x.

18 *Processus non præsumitur recte, vel rite factus nisi appareat per scripturam.*

19 *Citatio non præsumitur nisi probetur, vel nisi de ea constet ex actis.*

20 *Processus præsumitur recte factus, in casibus, in quibus nõ requiritur scriptura.*

21 *Processus rite, recteque factus præsumitur, quando sententia transiit in iudicatum, & etiam contra absentem, & contumacem ex contumacia vera, vel ficta.*

22 *Processus præsumitur recte, riteque factus, si notarius in sententia attestetur de processu, qui esset factus coram se.*

23 *Breuitas temporis tanta quòd compræhenditur iudicem non adhibuisse causa cognitionem, facit præsumi contra iudicem.*

24 *Iudex si ex abrupto parte nõ audita processerit, contra eius processum, & sententiam præsumitur.*

25 *Presumitur contra iudicem, si error sit expressus in sententia.*

Idem si appareret notorie de iniustitia.

26 *Non præsumitur pro iudice quando præsumptio fraudis est contra eum.*

28 *Neque in his quæ gerit extra eius officium pro iudice præsumitur.*

29 *Mercatorum libris si vigore statuti credi debeat, intelligitur de his quæ ad eorum officium pertinent.*

30 *Iudex extra officium suũ faciens, habetur pro priuato, & illi potest resisti impune.*

1 NONO. † Præsumitur pro iudice, ꝙ sit bonus, et recte faciat ea, quæ officio suo incumbunt. l. ij. C. de offic. ciuil. iud. ibi, quod non arbitramur &c. quem tex. ad hoc notat Bal. & per eum decidit notabilem quęstionem. in l. vnic. in fin. C. ne quis in sua causa. Et Paul. de Castr. consil. cclxx. in j. col. in secũdo. vbi per illum tex. vult,
2 † ꝙ verba iudicis debeant referri ad ius, etiam improprian do verba: quia verisimile est talem fuisse mentem iudicis. Et facit, quia ad illud officium vt plurimum eliguntur literati, et honesti viri, vnde merito pro eis præsumitur. c. in vestra. de procur. c. nisi essent. de præbẽd.
3 & ibi Abb. Et † propterea non præsumitur iudex aliquid facere fraudulentum, licet eius sentẽtia retractetur. c. cũ olim. ij. & ibi gloss. antepenul. infra de priuil. & habetur in c. cum

Ioannes. de fide instru. Item
4 † non præsumitur iudex ali-
quid sine causæ cognitione fa-
cere.c. Abbate. de verb.signi.
Nec presumitur velle contra
factum suum iudicare. l. ne in
arbitris. C.de arbit. Inno.in c.
præsenti. de rescript. & in c.
ij.de arbit. Et præsumuntur
qui causas cognoscunt, non fa-
cile ad culpam venire cum ve
ritatem examinant, vt est tex.
in authen. vt defuncti seu fune-
ra.in princ. facit. l.certi.C.de
iudi.& tex.in authen.de iudi-
5 cibus.in princ. Hinc est, † quod
si aliquis succubuit per senten-
tentiam iudicis, præsumitur
habuisse malam causam. l. He-
rennius.§. fin. vbi gloss. ff. de
euict. de quo dic vt ibi. Facit
etiam generaliter, quia præsu-
mitur iusta causa in eo, qui pu-
blico iure vtens aliquid exe-
quitur.l.iniuriarum in prin.ff.
de iniur. Et ista presumptio
fortius procedit in iudice, quam in
arbitris, vel similibus, ex quo
iudex ita iurauit. l. fin. C. ad
leg. Iul. repet. & in authenti.
iusiurand. quod presta ab his.per
6 tot. † Limitatur ista præsum
ptio aliquibus modis. Et pri-
mo non procedit quo ad senten
tiam, nec quo ad processum pē-
dente appellatione, secundum
Abb.& alios in c.quoniam cō
tra.per illum tex.supra, de pro
ba.& in c. cum inter. in fin.de
re iud. Et est ratio, quia virtus
sententiæ suspenditur per ap-
pellationem.l.j. in fi.ff.ad Tur
7 pil. † Et propterea idem de-
bet probare in causa app. qui
debebat in causa principali, vt
est gloss. vbi Mod. Peru.in c.
dilectis.de ap.& ponunt omnes
in c.quoniam contra. Sed tu cō
8 sidera, † quod imo etiam isto ca-
su præsumitur pro iudice, licet
talis præsumptio non transfe-
rat onus probandi, prout tenuit
Imol.in c.in præsentia. per il-
lum tex. supra de renun. facit
tex. in d.c.in nostra.de procu.
& in c. bonæ. infra de elect.&
quod not. Bal.in c.cum super.
col.j.de re iudi. Abb.in c.cau-
sam quæ.in ij.no. eo.tit.de quo
per Mod.in d.c. quoniam con-
tra. in xvj. colū. Et talis præ-
sumptio operatur aliquos effe-
ctus, etiam pendente appella-
tione, veluti in casu l.si institu
ta.§.de inofficioso ff.de inoffi.
testa.vbi præsumptio oriēs ex
prima sententia pendente ap-
pellatione, operatur, quod aduer-
sarius interim compellatur illi
subministrare expensas litis, si
aliter non habeat vnde litiget.
9 †Et istud est generaliter ve-
rum, vbicunque aliquis litigat
super bonis quæ pretendit com
munia, vel ad se pertinere, &
habet aliquam præsumptionē
pro se, vt declarat Aret.in c.si
qui testium.in iij.col.de testib.
& etiam probatur in l.fin.vbi
bonus text. C.de or.cog. & quod
not.Guido Pap. in decis. Del-
10 phi.q. DLxj. Et idem † est in
filio, litigante cum patre, eum
non agnoscente in filium, secun
dum Bar.in l.si neget.ff.de li-
a be. agno. [a] Et in vxore liti-
gāte cum marito, secundū Do.
Abb.& Moder. in c.ex parte.
infra de accus.Et sufficeret ne-
dum ista præsumptio oriens ex
sententia a qua fuit appellatū,
sed etiam quælibet alia simi-
lis, de qua constaret iudici sum
marie.l.j.§.si ea quæ in possess.

ff.de ven.in poſ. mitten. & eſt de mente Bart. in d.l.ſi neget.
11 Et propterea † vidi ꝙ iudices decernebant iſtas expenſas litis, ſi ex lectura atteſtationū, licet nondum publicatarū, depræhēdiſſent ſummarie eſſe ꝓbatum, ꝙ eſſet filius vel vxor: nam tales atteſtationes faciunt pręſumptionem non mediocrē, vt habetur in c.ſignificauerūt.
12 ſupra de teſti. Alius † effectus ponitur in Cle. j. de ſeque.poſſe. vbi prima ſententia operatur effectū ſequeſtrationis fructuum, quamuis ab ea ſit appellatum a poſſeſſore minus trien-
13 nali. † Idem eſſet generaliter, vbi poſſeſſor dilapidaret, ſeu depopularetur agrum l. Imperatores. in fi ff.de appel. Alius effectus ponitur per Inno.in c. ad petitionem.infra de accuſa. & Abb. in c. quo ad conſultationem, infra de re iudic. vbi etiam poſt appellationem præſumitur pro ſententia iudicis, in his quę fuerant illi arbitraria, ſicut in dilationibus, & cæteris pœnis arbitrarijs. facit glo.in c.ſuper his. in verb.arbitrium.infra de accuſ. Secun-
14 do limitatur, † ꝙ non procedit iſta pręſumptio in iudice indiſcreto & improbo, quia ꝓ tali non pręſumitur, vt notant Inno. & Hoſtiē.in c.accedēs.j. ſupra, vt lite non conteſt. Fa-
15 cit, † quia licet qui eſt in carcere reſpectu iudicis non dicatur pati metum, vt eſt gloſ.vbi Doct. in l. qui accuſationis.C. de his quę met. cauſa. & per Bal. in l. ſi quis hoc genus.C. de epiſc. & cle. tamen hoc nō videtur procedere in iſtis poteſtatibus terrarum, qui habēt vuultum terribilem, & qui ſolent metum incutere, vt per Ioan. And. in c. quia propter. de elec.Bald. in c.j.§. iniuria. de pace iura.firm. & quod no. Abbas in c. cum dilectus. quod metus cauſ. q loquitur in principe. & eſt glo.xxiij. quæſtio.
16 viij.C.conueniot. † Ad idem facit tex.in l. neminem. C. de ſuſcept.& arca. lib.x. vbi pręſumitur voracitas & fraus in iſtis officialibus. Et dicit glo. in l. defenſionis, in verbo, ad vſurpationē. C.de iure fiſ. lib. x. ꝙ iſti officiales plura mala ſciunt & committūt ꝙ̄ alij. In contrarium facit quod dicit Bald. in c. ſicut. in ij. col. per illum text. infra de re iu. vbi dicit, ꝙ etiam ſi iudex eſſet uir peſsimus, tamen pro eo pręſumitur, propter authoritatem iudiciariam. & ſequuntur Mo-
b der.in d. c. quoniam contra. b
17 Iſta opinio † videtur verior, qn̄ aliud non concurrat, pręterquā ꝙ alias iudex ſit indiſcretus. Si vero aliud concurreret, puta, quia probaretur ex actis vel aliter de eius iniuſtitia, quo ad illā cauſam tunc nō pręſumeretur. Et ita debent intelligi ſupradicta. Tertio limita-
18 tur, † vt procedat pręſumptio quo ad iuſtitiam, quia lex pręſumit pro iuſtitia iudicis: ſed non procedit quo ad rectitudinem proceſſus. d. c.quoniā contra. Et eſt ratio, quia pro ꝓceſſu requiritur ſcriptura, vt ibi dicitur: & cū ſit facti, non præſumitur interueniſſe, niſi probetur, vt per Inn.in c. innotuit.
19 de eo qui fur.ord. ſuſcep. † Et ideo nunquam pręſumetur citatio, niſi probetur, vel niſi de ea

conſtet

constet ex actis, vt habetur et
in cap. tenor. vbi moder. de re
iud. & alibi dicemus. Et ex
20 ista limitatione infertur, † q
si essemus in casu, in quo non
requireretur scriptura, tunc
præsumeretur etiam pro pro-
cessu: prout est in causis leui-
bus, vbi agitur de modico piu-
dicio partis, vt per Bart. in au
thē, nisi breuiores. C. de sentē.
ex peric. recit. & Alexan. in l.
sciendum. post Rom. ibi. ff. de
verbo. obliga. Feli. in d. c. quo-
niam contra. in ij. colum. & in
capit. cum dilecti. colum. iij. de
accusa. de quo dic vt per eos.
21 Eodem modo † præsumeretur
pro processu, quando sententia
transiisset in iudicatum, etiam
contra absentem & contumacē
ex contumacia vera vel ficta,
secundum Abba. Imol. & Mo
der. in d. cap. quoniam contra.
Et est ratio, quia res iudicata
pro veritate accipitur. l. j. ff.
de re iudi. & facit ius quo ad
partes. l. ingenuum. ff. de statu
22 homi. † Præsumeretur etiam,
quando Notarius in sententia
attestaretur de processu, qui es
set factus coram se, puta quia
in sententia Notarius non sim
pliciter scripsisset, acta referen
do, sed etiam quælibet ex ipsis
separatim enunciasset, dicen-
do vbi & a quibus facta, & q
in sui præsentia, vt dicunt Ho-
stien. Butri. Abb. & Imo. in d.
cap. quoniam contra. De quo
dicendum est vt ibi per Fel. in
v. conclusio. & per mod. in l. j.
§. si quis dicatur. ff. de quæstio-
23 nib. Quarto limitatur, † vt nō
præsumatur pro iudice, quādo
contra eum vigeret alia suspi
cio seu præsumptio efficaciter,
iuxta l. diuus. ff. de in integr.
restitutio. quando ex temporis
breuitate comprehenderetur,
q non adhibuit causę cogni-
tionem, vt dicit Bartol. in l.
prolatam. in fi. C. de senten. cū
multis concordantib. per Feli.
in d. c. quoniam contra. colum.
xviij. versic. secundo declara.
& Alexan. consi. xxxiij. in j.
col. & Ias. in l. mandata. colū.
ij. ff. de offi. eius cui. & in l. se-
cunda. §. prętor ait. ff. de in ius
c vocand. [c] Et † idem est, quan
24 do ex abrupto, parte non au-
dita, processit, secundum Bal.
in c. j. de inuest. in marit. in fi.
in vsib. feu. Card. cōs. cxxxix.
Abb. in cap. Quintauallis. in
pen. colum. de iureiurā. Paul.
de Castro consil. xiiij. in anti-
quis. vbi idem intelligunt esse
d in arbitratore. [d] † Idem si sit
25 error expressus in sententia,
quia tunc impeditur etiā tran-
situs in rem iudicatam, vt ha-
betur in c. cum inter. infra, de
re iudic. & in l. si expressim.
de appella. Eodem modo si ap-
pareret notorie de iniustitia. c.
solicitudinem. §. si vero. de ap-
pe. c. inter cæteras. de re iudi.
Et alios casus etiam ponunt Fe
lin. & Moder. in d. c. quoniam
contra. Et adde dominos de
Rota in deci. j. in nouis. de pro
26 bat. vbi dicunt, † non præsu-
mi pro iudice, quando præsum
ptio fraudis est contra eum: pu
ta in ordinario iudice, qui scri
bit contra apostolicum, & di-
cit se prius contulisse benefi-
cium, quā Papa vel executor
eius: nam sibi tunc non credi-
tur, vt dicunt etiam Abb. &
Moder. in c. post cessionem. su
27 pra, de proba. † Quinto limi-
tatur

tatur in casibus, in quibus regulariter iudex non habet aliquam potestatem, nisi in certo casu, aut ex certa causa. Nam non præsumitur ista causa in iudice, nisi probetur. arg. l. si donatione. C. de colla. & quod not. Bart. in l. si forte. ff. de castren. pecu. Et ita tenet Barto. in l. item si suspectus. ff. de procu. Sozin. in consi. xcvj. in iiij. colum. Moder. in l. nemo pōt. in primo notab. ff. de leg. j. De quo dicendum est vt dixi in c. quod sedem. in ij. notab. supra,
e de offi. ord. [e] Sexto limitatur,
28 † vt non præsumatur pro iudice, in his quæ gerit, & ad eius officium non pertinent. c. significauit. infra, de appell. Bald. Areti. & Moder. in d. cap. post cessionem. Bal. in rubr. C. de fide instru. penul. col. versi. secundum supplementum. Et idē etiam videmus in nuntio. c. cū
29 parati. vbi not. de appel. † Idē stāte statuto, ꝙ credatur libris mercatorum: quia intelligitur de spectantibus ad eorum officium, secundum Bald. in l. fin. C. ad Maced. cum concordan.
30 Et facit, quia † iudex extra officium suum agens, habetur pro priuato, & potest impune illi resisti. l. defensionis. C. de iure fisci. lib. x. & quod nota.
f in l. ij. ff. de appella. recip. [f]

ADDITIO.

a ℂ Agno. Adde Salic. in l. fina. C. de alendis liber. Ioan. Nicol. Arela.

b ℂ Contra. Et Purpur. in l. j. colum. ij. ff. de iurisd. om. iudi. & ante eū refert & sequitur Ias. in l. pacta nouissima, in iij. nota. C. de pac. Ioan. Nicol. Arelatanus.

c ℂ Vocand. Et per Alex. notabiliter consi. xlv. visis. colum. vlt. lib. vj. & multa per Ias. in l. iudices. C. de iudic. vbi pro hac limitatione multa egregia congerit. Et faciunt amplissime deducta per Hippol. Marsi. in l. statulib. col. pen. & fin. ff. de quæst. & in practica criminali. §. nunc videndum. nu. 33. & seq. vsque ad num. 44. ex cuius allegationibus & similibus dotari poterit optime hæc limitatio. Adde etiam Alex. consi. ccxiij. visis. in fin. lib. vij. Sozi. consi. lxxxvij. pensatis. colum. ij. vbi multa adducit. lib. iiij. & consi. cxxj. in causa reclamationis. colum. iij. ver. secundo clare videtur lib. iij. Ioan. Nic. Arel.

d ℂ Arbitratore. Et Sozinus in præallegato consi. lxxxvij. colum. ij. lib. 4. vbi allegat concord. & dicit hanc esse communem, ꝙ idem sit in laudo arbitratoris ex abrupto vel incontinēti lato sine causæ cognitione: sicut in sententia. ibi vide autoritates. Arelatanus.

e ℂ Ord. Et vide etiam per Ias. in l. j. in v. nota. ff. de off. eius. vbi etiam Purpur. fol. 22. nu. 547. cum pluribus sequen. vbi multa pro dote huius limitationis adducit. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

f ℂ Recipien. Adde Ias. in l. vt vim. in glo. j. ff. de iust. & iur. & ibi Decium colum. viij. qui multa egregia accumulat, & plures concor. allegat, & maxime Alex. consi. cxliiij. post reditum primum. lib. 2. & Hippol. Marsi. in sua practica criminali,

minali.§.diligenter.num.51.& pluribus sequētib. & alibi passim. Ioā.Nico.Arela.

Præsumptio. X.

1 ☞ *Decretum præsumitur ex iusta & vera causa, & solenniter interpositū & n.2.& 5.*

3 *Solennitas extrinseca an præsumatur interuenisse ī decreto.*

4 *Decreti interpositio non potest delegari.*

6 *Causæ cognitio & solennitas quando præsumatur ex diuturnitate temporis.& nu. 7.*

8 *Decretum præcipitanter interpositum, facit ut non præsumatur pro iudice interponente autoritatem alienationi rerum minoris.*

Iudex qui dat curatorem minori inquisito, cauere debet ne statim curator autoretur minori in aliquo actu ibid.

9 *Non præsumitur pro decreto, quando pars non plene docuit iudicem de negotio, vel quando in eo esset error manifestus seu vitium visibile. & nu. 11.*

10 *Iudex si fuerit idiota, an præsumatur pro decreto.*

1 DECIMO. † Præsumitur pro decreto, ꝙ ex iusta et vera causa, & solenniter fuerit interpositum.l. ab ea parte.secundo respon.ff.de probat.l.manumissio per liberos. ff.de manumiss. vind. Et firmat.Specu.in titu. de emptio.& vend.§.nunc videndum restat primo. & est communis cōclusio, vt late per Alexan.in d.l. sciendum.& in consi.lxxx.in ij.colum.& cōs. xcij.in iij.col.& consi.50.in v. volu. cum multis concordan. per moder.in d.c.quoniam contra.[a] Quod intelligitur, † quā- a
2 do istæ causę & solennitates requisitæ, fuerunt specifice enunciatæ in decretis, aliter non, secundum glo.in l.j.C.de fide instru. lib. x. quam ita intelligit Bald.in l. ex his.C. de testam. milit.& in l.j.C. de rebus creditis. Ang.in l.Imperatores.ff. de priuil.cred. Ioan.Fab. in.§. fi.Insti.de fideius. Anch. consi. cclxxx. Fely. & Deci.in d.c. quoniam contra. Sed tu aduerte, quia contrarium est de mente Alex.in d.consi. lxxx. vbi concludit præsumi pro decreto, quando adest clausula, omni meliori modo. certe tūc non potest dici ꝙ sit specialis facta mentio solennitatum. Idē concludit si simpliciter sit dictū eum adhibuisse causæ cognitionem, secundum Pau.de Cast.in l.cum hi.§.prætor.ff.de transa-
3 ctio. Quid tenendum? † articulus iste est satis dubius: & cōtrarium, quod imo non præsumatur solennitas extrinseca in decreto, nisi de causa aliter cōstet, tenuit expresse Ang.in d. l.j.C.de fide instr.lib.x. & est de mente Bart.& Bal.Ioan.de Plat.& cæterorum ibi, dum dīcunt non præsumi solennitates nominatas in instrumento interuenisse, nisi sint tales, quæ tēpore cōfecti instrumenti potuerint interuenire: & tamē in illo

casu

caſu non poterat fieri ille contractus, niſi cū decreto ſeu interueniente iudice, id eſt, procuratore fiſcali, vt ibi per Bartol. Et iſtam etiam partem videtur tenuiſſe Bart. in l. actor. in vlt. col. ff. rē ratam hab. firmauit Bal. in l. iuris gentiū. §. quod fere. ff. de pactis. Paul. de Caſt. conſi. lxxxix. ſuper eo qđ quæritur. Rom. & Aret. in d. l. ſciendum. Et idem Aret. in cōſi. lxix. in ij. col. Et vltra eorum rationes videtur mihi ꝙ iſta opinio in pūcto iuris ſit verior. Primo per text. l. in minorum. C. de præd. min. vbi venditio non poteſt fieri in illo caſu, niſi interueniēte decreto, & apud acta cauſis ꝓbatis: & ſic tex. non eſt cōtentus ſimplici præſumptione, ſed requirit ꝙ probatio ſit facta apud acta. Secundo videtur mihi vrgere ratio tex. Nam in iſtis decretis lex habet magis ſuſpectam perſonam iudicis, quā in ſententiis. Iſtud probatur,
4 † quia talis interpoſitio decreti non poteſt delegari. l. nec quicquam. §. vbi decretū. ff. de offi. procōſ. & legati. l. ij. C. de aſſeſ. Quod non eſt regulariter in ſententijs. l. placet. C. de pedan. iudi. Vnde ſi non pręſumatur pro ſententia quo ad probationem cauſæ & ſolennitatum. d. c. quoniam contra. multo minus debet præſumi pro decreto, in quo lex habet iudicē magis ſuſpectum, & propterea ꝓhibet delegationem. Tertio dico iſtud probari in l. j. C. de prædiis de cur. lib. x. vbi licet interueniat decretum, tñ requirit text. ꝙ ſub fide actorum de neceſsitate diſtrahentis appareat: & ſic ibi eſt caſus, ꝙ non ꝓſumitur pro decreto, niſi quatenus conſtet ſub fide actorum. Et pro iſta parte ſatis nos vrget ratio naturalis: quia cū interpoſitio decreti ſit voluntariæ iuriſdictionis, facilius pōt fraus interuenire, quā in ſentētiis, in quibus pars læſa ſtatim contradicet: vnde in puncto iuris iſta opinio eſt verior. Nec obſtat d. l. ad ea. & d. l. manumiſsio. quia non loquuntur in caſu in quo requiratur cauſæ cognitio: ſed ſimpliciter loquūtur in emancipatione vel manumiſsione, quę requirunt ſolā voluntatem domini vel patris
5 abſque alia cauſa. † In practica tamen poſſet diſtingui, ſupradictis opiniones concordādo: quia aut loquimur in decreto, quod requirit cauſæ cognitionem, & tunc ad hoc, ꝙ præſumatur, requiritur ꝙ ſit facta ſpecialis mentio cauſæ & ſolēnitatum. Et ita procedit prima opinio Bal. & ſequacium. Aut loquimur in decreto quod non requirit diligentem cauſæ cognitionem, puta in emancipatione vel manumiſsione facta per maiorem, vel qñ ſuccedit loco conſenſus agnati in cōtractibus mulierū, ſecundū formā ſtatutorū, & tunc ſatis ſit ſi ſimpliciter aſſeratur interueniſſe cauſæ cognitionem, vel apponatur clauſula omni meliori modo, vel ſimilis, & procedat quod not. Alex. in d. conſi. 80.
6 imo in vltimo caſu, † ex diuturnitate temporis præſumeretur cauſæ cognitio, etiā ſi nihil in inſtrumento eſſet dictū. arg. l. ſi filius. C. de petit. hæred. & quod notant Doct. in l. qui in

aliena.

aliena.in princi.verficu. sed si non adierit.ff.de acquir.hære. Aret.consi.xxxvj.in ij.col.&
b per Ias.in d.l. qui in aliena. b
7 Quod tamen † non procederet in primo casu, vbi requireretur magna causæ cognitio. Et ita procedunt notata per Bal. in l,ij.C.de legi. hæred. Rom. in d.l.sciendum. Alexan.cõsi. xvij.in quarto.in iij. col.& in d.l.qui in aliena.Bald.& Sali. in d.l.si filius.& Corn. in l. ij. C.de bon.poss. secun. tab. Nisi præterijsset longissimum tempus,id est,xxx.annorum. arg. c.peruenit.& quod ibi no.Imo. infra de empt.& vend. & cap. significauit. infra, de censi. & ibi per Abb. de quo etiam per eũdem in c.Albericus. in pen. colum.de testib. Et ita intelligitur quod not. Ancha. consi. cxxxvj.ex consilijs excellentium. vbi vult præsumi solennitatem & causæ cognitionem in transactione facta per ecclesiasticos,concurrente lapsu triginta annorum, vt ibi per eũ. Et tenendo generaliter communem opinionem, ex supradictis habes primam limitationẽ, ꝙ non præsumatur pro decreto,quando non est in eo specificata causa, vt supra. Secundo † non præsumitur pro
8
eo, quãdo appareret fuisse interpositum præcipitanter,puta quia eodem tempore in alienatione rei minoris interuenerit autoritas seu decretũ iudicis, & datio curatoris, secundũ Anchara.consi.lxxij. visis diligẽter actis. quem refert & sequitur Alexã. consi.ccxviij.visis verbis. in vlti.col.in secundo. Idem tenet Com. consil. clxx. videtur prima fronte.in penul. col. & Ias.in d.l.mandata.in ij. col. C. de offi.eius cui.& in d.§.prętor ait.ij.tale enim decretum requirit legitimam causæ cognitionem. l.magis puto.
c §.ne passim.ff.de rebus eorũ. c
9 Tertio non † præsumitur pro decreto,qñ pars plene nõ edocuit iudicem de negotio,secundũ Bal. in cõsi.ccclxxv.in iij. vol.ꝑ tex. in l.j.C.de pręd.decur.lib.x. Et propterea conclusit,non videri factam insinuationem donationis coram iudice, qñ non est expressum quid
10 donetur.† Quarto non præsumitur pro decreto,qñ iudex esset idiota: quia non est verisimile, ꝙ ipse fecerit seruari solennitates iuris, quas ignorat, vel adhibuerit legitimam esse cognitionem. ita est de mente Aret. in d.consi.lxix.versicu. præterea. quod nota contra cõsules ciuitatum & balliuos castrorum, qui vili mercede interponũt autoritatem suam in contractibus magnæ importantiæ.Et ita potest intelligi dictũ Inno.& Host.in d.c.accedens. j. vt lite non contesta.dum sentiunt non præsumi pro iudice indiscreto.fa.quod no. Innoc. in c.j. de cle. pere.vbi dicit,ꝙ præsumitur solẽnitas extrinseca,rõne magnæ probitatis psonæ actum exercentis. Sequitur Abb.in d.c.nisi essent.de præben. in j.notabi.& expresse ꝑ. supponit cõtrarium,vbi iudex non esset valde circũspectus & prouidus. Non obstat,ꝙ imo tales iudices debent pręsumi scire iura, iuxta l.leges sacratissimę. C. de legi. et consequenter ea seruare: quia adhoc respondetur

detur ex mente Aret. in d. l. sciendum. in v. col. dum dicit, quod solennitas contractuum, quę est unita communi vsui gentiũ, pręsumatur esse nota vnicuiq;: non tamen idem est in solẽnitate simplici iuris ciuilis, quia talis non pręsumitur esse cognita nisi peritis. arg. c. cum olim. infra de priuil. & doctri. Bart. in l. ij. §. diuus. in vlti. col. ff. de iure fis. quæ est pulchra limitatio ad regulã d. l. leges. Põt ẽt aliter responderi, quod ideo quilibet p̃sumitur scire iura, q̃a tenetur ea scire, vel p se, vel per aliũ puta consulẽdo peritiores, & adeundo Doctores peritos, prout dicunt Bald. Sali. & moder. in l. iuris. C. qui admit. But. in c. ij. de constit. Rom. in l. si duo. ff. de acqui. hęr. Sed nõ est verisimile in casu nostro, quod ipsi velint adire Doctores pro facto alieno in quo requiritur impensa. arg. l. cum de indebito. ff. de probat. & notatorum in l. fin. C. de alim. pupi. præst.
21 † Quinto non præsumitur, quando in tali decreto esset error manifestus, seu vitium visibile, secundum Bal. in l. ij. in vlti. qõ. ff. si ex noxali cau. agatur. per not. in l. Imperatores. ff. de priuileg. credi. Imo tali casu decretum esset nullum, puta si in eo esset expressa falsa causa. l. cũ vero. §. subuentum. ff. de fideicommis. libert. Bart. in l. Seiæ egressæ. per illum tex. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. per Barto. & Docto. in l. si is ad quem. ff. de acquir. hæred. Idem si esset causa partim vera, & partim falsa, secundum Bar. in l. si nõ sortem. §. si centum ff. de condict. indebit. de quo ibi per moder. Idem etiam si causa expressa non esset iusta & sufficiens: nã tunc non præsumeretur alia legitima. l. qui testamento. vbi notatur. ff. de excusatio. tuto.

ADDITIO.

a ℭ Contra, Et per Hippolyt. Marsi. in singul. ccccxxxviij. lex multum &c. vbi etiam allegat concord. Faciunt etiam quæ abunde congerit Ias. in titu. qui feudum dare poss. colũ. iij. ver. confirmo per optimum simile. & in l. pacta nouissima. col. ij. C. de pact. Et in terminis istius præsumptionis, quod solennitas extrinseca præsumatur interuenisse in decreto, vide eundem Iaso. in d. l. sciendum. col. vij. versi. septimo limita. vbi dicit hãc præsumptionem egere longa & alta indagine, de qua late per Ange. de Aret. in l. si. quã. ap. sit. & in §. fin. de fidei. Inst. Alex. & alios in l. iuste. ff. de acquiren. posses. Ioã. Nicolaus Arelatanus.

b ℭ Aliena. Et eundem Ias. in d. l. qui in aliena. similia Io. Nico. Arelata.

c ℭ Eorum, Refert & sequitur Alex. consi. xlv. visis. col. vlt. lib. vj. & Bart. consi. allegato per Hippol. in l. statuliber. col. fin. vbi istud dictum refert & sequitur, & concord. & similia allegat. ff. de quæstioni. Et propterea Hippo. in sua practica. in §. nũc videndum. col. vj. nu. 32. & sequen. dat consilium, quod aduertere debet iudex, quando in causa criminali dat curatorem minori inquisito, quod non patiatur nec admittat, quod eo

eo momento temporis quo datus est curator, autorizet minori in aliquo actu: nam ille actus esset nullus, propter breuitatem temporis, ex quo apparet ꝙ non interuenit causæ cognitio, quæ ad validitatẽ actus debet interuenire: & ibi allegat autoritates, Et late Iaso. in l. iudices. C. de iudicijs. vbi adducit concordan. & quæ dicta sunt in præcedẽti præsumptione, in quarta limitatione. Ioã. Nicolaus Atela.

Præsumptio XI.

1 ☞ *Princeps non præsumitur velle auferre ius alterius. Limitatur nu. 5 6. 7. 9.*

2 *In commissione quantumcunque generali, nunquam censetur concessum quod posit tolli ius quæsitum alteri.*

3 *Vicarius Imperatoris ex quacunque potẽtia generali nõ posset ius alterius quæsitũ tollere.*

4 *Clausula, saluo iure alterius, semper intelligitur in literis principis.*

5 *Delictorum remissiones & restitutiones, nunquam trahuntur ad pęnã parti applicatam.*

6 *Principis conceßio si habuerit clausulam, etiam cum præiudicio tertii, tertio præiudicat in leuibus.*

7 *Princeps potest præiudicare tertio quo ad ius quærendum spe non approbata.*

8 *Principis concessio si alias nihil operaretur nisi præiudicetur tertio, an censeatur velle tertio præiudicare.*

9 *Donatio non insinuata confirmata per rescriptum principis, an teneat in præiudicium liberorum.*

10 *Princeps censetur velle præiudicare tertio, quãdo apparet de enixa mente & voluntate principis volentis præiudicare: & hoc in casibus quibus potest præiudicare. Constare autem de mente dicitur, ut numero 13.*

11 *Princeps ex simplici concessione non censetur declarasse mentem suam esse velle præiudicare tertio, sed potius censetur circunuentus per importunitatem.*

12 *Princeps præsumitur circunuentus, quando sub prætextu declarationis vult tollere concessionem semel alteri factam.*

14 *Princeps non censetur velle præiudicare tertio per clausulas, motu proprio, vel ex certa scientia &c. Intellige nisi duobus concurrentibus.*

15 *Clausula, plenitudinis potestatis, est tantæ potentiæ, quòd nihil opponi potest, quin cõcessio principis suum effectum sortiatur.*

VNDE.

1 VNDECIMO. † Præsumit quod princeps rescribat secundũ iustitiam, nec velit auferre ius alterius. l. ij §. merito & §. si qs a principe. ff. ne quid in loco publi. & est tex. in c. ex tuarũ. supra, de auto. & vsu pal. Et multas decisiones pro exornatione huius regulæ ponit Fely. in c. causam quæ. in ver. interpretatio. supra, de rescri. Ias. in l. j. & in l. fi. in iiij. col. ff. de cõstit. prin. & in l. penul. in pen.
a col. ff. de iusti. & iure. [a] Et vl-
2 tra illos adde, † quod in commissione quantuncunque generali, nunquam cẽsetur concessum quod posset tolli ius quæsitum alte-
3 ri. Et propterea † vicarius Imperialis, ex quacunque potentia generali non posset hoc facere, secundum Raph. Com. in consi. clviij. in j. dub. Et dicit Bal. in l. monumenta. C. de leg.
4 † quod in literis principis intelligitur semper clausula, saluo iu
b re alterius. [b] Et facit, quia literæ principis semper interpretantur secundum ius commune c. licet. de præ. c. causam quæ.
5 de rescri. Et propterea † remissiones delictorum, & restitutiones quæ fiunt a principe, nunquam trahuntur ad pœnam parti applicatam, per Iaso. in l. venia. in iij. colũ. C. de in ius voca. Felyn. in c. super eod. de
c offic. delega. [c] Et pro hac regula etiam facit l. si quando. in princi. C. de inoffi. testamen. & quod not. Com. per illum text. in consi. clxxvj. Limitatur,
6 † quando in ea concessione diceretur, non obstante præiudicio tertij, quia tunc præiudicaret saltẽ in leuibus, & sic intelligeretur de paruo præiudicio, non aũt de magno, vt no. in d. §. si quis a principe. & est glo. in l. sed cũ ab hęrede. ff. ad Trebel. & gloss. in c. olim. in verb. præiudiciũ. vbi Do. supra, de consue. Car. in c. mandatum. in septimo not. de rescri. Ias. in d.
d l. fi. Fely. in d. c. super eo. [d] † Li-
7 mitatur ẽt quo ad ius quærendũ, spe nõ approbata: quia tũc non põt dici tolli aliquod ius tertij, vt p An. cõs. ccxcij. Do. Papa. Et fa. quod no. Bal. cõsi. lxxi. in j. lib. vbi valet cõcessio principis de construẽdo molendino in flumine publico, licet præiudicetur alicui molendino alterius: quia istud respicit interesse ex lucro contingẽti, quod potest princeps aufer-
8 re. † Limitatur etiam, quando alias concesſio principis nihil operaretur, quia potius intelligetur præiudicare tertio, secundũ Cald. in dispu. sua inci. Do. Papa. in xij. colum. vbi si Papa mandat, quod duæ ecclesiæ vniantur, istud intelligetur, ẽt si inde oriretur damnũ aliquod tertio. sequitur Fely. in d. c. super eo. Quod verũ esse puto in his quę sunt arbitraria & manualia ipsis principibus, & non alias, et ita ꝓcedit illud quod no. Abb. cons. lxxxiiij. illud in summa.
9 in j. lib. † vbi rescriptum principis confirmans ex certa sciẽtia quandam donationem non insinuatam, tenet etiam in præiudicium filiorum, quibus erat ius quæsitũ spe probabili. Et ratio est, quia ista insinuatio est quædam solennitas introducta de mero iure positiuo, quod est

arbitrarium ipsi principi. Et ad istam limitationem facit qd no. Alex. in l. quanquam. C. de testam. milit. vbi ad hoc ꝙ rescripta teneant & aliquid operentur, præsumitur princeps excessisse potestatem ordinariam, & vti suprema. Quod intellige secundum supradicta: & si possit aliquid operari, satis est, licet non in totũ, vt per Bald. in c. j. §. sacramenta. in vlt. colũ. de pace iura. firm. in
20 vsib. feud. † Limitatur etiam, quando constat de enixa volũtate principis volentis præiudicare tertio, secundum glo. in d. §. si. quis a principe, quia tũc in claris non est opus præsumptionibus. l. cõtinuus. in princ. vbi glos. ff. de verbo. oblig. & propterea præiudicabitur illi in casibus in quibus princeps hoc potest, secundum notata in d. c. quæ in ecclesiarum. de con
21 stit. Est verum, † ꝙ ex simplici concessione non dicetur cõstare de mente sua, imo præsumetur potius circumuentus, & fecisse per importunitatem. l. j. C. de petit. bon. sublat. lib. x. Roma. consi. ccccxxxvj. quod indultum Petri. in v. col. Ias. in l. si testamentum. C. de testam. facit quod not. Fely. post alios in c. olim. per illum tex. infra,
22 de re iudi. vbi † præsumitur princeps circunuentus, quando sub ꝑtextu declarationis vult perimere concessionem semel alicui factam: & quod notat Roma. consi. ccxcviij. Intelli-
23 ge ergo circa præmissa † cõstare de mente principis, quando esset facta concessio ex motu proprio, vel certa sciẽtia. arg. d. l. j. vbi Bart. Ioan. de Plat. & alij, & habetur in c. ad hęc. supra, de rescrip. & per Sozi. con
e si. iij. col. iiij. in iij. vol.[e] In contrarium facit quod not. idem Bart. in l. fin. C. de locat. præd. fisc. lib. xj. Ludo. Roman. in d. consi. ccxcviij. Fely. late in c. causam quæ. ij. supra, de testib. Iaso. in l. fi. in pen. colum. ff. de
14 pact. vbi volunt, ꝙ † per tales clausulas non censeatur præiudicatum tertio. facit quod not. Alex. consi. xxviij. viso processu. ij. col. in quarto. & Sozi.
f consi. cccij. videbatur.[f] Puto priorem opinionem veriorem, concurrentibus duobus, videlicet ꝙ simus in casu in quo princeps sciat, vel verisimiliter scire potuerit de pręiudicio tertij: & ꝙ tollantur ea solum, quæ
15 sunt iuris positiui: † alias requireretur etiam clausula plenitudinis potestatis, vbi nihil potest opponi, quo minus concessio suum sortiatur effectum, vt per Bal. in l. ij. in x. colum. C. de seruit. & aqua. de quo per Alex. in d. l. quanquam. Paul. de Cast. consi. cclxxx. in facto præsenti non intendo. cum si-
g milib.[g]

ADDITIO.

a ¶ Iure. Vltra pręallegata, & in locis hic recitata, vide infinitas autoritates per Lud. Bolog. consi. vj. cor mundum &c. viso igitur instrumento. colũ. pen. & antepen. vbi melius ꝙ̃ alibi, & similibus concordantijs exornatur hæc regula. & Deci. consi. xj. pro tenui. colũ. iii. & consi. cclxxi. in casu. & cclxxxvi. in causa. col. fi. & cõsi. ccclxxxix, visa lõga. col. ij. & consi.

&cõs.DXX.in causa Pistoriẽsi. & plenissime congerit consil. DXLIIIJ.serenissimus.colũ.ij.& iij. Io. Rub.Alex.cõsi.cxliiij. viso instrumento.col.iij. Curt. Iunior consi.lxxxviij.præsup-ponitur.nume.8.& consi.cxlij. sacratissimæ. nume.3.& multa egregie per eundem in consi. clxxiiij.per totum fere consi-lium.& Hippol.Marsi.in sing. ccccxl. Ex qbus locis amplis-sime locupletatur hæc præsum ptio.Io. Nic.Arelatan.

b ¶ Alterius.Adde Fran. Curt. Iuniorem consi. clxxxiiij. sa-cratissimæ.colũ. v.vbi allegat concord. Facit quod voluit Pa normit.in c.ex parte.ij. ad fin. de offic.delega.refert & sequi-tur Domi.meus a Ripa,in c.ij. colũ.viij.& ix.nu.32. quod re-scriptum tollens ius tertij, præ sumitur de falsitate suspectum: quia non solet princeps talia rescripta concedere : & ideo quia continet inconsueta,cense tur suspectum de falso.d.c.ij.cũ ibi not. per Doc.& dixi supra in trigesima præsumptione,se-cundæ regulæ . Ioan. Nicola. Arelatanus.

c ¶ Delega. Et expresse consu-luit Deci. consi.DXX. in causa Pistoriensi.in princi. vbi alle-gat concord. Adijce prædictis quod generaliter concludunt Docto.post glo.& Bartol. in l. Gallus.§.& quid si tantum. de lib.& posthu.ꝙ licet restitutio deportati facta a principe,resti tuat & reponat eum in statum pristinum tam ad honores quã bona.l.j.ij.iij.& fina.C.de sen-ten. pass. tamen restitutus non recuperat bona medio tẽpore in alium translata,quia illi ius est acquisitũ,quod nõ præsumi-tur princeps tollere voluisse ꝑ restitutionẽ. & istud etiam re-fert Iaso.in d.l.fin.de constitu. prin.Et vltra hæc, & in locis hic allegatis deducta , pro hac regula facit communis con-clusio Bart. Bald. Alex. Ias. Ruin. Galiau.& aliorum om-nium moder. in d. l.Gallus.§. & quid si tantum.ꝙ licet legi-timatus a principe habeatur pro vere legitimo & succedat in bonis paternis per inde ac si esset legitimus , illud tamen nõ procedit in legitimato post mortem patris,qui non admit-titur ad bona patris, quorũ ius est acquisitum venientibus ab intestato, & sic talis legitima-tio non tollit ius succedendi , & bona per mortem patris, & agnitionem hæreditatis,maxi-me venientib.ab intestato,quę-sita:quia non præsumitur prin ceps voluisse ius alteri quæsitũ tollere.quod notatur.Io.Nico. Arelatanus.

d ¶ Super eo. Adde Lud. Bolog. in d. consi.vj.col.antepe.& pe. vbi allegat concor.Et vide per alios supra allegatos. Arelat.

e ¶ Vol.Et ꝙ per clausulã , Ex certa scientia, dicatur appare-re principem velle præiudica-re tertio,& tollere ius quęsitũ, asserit Io.de Ana.consi.lxxxj. viso instrumento. & Alexan. consi. ccxvj. nec arguendi su-mus.col.v.ver.vj. cõfirmatur. lib.ij. & egregie Deci. consi. cccxc. quoniam ex facta. col. vj.& idẽ Deci.cõsi. ccclxxiij. viso consi.col.ij.vbi adducit di ctum Bart.in l. conficiuntur §. codicilli.de iur.codicil.ꝙ factũ a principe ex certa scientia,

nõ poteſt in dubium reuocari. Et inquit Bald. in c.j.§. ſi quis autem. de pace Conſtan. quod non debet quis audiri aduerſus illud quod facit princeps ex certa ſcientia, imo debet repelli, & ei perpetuum ſilentiũ imponi. & idem Deci. conſi. cccc. xcviij. viſo caſu. col. pen. in fi. cũ principio vltimæ, vbi allegat autoritates. & cõſi. 588. viſo puncto. col. j. & conſi. cccc. lxiij. in cauſa. col. ij. & melius ac expreſsius cõſi. cxcj. in cauſa col. ij. vbi per vnam colum. multas adducit autoritates, ibi videto. Et idem etiam eſt dicendum de clauſula, Motu proprio quæ idem operatur quod clauſula, Ex certa ſcientia, vt per Deci. conſi. cxxxvij. diuino implorato præſidio, & diligenter. col. ij. & alibi paſsim videre poteris in conſilijs. Deci. Et Curtius iunior conſi. clxxiiij. ſacratiſsimæ trinitatis, col. j. vbi plura allegat, ꝙ per clauſulam, Ex certa ſcientia, præſumatur princeps voluiſſe tollere ius quęſitum tertio. Io. Nicola. Arelata.

f ℭ Videbatur. Quod clauſula, Ex motu proprio: & clauſula, Ex certa ſcientia, non operentur in præiudicium tertij, nec per eas dicatur apparere de mente principis, ꝙ velit ius alteri auferre, tenet Deci. conſil. Dxliiij. ſereniſsimus. col. fi. & cõſ. cccclxviij. ſuperiori. anno. col. iij. nu. 20. & 21. & cõſi. cx. ĩ cã mota. col. antep. nu. 23, vbi allegat Card. conſ. cxxxvj. ꝑmitto. col. fi. & conſi. xcvj. videtur vnio. & conſi. cxlij. videtur dicendum. in fin. col. Arel.

g ℭ Similib. Vltra hic allegata adde Decium cõſi. ccccxcviij. viſo caſu, nu. 27. et cõſi. ccccuij: quãuis. col. ij. & cõſ. ccclxxiij. viſo conſi. colum. ij. & conſil. cccxc. quoniam. colum. vj. & conſi. cxcj. in quibus locis dat regulam, ꝙ ſi princeps ſcribat cum clauſula. Ex plenitudine poteſtatis, nihil opponi poteſt ꝙ annullet gratiam: & comprobat autoritatibus, Arelatan.

Præſumptio. XII.

1 ☞ *præſumitur pro laudo arbitri. Intellige. vt nu. 6.*

2 *An præſumatur pro ſententia arbitratoris, maxime ſi ſit petita reductio ad arbitrium boni viri.*

3 *Procurator generalis ſicut non poteſt donare, ita non poteſt cõpromittere.*

Intellectus ad cap. niſi eſſent de præben.

4 *Reductionem ad arbitrium boni viri petens, debet probare iniquitatem laudi.*

5 *Arbitri omnis poteſtas dependet a compromiſſo.*

7 *Solennitati requiſitę in compromiſſo ſi fuerit renuntiatum, tũc valet compromiſsum ſeu laudum latum non ſeruata ſolennitate.*

DVODECIMO. r † Præſumitur ꝓ laudo ſeu ſentẽtia arbitri. ca. niſi eſſent. de præben. Ioan. And. in addit. Specu. titu. de arbitris

arbitris.§.sequitur. versi. item quid si compromissum.in addi. incip.diuus. cum concord. per Mod.in d.c. quoniam contra. Et bene facit text. in l. j. ff.de leg.ij. vbi lex præsumit arbitrum pro viribus patrimonij cõpetenter & sine mora iudicaturum. Et facit etiam ratio, quia arbitria exæquata sunt iudicijs.l.j.ff.de arbitris. Vnde sicut pro sententia præsumitur, ita etiam pro arbitrio. Sed nũquid idem est in arbitratore? Et videtur dicendnm ꝙ non, quia arbitramentum æquiparatur transactioni, & sic contractui.§.j.in authẽ.vt differ. iudi. c.Quintauallis.de iureiur. Sed in contractibus non præsumitur solẽnitas extrinseca. l.quicunque.§.fi.ff. de Publicia. & ita tenet But.cons.xxix. in antepen.col. Alexan.consi.cxix. lib.ij.in fi. In contrarium tamẽ est cõmunis opinio, ꝙ imo præsumatur pro eorũ laudo: & qđ fortius est, etiam si sit petita reductio ad arbitrium boni viri, secundum Dyn.consi.xix. Ptolemæus. Caid.consi.v.de arbit. Card.consi.cxl. Fely.& Doct. in d.c.quoniam contra. & videtur etiam voluisse Abb.con-

a sil.lxiiij. in primo.[a] Sed ista opinio videtur satis dura. Primo, quia cum iudices ordinarij sint vt plurimum peritiores ipsis arbitratoribus, quia aliquando eliguntur idiotæ: certe non videtur plus præsumẽdum pro ipsis, ꝙ̃ pro iudicibus. arg. l.fi. ver.sed nequis ita effuse.C.vbi & apud quos in integ. restitu. Pro iudice autem non præsumitur quando est appellatum, vt supra vidimus. Secundo probatur eadem opinio, quia vbi prohibetur alienatio, prohibetur etiam compromissum, cap. quod tẽpore.vbi But. & Abb. supra, de arbitris, & tamen si præsumeretur pro arbitro, videretur permittendum compromissum, tanquam non esset concessurus alienationem, nisi in casu licito. Vnde etiam vide-

3 mus, ꝙ sicut † procurator generalis nõ potest donare, nec inutiliter effundere rem domini, ita non potest compromittere c.per tuas.extra, de arbit. Bar. in l.mandato.ff.de procu. Alexand. in l.transactionis. C. de transact. Et tamen satis apparet, ꝙ si præsumeretur pro iustitia laudi, videretur istud permittendũ, nec annullaretur laudum a principio, sed ex post facto tm̃ probata iniustitia: quod est falsum. Tertio facit tex. in l.diem proferre .§. stari. ff. de arbit. vbi statur sententiæ arbitri, non ꝙ pro ea præsumatur, sed metu pœnæ. Quarto, fortius istud debet procedere in arbitratore: quia de natura talis laudi non est, vt feratur secundum iustitiam, sed potius secundum quod arbitrator credet verisimiliter partes acquieturas: quia talis debet solũ attendere concordiam partiũ, & põt dare alteri aliqd de iure alterius, vt no. Bar. ĩ l.si de meis. ff.de arbit. & in l. societatẽ.§. arbitrorũ.ff. ꝓ socio. Vnde cũ de natura talis actus non sit vt proprie feratur de iure, nõ debet hoc præsumi. arg. l. si stipulatus.ff.de vsur.l. si vno.ff. loca. Quinto ista opiuio satis probatur ĩ d.c.nisi essent.vbi tex. præsumit pro arbitramento,

propter qualitatem personarū: quia illi arbitratores erāt prouidi & honesti, & eorum ordinatio erat ab vtraque parte recepta: vnde innuit text. ꝙ his qualitatibus non concurrentibus, non præsumeretur. & licet quilibet præsumatur bonus, tamen non præsumitur prouidus circa scientiam iuris & artem iudicandi. gl. in c. si forte, infra de elect. in vj. & supra ostendimus. Vnde generaliter ego teneo, ꝙ lex non præsumit, neq; pro arbitro, neque pro arbitratore, ꝙ iuste vel iniuste egerit, sed velit eorum stari sententijs, quia partes ita promiserunt: vnde sibi imputet qui promisit stare eorum dicto, quia pacta seruanda sunt. c. j. supra de pactis. & d. §. stari. Et propterea
4 † [a] qui petit reductionem, debet ipse probare iniquitatem, secūdum Dyn. in d. consil. Ioan. And. in d. §. sequitur. & ibi etiā Bal. in add. & in d. l. si de meis. & in l. nec quicquam. §. vbi decretum. in vij. col. de offic. procons. & lega. & in l. si arbitratu, ff. de verb. obli. Imo. in c. in præsentia, supra de renun. Fely. in d. c. quoniam contra. Et hoc, non ꝙ habeat contra se præsnmptionem, sed quia habet pactū. Vnde si arbiter vel arbitrator aliquid agāt extra compromissum, non præsumetur pro eis, quia tunc partibus non obstaret pactum, secundum Ange. consil. ccxviij. visa nar-
b ratione. [b] Et facit quod vul-
5 go dicitur, † respiciendū semper esse tenorem compromissi, quia omnis arbitrorum potestas ab eo dependet. l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbit. c. cū dilectus. supra eod. titul. Cur. consi. xxxj. Et sic cō-
6 cludo, † non præsumi pro laudo arbitrorum vel arbitratorum, nisi quatenus fecerint quę eis ex forma compromissi facere permissum erat. & ita ꝓcedit communis opinio. Si vero asseratur eos excessisse compromissum, tunc non præsumetur. & ita intelligitur quod no tant But. & Alex. in dictis consilijs. Et pro hac distinctione
7 facit, † quia etiam dato quod nulla solennitas requisita interuenerit in compromisso vel laudo, & consequenter laudum videretur nullum, tamē adhuc non potest dici de nullitate. quando tali nullitati renuntiatum est in compromisso, secundum Bar. in l. vbi pactum. pen. col. C. de transact. Ang. consil. cc. A. & B. contraxerunt. Alexan. conf. xxij. in ij. col. in ij. volu. Et istud est non propter præsumptionem inde orientē, sed propter pactum, vt ibi per Alex. facit tex. in l. quanquā. de ritu nupt.

ADDITIO.

a ℭ In primo. Quod pro sententia arbitratoris siue laudo præsumatur, multa allegat Alexā. consi. xliij. quia subtiliter. col. j. lib. vj. Quod tamē limitat nō procedere, vbi est reclamatum ad arbitrium boni viri, quia tunc sicut pro sententia iudicis non præsumitur pendente appellatione, vt supra diximus, ita nec pro arbitratore pēdente recursu & reductione. Ioan. Nico. Arelata.

b ℭ Narratione. Quod petenti redu-

reductionem ad boni viri arbitrium, propter iniquitatem vel nullitatem laudi, incũbat onus probandi illã, tenet Alexan. in d. conſi. xliij. col. ij. in fi. lib. vj. Dicit tamen iſtud eſſe propter præſumptionem quę eſt pro laudo, ꝙ ſit recte latum dicenti ergo contrarium, incũbit probatio. l. ab ea. ff. de proba. Io. Nico. Arelata.

Præſumptio. XIII.

1 ☞ *Notarius præſumitur bene exercere officium ſuum. Amplia, etiã ſi notarius ſit idiota.*

2 *Scriptum in inſtrumento, præſumitur ſcriptum de commiſſione & voluntate eius qui rogauit. & volens probare contrarium, afficeretur duriori probatione.*

4 *Notarius ſi in inſtrumento atteſtetur ſe certioraſſe mulierem de beneficio Velleiani, ſtandũ eſt tali inſtrumento.*

5 *Notarius qui in inſtrumento dicit mulierem certioratam renuntiaſſe Velleiano, an poſſit interrogari quid ſit Velleianum, & ſi neſciat reſpondere, an valeat tale inſtrumentum ſeu renuntiatio.*

6 *Notarius non poteſt ex poſt facto corrigere inſtrumentũ circa ſubſtantialia.*

7 *Præſumitur pro inſtrumento.*

8 *Inſtrumentum habet probationem probatam.*

9 *Inſtrumentum ſi dicat, quòd Titius ex certa ſcientia & bene conſultus, neque vi, dolo, neque metu &c. ſtatur tali inſtrumento, niſi probetur contrarium. Rationem vide ibid.*

10 *Error in Notario potius præſumitur quam falſitas, ſi aliud reperiatur ſcriptum quam ſit dictum a partibus.*

11 *Notarius non punitur de falſo, niſi de eius dolo conſtet.*

12 *Notarius quibus caſibus præſumitur in dolo.*

13 *Notarius ſcribens cõtractum illicitum, punitur de falſo, & aliis pœnis.*

14 *Notarium quem eſſe ſi non cõſtet, an præſumatur pro inſtrumento.*

15 *Notarium quem eſſe ſi negetur, an ſtetur inſtrumento, ſi exerceat tanquam Notarius.*

16 *In inſtrumentis antiquis non eſt neceſſe probare, quod ille qui ſcripſit fuerit Notarius.*

17 *Notarii iuramento cum comparatione literarum, per quam appareat cum plura inſtrumẽta publice confeciſſe, an ſtetur quando negatur tabellio.*

18 *Inſtrumento ſi teſtis contradicat, an præſumatur pro inſtrumento.*

19 *Notarius ſi examinauerit teſtem, & teſtis repetitus negat ſe ita dixiſſe prout Notarius*

scripsit, an magis præsumatur pro Notario.

20 *Notarius an præsumatur rogatus, si ipse de hoc nihil attestetur in instrumento.*

21 *Notarii declarationi an stetur, si uerbum sit ambiguum in instrumento.*

1 DECIMOTERTIO. † Præsumitur pro Notario, quod bene exerceat officium suum. c. ad audientiam. de præscri. & habetur in l. si quis decurio. C. de falsis & quod notabiliter decidit Bald. in l. Imperator. col. ij. versic. sed an poterit. ff.
2 de stat. hom. Et propterea, † quicquid est scriptum in instrumento, præsumitur scriptum de voluntate & commissione eius qui rogauit, secundum Bal. in l. er-
a rore. colũ. j. C. de testa. [a] Et volens probare cõtrarium, afficeretur durioribus probationibus, prout in casu notabili dicit Philipp. Decius consil. cv.
3 in iij. col. † Et istud procedit, ẽt si Notarius alias esset idiota, secundum Barto. in l. qui filiabus. ff. de testa. tut. Rom. cõsil. clxxix. amplissime Do-
4 ctor. j. col. Et propterea, † si instrumento Notarius attestetur se certiorasse mulierem de beneficio senatusconf. Velleiani, standum erit tali instrumento, vt est communis conclusio per Alexan. in l. sciendum. col. xj. ff. de verbo. oblig. Et verum, quod Alber. de Ros. Fulg. & Alexan. in l. si mulier. §. si mulier.
5 ff. ad Velleia. dicunt, † quod sicut interrogatoria possunt fieri testibus, secundum Bart. in l. ij. col. iij. ff. si cert. pet. ita etiam poterunt fieri Notario, quod sit Velleianum: & si dixerit se ne scire, talis renuntiatio nihil
b operabitur. [b] Sed istud ego nõ puto verum, quia alias esset in facultate Notarij, ex postfacto tollere ius partis. Et confundi-
6 tur ex communi doctrina, † quod Notarius non potest ex post facto corrigere instrumentũ quo ab substantialia, vt habetur per Bart. in l. si librarius. ff. de reg. iur. per doct. in c. cum Ioan. de fide instru. & Alex. consi. lxx. in ij. col. in j. Et ratio ipsorum probat contrariũ: nam si Notarius æquiparatur testi, clarum est quod ex post facto testis non potest perimere dictum suum. c. præterea. de testi. cog. & per similem rationem ita dicit Alex. in d. l. sciẽdum. in xiij. col. Vnde posset teneri, quod diminuitur aliqualiter de fide instrumenti, non autem renuntiatio in totum tollitur, prout in simili dicitur de testi. in d. c. præterea. Et pro hac præsumptione facit regula
7 generalis, quod † pro instrumento pręsumitur. l. cum precibus. C. de probat. de quo per Alex. consi. cxxxiiij. col. fin. in ij. & consi. xxiij. col. ij. & consi. liij. col. vj. & consi. cxvj. in. fin. in iij. volu. And. Sicul. conf. xliij. col. vj. & consi. 50. in princi. in
c j. libro. [c] Et fa. quod notant Pet. & Cy. in l. j. in vj. quęstio.
8 C. de procur. vbi dicunt, † quod instrumentum habet in se probationem probatam. de quo etiam per Soci. consil. cclxvj. in iij.

in iij. col. & habetur in l. mi-
nor. xxv. annis cui fideicom-
d missi. ff. de minor. [d] Et propte-
9 rea si † Notarius dicat in in-
strumento, qualiter Titius ex
certa scientia & bene consul-
tus, non vi neque dolo &c. sta-
bitur tali instrumento, nisi pro
betur contrarium, secundum
Bal. in l. mater. in ij. col. C. de
rei vend. & in l. ij. C. de rescin.
vend. Nam ex tali instrumen-
to, secundum eum oriuntur tres
præsumptiones. Prima, ꝙ in-
strumentum sit verum. Secūda,
ꝙ sit solenne. Tertia, ꝙ ea quę
scripsit Notarius, sint dicta a
partibus. de quo etiā per Bart.
& Mod. in l. si dari. ff. de verb.
oblig. & in l. fi. §. idem quæsijt.
ff. de cond. inde. Alexā. consil.
xlij. in iij. col. in primo. & cōsi.
e lxj. in secundo. [e] Et adde,
10 † ꝙ ita præsumitur pro Nota-
rio, vt si reperiatur aliud scri-
ptum, q̄ sit dictum, non tamen
præsumitur falsitas, sed potius
error, vt dicit Bar. in l. quoties
§. sed si notan. ff. de hæred. in-
stit. & in l. si librarius. ff. de re
gul. iur. facit tex. in l. penu. C.
de his qui sibi in testam. de quo
per Fely. in c. ex literis. in iij.
conclus. supra de fide instru. &
per Ancha. consil. cclxxxvij.
qui principaliter. col. j. & per
Comen. consi. cxxxv. ad pri-
mum. vbi multa ponit ad excu
sationem Notariorum. & idem
consil. cxliij. prædictus Petrus.
Aret. consil. xlvij. in ij. colum.
Alex. consi. xl. col. fin. in pri-
mo. & consi. xxvij. in princ. in
f ij. Decius consi. clxxv. [f] Et
11 propterea † Notarius non pu-
nitur de falso, nisi de eius dolo
constet, ex quo falsum non cō-
mittitur sine dolo. l. nec exem-
12 plum. C. de falsis. Et † Nota-
rius in dubio non præsumitur
in dolo, per supradicta, & per
Alex. cōsi. lxxxviij. in ij. col.
in iiij. prætetquam in duobus
casibus in iure expressis. Pri-
mus est in testamentis, vbi No
tarius omisit debitas solennita
tes. l. iubemus. C. de testamen.
de quo ibi per Moder. & Ale-
xand. consi. lxxiij. ij. col. in pri
mo. Secundus est in l. nulli. vbi
Bar. C. de numera. lib. xij. Sed
posset per dicta iura teneri, ꝙ
licet in dubio non præsumatur
dolus in Notario, tamen non
procedit in omittēte solennita
tes instrumentorum: quia cum
illæ spectent maxime ad offi-
cium suum, si eas omisit, præsu
mitur dolus. Et illud mihi pla
cet, quia non video bonam ra-
tionem specialitatis ad dicta iu
ra. Et pro hac parte facit tex.
in l. j. ubi Barto. C. de fide in-
strumen. lib. x. vbi probatur,
ꝙ mala fides præsumitur inter
uenisse, quando solennitas fuit
omissa, & ordo debitus nō ser-
uatus. Et dicit Bar. in l. omnes.
C. de petit. bon. sublat. lib. x. ꝙ
13 † Notarius scribens contractū
illicitum, non tantum punitur
de falso, sed alijs pœnis. & vi-
de Alexā. consil. lxxvij. circa
medium. in primo. vbi ponit
indicia, per quæ potest deueni-
ri ad torturam contra Notariū
imputatum de falso. Quomodo
autem Notarius possit emenda
re errorem suum, ponit Bar. in
d. l. si librarius. & late prose-
quitur Fely. in c. ex literis. de
g fide inst. [g] Sed quid si † non
14 constat aliquem fuisse Nota-
rium, nunquid adhuc præsume-

tur

tur pro instrumēto? Et Ang. in §. hinc nobis. in auth. de hære. & falcid. per glo. ibi in verb. quantum ad hoc tenet ꝙ sic, dū tamen non negetur, vel testes in instrumento descripti negēt vera esse quæ in instrumento continentur. Sed tu aduerte, quia angelus ibi locutus est nimis breuiter, & decidit duas quæstiones valde dubias. Pri-
15 ma est, † an si negetur instrumentum fuisse scriptum ab eo q vere est Notarius, licet exerceret tanquam Notarius, præsumatur pro instrumento. Et cōmunis opinio est ꝙ nō, imo requiritur ꝙ probetur verus titulus, vt habet in l. Barbarius. ff. de offic. præt. & per Alexā. cōsi. cxxxviij. in primo. Quod tamen limitatur pluribus modis, vt per Ias. in l. Barbarius.
h x. colum. [h] Et dicit notabili-
17 ter Ang. in d. §. hinc nobis. † ꝙ cum instrumentum negatur publicum, & sic negatur quē esse tabellionem, ꝙ probatur per iuramentum ipsius tabellionis se esse tabellionem, cum comparatione literarum, per quam appareat eum plura instrumēta publice confecisse, sequitur Ias. valde hoc extollens in d. l. Barbarius. Sed istud dictum ita simpliciter non est verum: vnde intellige, non quando negatur eum qui fuit rogatus, esse Notarium (nam tunc si staretur dicto suo, esset testis in causa propria, quod non est recipiendum, l. j. C. ne quis in causa propria. l. pater. ff. de test. l. diuus Adria. ff. de custo. reo.) sed quando negatur ab eo fuisse publicatum, vel ab eo fuisse scriptum: Et ita loquitur glo. in d. §. hinc nobis si bene intelligatur. Et istud est quod voluit Saly. in l. si quis decurio. in iiij. opposi. C. de fal. vbi creditur soli tabellioni, quando de facto suo interrogatur, videlicet an scripserit tale instrumentum, vel non. allegat. §. si vero. in authen. de fide instru. Secunda
18 quæstio est, † dato ꝙ aliquis testis contradicat instrumento, an præsumatur pro instrumento? quę quęstio late ponitur per Bar. & Imol. in l. ij. §. sed si neget. ff. quemad. testa. aper. & Fely. in c. cum Ioan. de fide instru. de quo dicendū est vt ibi.
19 Sed † quid de Notario, qui examinauit testem, & testis repetitus negat se ita dixisse, prout Notarius scripsit, an tūc magis præsumatur pro Notario? Et dicendum est ꝙ sic, in iudicio ciuili: licet in criminali neutri credatur, vt dicit Specul. in titulo, de teste. §. j. versi. sed pone. Abb. & Fely. in c. cū causam. j. in fin. supra de testi. cum concor. per Alex. consil. lxxiiij. in vlt. col. in j. Quod tamen intellige, quando pro instrumento est solus Notarius: vnde si Notarius ipse examinaret, & haberet scriptorem, qui scriberet examen, tunc si vterque attestaretur, probarēt contra testem negantem se ita dixisse, vt est de mente Abb. in d. c. cum causam, & vidi seruari in practica. Cætera circa hanc materiam vide per Bal. in rub. xxj. C. de fide instru. Saly. in d. l. si quis decurio.
20 Et † an notarius præsumatur rogatus, si ipse de hoc nihil in instrumento attestetur, ponitur in d. l. sciēdū, & per Alex. consil.

consi.cliij. in ij.vbi cōcluditur ꝙ non,quia talis est solennitas extrinseca.[1] Et † si verbum
21 sit ambiguum in instrumento, an stabitur declarationi Notarij, vide Ang. in l. imperator. ff.de stat.homi.ubi cōcludit,ꝙ sic sequitur Alex.consi.cxlvj. in v.col. in quinto.

ADDITIO.

a ℭ Testa. Et Franc.Cur.Senior cons.xlix.memoriæ recolēdæ. colum. xlix. vers. dum autem vltimo loco.nu.75. vbi allegat cōcord.plures ad dotem huius dicti.Adde etiam Deciū consi. ccccl,apertissimi iuris. & con sil. ccccxxiij. negari non pōt. col.2.cum similib. infra deducendis. Ioan. Nic. Arelat.

b ℭ Operabitur. Illam decisionem Alber. refert, & notabilē dicit Hippol. Mars. in rub. de fideius.colum.vj.nu.39.vbi alleg. autoritates,& per duas colum.disputando respondet arg. Alexan. contra tenentis in l. sciēdum. de verb.oblig.& multis fundamentis hanc Alber. decis.roborat. Et idem Hippo. sing.dclxj.examinaui. Ioan. Nico. Arel.

c ℭ Libro. Et Rom. consi.dix. circa præpositam.col.fina.Sozi. consil.lxj. circa primum. lib.4.& Decius notabiliter cō sil.xxxvj.diuino &c.col.4.& per totum consilium, vbi multa adducit ad dotem totius præsumptionis istius. Ioan.Nicolaus Arelatanus.

d ℭ Minor. Quod instrumentum sit probatio probata, vltra hic allegata adde Bald. in l. quoties,in finalib.verbis,C.de iudic.& Sozinum consi.ij.in causa testamentaria.lib.3. & cōsi. lxxxix.in causa agitata. col. penu.vbi allegat concord.Decius consi.ccccxxiij. col.ij.& consi.xxxvj.diuino &c.col.ij. vbi multas autoritates adducit. & consi.dclxxxij. in causa dominæ Lucretiæ. & Hippol.Mars.in ru.de probat.col. ij.nu.iij. vbi latissimas cōcor. allegat. & in l.si quis ne quæstio.nume.140.ff.de quæstioni. & Calcan. consi.lxxv. In causa prędicta.col.v.et Steph.Bertran.consi.cxcij.col.3.num.10. lib.2.in nouiss. Arelatanus.

e ℭ Secundo. Quod ex instrumēto tres præsumptiones oriātur hic recitatæ,vult etiam Steph. Bertrā.consi.cxcij.multa sunt. col.iiij.nu.14. lib.2.in nouissimis. & Hippol. in l.si quis ne quæstio.nu. 139. ff. de quæstio. Arelatanus.

f ℭ Consi.clxxv. Adde etiā Hippo.de Marsi. in l.j.nu.71.& sequen.C.ad leg. Cornel.de sicariis.& in rub.ff. de fideiuss.colum.ix.nume.56. vbi etiā commendat decisionem Bar. in d. l.quoties.§.sed si notarij.subiūgens in ambobus locis, ꝙ verba instrumenti quæ vidētur falsa, si tamen possunt aliquo modo intelligi vt euitetur falsum, illa interpretatio capienda est, per quā Notarius a pœna falsi excusatur,& hoc per glo. vbi Bal.Ang. & doct. notant, in l. iuris gentium.§.quod fere.ff.de pact. & Alex. consi.lxx. viso processu,lib.2. Arelatanus.

g ℭ Instit. Et melius quam alibi per Vitalem de Camba.in suo tract. clausul. in tit. de errore Notarij,fol.40, per octo col.& vltra,

vltra. Vide omnino. Ioan. Nicola. Arelata.

h ¶ Colum. Vide etiam Deci. cō sil. xxxvj. diuino &c. & pro tenui. colum. ij. vbi limitat non procedere in antiquis instrumē tis: in eis enim non est opus ꝓbare, ꝙ Notarius qui scripsit, fuerit Notarius. alleg. Innocē. in c. veniens. de verb. sign. Aut secūdum Ant. in c. j. de fide instru. sola fama sufficiet isto casu. Et vide concord. per Deci. in d. cons. & latius cons. lxij. colū. ij. versi. venio ad primū. & ibi vide abunde de hac nostra quæstione, an si negetur eū Notarium fuisse qui instrumentum confecit, præsumatur pro instrumento, si probetur quod diu fuit in exercitio, & quasi possessione Notariatus & conficiendi instrumenta. Et de instrumento producto in lōginquis partibus, si negetur illud esse a Notario confectum, vel negetur eum qui confecit esse Notarium, an tunc pro instrumento præsumatur, vide latissime Hipp. Mars. in l. si quis. ne quæstio. colum. xxij. xxiij. & xxiiij. ff. de quæstio. vbi citat plura loca, & autoritates: & ibi etiā plura de materia istius nostræ quæstio. Ioan. Nico. Arelatanus.

i ¶ Extrinseca. Vide notabilem casum, in quo etiam Notario asserenti se rogatum, non creditur, per Anch. consi. ccccxxxj. præmissa &c. videlicet si Notarius hoc asserat in scriptura non authentica, sed in quadam chartula non facta forma solēnis, & authentici instrumenti. Rationes tradit, vt per eum. Ioā. Nico. Arela.

Præsumptio. XIIII.

1 *Præsumitur pro nuncio in his, quæ concernunt officium suum.*

2 *Nuncio referenti, quòd pars citata sibi respondit se nolle venire, an credatur, ita qđ citatus dicatur manifestus contumax.*

3 *Nuncio creditur se non inuenisse personaliter citatum.*

4 *Nuncio creditur in discußione bonorum, non extare alia mobilia debitoris.*

5 *Nuncio creditur, quòd introduxit creditorem in possessionem bonorum Titii, & quod bona sunt Titii.*

6 *Nuncio asserenti se fuisse verberatum, vel affectum iniuria a parte citata an credatur.*

7 *Nunciis pluribus si iudex commiserit, vt Titium capiant & ipsi reuertant, & asserant Titium captum, fuisse eis ab aliquo vi ablatum, vel se impeditos, an eis credatur, vt poßit iudex procedere aduersus impedientes.*

8 *Nuncio citanti aliquē asserēti se de cōmißione iudicis hoc facere, an credatur. Et quid in citatione reali, seu captione corporali.*

9 *Commißio citationis facta nūcio, an requirat scripturam.*

10 *Citatū se non fuisse si pars neget,*

get, nuncius autem astruat cõ
trarium, cui magis credatur.

DECIMOQVARTO.
1 † Præsumitur pro nun
cio in his, quæ cõcer-
nunt officium suum, vt
est glo. & ibi Docto. in c. cum
parati, per illum tex. infra, de
appell. & facit tex. in l. ij. C. de
a execut. & exact. lib. xij.[a] Et
istud procedit etiam in conne-
xis officio suo. Et propter ea,
2 † si refert ꝙ pars sibi respon-
dit, se nolle venire, videtur ẽt
ꝙ debeat credi, vt sic citatus
dicatur manifestus contumax.
Et ita tenet Bar. in l. fi. ff. de in
integ. resti. in l. tres denuncia-
tiones. C. quomodo & quand.
iud. in l. ex consensu. §. fin. vbi
Imol. ff. de ap. Nam responsio
citati videtur esse de pertinen
tiis citationis, & propterea si-
bi est credendum. ar. c. præte-
rea. supra, de offic. deleg. Et
probatur in simili in d. c. cum
parati. vbi creditur nuncio,
quo ad locum. Et ita resident
Abb. Phil. de Peru. & Moder.
b ibi.[b] Eodem † modo creditur
3 nuncio asserẽti se personaliter
non inuenisse citatum, vt habe
tur in l. properandum. §. & si
c quidem. C. de iudi.[c] Item † ei
4 creditur in discussione bono-
rum, quando refert non exta-
re alia mobilia debitoris, vt
per Bartol. & Do. in l. a diuo
Pio. §. in venditione. ff. de re
d iud.[d] Item † creditur ꝙ intro
5 duxerit creditorem in posses-
sionẽ bonorum Titij, & quod
bona per eum appræhensa sint
Titij, vt per Angel. & Imo. in
d. l. a diuo Pio. §. sic quoque. &
ibi Alexã. in. §. si super rebus.
& in l. fi. in gloss. in verb. mis-
sus. C. de edicto diui Adria.
6 toll. Sed † nunquid credatur
illi asserenti se fuisse verbera-
tum, vel affectum iniuria a par
te citata? Philipp. de Peru. in
d. ca. cum parati. præsupponit
quod non, tanquam istud sit
extra ea, quæ spectant ad offi-
cium suum. Et idem sentit Car
din. in Clemen. si ante. de dolo
& contumacia. & Ioan. Andr.
in addit. Specul. titu. de contu-
ma. in additio. magna. versicu.
circa secundum. Et idem etiã
tenuit Pet. Iac. in libello, de
constit. pecu. versicu. respon-
sio. de appell. vbi allegat in
argum. l. ea quidem. C. de accu
sa. sequitur Gui. Pa. deci. 557.
Et idem etiam tenet Ioan. de
Imol. in l. si finita. §. si plures.
e in ij. colum. ff. de dam. infec.[e]
Sed ꝙ imo credatur nuncio
asserenti se verberatum, tenuit
Flor. in d. Clem. si ante. in viij.
qõ. tanquã istud satis sit de cõ-
nexis relationis suæ. Pro quo
facit, quia sicut staretur rela-
tioni suæ, ꝙ eum non potuit ci
tare propter aliquam causam.
l. iij. C. de execut. & exact. lib.
xij. ita videretur standũ, si affe
rat hanc causam, quia fuerit si-
bi vis illata, vnde non potue-
rit plene fungi officio suo. Pu-
to primam opinionẽ veriorẽ,
nisi concurrerent ẽt aliquæ bo
næ coniecturæ pro dicto nũtij:
quo casu poterit tantam fidem
illi iudex adhibere, vt sit indi-
ciũ sufficiens ad torturã, iuxta
not. per Bar. in l. fi. ff. de quæst.
Et ita põt saluari opinio Flo-
7 ria. Sed pone, † iudex cõmisit
pluribus nunciis, & balliua-
riis,

riis, vt caperent Titium: ipsi reuertunt ad iudicem, & dicũt se cepisse, sed fuisse sibi p vim ablatum ab aliquo, vel aliter ab aliquo se impeditos: nũquid credetur eis, vt possit iudex procedere aduersus impedientes, secundum not. per Bald. in l. addictos. C. de episco. audien. & Docto. in l. cuiuscunque. ff. ad leg. Iuliam maie. Ias. in l. j. §. quod prætor. in penul. colũ. ff. ne quis eum qui. & §. pœnales. colum. xxij. Instit. de act. Et supradicta faciunt ꝙ sic, saltem quo ad indicium torturę: & quia ista relatio videtur de connexis mandati. Item hoc suadetur ex eo, ꝙ sunt plures de hoc attestantes: sicut in simili dicitur in ca. cum dilecti. infra, de accus. vbi licet non credatur vni iudici tantum: si tamen sint plures, videtur magis credendum. de quo etiam in c. inter. §. præterea. de exceff. p̃la. & Archid. ij. quæst. vj. cap. statuendum. Cyn. in l. ne in arbitris. C. de arbit. Ang. in l. errore. in lectura Perusina. C. de testa. quem refert, & sequitur Ias. in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. procurator. in antepe. col. ff. de iureiu. Puto contrarium, quia cum iniuria & vis sit illata istis, non debẽt admitti in testimoniũ eius rei, vnde ipsi redduntur suspecti, vt habetur in l. j. §. j. ff. de qõ. in l. j. C. de curiosis. lib. xij. Et istud maxime procederet in casu, quo aliquod lucrum veniret acquirendum istis nũciis: quia tunc agerent de vtilitate sua, vnde non sunt admittendi. l. fin. ff. de custod. reorum. Et in istam partem debet inclinare iudex propter vtilitatem ipsorum, vt per Bal. in l. ij. C. de testi. & in l. fina. in viij. quæstio. C. de edic. diui Adria. toll. Nec obstat, quod istud videatur de connexis mandato: quia potest negari, ex quo nihil ipsis erat mãdatum quo ad istos tertios. & in hoc, hæc quæstio distat a præcedenti. Et dato, ꝙ sit de connexis, tamen adhuc non debet credi: quia præsumptio suspecti odij propter vim illatã eos repellit. d. §. primo.

8 Sed† nunquid credatur nuncio citanti, ꝙ illud faciat de cõmissione iudicis, prout requiritur ad hoc vt citatio teneat, vide per Bart. in l. neminem. C. de exhib. reis. & in l. sed si hac. vbi Alex. & cæteri. §. prætor. ff. de in ius vocan. Et communis opinio videtur quod nõ nisi constet de ea in actis. dicto cap. quoniam contra. & per Bartol. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. Et quia commissio est solennitas extrinseca, vnde non præsumitur. d. l. quęcũque. §. fina. de publica. & ita est cõmunis opinio in d. l. sciendum. & per Abba. & alios in cap. j. supra, de iud. Aret. cõsi. xxiiij. & Alex. consi. cxxiij. in secũdo. Et ita etiam tenẽt Moder. in d. c. cum parati. Ang. in tracta. malefi. in verb. index commisit.[f] Contrarium tenuit Gui f do de Suza. in l. ad peremptorium. ff. de iudi. Imo. in d. l. fin. §. si plures. in ij. col. & in c. j. supra de iudi. Tancre. in materia citationis, in x. q. Et est ratio secundũ illos, quia istud est de connexis citationis, & propterea debet credi sicut ipsi relationi. dicto cap. cum parati.

Confirmo istam opinionem, quia nisi præsumeretur commissio, sequeretur ꝙ nuncius falsum cōmitteret.l.qui nomine.ff.de falsis Ro. sin.cccxiij. hodie fuit. quæ præsumptio nō est capienda.d.l.merito. & supra vidimus. Confirmatur etiam, quia ista commissio ex seipsa est modicæ importantię, nec requirit causæ cognitionē, ergo de ea debet stari nuncio. l.magis puto.§.ne tamen. ff.de rebus eor.glo.in c.ea noscitur. infra de his quæ fiunt a maiori parte capituli. Abb.in d.c.j.Et hoc procedit in citatoria verbali, secus in reali, quæ requirit saltem aliqualem causæ cognitionem, vt per Salice.in l. nullus. C. de exhibendis reis. Bal.in l.consentaneum.C.quomodo & quando iud. & diximus in c. j. de officio ordi. Et ista opinio mihi magis placet, quia eam consuetudo approbauit.vt dicunt Io. And.& Abb.

g in d.cap. quoniam contra.g

9 †Nec obstat ꝙ requirit scripturam, unde nisi appareat scripta, tollitur præsumptio solennitatis adhibitæ, secundū Bar. in l. hi qui ad ciuilia. & per Docto.in d.c.quoniam contra, quia potest negari, ꝙ requiratur scriptura: quia tex. in d.c. quoniā contra. describēs actus qui requirunt scripturam, incipit a citatione: & sic præsupponit commissionem ipsam non requirere scripturam, Et confirmatur hoc, quia commissio citationis non est de actis litis, ex quo lis non incipit a tali cōmissione, sed a citatione nuntij. Clem. fin. vt lite pend. per Sozi.in rub. C. de in ius voc.

Præterea, si facta citatione iudex procedat ad vlteriora, satis declarat, quod citatio ex eius commissione facta est l. a procedente. C.de dila.c.j. vbi no. supra de ordi. cog. Nec in isto casu Bart.in l.j.§.quies. ff. de offi.præf. vrb.& alij Doct. tam in d.l.sciendum.ꝙ in d.c. j.dicunt contrarium: quia licet verum sit simpliciter ꝙ nō creditur nuntio de commissione citationis, tamen non attingūt quando iudex processit ad vlteriora, vigore illius citationis: nam tunc videtur præsumendum mandatum. l. si filius. vbi Bal.& Sali. C.de pet.hær. Et in isto casu saluatur cōsuetudo, sicut etiam si pars compareret, & nihil opponeret. per glo.in l.j. ff.de feriis. Alex.in d.cons. cxxiij.& Fely.in c.illud. ver. quarta declaratio. de præscri.

10 †Quid autem si pars neget se fuisse citatam, cui magis credetur? Communis opinio est, ꝙ nuncio, nisi iudex ex aliqua coniectura arbitraretur cōtrarium, vt per Moder. in d.c.cū

h parati. h Et istud crederem, nisi nos essemus in causa valde graui, puta in causa criminali. Quid enim si nuntius affirmet se attulisse præceptum Titio in causa criminali, vt compareat sub pœna confessi & conuicti, & Titius neget? Certe tunc neutri crederetur, prout in simili dicunt Docto.de teste cōtradicente Notario, in d. c.cū causam. j.in fin. supra de testi. & supra diximus. Et istud putarem procedere etiā si in præcepto esset clausula, ꝙ plena daretur fides nuntio: quia talis cōminatio non debet operari, nisi

in casibus in quibus alias de iure plena fides illi danda esset. Non enim licet iudici alterare probationes, quæ sunt iuris gentium. c. licet vniuersis. supra de testib. Cætera dic vt in d.c. cum parati.

ADDITIO.

a ℂ Lib. xij. Adde Ias. in l. nec is col. vlt. ff. de acqui. hæred. Nota tamen, quod in his, quæ non concernunt eius officium, ei nō adhibetur fides, nec pro eis præsumitur vt per Ias. in l. age cum Geminiano. col. penult. C. de transact. & in l. properandum §. & si quidem. in vj. not. C. de iud. & Hippol. Marsi. in singu. DLX. habemus. Quod facit ad quæstionem infra examinandam de nuncio, qui dicit se accepisse iniuriam a citato. Io. Nico. Arela.

b ℂ Ibi Contrarium tenent plures, vt per Ias. in l. properandum. §. & si quidem. in vj. notabili. C. de iud. qui tandem relatis ab vtraque parte opinionibus, respondet rationi adductæ hic pro Bart. & videtur residere cum contraria opinione, scilicet ꝙ non credatur nūcio ad hoc, vt citatus dicatur vero contumax, Arela.

c ℂ Iudici. Vbi Ias. in vj. not. adducit plura similia, & autoritates. Arelata.

d ℂ Iudi. Cum amplissimis concord. traditis per Doct maxime per Ias. in l. in illa. col. penul. & fi. ff. de verb. oblig. vbi etiam multas concor. allegat, ꝙ adhibeatur fides relationi factæ per nuntium: ibi vide, ne chartas occupem. Arela.

e ℂ Infecto. Et ꝙ non credatur nuncio afferenti iniuriam sibi illatam, tanquam hoc non sit de connexis officio, sed extra officium, etiam tenet Ias. in l. age cum Geminiano. col. pen. C. de transact. & in d. l. properandum. § & si quidem. & Hippoly. Marsil. in d. singu. 560. vbi allegant autoritates. Ioā. Nico. Arela.

f ℂ Commisit. Et Hipp. de Mars. in l. de minore. §. plurimū. col. iij. nume. 21. ff. de quæstio. & latissi. ac melius, quam alibi in repet. l. de vnoquoque fol. 6. nume. 115. 116. & 117. 118. & plurib. seq. ff. de re iudica. ex quo loco plures remissiones, & egregia dicta colliges in hac materia. Arelatanus.

g ℂ Contra. Occasione huius distinctionis de citatione verbali & reali, vnum sum contentus hic adducere, multum notabile in hac materia: ꝙ nuncius publicus & generalis potest citare aliquem sine speciali commissione, secundum Bald. in l. si quando. colum. pen. versic. duodecimo quæro. C. de testib. allegat Innocen. & Ioan. And. in d. cap. quoniam contra falsam. Et quia Cyn. in l. neminē. C. de exhiben. reis. tenet contrarium, ipse Bald. pro cōcordia tradit distinctionem. Aut loquimur in citatione reali, vt captura, & tunc requiritur ꝙ appareat de commissione. d. l. neminem. Aut in citatione verbali, & subdistinguit: aut citatio illa requirit causæ cognitionem, & debet constare de commissione, aut non, & tunc procedat dictum Inno. & Ioan. And. ꝙ sufficiat generalis autoritas

totitas nuncij, absque speciali commissione. Et ita dicit consuetudine communiter Florentiæ obseruari, quæ in hoc est sequēda, & seuera: ita etiam magis communiter in Gallia fere obseruatur. Arelatanus.

h ℭ Parati. Huius etiam sententiæ est Iaso. in d. l. properandū. §. si quidem. in vj. notab. vbi hanc quæstionem mouet, & ita residet. Arelatanus.

Præsumptio. XV.

1 Præsumitur pro quilibet officiali. Fallit vt nu. 3. 4. & 7

2 *Abbas corrigens monachū, habet prę sumptionē legis pro se.*

5 *Mortuus si quis reperiatur in carceribus, aut si euadat, præsumitur contra custodes.*

6 *Custos carceris tenetur parti ad interesse, quando culpa sua carceratus aut mortuus est, aut euasit.*

Decimo quinto. †Generaliter præsumitur pro quolibet officiali: vnde si aliquid neglectum reperiatur, præsumitur potius fuisse culpa partis, ꝙ ipsius, l. j. C. de susce. lib. x. Et per illum text. dicit Bart. in l. damni. §. Sabini. in vlti. colū. ff. de dam. infec. ꝙ licet testes iurauerint in termino, si tamē non fuerūt examinati, lex pręsumit fuisse culpa partis, nō iudicis, Et ēt facit tex. in §. super hoc aūt. in auth. vt nulli iudic. vbi pręsumitur officialē cauisse prout debuit, de inferēdis pecunijs fisco. Et ista ꝓcedunt tā to magis in ecclesiasticis, quorū facta lex maxime interpretatur in meliorē partē. xj. q ō. iij. cap. absit. Et propterea, si

2 †Abb. corrigit monachū, lex pręsumit pro Abbate: nec competit appellatio, nisi excedatur modus in corrigendo. c. ad no-

3 stram. infra, de app. †Fallit ista præsumptio, quo ad prouidendū circa negotia de futuro, quia lex ꝑsumit cōtra officiales, vt possit prouideri ne delinquāt. & ita intelligitur tex. in auth. vt oēs obed. iudi. §. nec latet nos. vbi præsumuntur officiales magis deferre potentibus, ꝙ petentibus iustitiam. Et ita ꝓcedit ēt tex. in l. ex aula. C. de priui. eorum qui in sacro pa. & in l. j. C. de numera. lib. xij. vbi lex ꝑsumit rapacitatē & furtū contra numerarios. & l. neminē. de suscep. vbi susceptores ꝑsumuntur vexare prouincias. & tex. in. §. ad excludēdas. in authē. de litigiosis. & in auth. de exec. in prin. vbi præsumuntur executores fraudulē-

4 ti. †Fallit etiā, qn̄ aliquid factū est cōtra naturā officij: quia tunc lex præsumit aduersus of-

5 ficialem, Et propterea, †si reperiatur aliqs in carceribus mortuus, lex præsumit culpam custodis, nisi probet eum casu perijsse. l. fina. de custod. reorum. Et eodem modo si carceratus euadat, lex præsumit contra custodem, vt ibi probatur, & per Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. fin. ff. de edendo. & facit l. diuus. in fin. ff. de offic. præsid.

præſid. Nec præſumitur ꝙ ferrum, venenum, & ſimilia poſſint in carcere deferri ſine culpa & negligentia cuſtodis. l. carceri. in fin. de cuſtodia reorũ. Et propterea in iſtis caſibus tenetur cuſtos ipſe parti etiam intereſſe, vt conſuluit Aretinus conſil. xxxviij. conſultiſsime domine. per totum. Et ſecundũ hanc fallentiam etiam procedit tex. in l. j. C. de cẽſi. lib. xi. vbi lex præſumit, ꝙ tabularij ciuitatum, per colluſionem ſuperiorum ſarcinas ad inferiores transferant. facit etiã tex. in cap. j. de dilation. & in l. quamuis in fin. C. de decurio. vbi præſumitur contra iudicem, qui breuem terminum in citatione ſtatuit. Ad idem facit quod notabiliter voluit Innocen. in dicto cap. quoniam contra. vbi dicit, ꝙ iudex videns teſtem vacillare, debet hoc facere ſcribi in actis: alioquin iudex appellationis potius præſumet eum non adhibuiſſe fidem teſtibus ex imprudentia ſua, quam ex defectu teſtium. ſequitur Fely. ibi. in antepen. colum.

6 † Fallit etiam generaliter, quando alia coniectura eſſet in contrarium: nam tũc ceſſat talis præſumptio pro officiali. Et propterea, ſi officialis ſemel aliquid iniuſte fecit, pręſumitur quod velit factum ſuũ tueri, quacunque via poterit, ſecundum Innocen. in cap. ij. de arb. & in c. diuerſis, infra, de cler. cõiug. Idem ſi fecit aliquid contemplatione potentioris, vel aliter ad ſe non pertinens, ſemper fit præſumptio cõtra eum. c. bene quidem. in fin. xcvj. diſtin.

Præſumptio XVI.

1 *Præſumitur pro iuramento, vt quilibet iuret veritatem. Iuramento aſſerentis ſtatur in his quæ dependent ab animo. ibidem.*

2 *Iuramento aſſerẽtis an ſtetur in his quæ dependent ab animo, quando aliqua præſumptio eſt contra aſſerentem.*

3 *Præſumitur pro dicto teſtis iurati.*

4 *Pluralitas actuum præſumitur, ne teſtes incidãt in piurũ. L. fin. C. de rebus credi. intellectus.*

5 *Præſumitur pro iis qui iurant a principio eorum artem fideliter exercere & eorum libri rationum faciunt ſemiplenam probationem quo ad tertium.*

1 DECIMOSEXTO. † Præſumĩt pro iuramento, ꝙ aliquis non iuret niſi veritatem. l. fin. C. ad legem Iul. repet. Et propterea, in his quæ dependent ab animo, ſtatur iuramento aſſerẽtis, vt eſt gl. in. §. aliæ. Inſt. de actio. & in c. ſignificaſti. vbi moder.

a iuſtra, de homici. [a] Quod intelligit Bar. ĩ l. inter oẽs. §. recte.

2 ff. de furt. procedere, † niſi aliqua eſſet iuris præſumptio contra aſſerentem. l. ſi non conuitij. C. de iniu. Declara vt ibi p eũ, quẽ ſequitur Fely. in d. c. ſignificaſti

gnificasti. & in c. inquisitionis. §. ij. in ij. col. de accus. & in c. ij. de calum. col. iij. Ias. in. §. sed istæ. colum. xxxiiij. Institu. de actio. Sed tu aduerte, quia ista limitatio non videtur vera. Et primo contra eam est tex. in c. fi. infra, qui matrimoniũ accus. pos. vbi quando fit publice denuntiatio seu proclama, præsumitur ꝙ quilibet sciat, vt ibi dicitur, & tamen admittitur ꝓbatio ignorantiæ per iuramentum. Et propterea dicit Bal. in l. ij. §. pen. in fi. ff. si quis cautio. ꝙ si quis citatus sit absens a domo, stabitur iuramento eius, an citatio peruenerit ad eius notitiam, quæ opinio optime ꝓbatur in d. c. fin. licet Iaso. in d. §. sed istæ. eam reprobet, & male. Secundo in contrarium facere videtur, quia lex præsumit pro sententia lata per iuramentum iudiciale: & consequẽter, ꝙ victus non habeat aliqua instrumenta, vnde tueatur ius suum: & tamen contra talem præsumptionem, ad rescissionẽ sententię, admittitur probatio per iuramentum, ꝙ instrumenta de nouo superuenerint, secundum Bart. & Docto. in l. admonendi. per illum tex. ff. de iureiuran. & facit tex. in c. pastoralis. infra, de except. Tertio in contrarium facere videtur cõmunis doctrina posita in c. nouit. supra, de iudi. vbi in denuntiatione euãgelica statur iuramento denuntiantis, ẽt non concurrente alia suspicione. ꝙ solus solo denunciauerit, vt abstineat a crimine: & tñ cõtra talẽ denuntiãtem est præsumptio iuris, qđ talis denũtiatus sit innocens, quia quilibet præsumitur bonus, vt supra vidimus. Quarto facit ratio: quia admissa ista limitatione, nunquam admitteretur probatio per iuramentum. Nam aut lex præsumit pro actore, & nõ est opus quod iuret, ex quo habet præsumptionem iuris quæ transfert onus probãdi in aliũ l. siue possidetis. C. de probat. Aut præsumit pro reo, & tunc actor non posset iurare: & actore non probãte, lex semper pręsumit pro reo. l. Arrianus. ff. de actionib. & oblig. l. qui accusare. C. de edendo. Sed tamen saluando Bartol. dic, ꝙ eius opinio procedit, quando præsumptio iuris est efficacior & verisimilior, quam illa quę oritur ex iuramento: nam tunc non staretur iuramento, alias sic. l. diuus. ff. de in integ. restitu. & ita intelliguntur supra dicta. [b] †Et ex hac præsumptione infertur, ꝙ ẽt præsumatur pro dicto testis, ex quo ipse solet iurare. c. tuis. supra de testib. & per Felyn. in d. c. quoniam contra. in antepenul. col.

b 3

4 Vnde † ne inducatur in illis periurium, præsumitur potius geminatio actus. c. cum tu fili. supra de testibus per Bartol. & Doctor. in l. secunda. C. de bono. posses. secundum tab. & ita tenent omnes. Sed mihi videtur contra hanc opinionem esse text. in l. final. C. de rebus credit. vbi si quis iuret sibi deberi legatum seu fideicommissum, reperto deinde testamento in quo de hoc nihil sit scriptum, præsumitur periurus: & tamen debuisset lex interpretari qđ fecisset aliud testamentum, in quo sibi re-

linqueretur, ad finem euitandi periurij. Potes respondere, per iurium magis præsumi in parte quæ agit de proprio lucro, quam in testibus, qui pro sola veritate attestantur, nec aliquam
5 vtilitatem consequuntur. †Ex eadem præsumptione etiam infertur, vt præsumatur pro ijs qui a principio iurant exercere artem suam legaliter: & propterea rationes & libri istorũ facerẽt semiplenam probationem quo ad tertium. l. quædam. §. numularios. ff. de eden. vbi not. & Bart. in l. nuda ratio. in pen. col. ff. de donationib. quod est summe notãdum pro gabellarijs, thesaurarijs, & mercatorib. de quo late per Iaso. post alios in repetitio. l. admonẽdi. in xij. char. ff. de iureiuran. Et propterea lex etiam præsumit pro milite, quod reipublicæ causa absit, vnde restituitur in integrum. Et ratio est, quia a principio antequam assumatur ad militiã, iurat. secundũ gl. in l. pen. ff. ex quib. cau. maio.

ADDITIO.

a ¶ Homici. Quamuis illa glo. in versi. aliæ. sub. §. sed istæ. de actionib. ad hoc communiter allegetur per Doct. tamen non videtur loqui de iuramento, vt etiam aduertunt Ang. Aret. & Iaso. ibi. Habemus tamen alias gloss. magis expressas in iure, videlicet in l. j. C. ad leg. Corn. de sic. vbi an quis occiderit animo occidendi, nec ne, statur iuramento occisoris, quia hoc cõsistit in animo. & gl. in l. at qui natura §. cũ me absente. in glo. mag. vbi Bar. ff. de nego. gest. gloss. in l. j. §. hoc interdicto. in verbo, vsus. vbi Bart. de itine. actuque priu. glo. in l. si cui. §. ijsdem. vbi Bolog. in interpretationibus post Bald. ff. de accusa. glo. notabilem in c. proposuisti. lxxxij. distin. in verb. non probatur. & in ca. qui & humanis. xij. q. ij. & in c. si vero. ij. de sententia excommunicationis. & in c. præsentium. de testib. & in c. pastoralis. per illum tex. de except. Bartol. in infinitis locis relatis per Iaso. in d. §. sed istæ. Et vltra concord. ibi per eum traditas adde Oldr. consi. cclxxxvj. in electionis negotio. Angel. consi. cccxiiij. viso. Anch. notab. cõsi. clix. rationes. in fi. & consi. clxxiiij. dom. Lazarius. Ro. egregie consi. cccxcviij. vt clarior. in fi. vbi pulchre. & consi. lxxvj. in causa nobilis. colũ. ij. & consi. cij. super eo. & consi. cccxx. hæc istorum. & consi. ccccl xxxj. præsentis. in fi. aliquid per Are. in c. j. col. iij. de accus. Floria. in l. j. §. fin autẽ. ff. si quad. paupe. fe. dicatur. Cepol. consi. xxiiij. visa accusatione. col. pen. Deci. consi. clx. in causa monasterij. Ex quibus locis habes bene roboratam authoritatibus hanc decisionẽ, quod in his quæ consistunt in animo, vt puta bona fide, scientia, vel ignorantia, & similibus, statur assertioni vel negationi alicuius cum iuramento. Ioan. Nicolaus Arelatan.

b ¶ Supradicta. Hanc autem decisionem, quod in ijs quæ consistunt in animo, stetur iuramento asserentis, limitat Iaso. quatuor modis in d. §. sed istæ. de actio. in gloss. magna. versi. in

primis

primis ergo limitat istam &c. & Fely. in c. significa. de homi. Vltra quos tu limita, vt procedat in ijs quæ sunt parui præiudicij: secus autem si ageretur de magno præiudicio, ita limitat Paul. de Lya. in clemen. cõstitutionem. de elect. & Domi. de S. Gemi. in c. eos. de temporibus ordi. in vj. Abb. in cap. quosdam. de præsumptionibus. extra. Felyn. in cap. cognoscentes. colum. penulti. versi. fallit tertio. de constitutionibus. & Hippol. Marsil. singula. dclv. memoriæ.

Præsumptio. XVII.

1 ☞ *Præsumitur pro matricula.*

2 *Matricula probat quem esse de numero eorum qui debẽt matriculari.*

3 *Aestimum commune facit in dubio pro se præsumptionem.*

4 *Frater si emat proprio nomine aliqua bona, & deinde in catasto communis fecit prædium describi tanquam commune cæteris fratribus sibi præiudicat.*

5 *Notarius an quis præsumatur ex eo, quod reperitur descriptus in matricula Notariorũ.*

1 DECIMO SEptimo. † Præsumitur ꝓ matricula, l. matriculã, ĩ verb. diuali probatoria. vbi Bartol. C. de agen. in

2 reb. lib. xij. Et sic † probat matricula quẽ esse de numero eorum qui debẽt matriculari. Et idem not. Bar. in l. petitionem. C. de aduo. diuer. iudi. Et idem tenent Bal. Pau. de Cast. Rom. & Corn. in l. scriniarios. C. de testa. milit. Facit etiam in simi-

3 li, † quia in dubio præsumitur pro æstimo communi. l. fina. vbi Bart. C. de præd. min. lib. xj. l. censualis. C. de donat. l. forma. §. j. & quod ibi not. ff. de censib. Et dicit Angel. & Ioan. de Plat. in l. rura. C. de omni agro deser. per illum

4 text. † quod si frater emit aliqua bona proprio nomine: deinde in catasto communis fecit illud prædium describi tanquam commune cæteris fratribus, quod sibi præiudicabit, & censebitur communicatum. allegat etiam l. solennibus. C. de rei vend. Et hæc præsum-

5 ptio facit ad quæstio. † an præsumatur quis Notarius eo ipso, ꝙ reperitur descriptus in matricula Notariorum. Et videtur quod sic, prout tenent Bald. Salic. Rom. Paul. & Cornel. in d. l. scriniarios. Bald. in l. ij. ff. de offic. præt. & in l. ij. colum. ij. C. de senten. Angel. consi. cxl. quidam Mattheus. Lud. Roman. in l. in ista. in ix. col. ff. de verb. oblig. & Iaso. in d. l. Barbatius. in iiij. limita. vbi appellat istam veram & communem opinionem. Contrarium tenuit Mart. Sillima. quẽ refert & sequitur eius discipulus Ioan. And. in additio. Specu. tit. de instrumẽ. edi. §. restat. in verbo, & scias, ꝑ legẽ Herẽnius. ff. de decur. iuncta gl. vbi quamuis fuerit quis

descriptus in albo, non tamen præsumitur decurio. Nã si matricula induceret quasi possessionem officij, prout dicunt præfati Docto. debuisset in illo casu habere locũ præscriptio. Et ita debet induci illa lex, vt tollatur responsio Rom. in d. l. in illa. Mouetur etiam alia ratione: quia matricula est tanquam instrumentũ asserens rẽ de præterito factam, vnde illi non statur, auth. si quis in aliquo. C. de edẽ. Et istam opin. dicit de iure veriorẽ Albe. de Rosa. in l. cum precibus, coliũ. j. C. de fide instru. Et idem expresse approbant But. Innoc & Fely. in c. j. supra de fid. instrumẽ. & Alex. in d. l. scriniarios. & dicit ibi Rom. ꝙ non auderet consulere contrarium. Et sine dubio, puto ꝙ hæc opinio sit verior, quia matricula cum sit instrumẽtum inter alios factũ, non inter eum qui habet autoritatem constituendi Notarium, non debet facere præsumptionem sufficientem ad transferẽdum onus probandi, sed solum quandam suspicionem, vt habetur in l. ij. C. de eden. Vnde possunt concordari opiniones secundum Anto. de But. Alex. & Fely. vt si loquamur in matricula confecta de autoritate superioris, qui potuit Notariatum conferre, procedet prima opinio, ꝙ præsumatur pro ea. Si vero est confecta ab alijs, q. bus non competeret talis facultas, tunc matricula solum faciet quandam suspicionem, nõ autem probet titulum. Et propterea quãuis Notarij in aliqua ciuitate constituant collegium, & habeant matriculam, tamen talis matricula non probabit quem Notarium, ex quo ipsi non habent autoritatẽ creãdi, sed talis autoritas est reseruata Principi, vt habetur per Innoc. in c. cum P. tabellio. de fide instru. & Bartol. in l. nec ei. ff. de adop.

Præsumptio XVIII.

1 *Dei memoriam habentes, non præsumuntur ad tutelas & curas libenter accedere.*

2 *Religiosi nõ possunt curas aut tutelas accipere, nisi cum superioris licentia: fratres minores autem nec cum licentia accipere possunt.*

3 *Religiosi si ferant arbitramenta, seruari debent, licet ipsi male faciant compromissum acceptando.* Et *quid in fratribus minoribus.*

1 DECIMOOCTAVO. † Præsumuntur qui Dei memoriam habẽt, ad tutelas et curas non libenter accedere. §. quoniam autem. in authen. vt qui oblig. Et est ratio, quia ista satis deuiant hominem a contemplatione diuina. quod nota contra religiosos assumentes in se executoris officium vel arbitratoris.
2 Et † ex hac ratione fuit introductum, ne illa officia assumerent sine licentia superioris. c. ij. de testa. in sexto. Clemen. religiosus, de procurat. licet fratres

tres minores non possint, etiã cum licentia. Cle. exiui. versi. item ꝙ executiones, de verbo. signifi. & consuluit Bal. consil. cccxiij. in quinto. Alex. consi. lxxx. in quinto. Sozi. consilio xcix. in tertio. Et cum istud sit simpliciter prohibitũ propter
3 honestatem, sequitur † ꝙ si fe-rant arbitramenta, debeant ser uari, licet a principio male fe cerint compromissum acceptã do secundum Feder. de Senis consi. ccxciij. factum tale. in fi. Roma. cõsi. ccccix. quo ad pri-mum, in secundo dub. sequitur Felyn. in c. decernimus. in ij. col. de iudic. Ias. in l. patre fu-rioso. in iij. col. ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iuris. Sed istud dictũ potest procedere in alijs religiosis, non in fratribus mi-noribus, ex quo d. clemen. exi-ui. habet in fine clausulã prohi bitiuam & pœnalẽ, vnde actus redditur nullus. l. nemo marty-res. vbi Docto. C. de sacrosan. eccle. & in l. non dubium. C. de legi. Item illa clemen. continet eorum regulam, vnde contraue nientes committunt contra vo tum suum solenne, quod fit per professionem, vnde actus non debet esse alicuius effectus. c. rursus. qui cleric. vel vouen. c. j. de voto. in sexto. Et illa opi. est expresse contra intentionẽ Bal. Alex. & Sozi. in præalle gatis consilijs, qui dicunt ista arbitramenta non tenere, non simpliciter per illam rationẽ, ꝙ prohibeantur propter hone-statem, sed propter necessitatẽ regulæ, quæ eos arctat, & quia sunt penitus mortui mũdo. Nec etiam Feder. de Senis in d. con-silio audet hoc firmare, sed sim plicitet dicit, forsitã attentaris & dicit verum in casu suo, vi-delicet in executore, quando est facta executio approbata a partibus, vt ipsi loquuntur: & hoc habet in se aliquid ratio-nis: secus in arbitramento, a quo aliquis reclamat. c. nisi es-sent, infra de præben. Et in si-mili casu contra Federi. dicit Decius in d. c. decernimus. se consuluisse vna cum Francis. de Aret. & ita resideo. Et ad dictam præsumptionem adde quod no. Bar. in l. nemo potest. in quarta opposi. ff. de leg. j. vbi dicit, ꝙ præsumitur ꝙ vir ca-tholicus adeat hæreditatem, et ꝙ inde non speret aliquod lu-crum: habebit enim satis com-modi a Deo, quia facit pium opus, voluntatem defuncti exe-quendo. §. si vero expressim. in auth. de hæred. et Falcid. & in-de infert ad rationem, cur ho-die testator possit prohibere detractionem Falcidiæ: de quo dic vt ibi per eum.

Præsumptio. XIX.

1 ☞ *Electus ad officium præ-sumitur dignus & sufficiens.* Infertur ad Papã, episcopum, sacerdotes, magistratus, docto-res &c.

2 *Doctor præsumitur sufficiens.*

3 *Præsumitur pro peritis in arte.*

4 *Electio alicuius si fuerit cassa-ta, præsumitur in dubio cessa-ta vitio fortunæ, non personæ.*

5 *Electus in officium, si reperia-tur insufficiẽs, potest remoueri.*

6 *Medicus insufficiens potest reprobari.*

7 *Doctor qui alias fuit sufficiẽs, nunc, autem propter senectutem vel infirmitatem reperitur insufficiẽs, an possit reprobari. Et quid in aliis officiis.*

1 DECIMONONO. † Præsumitur pro electo ad aliquod officiũ, ꝙ sit dignus & sufficiens. Et propterea præsumitur pro sanctimonia & integritate Romani Pon. quem apex tantæ dignitatis attollit. c. non vos. iiij. dist. Item præsumitur pro episcopo & sacerdotibus. xj. q. iij. absit. Item magistratibus, vt in auth. vt defun. seu fun. in prin. & supra vidi-
2 mus. Item † præsumitur pro Doctore, ꝙ sit sufficiẽs. l. vnic. C. de profes. qui in urbe Const. lib. xij. & in l. j. §. ideoq;. C. de Iusti. Cod. comp. Item præsumitur pro eo qui publice deputatus est alicui officio, ꝙ ipse nec fallat, nec fallatur. l. ij. C. de ponderatorib. & auri illa.
3 lib. x. Et generaliter, † præsumitur pro peritis in arte, & propterea illis creditur. l. semel. C. de re milita. lib. xij. Bald. in d. c. cũ inter Canon. de elect. per moder. in l. j. §. fi. vbi
a late diximus. ff. de verb. obli.[a]
Et dicit Ab. post alios in c. super eo. in fi. supra de elec. ꝙ
4 † si electio alicuius sit cassata, præsumitur in dubio cassata vitio fortunæ, non autem personæ: quia hæc interpretatio est benignior. l. si p̃ses. ff. de pœn. fa. glo. in §. suspectus, Instit. de suspect. tut. Adde etiam ꝙ præsumitur pro electo, ꝙ sit gratus eligenti, & cogente reuerentia eius voluntatibus obediat. viij. q. ij. c. illud. Et si princeps eligit aliquos ambasciatores, prçsumitur pro sufficientia ipsorum, & ꝙ sint grati principi, ut est tex. in epist. inter claras. §. liquet. in fi. C. de summa tri. & fi. cat. & ibi Albc. de Rosa. not. Supradicta tamen prçsumptio recipit probationem
5 in contrarium: vnde † tales si probentur insufficientes, debẽt remoueri. l. vt gradatim. §. reprobari. ff. de mu. & ho. Et ideo si prælati sunt insufficientes, debent deponi, vt est gloss. communiter approbata in c. j. in ver. insufficientem. de renũ. in lib. vj. Quod tamen non proce-
6 dit in Papa vt ibi. † Et medicus insufficiens reprobatur. l. sed vt reprobari. ff. de excusa. tut. vbi Nic. de Neap. & Bald. Idem in Doctore. vt est tex. in l. ij. C. de profess. & medi. lib. xj. Abb. in c. in sui. de magist. & in c. cum venerabilis. in fi. vbi moder. de excep. & quod not. Bar. in l. nunquid. in fin. ff. si cert. peta. Et istud non habet dubium, quando a principio fuerant insufficientes & indi-
7 gni. † Sed pone, ꝙ semel fuerint sufficientes, sed nunc non sunt, forte propter senectutem, vel aliam infirmitatem. Et videtur adhuc debere reprobari, vt est text. in l. si quos iudices. C. de offic. præfect. præto. & ibi Albe. de Rof. & Sal. vbi iudices propter longam infirmitatem debent remoueri: & quod notant moder. in c. si pro debilitate. supra de offi. deleg.

& in

& in l.j.ff.de offic.eius cui &c. & in l.si longius.ff.de iudi. In contrarium fa. tex.in c.quãuis triste.vij.q.j.& ibi Archid.& quod not. in cap.j.infra de paroch. vbi episcopi quãuis inhabiles propter infirmitatem, nõ remouentur fa.quod not. Bart. in l.j.§.diuus. per illum tex.ff. de var.& extraordi. vbi debetur merces aduocatis & iudicibus, dummodo per ipsorum voluntatem nõ stet quo minus seruiant. Puto distinguendum. Aut enim loquimur de officio quod magis datur propter dignitatem, quã propter onus annexum, & quod est natura sui perpetuum,& tunc non debent propter infirmitatem seu inhabilitatem superuenientem remoueri. facit c. grandi.de supplen. neglig. prælat. in sexto. Aut loquimur de officio quod datur principaliter ꝓpter exercitium, puta de officio iudicaturę,& tunc procedit,d.l.si quos. Debent tamen habere integrũ stipendium illius anni quo superuenit inhabilitas.§. diuus. & quod ibi Barto. not. Item si diutius fuerint in seruitijs principis, & in illis consenuerint, spectat ad eius curam prouidere, ne in senectute indigeant. l. Lucius.ibi, veteranis in præmium assigna.ff.de euic.

A D D I T I O.

a ℭ Obli. Adde text. vbi notat Barto.& allegat concordan.in l.j. circa princip. ff.de ventre inspicien. & idem Bartol. in proœm. ff. per illum tex. circa finem princ.,& Barto. etiam in l.fin. vbi multa congerit Hippoly. Marsil.ff. ad legem Cornel.de sicar. Alexand.consilio clxxix.visa scriptura.col. iij. lib.ij.Ioã.Nicolaus Arela.

Præsumptio. XX.

1 *Præsumitur pro inuentario. Vnde si hęres inuentarium in iudicio exhibeat, & dicat nõ eße alia bona in hæreditate, creditores vero & legatarij contradicant, statur inuentario, nisi probent alia extare.*

2 *Negatiua vt possit partis assertione probari, iuxta glo. l.cum lege. de probat. an requiratur quod cum assertione concurrat iuris præsumptio, aut aliqua coniectura.*

1 VIGESIMO + Præsumitur pro inuẽtario. Et propterea si hęres illud exhibeat in iudicio,& dicat non esse alia bona in hæreditate, creditores vero & legatarij contradicant, stabitur inuentario, nisi ipsi probent alia extare. l.scimus.§.licentia.C.de iure deli.vbi Bar. & Docto.Et dicit Ioã. de Imo. Alex.& Iason. in l.si constante.ff.solu.mat. ꝙ istud est,quia alias sequeretur, ꝙ hæres subtraxisset bona hæreditaria, qđ delictum non debet præsumi. l.merito.ff.pro socio.& ita tenent Alexan. & Aret. in l. in illa.in penul. col. ff. de verbo. oblig. Et propterea concludit

Ias.in d.§.licentia, & in d.l.si constante. in j.qō. Bart.ꝙ glo. in l. cum de lege. ff. de probat.
2 volens † negatiuam probari per assertionem partis, non habet locũ, nisi cum tali assertione concurreret aliqua præsumptio iuris. Sed tu aduerte: quia si intelligamus de vera p̄sumptione iuris, illa ex se absque alia assertione transfert onus probandi.l. siue possidetis. C. de probat.& vidimus supra in pfin. & sic illa glo.nobis serui ret de nihilo, quæ tamen videtur communiter approbata, vt per Doct.in d.l.si constante.& Alexan.in rub.ff.de noui ope. nunt.colum. pen. & Franc.de Curt.consil.xxvij.colum.viij. & seruatur in practica, vt per Bal.consi. cccxviij. in primo. Item non esset aliqua differentia inter probationem affirmatiuę & negatiuæ,& tamẽ Bar. & Doct. in d.l.in illa.propter difficultatem probationis negatiuæ admittunt istam probationem per assertionem. Vnde intellige dictum Iaso. procedere, etiam quando cum assertione partis concurrit aliqua præsumptio leuior, quam sit præsumptio iuris:& sic, dummodo concurrat aliqua suspicio seu cõiectura. Et istud necessario infertur ex ratione Doct. dum dicunt istud esse in casu d.§. licentia. quia alias præsumeretur delictum.d.l. merito. Nam præsumptio oriens ex d. l.merito. non est sufficiens vt operetur in præiudicium tertij, secundum gloss. in c. statutum.§. cum vero. de rescrip.in vj.& per Fel.in c.cum in iure.de off. &.dele. & supra vidimus. Sed est in tali casu simplex suspicio, & tamen sufficit iuncta assertione, quo ad probandam negatiuam. Et propterea dum Ias. in d.§.licentia. dicit quod in practica vsus est simili cautela, ad probandum ꝙ aliquis mortuus esset nullis relictis filijs: putarem istud procedere, quãdo aliqua suspicio pro hoc esset, puta quia adessent aliqui testes de auditu vel credulitate, qui faciunt saltem suspicionem, vt per Ias. in rub. ff. de iureiu.in vij. limit.Idem si nũtius missus ad loca in quibus verisimiliter deberet extare fama,de hoc referret nõ esse aliquam famam.arg.no. per Bar. & Doct. in d.l.in illa.& nota, quia quotidiana.

Præsumptio. XXI.

1 *Dispositio quælibet præsumitur esse vera.*

Error non præsumitur, nisi probetur. Et vt probetur error. ibidem.

2 *Minor præsumitur errore confessus delictũ, quando alia probatio non aderat.*

3 *Confessio si statim reuocetur, non est opus probare errorem.*

4 *Mulier si ex confessione damnificetur, an præsumatur potius iuris error, quam donatio.*

5 *Cõfeßio negatiua quam pars non acceptauit, potest reuocari prætextu erroris: secus si pars acceptauit.*

6 *Cõfeßio nõ acceptata an ꝓbet.*

Renun-

7 *Renuntiatio nō acceptata non iuuat.*

8 *Confeßio non inducit nouum contractum, sed eum qui iam inductus est probat.*

9 *Confeßio facta parte absente, facit semiplenam probationem.*

10 *Confeßionem factam a parte, videtur pars tacens acceptare.*

11 *Confeßio acceptata an poßit reuocari.*

12 *Recognoscens rem propriam in emphyteusim vel censum ēt ab ecclesia, præsumitur errore hoc facere. Intellige & declara vt nume. 13.*

Recognitio facit præsumi dominium esse illius cui recognoscitur. ibid.

1 VIGESIMO primo. † Præsumitur quælibet dispositio esse vera. l. j. vbi Bal. C. de fal. cau. adiec. lega. Et consequenter, error non præsumitur nisi probet. l. si post diuisionē. C. de iur. & facti ignor. Probatur autem ex antecedētibus & subsequentibus, vt per Bar.
a in l. errore. C. de testa. [a] Item si probetur rem aliter se habere. d. l. si post diuisionem. declarando vt per Bar. in l. non fatetur. ff. de confessis. & Doct.
b in c. fi. supra eod. tit. [b] Item in aliquibus casibus probatur eo ipso, ꝙ non probatur contra-
2 rium. vt in minore † confitente delictum, quando alia probatio non aderat, vt per Doct. in l. certum. §. in pupillo. ff. de confessis. & per Alex. in l. nā & postea. §. si minor. ff. de iureiur. & in consi. cxvj. in secū-
3 do. Idem † quando confessio incontinenti esset reuocata: nā tunc non esset opus aliter probare errorem. glo. in cap. fin. in verbo, iusta causa. de iureiuran. in vj. per Iaso. in l. error. in ij. colum. C. de iuris & facti
c ignor. [c] Idem quando constaret aliquem in vna parte confessionis iuratæ errasse: nā de facili debet iudex credere eū etiam in alia idem fecisse. arg. l. si ex falsis. C. de transact. & ita dicit Com. consil. cliiij. in
4 vlt. colum. Idem † in muliere confitente aliquid, dum damnificaretur. Nā potius in ea præsumitur iuris error, quā ꝙ velit de suo donare. arg. l. cum de indebito. ff. de probat. & ita tenet Com. cons. xxxvij. in fi. de quo tamen dicendum est vt per Bar. & Doct. in l. fi. C. de iur. & fac. igno. Aret. consil.
5 cxiiij. in fin. Idem † in cōfessione negatiua, quam pars non acceptauit, secundum Bal. in l. non solum. in prin. in vlt. col. ff. de procur. Vbi vero pars acceptasset, quælibet confessio generaliter non potest reuocari prætextu erroris, ex quo dicitur ius quæsitū parti, secundū Bal. in l. Gallus. §. quidam recte. in ij. col. ff. de lib. & posthum. Rom. Aret. & Moder. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verb. oblig. Alex. consi. xc. fere omnis. in j. volu. Et ex hoc dicto pōderat Ias. in d. l. error. ꝙ confessio licet non acceptata teneat ex se, nisi probetur error.

error. quod non admittitur vbi sit acceptata, secundum supradicta. Sed videamus de verita-
6 te vtriusque dicti. † Et ꝙ confessio non acceptata non probet, videtur tenuisse Cyn. in l. j. in vj. quæst. C. de confessis. & ibi Salic. in xv. oppos. & in l. generaliter. in vj. quæst. C. de non num. pec. cum cōcord. per Ias. in d. l. error. et in l. postquā liti. C. de pact. Fel. in ca. si cautio. de fide instr. & in c. capitulum. in xv. colum. de rescrip. & est diffusum consilium Frācis. de Cur. consi. lxxvij. incip. super articulo. Mouentur omnes: primo, quia confessio requirit simultaneum consensum vtriusque partis: quod ostenditur arg. illius dictionis, Cum: dicitur enim ab illa dictione, & a verbo, faris vel fare fa-
d tur, secundum eos. [d] Sed ista ratio nō est vera, quia imo deducitur a verbo Confiteor. nec est differentia, siue quis dicat fatetur, siue cōfitetur. l. ij. ff. de confess. Secundo, quia in confessione quasi contrahitur. l. de ætate. §. qui interrogatus. ff. de interroga. act. sed in quasi contractu cōsensus exigitur. l. obligationum substantia. §. j. ff. de act. & oblig. Sed tu respōde, ꝙ respectu confitentis requiritur consensus: & ita loquitur d. §. qui interrogatus, non respectu partis. Et dato quod consensus vtriusque requiratur, debet sufficere acceptatio, etiā ex post facto, sicut in contractibus, qui regulariter non vitiantur per interuallum. l. si stipuler. in fi. ff. de verb. oblig. Tertio addu-
7 citur, ꝙ † renuntiatio non acceptata, non iuuat, secundum Bal. in c. cum venissent. in iiij. col. de caus. poss. & proprie. & in l. iij. & in iij. not. C. de repu. hæred. & quod no. Barto. in l.
e postquam liti. C. de pact. [e] Sed responde, ꝙ dato ꝙ istud sit verum, non tamen facit in proposito: quia eo ipso ꝙ pars vult vti tali confessione, satis dicitur eam acceptare. Nec Bald. requirit ꝙ acceptetur incontinēti, sicut nec Cyn. in d. l. vnic. in vj. qō. & infra declarabo. Cōtrarium ergo est verius: pro qua opinione primo facit, q̄a
8 † confessio non inducit nouum contractum, sed eum qui iā inductus est probat, & sic succedit loco probationis. l. Publia. §. fin. ff. depos. Floria. in d. l. cū de indebito. §. fin. Doct. in l. inter chartulas. vbi Iacob. Rebuf. C. de iure fisci. lib. x. Vnde sicut probatio non requirit acceptationem, imo ex quo dependet a iure publico, satis est ꝙ inducatur a parte: ita cōfessio satis est ꝙ a parte probetur: & eo ipso ꝙ pars allegat in sui vtilitatem, dicitur eam acceptare: sicut in simili dicimus de præsumptione legis, quæ ēt ipsa releuat ab onere probādi, sicut confessio, vt habetur in rub. supra de probat. Et satis est ꝙ allegetur a parte. l. si adulterium. §. idē Pollioni. vbi Bart. ff. de adul. Quamuis ergo Doct. antiqui requirant acceptationem confessionis, non tn̄ volunt ꝙ fiat in continēti: imo satis est quandocunq; pars alleget, an ea vti velit. Secūdo pro ista opinione adduco doctrinā Bart. communiter approbatā, in l. admonēdi. ff. de iureiu. vbi
9 voluit † ꝙ confessio facta par-

te ab.

te absente, faciat semiplenam probationem:ergo si pars sit p̄sens,debet plene probare,quā̄uis non acceptata, alias sequeretur absurdum, ꝙ plus operaretur si fieret parte penitus ab-
f sente, quam præsente.[f] Tertio adduco doctrinam Bart. in l.j.ff.de pac.vbi si promitto tibi præsenti & tacenti, tamen est pactū,non pollicitatio:quia lex præsumit tacitum consensum,ex quo agitur de vtilitate tua.l.qui patitur.ff.mād. & est communis conclusio in rub.ff. de verb.oblig. Ergo idem debemus dicere in confessione,
10 † quia pars tacens videtur eā acceptare & consentire.Et per istam rōnem hoc tenuit Alex. in d.l.iij,C.de repud.hæred.licet Franc. de Cur. in d.consil. lxxvij. nō bene aduerterit ad
g fundamentum ipsius.[g] Idem expresse tenuit Abbas in c. fi. in tertio notab. de success. ab intest. Soz.in consi. ccxxviij. in ij.col.Ioan.Bapt. de S.Seuerino in repet.‖l.admonendi.colum.lxvij.ff.de iureiur. vbi dicit istud esse de mēte omnium Canonistarum in d. c.fi.& puto ꝙ dicat veritatē, ex quo in illo casu Doct. tenent ꝙ cōfessio plene non præiudicat, quia incidenter facta, nō quia quod non esset acceptata. Et si huic sententiæ adderemus autoritatem Bald. in d.§.quidam recte. & aliorum in d.§.si quis simpliciter. ista secunda opinio quæ est verior, haberet etiā longe plures autoritates pro se. Bene fateor,ꝙ quādo iudex ex qualitate negotij & personarū depræhenderet talem confessionem emanasse ioco, vel simulate,tunc non probaret.Et isto casu procedit quædā ratio Salic.in d.xv.oppos.Circa secun
11 dum dictum,† an confessio acceptata possit reuocari:licet Ias. in d.l. error. alleget Bald. tenentem ꝙ non, tamen Bal. & Doct.non ita simpliciter loquūtur, sed volunt,ꝙ si sit acceptata,non possit reuocari etiā incontinēti, nisi probato errore. & istud est verius,& ita etiam tenent Aret.& And.Sicu.in d. §.si quis simpliciter.& ibi di-
h xi.[h] † Reperitur etiam alius
12 casus,in quo lex præsumit errorem absq; alia probatione: videlicet in eo, qui recognoscit rē propriam in emphyteosim vel censum ab alio, etiam si ab ecclesia: nā nisi expresse constet ꝙ istam recognitionē fecit,sciens rem esse suam, & volens trāsferre ius in alium, præsumetur recognitio per errorem facta, secundum Specu. tit.de locato.in viij.col. versi. an quis soluens.per Alex. consil. lxix. in pen.col.in v.& facit qnod not.Bar.& Doct.in l. si rem aliquam. ff.de acquirē. possess. Raph.Comen. consil.
i clxv. Gaspar. cum similibus.[i]
13 † Quod intelligo, quando constaret esse recognoscentis: alias eo non constito, illa recognitio faceret pręsumi ꝙ dominium esset illius cui recognoscitur, nisi probaretur contrarium. secundum doctrinā Bar. in l. cum falsa, versic. quid si confiteor. C. de iuris & facti ignoran. Bal. in l.si certis annis.in v.co.C.de pactis.Raph. Comen. consi. clxxxxvij.in fi. Gui. Papæ. in decisio. Delph. qō.cclxxij.per totū, cū cōcor.

per

per Iaſ. in l. ij. in xvj. quæſt. C. de iure emph. declarãdo vt nõ procedat quo ad tertiũ, vt per Soz. cõſi. cclxvj. in v. col. Cætera dic vt per Barto. in d. l. non fatetur. & Doct. in cap. ſi, k de confeſſ.[k]

ADDITIO.

a ℭ Teſta. De probatione erroris in vltimis voluntatibus, vide ampliſsime Vitalem de Cãbanis, in tract. clauſul. fol. 42. verſi. ſequitur qualiter probetur error in vltimis voluntatibus. Ioan. Nic. Arelat.

b ℭ Tit. Et per Decium no. con ſil. ccccviij. in præſenti. per totum.

c ℭ Ignor. Et Alex. conſi. xcij. viſo & opportune &c. col. fin. lib. v. & conſi. lxxxvij. quamuis. eod. lib. vbi limitat, niſi fuiſſet redacta in ſcriptis: tunc enim non poſſet reuocare, niſi docto de errore. per iura & autoritates copioſe per eum. Arelatanus.

d ℭ Eos. Et Alexã. conſi. ccxij. põderatis his. col. vj. verſ. alia ratione. lib. 6. & conſi. cxj. viſo ſuperiore. col. pen. n. 5. & 6. lib. 3. vbi etiam aſſeuerat hac ratione confeſsionem non acceptatam non probare. & conſil. 20. in cauſa. lib. 4. vbi autoritatibus comprobat. & conſil. lxxxij. eod. lib. Et Hippol. Marſ. late autoritates adducit in rub. de probat. nu. 113. & latius in l. de vnoquoque. nu. 125. & ſequen. de re iudic. vbi infinitas autoritates adducit, ibi videto. Arelatanus.

e ℭ Pact. Et Hipp. Marſ. in rub. de probat. nu. 114. Arelata.

f ℭ Præſente, Accedat quod voluit Imo. in c. ſi cautio. de fide inſtru. quem ibi refert & ſequitur Fely. col. ix. ver. vndecimo fallit. & Hippo. in rub. de proba. nume. 96. quod licet confeſſio facta abſente parte nõ probet, tamen ſi abſente parte aliquis confitetur coram aliquo ſe debere certam pecuniam alicui, & ille coram quo fit confeſsio acceptet pro abſente & nomine abſentis illam confeſſionem, ſi demum abſens ille ratificet, illa confeſsio probat & obeſt confitenti: quod probant & confirmant iuribus vt per eos. Adde etiam eundem Hippo. in l. ſi quis ne quæſtio. nu. 128. ff. de quęſtionib. Ioan. Nico. Arelatan.

g ℭ Ipſius. Sentire etiam videtur Deci. conſi. cxlvj. col. ij.

h ℭ Dixi, Et ꝙ confeſsio acceptata poſsit reuocari probato de errore, tenet etiam Alexã. conſi. xcij. col. ſi. lib. v. vbi allegat Bal. in loco hic allegato. Arelatanus.

i ℭ Similibus. Vide præceptorẽ meum a Ripa. in d. l. ſi aliquã rem. nu. 34. vbi citat Corn. cõſ. cccj. circa primum. lib. j. Ioan. Nico. Arela.

k ℭ Confeſs. An per recognitionem præſumatur & probetur dominium in fauorem concedentis cõtra recognoſcentem, vel eius hæredes, & an contra tertiũ poſſeſſorem, melius quã alibi vide Dom. meum a Ripa in d. l. ſi aliquam rẽ. nu. 38. 39. 40. & ſeq. Ioan. Nico. Arel.

Præſumptio. XXII.

1 ☞ *Sententia lata contra abſentem, prçſumitur lata potius*

ob con-

ob cōtumaciam, quam quod malam causam habeat. Declaratur nu. 9.

2 *Statutum volens patrem teneri ad pœnam pecuniariam pro filio homicida, non habet locum si filius sit damnatus ob contumaciam.*

3 *Notarius quamuis si in parte instrumenti falsum fecerit, totum instrumentum corruat, si tamen ob contumaciam vigore statuti de falso damnatus fuerit, non corruit totum instrumentum.*

4 *Bannitus si commisit delictum irrogans infamiam, vbiq; (etiā extra territorium) infamis est, nisi per contumaciam tantum de delicto constet.*

5 *Bona damnatorum ob contumaciam vigore statuti habentis eos pro conuictis & confessis, non censentur applicata fisco in consequentiam condemnationis.*

6 *Statutum volens damnum emēdari, intelligitur si prius constet de damno illato, non autem ficte per contumaciā accusati.*

7 *Sententia lata secundum positiones confessas ex contumacia, potest pars probare contrariū: secus si lata sit ex confessione vera.*

8 *Sententia lata propter contumaciam, non præiudicat in alia causa, etiam inter easdem partes: nec præiudicat alteri etiam in casibus in quibus sententia solet præiudicare.*

10 *Bannitus ob contumaciam, si deinde fuerit admissus, ad defensiones, poterit tamen absque aliquo nouo indicio torqueri.*

1 VIGESIMOSECUNDO. † Sententia lata cōtra absentem, præsumitur potius lata ratione cōtumaciæ, q̃ ꝙ malam causam habeat. l. Papinianus. §. meminisse. vbi Bar. & Doc. ff. de inoffic. testa. l. & ideo. ff. de euictio. quod dicit Bar. esse notandum ad multa. Et hoc primo facit ad id quod no. Bart. esse notandum ad multa. Et hoc primo facit ad id quod no. Bar. in l. cum filius. in prin. ff.
2 de verb. oblig. vbi † statutum volens patrem teneri ad certā pœnam pecuniariam pro filio homicida, nō habebit locum si filius sit condemnatus de homicidio in contumaciam, dato ꝙ ex forma statuti contumaces habeantur pro confessis & cōuictis. Et ita etiam tenuit in disput. iij. incip. statuto Perusinæ ciuitatis. & communiter approbatur, vt ibi per Ias. & Corne. consi. clxxxix. in primo. & consi. cxliij. in secundo. Secundo facit ad id quod not. Bald.
3 in l. fin. C. de fide instru. † vbi quamuis Notarius si fecerit falsum in parte instrumenti, totū instrumentum cancelletur: tamen si non constat de isto falso, nisi vigore condemnationis

latæ

latæ in contumaciam propter dictum statutum, cætera sustinebuntur. sequitur Riminal. in l. si ex falsis. C. de transactio. colū. fina. vbi declarat hoc dictū. Tertio facit ad id quod not. Alber. de Rosa. in l. ex ea. ff. de postul. vbi † si aliquis bānitus commisit delictum irrogans infamiam, etiam ꝙ tēdat extra territorium, tamen semper eum infamia sequitur, sicut lepra leprosum. Si vero non constat de illo delicto nisi per contumaciam, non erit infamis neque in ipso territorio, prout latius firmat Bart. in l. ictus fustium. ff. de his qui not. infam. Alex. consil. cxiiij. in ij. volu. Et vltra prædictam rationem assignatur alia ratio: quia talis censetur bannitus potius vigore statuti, ꝙ̄ ex lege publici iudicij, ex quo omnia statuta sunt leges priuatorum iudiciorum, secundum Bald. Ang. Salice. & Rom. in l. ij. C. qui testa. fa. poss. cum concord. per Cor. consi. xlij. in j. vol. vnde tales non censentur infames, nec cōtinentur in l. j. ff. de his qui no. infa. quæ lex loquitur de damnatis ex publico iudicio. Et

5 propterea inferunt, † ꝙ bona talium condemnatorum, in consequentiam condemnationis, non censebuntur applicata fisco, prout etiam tenuit Ang. in authen. bona damnatorum. C. de bonis proscrip. Est verum ꝙ contra hanc rationem tenet Are. in l. eius qui. §. j. ff. de testa. quia licet statutum imponat nouam pœnam pro crimine publico, non tamen tale iudicium ideo desinit esse publicum, secundum Bar. in l. j. ff. de public. iud. in vlt. col. & videtur statutum subrogari loco iuris communis, & habere eosdē effectus, vt ibi per eum. Vnde melior est ratio, quia d. l. j. loquens de condemnato, debet intelligi de condemnato uere, nō per fictionē statuti. l. iij. §. hæc verba. ff. de neg. gest. Quarto

6 facit, quia † si statutum velit damnum emēdari, debet intelligi, si prius constet de damno illato, non autem ficte per contumaciam accusati: secundum Ray. de Forli. in l. ij. ad fin. ff. ad Sylla. quem refert & sequitur Bal. in l. si quando. C. vnde

7 vi. Quinto facit, † quia vbi sententia est lata secundū positiones confessas ex contumacia, potest pars probare contrariū: secus si sit lata ex confessione vera, secundum Ant. in c. fi. supra, de confessis. arg. glo. in c. ex tuarum. de purga. cano. & idem tenet Imol. in l. creditor. §. iussus. ff. de appell. & late per Fran. de Aret. cōsi. cxlvij. visa consultatione. in primo dubio.

8 Sexto facit, † quia talis sententia lata propter cōtumaciam, nō parit præiudicium in alia causa, etiam inter easdem personas, l. ij. §. diuus. & lege, eius qui delatorem. ff. de iure fisci. Quod non esset, si fuisset lata propter malam causam, vt per Bal. in l. ij. C. de edē. Corn. consi. ccxj. in fi. in iij. volu. vnde etiam talis sentētia nunquā præiudicat alteri, etiam in casibus in quibus alias præiudicaret. l. qui repudiantis. in fin. ff. de inoffic. testamen. & d. l. & ideo. ff. de euict. gloss. in §. fina. Instit. de noxal. Barto. in d. l. cum filius. Bald. in l. j. in vj. quæst.

vj.quæſtio.C.ne fil. pro patre.
9 Declaratur † ſupradicta p̄ſumptio, vt licet talis cõtumax nõ præſumatur ſuccubuiſſe propter malã cauſam, ſed propter contumaciam, habeat tamẽ cõtra ſe etiam aliquam præſumptionem malæ cauſę argu. ca. nullus. infra eod. vbi præſumitur contra eũ qui dilationibus quærit ſubterfugere iudicium. Et facit illud quod notabiliter dicit Bal. in l. j. in vj. col. C. de
10 hære. inſtitu. vbi † ſi aliquis ſit bannitus in contumaciam pro aliquo crimine, deinde admittatur ad nouas defenſiones, suberit tamen contra eũ aliqua ſuſpicio delicti, & propterea, etiã ſine alio indicio, poterit torqueri. argumẽto legis, milites. C. de qõ. l. ij. & iij. ff. de requir. reis. quod not. in practica.

Præſumptio XXIII.

1 *Opus in ſuo faciẽs, an & quando præſumatur nocendi animo facere.*

2 *Opus in ſuo facere an alicui liceat, ſi ex eo facto alteri quã ſibi reſultet vtilitas, & alteri noceat.*

3 *Frater vnus ſi uult uẽdere partẽ ſuã caſtri alicui extraneo, ſolũ ad æmulationẽ fratris, non põt, nec valet venditio.*

1 Vigesimo tertio. † Præſumit ſi quis aliqd opus in ſuo agat, non nocẽdi animo facere. l. fluminum. §. fina. & l. seq. ff. de damno infect. Quod intellige procedere, qñ tale opus ſibi facienti prodeſt: alias ſi nihil ſibi prodeſſet, & alteri noceret, præſumeretur facere vt noceat, & nõ permitteretur, qa doloſe ageret, ſcdm Io. Fab. in ſtit. de leg. Fuſia Cani. tol. & l. j. §. deniq; Marcellus. ff. de aq. plu. arc. et ita itelligit l. domũ. ff. de reg. iur. & idẽ tenet Imo. i l. ſi in eo fundo. ff. de aqua plu. arcen. Et iſtud ẽt voluerũt Cy. Rayn. & Salice. in l. altius. C. de ſeruit. & Paul. de Caſt. in l. cũ eo. ff. de ſeru. vrba. prædio. Barthol. Veronen. in tracta. de ſeruitu. vrbano. prædio. titu. de ſolo ſeu area. colum. ij. verſicu. ſecundo fallit. & per Alexand. conſi. clxxiiij. in ij. volumi. Et hoc eſt vtile ad multas quæſtiones, de quibus ibi per eos. Et puto quod etiam quælibet leuis vtilitas erit cõſideranda, ad finem, quod iſte permittatur facere in ſuo quod vult. argumen. l. res bona fide. vbi glo. ff. de contrahen. empt. & l. quamuis. C. de diſtract. pignor. Et ita intelligitur regula. l. nullus videtur. ff. de regul. iur. nam iniuriam alteri non facit, qui vtitur iure ſuo. Sed ſi aliqua vtilitas ſibi non reſultet non dicitur vti, ſed
a abuti ad nocumentum tertij. a
2 † Quid autẽ ſi ex tali facto alteri reſultaret aliqua vtilitas, licet ſibi non reſultet? Putarem licitum eſſe facere in ſuo, licet alteri inde noceat. l. cum in fundo. §. j. ver. quod ſi vxor. ff. de iure dot. Nec obſtat text. in l. virilis. §. ſi adierit. ff. de legatis præſtan. quia reſpondet Io. Fab. quod ibi ille faciebat

principaliter vt noceret huic, sed non vt prodesset alteri. Sed istud mihi non placet, quia diuinat. Vnde dic, ꝙ in isto casu ille non vtebatur iure suo', ex quo edictum prætoris simpliciter illi conseruauerat portionē suam, vt sibi prodesset, non vt alteri. Et propterea si admonitus adijt hæreditatē vt noceat emancipato, debet teneri de dolo, licet prosit seruis. Pro opin. tamen Io. Fab. facit quod not. Bal. in l. j in pen. quæst. C. qui testa. face. poss. vbi dicit, quod
3 † si vnus frater vult extraneo, puta Veneto, vendere partē suā castri, si principaliter hoc facit ad æmulationē alterius fratris, non potest, nec valet venditio. l. quicunque castellorum. C. de fund. limitro. lib. xj. & in simili quod not. Bartol. Pau. de Cast. & Moder. in l. ij. C. ne fiscus vel respub. & Iaso. in l. serui electione. §. Labeo. ff. de lega. j. Sed respōde. ꝙ illud procedit in castellis, quæ natura sui præstant magnam securitatem volenti offendere, præsertim quando sunt limitropha, vt ibi dicitur, vnde illud non est trahendum generaliter ad quaslibet res, prout satis sentiunt Docto. in d. l. ij. & in d. l. quicūque. Cætera dic vt per Io. Fab. in dicto loco, & Bar. in l. ij. in iiij. col. ff. solu. matri, Lud. Rom. in d. l. fluminum §. fin.

ADDITIO.

a ¶ Tertij. Materiam huius præsumptionis et limitationis eius & quicquid hic traditur, latius multo & copiosius ꝗ hic tractat Do. meus a Ripa, in l. quo minus. colum. v. & 6. nu. 25. cū pluribus seq. ff. de flumi. in illa quæst. Bartol. an liceat domino fundi superioris ædificare ibi molendinum, cum damno molendini inferioris, cui aufertur vel diminuitur aqua. Vide ibi omnino copiose plures cōcord. & autoritates. Arelatan.

Præsumptio XXIIII.

1 L. aduersus C. fami. erciscundæ explicatio.

VIGESIMOquarto. Verberans seruū communem, nō præsumitur id facere causa iniuriæ alterius domini, sed potius iure suo l. item apud Labeonem. §. si communem. ff. de iniur. Idem in fructuario vel proprietario tantum, vt ibi. quod tamē puto intelligēdum, nisi ex qualitate verberum aliter esset cōiecturandum, per ea, quæ in simili notat Alexā. consi. ciij. in iij. colum. in primo. & supra diximus. facit text. in l. j. C. de emend. propinq. & glos. in l. nullus videtur. ff. de regu. iur. vbi licitum est propinquo, verberibus corrigere minorē, dum tamen nō excedat ex facti atrocitate, quia tunc hoc pertinet ad iudicem: & vidimus supra,
2 in prima regula † Et adde etiā text. in l. aduersus. C. fami. erciscun. vbi non datur actio expilatæ hæreditatis aduersus cohæredem, quia lex præsumit, quod acceperit bona hæreditaria

taria ratione partis ſuæ,nō malo animo ſubtrahendi.

Præſumptio. XXV.

1 ☞ *Præſumitur quis militare de pecunia patris vel affinium.*

L.fi.C.de pigno.ſenſus.

2 *Empta res de pecunia mea, nō eſt propterea mihi obligata.*

1 VIGESIMOQVINTO. † Præſumitur quis militare ex pecunia pr̄is vel affinium.l. fin.C. de pigno.vbi ſi quis habēs omnia ſua obligata,emit militiam filio vel cognato, poteſt creditor intentare ius hypothecę cōtra talem, quia lex præſumit emptā de pecunia ſua:de quo ēt per Bar.in l.Imperator.§.fi. in fi.ff.de leg.ij. Quod hodie declaratur per auth. ibi poſitam, vt procedat quādo creditor ad hoc mutuauerat pecuniam, vt emeretur militia: alioqui regu-
2 la eſt, † ꝙ res empta de pecunijs meis,mihi obligata nō eſt, nec in ea ſum potior iure hypothecæ. l. quamuis ex ea.C. de pig.præterquam in certis caſibus,de quibus in l.interdum.ff. qui pot.in pig.hab. per Cæpo. caute.cxxiiij.vulgata eſt regula. & habetur in tract. clauſularū Vitalis.col.xlvij.ī verb.
a & ſpecialiter obligauit.[a]

ADDITIO.

a ℂ Obligauit. Et latiſsime per Alex.poſt alios in l.ſi cum dotem.§.fi.ff.ſol. ma.& præceptorem meum a Ripa melius,quā alibi vſpiam, in l. ſenatuſconſult.quæ eſt l.j.col.iij.& iiij.ff. in quibus cauſ.pig.vel hyp.taci.contra.vbi tradit hanc regulam, & multas limitationes. Ioan.Nico. Arelatan.

Præſumptio. XXVI.

1 ☞ *Vxor quicquid acquiſiuit conſtante matrimonio præſumitur acquiſiuiſſe de bonis mariti, ratione turpis quæſtus euitandi. Declaratur & reſtringitur nu.2. 4.6.7.8. 10.12. 14.15.16.*

2 *Concubina an præſumatur acquiſiuiſſe de bonis concubinarii,quæ acquiſiuit durante concubinatu.*

3 *Donatio eſt permiſſa inter concubinam, & concubinarium, niſi ſit miles vel Doctor.*

4 *Vidua poſt annum luctus aliquid emēs, an p̄ſumatur emiſſe de pecuniis p̄defuncti.et nu.5.*

6 *Vxorem acquiſiuiſſe conſtante matrimonio, vel intra annum luctus an agenti incūbat onus probandi, ad hoc vt procedat præſumptio l Quintus.ff.de dona.inter vi.& vxo.*

7 *Vxorem acquiſiuiſſe de bonis mariti ſi extraneus dicat an audiatur. ſicut audiretur maritus, vel eius hæredes.*

8 *Vxor quæ acquiſiuit conſtante matrimonio, licet præſuma-*

tur de bonis mariti acquisiuisse, tamen in possessorio iudicio debet ipsa obtinere, scilicet quãdo ipsa sola poßideret: secus si cum marito.

9 *Mariti præsumuntur esse quæ in sua domo reperiuntur, quamuis sint vxoris.*

10 V*xor quæ habet bona, vel est negotiatrix, uel apparet quòd aliunde habuit, non præsumitur de bonis mariti acquisiuiße.*

11 V*xor si fuerit nogotiatrix, an quæ acquirit, viro acquirat, quasi teneatur operari viro.*

12 V*xor si affirmat & probet, ꝙ bona quæ acquisiuit constante matrimonio, habuit ab amasio illa non acquiruntur marito.*

13 V*xor si probauerit sibi fuisse aliquid donatum ab aliquo consanguineo, cessat præsumptio & dispositio l. Quintus. de dona. inter vir. Et quid si sit illi donatum ab extraneo.*

14 V*xor licet empta constante matrimonio præsumatur de pecunia mariti emisse, rerum tamen dominium non transit. in maritum, sed solum agere poterit ad pretium rerum.*

15 V*xor non præsumitur constãte matrimonio, quæsita de bonis mariti acquisiuisse, si habet fortiorem præsumptionem pro se, quòd aliunde acquisierit ex quæstu honesto.*

16 *Maritus si confiteatur quæsita per vxorem constante matrimonio, esse lucrum ipsius vxoris, an illi confessioni stetur, maxime in præiudicium tertii. & nume. 17.*

VIGESIMOsexto.
1 † Præsumitur vxor qcquid acquisiuit constante matrimonio, acquisiuisse de bonis mariti, ratione turpis quęstus euitandi. l. Quintus. ff. de dona. inter virum & vxo. l. etiam. C. eo. c. significauit infra eo. tit. Et propterea talia bona erunt mariti, seu eius
a hæredum. [a] Declara † primo
2 istud non procedere in concubina, quia lex facilius præsumit turpem quæstũ in tali, q̃ in vxore: & merito d. l. Quintus. videtur pręcise requirere, ꝙ sit vxor: et istud suadet eius ratio: & facit, quia dato ꝙ talia bona peruenissent a concubinario, non tamẽ deberent ita sim
3 pliciter illi restitui, † quia inter eos est permissa donatio, nisi sit miles vel Doctor. l. ij. C. de dona. inter virum & vxor. Bart. in l. affectionis. ff. de don. in l. miles ita §. mulier. ff. de testa. mili. Moder. in l. miles. in prin. ff. de re iud. Contrariũ videtur decidere Bal. in l. j. per illum tex. C. de natur. lib. vbi notat, ꝙ concubina præsumitur acquisiuisse ex bonis amasij. Sed Bald. ibi loquitur non de præsumptione legis quæ transfert onus probandi, sed de præsumptione hominis, seu coniectura, q̃ arbitratu iudicis posset

esse

esse ita efficax, quod faceret sufficiens iudiciũ ad torturam. Et ita loquitur d.l.j. & sic debet intelligi quod not. Fran. de Crem. in sing. vj. & Bal. in l. cũ oportet. in iiij. colũ. C. de bon. quæ lib. & And. Sicu. in c. j. in ij. not. de pecul. cler. Secundo
4 do declara, † vt nõ procedat in vidua emente post annũ luctus, secundum Ang. consi. cxlj. sup primo. alias sequeretur secũdũ eũ, ꝙ nulla mulier posset acquirere tuto, nisi ostẽderet vnde pecunia prouenerit. Et ita etiam debet saluari quod no. gl. in d. l. Quintus. et Bal. in d. l. cũ oportet. & in l. fi. C. de pigno. & in cõsi. clxiiij. a libello. in iiij. volu. & est de mente Albe. in d. l. etiam. vbi distinguit, an mulier incontinenti post mortem viri emat, an ex interuallo. Intellige ergo incõtinenti, intra annũ luctus. sequitur Cremen. in d.
b singu. sexto. [b] Quod procedit,
5 † quando non esset aliqua alia coniectura, per quã verisimile esset etiam empta vltra annum luctus fuisse de bonis mariti: alias adhuc ista prçsumptio militaret, dato ẽt ꝙ ad secunda vota transiuisset, declarãdo vt per Ang. in d. consi. cxlj. Tertio
6 intellige, † ꝙ ad hoc vt prçsumptio procedat, agenti incumbit onus probandi ꝙ acquisiuerit constante matrimonio, vel intra annũ luctus: alias præsumptio nõ procederet, secundũ Salic. in d. l. Quintus. & in d. l. ẽt. Quod puto verum, quia isto casu intentio agentis fundat se in tempore, vnde ipse debet probare, iuxta notata in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de noui oper. nuntia, Et quia, vt supra diximus, in definitione, signa, vnde oriuntur præsumptiones, sunt probãda. & istud satis voluit Bald. in l. si vxorem. C. de conditio. inser. & Alexand. consil. xlij. in quinto. Contrarium consuluit Aretin. consil. xxj. & est de mente Huberti de Bob. quem refert Alber. de Rosa. in dicta l. etiam. Sed ista opinio posset procedere, quando constãt ex qualitate personæ & facultatum, talem mulierem verisimiliter nõ potuisse habere ante tempus constantis matrimonij vnde acquireret: de quo etiam per Alexand. in dicto consi. xlij. faciunt in simili nota. per Abba. & Docto. in dicto cap. j. de pecul. clerico.
7 Quarto † declara supradicta secundum Bald. in l. si vxorem. in vlti. colum. C. de condi. inser. procedere quo ad ipsum maritum, seu eius hæredes, qui pussunt opponere vxori, quod dicta bona sunt quæsita de bonis ipsius mariti: secus quo ad extraneum. per nota. in l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. sequitur Alexand. in l. qui iure. ff. de ac-
c quiren. possessio. [c] Sed ista opinio restringit text. in d. l. Quintus. & verius videtur, ꝙ quilibet cuius intersit posit opponere, ex quo ista præsumptio non est inducta ita demum, si maritus velit, sed generaliter vt euitetur mala suspicio. faciunt not. per Bartol.
d in l. ij. ff. de excep. rei iudi. [d] Confirmatur, quia dato q maritus consentiret non esse quæsita de bonis suis, tamen talis consensus non deberet præiudi-

care illi tertio: quia talis confessio est inter personas prohibitas, vnde nemini prçiudicat. l. qui testamentum. ff. de proba. & infra etiam aliquid dicam. fa gl. in l. scripturæ. C. de fide
8 instru. Quinto † declarat idē Bal. in d. l. si vxorem. non procedere istam prçsumptionē quo ad possessorium: quia in possessorio iudicio mulier obtinebit nec in eo inquiremus de hac præsumptione. l. fin. C. quor. bon. fa. quod not. idem Bal. in d. l. cum oportet. col. iij. vbi filiusfami. habitans seorsum a patre, est tutus in possessorio, ꝙ bona quæ posside non sint ꝓfectitia. Intellige dictum Bald. quando vxor sola posideret: alias si posideret cum marito, præsumeretur potius possessio mariti, & ipsam posidere iure familiaritatis, secundū Alexā. post alios in d. l. qui iure. & qđ not. Bal. in d. l. ob maritorum.
9 † vbi res, quæ sunt in domo viri, præsumuntur ipsius, propter præeminentiam, non vxoris. Considera, ꝙ hæc est magna ampliatio ad d. l. qui iure. vt ille qui habet titulum, præsumatur adhuc posidere iure familiaritatis, quando titulus ille iuris prçsumptione ad aliū spectabat. Sexto, non proce-
10 dit, † quando constat, ꝙ mulier aliunde habebat vnde potuit acquirere: puta, quia habebat multa bona vltra dotalia, vel erat negotiatrix, secūdum Bal. in d. l. cum oportet. Rom. consi. clix. super eo. in ij. colū. Alex. consil. xl. in pen. col. in iij. Nam in isto casu cessat turpis lucri suspicio merito ergo debet cessare ista præsumptio,

Et idem etiam videmus in prçlatis, de quibus in c. j. de pecul.
11 clerico. Adde tamen, † ꝙ in muliere negotiatrice ista declaratio videtur dubia, ex quo mulier tenetur operari viro. l. sicut. ff. de oper. liber. l. sed si vir. in princ. ff. de dona. inter vir. & vxo. vnde videretur, ꝙ omne hoc lucrum tanquam ex operis debitis marito, esset mariti, prout est de mente Practici Papiē. in forma libelli, quo vxor agit ad dotem, in verb.
e tanquā bona paraphernalia.[e]

Puto opin. Bald. veriorem: quia licet vxor teneatur operari viro, non tamen tenetur negotiari pro eo. Vbi vero sors esset mariti, forte opinio alia procederet: & si in hoc esset aliqua consuetudo, ea deberet attendi, secundum Hostien. & cæteros in d. c. significauit. in-
f fra de do. inter vir.[f] † Se-
12 ptimo intellige supradicta per viam præsumptionis, quæ oritur in casu dubio. Sed si simus in claro, puta quia mulier asserat se etiam illa bona lucratā ab amasio, & probet, tunc cessat præsumptio, vt probatur in d. l. Quintus. & per Ang. in repet. l. sciendum. pen. col. ff. de verb. obliga. Et firmat Pract. Papien. in loco supra alleg. & Guid. Pap. quçstio. ccccxlviij. in fi. Et addunt rationem, quia datum mulieri etiam ex turpi causa fit ipsius mulieris. l. denique. §. sed quod meretrici. ff. de condi. ob turp. caus. l. ij. et l. mercalem. C. eo. Sed illa iura loquuntur in muliere cum qua licitus sit coitus, nec punibilis. l. Iulia. de quo per Moder. in l. si qua illustris, C. ad Orficia.

alias

alias ista lucra applicaretur fisco, vt p Ang. ĩ d.l.ij.& Ias.in d.§.sed quod meretrici. Idem
13 est, † si mulier probet se aliun de lucratam, quam ab amasio, puta φ frater suus sibi donauerit, secundũ Fulg. cõs.cxcviij. in quæstione proposita. Nam non præsumeretur fratrem fuisse interpositam personam, sed potius vere sibi donasse, secundum eum. Idem tenet Alber. in d.l. etiam. Quod forte non procederet in extraneo. arg. l. fi.C.de pig. & quia extraneus eo ipso φ donat vxori alienæ, inducit malam præsumptionẽ: vnde potius credendum est, φ adhuc pecunia peruenerit a viro, & ipse sit interpositus per fraudem mulieris: in quo tamẽ bonus iudex arbitrabitur.

Octauo intellige supradicta,
14 † vt quãuis mulier præsumatur emisse de bonis viri, dominium tamen nõ transeat in maritum vel eius hæredes, sed solum teneatur mulier actione p̃sonali ad pretium, secundum Bar.in l. & si instrumenta. per illum text. C.de fid.instru.lib. x.Bal.cons.lxvj.punctus talis est in libro catasti.in v.Signo. de Homod.consi.cxxij.factum sic præsupponitur, quædam.&
g in consi.cxxvj. A.habens.g

Sed in contrariũ facit quod no.Hub.de Bob.quem sequitur Alber.in d.l.etiam.vbi voluit φ ista præsumptio operetur p marito agente contra eum cui mulier vendidit, ex quo talis in eius locum succedit. regula, is qui in ius. de regu.iur.in vj. Ergo sequitur, φ non teneatur simpliciter actione personali, quia illa non transiret in emptorem.l.fi.§.fi.ff.de contrahẽ. emp. Et idẽ est de mente Abb. & moder.in d. c.ij.vbi dicunt, φ marito competit rei vendicatio. Sed responde, φ Bar. loquitur de re, quam constat fuisse emptam a muliere. Nam licet pecunia sit viri, non tamẽ res.l.j.& l. multum. C. si quis alteri vel sibi. Sed dictũ Albe. debet intelligi, quando non cõstat rem fuisse emptam a muliere: quia tunc præsumitur rẽ ipsam, quo ad dominium, pertinuisse ad maritum. d.l.Quin-
15 tus. † Nono declara supradictam præsumptionem, vt cedat fortiori præsumptioni, iuxta l.diuus.ff.de in integ.rest.secundum And.Sicul.in d.c.j.in ij. notab. Pro quo facit quod ibi dicunt Butr.& Ancha.dum volunt d.l.Quintus. non procedere, quando mulier esset diues, quæ nupsisset alicui pauperi: nam tunc præsumeretur potius acquisiuisse de suo. & hoc satis probatur in d. l.Quintus.
16 & ex supradictis. † Decimo declara supradicta, vt procedant etiam si maritus confiteretur esse lucrũ mulieris: quia adhuc staret præsumptio, ex quo talis confessio inter personas prohibitas non releuat. d. l. qui testamentum. ff. de probatio. & propterea censeretur maritus donare: vnde non staretur huic confessioni, nisi esset confirmata per mortem, secundum Bald.in d.cõs.lxvj. in quinto. Potest dubitari de ista decisione, quia contrariũ tenet Salice.in l.cum propria. per illum text.C. si quis alt. vel sibi in fi. Non obstat. l. qui testamentum. quia donatio

inter virum & vxorem est prohibita: & consequenter, si maritus donat rem suam, non tenet donatio. Sed in casu nostro non constat quod sit sua, & sic cessat prohibitio. Et si dicas, constat saltem per præsumptionem d. l. Quintus. respondeo, quod non videtur minus efficax cõtraria præsumptio oriẽs ex confessione mariti, cuius principaliter interest, prout uoluit Bald. in d. l. si vxorem. de quo supra. Puto considerandos tres casus. Primus est, cum pecunia numeratur per vxorem ementem suo nomine, & maritus fatetur esse vxoris, tunc statur confessioni in præiudicium mariti. l. si mater. vbi Sali. C. de contrahænd. empt. Alexã. consi. xxiiij. in j. col. in primo. Sozi. consi. lxv. versi. vige
h simo.[h] Secũdus casus est quãdo ipse maritus emit nomine vxoris, & fatetur pecuniam vxoris & tunc non stabitur illi confessioni, quia præsumeretur maritus donare. d. l. cum propria. l. si non verum. l. si filij in verbo, non donandi animo. C. de dona. inter vi. & vx. vnde non conualidabitur nisi per mortem, prout cæteræ donationes. l. cum hic status. ff. eod. tit. Bald. in d. consi. lxvj. vel per iuramentum. secundum nota. per moder. in l. pacta quę contra. C. de pact. Et est ratio, quia ex quo maritus numerat pecuniam, lex præsumit eam numerãtis. l. ij. pro so. ubi Bar. vnde confessio sua aduersus præsumptionem legis inter personas prohibitas non tenet. d.
i l. qui testamentum.[i] Et propterea idem esset etiam si ipsa vxor emeret nomine suo, dummodo pecunia numeraretur a marito per supradictam ratio-
17 nem. † Tertius casus est, qd iuris respectu tertij? Et in vtroque casu dicendum est, talẽ confessionem non præiudicare tertio creditori mariti. argu. §. aliud, versi. si vero non fuerit. in authenti. de æqual. dot. vbi si maritus cõfiteretur in instrumento augmentum dotis, licet talis confessio sibi pręiudicet, non tamen præiudicat creditoribus. Sequitur Salic. in d. l. si mater. Et istud tanto magis ꝓcederet stante statuto, ꝙ ad remouendas fraudes quæsita per vxorem acquirerẽtur marito: nam tale statutum non fundaret se super ratione l. Quintus. sed propter tollendas fraudes maritorum, qui, vt circumueniant creditores, faciunt ꝙ instrumenta acquisitionum cantent in personam vxoris: nam tunc quo ad creditores sine dubio eorum confessiones nihil
k operarentur, per supradicta.[k]

ADDITIO.

a ¶ Hæredum, De materia huius pręsumptionis vide p Dec. consi. ccxxxvij. in casu proposito. col. penul. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

b ¶ Singu. sexto. Adde Decium consilio præalle. ccxxxvij. & melius per Do. meum Franc. a Ripa in l. fœmine. nu. 40. fol. 21. C. de secun. nuptijs. quã lecturam inter opera de secundis nuptijs, quæ alias cõgessimus, adposui, vbi quicquid in hac limitatione traditur, abunde ꝑtractat. Arelatanus.

¶ Posses.

c ¶Possess. Et idem Alex. consil. cj. super primo dubio. lib. vij.
d ¶Iud. Vide etiam Deciũ hanc sententiam amplectentem in præal. consilio ccxxxvij. col, penul. & final. Arelatanus.
e ¶Paraphernalia. Vide etiam Alexã. consil. ccix. ponderatis his. col. ij. lib. vj.
f ¶Vir. Adde etiam Alex. melius quam alibi, in consi. cxxxiij. vere crudelis. colũ. ij. lib. iiij. vbi egregie pluribus argu. firmat, quod ea quæ vxor ex negotiatione, arte, vel mercantia acquisiuit, esse sua, & non acquiri marito: nec teneri eam negotiari pro marito. & abunde ẽt D. meus a Ripa, responsorum lib. iij. c. iiij. quem omnino vide. Arelatanus.
g ¶Habens. Ita etiam vult præceptor meus a Ripa, in l. fœminæ. nume. 40. fo. 21. & respons. lib. iij. c. iiij. col. fi. Ioan. Nic. Arelatanus.
h ¶Vigesimo, Ita etiam consuluit Do. meus a Ripa. respõ. lib. iij. cap. iiij. vbi vult cessare præsumptionẽ d. l. Quintus. quãdo mulier emit de proprijs pecunijs, presente & consentiẽte marito, et licentiam acquirẽdi dante: & vide ibi latissime de materia huius præsumptionis. Arelatanus.
i ¶Testamentum. Ista omnia ẽt egregie tradit Do. meus a Ripa in d. c. iiij. respons. lib. iij. Arelatanus.
k ¶Supradicta. Alias limitationes, in quibus non procedit dispositio d. l. Quintus. vide per Neuizanum in sua sylua nuptiali. fol. xxviij. Ioan. Nicol. Arelatanus.

Præsumptio. XXVII.

1 Dolum committere non præsumitur qui fraudem excludit.
2 Fraudibus vti licet habenti bonam causam, ad excludendas fraudes alterius partis,
3 Sponsiones quæ fiunt ludendo, sunt stricti iuris, & in eis licet aperte captare verba.
4 Iudex promittens reo impunitatem si confiteatur delictum, an teneatur illi seruare fidem, & an ex tale cõfessione veniat condemnandus.

1 Vigesimoseptimo. † Præsumitur non cõmittere dolum, q fraudem excludit. l. cum pater. §. Titio. in fin. ff. de lega. ij. fa. quod no. Corn. cons. lij. in ij. colum. in ij. volu. vbi non videtur dolo egisse, qui clam renuntiauit alicui iuri, sub fiducia, ne tale ius veniret in compromissum, quod erat in continenti facturus. Quod fit quotidie in his qui dubitant propter magnos fauores partis, vel ex alia causa. Et facit etiã glo. in c. cupientes. de electio. in sexto. & in c. dñs. xxiij. qõ.
2 ij. cum simil. vbi † licet habenti bonã causam vti fraudibus, ad excludendas fraudes alterius partis, de quo etiam per Corn. consi. vj. penul. colum. in iij. And. Sicul. in l. j. §. si stipulanti. ff. de verbo. obliga. & talis dolus dicitur bonus, & solertia

festia, non autem dolus malus. l.j.§. non fuit. ff. de dolo. Et facit quod not. Archid. xxij. q. ij. vtilem, & Iaf. in l. si mora, in iij. notab. ff. solu. matr. vbi loquuntur de quodam Pepa, qui simili dolo extorsit confessionem simoniȩ ab aliquo Episcopo. Et quod de Carolo rege notat And. de Isernia. in c. publici latrones. in fin. de pace tenen. & eius viola. Vide And. Sic. in repet. l. cum acutissimi. colum. xxiiij. C. de fideicommiss. Iaf. in l. si is qui pro emptore. in v. colum. ff. de vsucap. Facit etiam quod no. Bal. in l. addictos. C. de episco. audien. vbi dubitat, nunquid baruarij præsumantur vti simili dolo, qui aliquem reum interficiunt, dũ timent ne sibi per uim eripiatur, vbi tamen concludit ꝙ nõ licet. Et ad supradicta facit regula, ꝙ dolus cum dolo cõpensatur. l. viro atque vxore. ff. soluto matrimo. l. domum. in fin. ff. de contrahen. empt. de qua dicendum est vt per Moder. in l. fin. §. sed & si stipulator. ff. de eo per quem factum erit. Et
3 ista præsumptio † facit ad istas sponsiones, quæ fiunt quotidie ludendo, in quibus ex natura actus videtur licita esse captatio verborum, & sunt stricti iuris. l. si rem. §. si. ff. de præscripti. verbis. Et facit etiam ad
4 quæstio, † an iudex debeat seruare reo fidem, cui promisit impunitatem, si confiteretur. Et videtur ꝙ non, vt per Gemin. in c. nos in quemcunque. ij. & Fely. in cap. afferte. infra eod. & in c. accedens. vt lite nõ cõtest. facit quod not. Bal. in c. j. §. fina. colum. penul. de pace iura. firm. & facit etiam gl. in §. neque autem. in verbo, homicidis. in authen. de mand. princip. Petrus & Cyn. in l. præsenti. in fin. C. de his qui ad ecclesiam confug. Et est ratio, quia talis promissio non est de depẽdenti a voluntate iudicis, qui non debet per hoc posse alterare ius publicum. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præsidis. Est verum, ꝙ si coniectaretur illam confessionem emanasse sub spe illius promissionis tantum, non ꝙ ita se veritas haberet, tunc non esset standum tali confessioni: quia confessiones reorum non semper pro exploratis criminibus habentur. l. j. in fine. ff. de quæstionib. Et ita intelligo quod notant moder. in lege, ea est natura. ff. de regulis iuris. [a]

ADDITIO.

a ¶ Iuris. Aduerte, ꝙ licet iudex non debeat ei dare impunitatem, non tamen ex tali confessione ita dolose extorta venit aliquo pacto condemnãdus vt egregie & per multa fundamenta consuluit Ioan. de Imo. consil. cix. visa inquisitione prædicta. refert & sequitur & illius fundamenta recitat Hippolyt. Marsil. in lege prima. §. quæstioni. ante finẽ. ff. de quæstioni. & singula. ccj. in confessum. & in lege, si quis obrepserit. colum. final. ff. de falsis. & in rubri. de proba. nume. 115. versicu. item scias ꝙ confessio debet esse pura &c. Ioan. Nico. Arela.

Præ-

Præsumptio. XXVIII.

1 ☞ *Feudum in dubio præsumitur antiquum quod qualiter intelligatur, late traditur.*

2 *Prælatus si inuestiat aliquem in feudo, & asserat esse antiquum, an stetur suæ confeßioni in præiudicium ecclesiæ.*

3 *Contrahentium aßertioni non statur, vbi actus alias illicitus, per talem aßertionem fieret licitus.*

4 *Feudum conceßum cum clausula, iure antiqui & paterni feudi, an dato quòd feudum sit nouum, habeat effectus omnes antiqui feudi.*

5 *Episcopus non potest cõcedere nouum feudũ, cum clausula, iure antiqui & paterni feudi.*

6 *Feudum esse antiquum (quod tamen nouum erat) licet princeps confeßus fuerit, si tamen hoc non fuit factum per verba conceßiua seu dispositiua, non obest veritati talis confeßio.*

1 VIGESIMO-octauo. † Feudum in dubio pręsumitur antiquum, non autem nouum. c. j. .§. j. de success. fratrũ, seu grad. success. in feu. quẽ ibi no. Bald. & tex. in ca. j. vbi Aluar. post alios, si de feud. fue. controuer. inter domin. & agna. Et dicit ibi Iacob. de Beluis. & Nic. de Neapo. ꝙ benignior præsumptio est, ex quo constat ꝙ fuit feudum, pręsumere potius ꝙ sit antiquum, quam ꝙ sit nouum, vt agnati succedant, qui aliter

a excluderentur, vt ibi per eos.[a]

2 Et ex his infertur, ꝙ † si prę latus inuestiat aliquẽ in feudo, & asserat esse antiquum, ꝙ stabitur tali confessioni, & valebit inuestitura, licet si esset nouum, non valeret. Et est ratio, quia statur confessioni prælati in præiudicium ecclesiæ, quñ cum illa confessione concurrit præsumptio iuris. c. si diligenti. vbi Abb. in iij. notab. infra de pscrip. c. ij. infra de capell. monach. & ita resident aliqui moder. Sed tu aduerte, quia contrariũ tenuit Bal. in proœ.

3 feud. in tertia diuis. quia † non statur assertioni simplici contrahentium, vbi actus per talẽ confessionem fieret licitus, qui alias esset illicitus. l. si forte. vbi Barto. ff. de castren. pecul. l. si donatione. C. de collat. sequitur Mart. de Laud. in c. j. in vij. colum. qui feud. dare poss. Imol. in c. ij. infra, de feu. Alexan. consi. x. ponderatis. in iij. vol. Et istud procedit, etiam si prælatus cũ capitulo iurassent, secundum Iaso. post alios, in d. proœm. feud. in vij. char. Et istud tenendo, quod videtur verius, potes respondere ad argumentum contrarium, negando, ꝙ confessio prælati sit conformis præsumptioni iuris. Nam ad hoc vt præsumptio ista habeat locum, requiritur ꝙ constet de possessione anteriore: et sic si inuestitus probaret, quod ante illam confessionem possideret, tũc procederet præsum-

ptio:

ptio: & ita proprie loquuntur iura supra allegata. Et isto casu vera est opinio modernorũ, alias si dominus possideret, tũc cessat presumptio. c. j. de contẽ. in. me. & do. Alex. in d. consil. x. & moder. in d. procem. Et idem credo, quando non cõstat an dominus an vasallus possederit: quia licet hodie vasallus habeat, non præsumetur retro. vt not. in l. ex persona. C. de prob. & supra diximus in secũda principali regula, & probatur in d. cap. j. de conten. inter me &c. versi. alioquin. nisi probet paternum, Et cum supradicta procedant per viã præsumptionis, sequitur ꝙ si probaretur contrarium, probatio præualeret, vt habetur in dictis iu
4 ribus. Quod intellige, † nisi cõcessio feudi esset facta cũ clausula, ꝙ concedit iure antiqui & paterni feudi: nã tunc, dato ꝙ feudum esset nouum, haberet tñ effectus omnes antiqui feudi, secundum Bal. in c. j. de alien. feudi pater. cũ multis concord. per Franc. de Curt. cõsi. xlix. versi. v. & fortius. & in versi.
b ad quintũ. & est cõis opinio. [b]

Pro qua facit, quia princeps concedendo feudum nouum iure antiqui & paterni, satis ostẽdit se tribuere illi iura antiqui feudi, licet non sit. arg. l. j. C. de iur. aur. annul. vbi si liberto cõcedit ius ingenuitatis, vult eum perinde haberi ac ingenuũ, licet non sit. Nam aliud est esse feudum antiquũ, aliud concedi
5 iure antiqui. Limita † tamen hoc non procedere, qñ concedens non haberet potestatẽ ita paciscẽdi, puta in episcopo, secundum Bald. in d. iij. diuisio.
Pau. de Castr. cõsi. clvj. ꝙ istud
c feudum. Alexã. in d. consil. x. [c] Idem si inde oriretur aliquod præiudicium tertio, vbi dominus non intenderet preiudiciũ. arg. c. primi. de vasallo decrepitæ. & in ca. j. an agna. vel fil. Bal. in l. j. qõ. xlj. ff. de rerũ diuisio. Alex. consi. xxx. in j. volu. vbi si princeps concedit feudum antiquum iure feudi noui, per talem concessionem non preiudicatur tertio, & sic agnatis, quo minus succedant in ta-
d li feudo. [d] Limitatur etiam,
6 † quando clausula illa nõ esset prolata per verba dispositiua seu concessiua, sed princeps simpliciter fuisset confessus feudum esse antiquum. Nam cum confessio nihil inducat de nouo, sed inductum probet. l. Publia. in prin. ff. deposi. probato ꝙ feudum esset nouum, staretur probationi veræ aduersus cõfessionem, vt per Bart. & Pau. in l. cum falsa. C. de iur. & facti igno. Et secundum has limitationes potest etiã intelligi qđ notant Paul. de Cast. & Alex. in d. consil. & Oldra. consil. clxxviij. quidã nobilis. alias
e male loqueretur. [e] Et respondê ad rationes contrarias, vt per Francis. de Cur. in consilio præallegato.

ADDITIO.

a ℂ Eos. Contrarium videtur tenere Matthæus, de Afflictis, in commentariis constitutionũ Neapoli. in titu. de success. nobilium. colum. xvj. nume. 60. rub. 26. dicens, ꝙ in dubio feudum præsumitur nouũ, nisi sint indicia ꝙ sit paternum, & ꝙ

indicium

indicium erit, si probetur antiquitas temporis. Item si probetur, quod pars feudi est antiqua, quia tunc ratione partis præsumitur idem de toto. & mouetur in his autoritate Bald. & aliorum. Dic vt per eum. Ioan. Nico. Arelatanus.

b ℂ Opinio. An feudum nouum concessum cum clausula, iure feudi paterni & antiqui &c. habeat effectus feudi antiqui, vide post alios hic allegatos Frã. Curtium Iuniorem in suo trac. feu. in viij. qõ. primæ par. col. ij. nu. 8. vbi melius quam alibi hæc quæstio examinatur, & cõcludit communem esse quod sic. & vltra hic allegata, etiã allegat Aret. consi. pen. & Alex. consi. lv. perspectis. col. xij. in iiij. volu. & consi. j. col. ix. in v. & cõsil. xxix. col. fin. eod. lib. Vide etiam Domi. meum a Ripa, in l. j. col. ij. ff. de legatis primo. Ioã. Nico. Arela.

c ℂ Consil. x. Ita etiam limitat Franc. Cur. Iunior in suo egregio tractatu feud. in viij quæst. primæ part. colum. 4. nu. 11. in fi. & nume. 12. cum sequen. vbi etiã exemplificat in episcopo, & ibi etiam sublimitat hanc limitationem. Vide omnino. Io. Nico. Arela.

d ℂ Feudo. Ita etiam tradit Frãcis. Curt. Iun. in tract. feud. in viij. q. primæ partis. col. iij. nume. 10. & 11. Ioan. Nic. Arel.

e ℂ Loqueretur. Et Albe. de Rosa. in suo dictionario, in verbo, feudum.

Præsumptio. XXIX.

1 ☞ *Furtiua res licet reperiatur in domo alicuius, non tamen ille præsumitur fur, nisi & aliæ concurrant coniecturæ.*

2 *Emens rem furatam, licet ignoranter, tenetur tamen rem domino restituere, nullo etiam pretio sibi reddito. Limitatur multimode in sequentibus.*

3 *Emens rem furatam, cum protestatione, quòd casu quo sit aliena, intendit eam emisse nomine domini, & quòd paratus est reddere restituto sibi pretio, an recuperet pretium à domino propter talem protestationem.*

4 *Redimens rem alicuius ab hostibus vel latrunculis exteræ gentis, non tenetur rem illam domino restituere, nisi restituto sibi pretio.*

5 *Furtiuæ rei dominus si emptori bonæ fidei pretium restituerit, non potest postea illud condicere.*

6 *Ludo si quis lucretur pecuniam filiofamilia, vel famulo, quæ erat domini vel patris, an præsumatur sciuisse pecuniam fuisse patris vel domini.*

7 *Statutum vel consuetudo dictans, quòd ementes vel in pignus accipientes res furtiuas, non teneãtur eas restituere nisi pretio recuperato à domino,*

est

est validum. Sed quos liget, quos vero non, late traditur in sequentibus.

Iudæi habent priuilegium a cõmunitatibus vel principibus, quòd non possint conueniri rei vendicatione, nisi dominus offerat pecuniam. ibi.

8 *Priuilegia concessa a communitatibus, nõ ligant clericos inquantum sunt illis præiudicabilia.*

9 *Scholares alienigenæ non ligãtur statutis vel priuilegiis ciuitatum circa ea quæ respiciũt decisoria litiũ: secus circa præparatoria & ordinatoria iudiciorum.*

10 *Scholares non dicuntur in loco studii contraxisse domicilium, nisi ibi per decennium habitauerint cum animo contrahendi domicilium.*

11 *Statutum, quòd scholares habeantur pro ciuibus, intelligitur ad sibi vtilia, non ad damnosa.*

1 VIGESIMONONO. † Quamuis res furtiua in domo reperiatur alicuius, non tamen præsumitur ille esse fur, nisi concurrentibus aliis coniecturis. l. in ciuilem. vbi gloss. Barto. Bal. & Pau. C. de furtis. Bal. & Imol. in l. fin. ff. de hæredi. instit. Salic. in l. fin. C. de qõ. Ang. in tracta. malefic. in

a verb. & veste celeste abstulit.[a]

2 Et propterea, † quamuis aliquis emerit rem furatam, non tamen tenetur furti, nisi scienter hoc fecerit, licet compellatur restituere rem domino sine pretio. d. l. in ciuilẽ. Quod nota contra Iudæos fœnerantes super vestibus alienis: nã quãuis nesciant esse alienas, tamen tenebuntur ad restitutionem, nullo sibi precio reddito. facit tex. in clemen. j. de vsur. Recipit tamen ista opinio aliquas

3 declarationes. Prima est, † vt non procedat quando emptor protestaretur in contractu, quod casu quo sit aliena, intendit eã emisse nomine domini, & quod paratus erit reddere ac sibi restituere, reddito tamen pretio & interesse, secundum Hostien. in summa, de pœnit. & remiss. §. fin. ver. quid si emit rem deprædatam. tenet & sequitur Barthol. Veron. in cautela decima, incip. si quis emit. Iaso. in l. si pretium. C. de proc. Sed ista opinio sic intellecta, non habet nec bonam rationem, nec legẽ vnde teneo cõtrarium: quia cũ domino competat libera rei vẽdicatio ad rem suam, fatuum est dicere quod per talem protestationem tollatur ius ipsius domini, contra regulam. l. id quod nostrum. ff. de regu. iuris. Imo talis protestatio potius debet facere dolum præsumi, qui colligitur ex coniecturis, quo casu etiã emptor teneretur furti, vt no. in l. in ciuilem. Nam ista protestatio emptoris ex nimia diligentia arguit dolum. l. si quis sub conditio. vbi gloss. Bartol. & Doct. ff. de condi. instit. & quod no. Bal. in cap. j. versicu. quæro de quibusdam. in titu.

in titu. de feud. dato in vicem legis commiſ. et in l. emptione. C. plus valere quod agitur. alias eſſet aperta via euadendi euictiones, etiam ſi inutiliter negotium gereretur pro domino: quod eſt valde abſurdum.

Secundo declarat Barthol. Veronẽ. & Iaſ. in dictis locis,
4 † vt non procedat, quando emptor redemiſſet rẽ ab hoſtibus vel latrunculis exteræ gentis. l. mulier in opus. ff. de capti. nã tunc dominus non poterit eam habere niſi ſoluto pretio. Et iſtud eſt valde æquum, ex quo omnino dominus non potuiſſet eam conſequi aliqua actione ab eis, merito debet teneri redemptor. Tertio declaratur, quando pretium rei venditæ eſſet conuerſum in vtilitatem domini: quia tunc nõ poterit rem ab emptore habere, niſi pretiũ reſtituat. d. l. ſi pretium, vbi gl. & Doct. C. de procura. Quar-
5 to declaratur, † vt non procedat quando ipſe dominus reſtituiſſet pretium emptori bonę fidei: nam tunc non poterit amplius illud condicere, vt videtur probari in l. ſeruus cuiuſdã. vbi Paul. & Iaſ. ff. de condi. inde. Et licet ille text. loquatur in eo qui accepit pignori magidem, id eſt, lancem rotundam argenteam, tamen idem eſt in emptore. Et poteſt eſſe ratio, quia ſoluẽdo pretium, videtur dominus tacite confiteri, ꝙ illã rẽ dederit tertio vt illã pignoraret. Quæ pręſumptio capitur in fauorem eius, ꝙ bona ſide mutuauit: ſecus ſi ſciens.

Sed poſſet dubitari in caſu d. l. ſeruus. ſi ipſe ſeruus pignoreſſet, nunquid fœnerator præſumeretur ſciuiſſe? Dubium facit, quia debuit fœnerator ſcire conditionem iſtius. l. qui cum alio. ff. de reg. iur. Bar. in fi. de adult. non debuit ergo credere ſeruo, niſi pignoraſſet nomine domini, quia tunc ueriſimiliter potuit præſumere de mandato. Et hoc facit ad quæſtionem:
6 Si † quis cum filiofam. uel ſeruo diſpenſatore ludens pecuniam aliquam lucretur, quæ erat domini vel patris: ſi ſcienter, furti tenetur: alias poteſt conueniri tantummodo ciuiliter, ſecundum Bal. in rub. C. de cond. ob turp. cau. Iaſo. in d. l. ſeruus. per illum tex. Auguſti. de Arim. in addi. ad tracta. maleſ. Ang. & in ver. metidori de malidadi. col. j. nunquid in dubio pręſumetur ſciuiſſe? Credentẽ ꝙ ſic, ex quo debet eſſe certus de conditione ipſorum. d. l. qui cum alio. & debet ſcire ꝙ filiusfamil. vel inſtitores ſeu famuli non ſolent habere de proprio multas pecunias, quas ludant. fa. quod no. Paris de Pu. in tracta. de ludo, in iij. & in vij. col. non tamẽ poſſet procedi aduerſus tales luſores ad pœnam corporalem, ex quo non ſunt in dolo, ſed in culpa prout in ſimili dicit Pau. cõſi. xxxij. licet iſta ſit quęſtio in fin. verſic. venio ad quartum. de quo per modet. in d. l. qui cum alio. Quinto declaratur,
7 † vt non procedat quando ſtatutum vel conſuetudo aliter dictaret: vnde Iudęi habent priuilegium a communitatib. vel principibus, ꝙ non poſsint conueniri rei vendicatione, niſi dominus offerat pecuniam, vt dicit Abb. in c. quod clericis.

in viij.

in viij. colum. de foro compe. Io. de Ana. consi. lxx. visis & ponderatis. Est verum, ꝙ oritur non modica suspicio auaritiæ & fœnoris contra ipsos cõcedentes. Tale tamen priuilegium vel statutum non haberet locum, quando mutuans sciret rem esse alienam, ex quo furtum cõmitteret. d. l. seruus. quod non potest remitti quãdo est de futuro. l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pactis. & ita tenet Paul. Picus in repe. rub. ff. de rei vend. in vj. charta.

8 Item † non haberet locũ aduersus clericos vel extraneos, secundum Abb. in d. cap. quod clericis. quia talia priuilegia nõ ligant eos qui non sunt subditi concedenti. sequitur Feli. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. col. xlvj. versi. quartum exemplum. Et eadem ratione

9 † non ligaret scholares alienigenas existentes in studio, secundum Abb. ibi, & Francis. Cremen. in sing. lxxxj. pone Iudæi. & late per Picum in d. repet. Statuta enim & consuetudines respicientes decisoria litium, non ligant extraneos, vt habetur in d. ca. quod clericis. & in l. j. C. de summa trini. & fide cathol. prout sunt scho-

10 lares, † qui non dicuntur cõtraxisse domicilium in dubio, nisi habitauerint per decenniũ l. ij. C. de incol. lib. x. & etiam vltra decennium, si non habẽt animum contrahendi domicilium, non contrahunt, vt per

b Abb. in c. fi. infra, de paroch.[b]

11 Et ista procederent, † etiam si statutum vellet ꝙ scholares haberentur pro ciuibus: quia tale statutum non intelligere-tur nisi ad sibi vtilia. per Bar. in l. iij. §. si emancipatus. ff. de bon. pos. contratab. Moder. in l. si Ruffinus. C. de test. milit. Alex. consi. xxxij. in j. col. in

c quinto.[c] Quo vero ad præ-

12 paratoria & ordinatiua, † verum est, ꝙ scholares ligantur consuetudine ciuitatis, vt per Gemi. Card. Alex. in c. qui cõtra. viij. distinct. Idem in his quæ alias essent scandalo ciuitatis c. illa. xij. distinct. & per Car. in Cle. fi. in v. qõ de celebrat. miss. Abb. in c. pen. de obseruat. ieiun. Christoph. Porcus in. §. constat. Instit. de iure naturali gent. & ciuit. Et ita distinguendo, tolluntur quædam obiecta Pici in d. repetit.

ADDITIO.

a ¶ Abstulit. Cum aliis pluribus concord. allegatis per Hippol. cõsi. iij. misericordia. col. viij. nume. xxxiij. & nu. 40. & eundem consil. lxxij. munda. col. pen. & fina. & in l. qui falsam. col. pen. ff. de falsis. & in singu. cccxcij. aduertas. in quib. locis multa congerit ad hoc, ꝙ si res furtiua fuerit reperta penes aliquem virum bonę famæ, & nõ solitum furari, non pręsumitur ille fur esse. Secus si reperiatur penes aliquem malæ famæ & conditionis, quia tunc præsumetur fur, quæ præsumptio sufficiet ad torturam, secundum Bart. in l. fi. de qõ. & alios in varijs locis, vt per Hippol. latissi. vbi supra. Ioan. Nicol. Arelatanus.

b ¶ Paroch. Vide Bar. in l. quæsitum. ff. de lega. iij. Alexan. & Ia. in l. cum filiusfamil. ff. si cert.

cert.pet.Ludo.Bolog.in repet. authen.habita.col. xxvj. ver. sed quęrit ex quo quis stat &c. Arelatanus.

c ℂ Quinto. Adde etiam Ludo. Bolog.in d.authen.habita.col. xxv.ver.quærit.Sali. & egregi: Do.meus Francis. a Ripa. in l.j.colum.ij. nume. 7. ff. de leg.j.vbi alleg.cõcor. ꝙ stante statuto, ꝙ scholares per omnia tractentur vt ciues, ꝙ non per hoc perdunt priuilegium dictæ authen.habita. quia illud statutum intelligitur quo ad eis vtilia,non quo ad damnosa.quem vide, quia multa egregia tradit. Arelatanus.

Præsumptio XXX.

1 ☞ *Errãs in iure nõ præsumitur in dolo.* Limitat̃ *vt in seq.*

2 *In præscriptione non sufficit quem carere dolo, sed etiam bona fides requiritur, ideo error iuris non excusat:secus in acquisitione fructuum.*

3 *Errans in iure vbi ius resistit actui, præsumitur in dolo.*

4 *Errans in iure naturali vel quasi præsumitur in dolo, nec ei succuritur. Idem si in iure ciuili notorio & indubitato.*

5 *Error iuris notorii & indubitati non excusat.*

6 *Causam quamlibet,etiam iniustam, excusare a dolo, quomodo debeat intelligi.*

7 *Error iuris vt probetur,& an probetur iuramento partis.*

TRIGESIMO.
1 † Non præsumitur quis in dolo,licet errauerit in iure.l.sed si lege.§. scire aũt.ff. de petit. hære.l.si quis in graui.§.si quis ignorans.ff.ad Sylla.l.si quis id quod.vbi Alex.ff. de iurisd. om. iud.§.quia tamẽ. vbi Angel. Insti.vi bon.rapt. Et pro-
2 pterea in his casibus † in quibus satis est quem dolo carere, etiã error iuris excusat: prout est in acquisitione fructuum,licet secus sit in præscriptione: quia in ea non est satis carere dolo, sed requiritur quod bona fides adsit,vt per Bar. Imo. Paul. in l. si fur.§.j. ff. de vsucap. Abb.in cap.si diligenti.in v.colum.vbi etiam alij. infra,
3 de præscri. Limitatur † ista pręsumptio,vbi ius contraueniret, vel resisteret actui: quia tunc præsumeretur in dolo cap. qui contra. de regu. iur. in vj. l. quemadmodum.C. de agric. & censi.lib. xj. Et sic regula non procedit, nisi quando ius non adsistit nec resistit: secus si resistat, vt declarat Bartol.in d.§. scire. sequitur Abb. in c. consultationib. de iure patron. & in c.grauis.col. pe.de resti.spolia.& in c.dilecto.colum.iij.de præben. Alex.consi. lxxiij.in vlt.colum.in secundo.& Curt. consi.lxxj.princeps defunctus. colum.v.& seq.Felyn. in c. de quarta.col.x.de pręscri.vbi respondet quibusdam rationibus Abbatis in d. c. si diligenti. Et quãdo dicatur lex resistere vel non adsistere, ponit Bartol. in l. cum lex. ff. de fideiuss. &

in l.j.col.fi.de nouat.& Bal.in l.non dubium.col.pe. vbi alij.
4 C.de legib. Limitatur † etiam vltra Bar.quando quis erraret in iure naturali vel quasi:nam tunc præsumeretur dolus, & huic erranti nullo pacto succurreretur, secundum Angel. Raph.Comen. & Imol. ibi in vlt.char.in prin.in l. ex cōsen
a su.§.fin.ff.de appell. [a] Et idem si erraret in iure ciuili notorio & indubitato, vt ibi per eos: qui inde concludunt, ꝙ nō admitteretur excusatio contumacis, si allegaret talem errorē: imo sua allegatione non obstāte, haberetur pro vero contumace. sequitur Alexan. consi. ciij. videretur j. colum. penul.
5 in j. volumi.& facit, † quia talis error nunquam excusat, vt concludit Alexā.post Dynum & alios in d.l.si quis id quod. Bal.in l. error.in j.quæst.C.de iur.& facti ignor.& quod not. idem Bald.in l.leges sacratissimæ.C.de legib.Et secundū has declarationes debet intelligi tex.in l.igitur.§.potest. de lib. caus.gl.in l.plagij.C. de plag. in l.j.in fin.ff.de abigeis. dum
6 dicitur, † ꝙ quælibet causa ēt iniusta excusat a dolo:declara, dummodo non sit iniusta, quia contra ius prohibitiuū vel naturale, vel etiam ciuile noto-
7 rium & indubitatum. † Quomodo autē probetur iste error, ponit Bar.in l.nō fatetur.ff. de confessis. Alexan.consi. xlvj. pe.col.in tertio.Cornel. consi. cxxxvj.colū.iij.nu.2. Et dicit Bald. in l.j.C.si quis ignorans rem minor. ꝙ probatur ex indicijs & coniecturis. Si autem persona est fide digna, probabitur per suum sacramentum. sequitur Curt.dicto consi.lxxj. col.ix.Quod posset procedere, quando esset tanta præsumptio probitatis, vel aliæ coniecturę concurrentes, ꝙ offuscarēt pręsumptionem legis, ꝙ quilibet pręsumatur scire iura: de qua infra dicam. Cętera dic vt per Alex. in d.l.si quis id quod.

ADDITIO.

a ℭ Appella. Adeo vt nec rustico quidem in eo iure erranti parcitur. text.not. in l.venia. vbi Ias.post alios notat, & Decius ibid.col.ij. & notabiliter Curt. Iunior ibid. colum.j.C. de in ius vocan. vbi quantum ad rusticum, adducit aliqua iura in contrarium, quibus respōdet vt per eum. Ioan. Nicol. Arelatanus.

Præsumptio. XXXI.

1 *Scire iura quilibet præsumitur & iuris error nō præsumitur nisi probetur. Quæ præsumptio non procedit in præiudiciū tertii nu. 2.*

3 *Instrumenti tenorem si quis velit probare non sat est quod testes simpliciter dicant de cōtentis in eo sed requiritur qđ sint periti, vt sciant deponere de solennitatibus.*

4 *Actum nullum & peccantē in forma faciētes, an præsumātur nescire eße nullum.*

5 *Extrauagātis notitiā nō præsu* mitur

mitur quis in dubio habere,
quãdo illa non eſt publice not.
6 *Ignorans leges an pręſumatur*
in dolo vel lata culpa.

TRIGESIMO
1 primo. †Quili-
bet præſumitur
ſcire iura. l. le-
ges ſacratiſsi-
mæ. C. de legi-
bus. Et propte-
rea error iuris nõ præſumitur,
niſi probetur. l. ſi hęres ab eo §.
fin. ff. ad Trebel. & per Bar. in
d.l. non fatetur. Sed tu aduerte,
quia iſta regula prima frõte eſt
dubitabilis: nam præſumptio-
nes legum accommodantur cir
ca veriſimilia, & communiter
accidentia, vt per Bal. in l. ſiue
poſsidetis. C. de probatio. & in
rub. C. eod. titu. facit glo. in l.
non hoc. C. vnde legit. & dixi-
mus ſupra in definitione. Sed
nos videmus a communiter ac-
cidentibus, quod maxima pars
hominũ ignorat iura, imo etiã
periti falluntur. l. ij. §. Seruius
autem Sulpi. ff. de orig. iuris.
& gloſſ. notab. xxiij. diſtin. c.
præterea. Et ideo non videtur
ꝙ iſta præſumptio ſecundum le
gitimos iuris tramites proce-
dat. Sed reſponde, quod dato
quod multi ſint qui neſciant iu-
ra, tamen omnes debent ſcire.
d.l. leges. vel per ſe, vel ꝑ aliũ,
vt per Bart. in l. bonorum. ff. de
bono. poſſ. titu. generali. & in
l. regula. ff. de iur. & facti igno.
& habetur in l. iuris. C. qui ad-
mit. merito cum teneantur ſci-
re, lex præſumit ꝙ ſciant: quia
lex præſumit ꝙ quiſque ſciat
ꝙ debet. arg. d.l. merito. Et ga
paria ſunt, ſcire, vel ſcire de-
bere. l. quod te. ff. ſi cert. pet. l.
pen. §. cũ ita. vbi Bar. ff. de aur.
& arg. lega. Bal. in auth. ad hęc
in iiij. col. C. de vſur. Et conſe
quenter, ſi probatur eos neſciſ-
ſe, non tamen ſuccurritur illis,
niſi in certis caſibus, de quibus
in l. j. & in l. iuris. C. de iuris et
2 facti igno. † Cum ergo lex in-
troduxerit iſtam pręſumptionẽ
ex eo, quia omnes ſcire debẽt,
& ſic in odium ipſorum, ne eis
ſuccurratur: ſequitur, ꝙ talis
præſumptio non debet operari
in præiudicium tertij. Et pro-
3 pterea, † ſi aliquis velit proba-
re tenorem inſtrumenti, non eſt
ſatis ꝙ teſtes ſimpliciter dicãt
de contentis in eo, ſed requiri-
tur ꝙ ſint idonei & periti in iu-
re, qui ſciant bene deponere de
ſolennitatibus, ſecundum text.
in c. cum olim. primo. infra, de
priuileg. & in l. ſicut. C. de fide
inſtru. per Bart. in auth. ſi quis
in aliquo. C. de edendo. & in l.
j. col. pen. ff. ſi cert. pet. nec ſta-
retur huic præſumptioni, niſi
aliter conſtaret eſſe peritos, vt
ibi habetur. Et ratio eſt, quia
iſtud reſpicit præiudicium ter-
tij, non autem ipſorum. Et ita
intelligẽdum eſt quod no. Are.
in l. ſciendum. in v. colũ. ff. de
verb. oblig. vbi hac ratione cõ
cludit, ꝙ debet credi cuilibet
teſti aſſerẽti ſtipulationem, ex
quo illa habet formã a iure, ꝙ
niſi periti præſumuntur ſcire,
de quo per Bart. in l. j. C. de vſu
ris. Et ex hoc infertur, ꝙ male
loquutus ſit Comẽſis, quem re-
fert, & ſequitur Alex. in l. j. §.
ſi quis ita. in iij. colũ. ff. de ver-
4 bo. oblig. dum dicit, † ꝙ partes
facientes actum nullum & pec-

cantem in forma, præsumuntur nescire esse nullum, nisi sint periti. argumen. dicto. §. Seruius autem. & propterea obligabuntur saltem naturaliter. & ita intelligit l. an inutilis. ff. de acceptil. & videtur sequi Felyn. in dicto cap. de quarta, in vij. colum. declarando tamen quod talis ignorantia non excuset, vt per eũ. Sed ista declaratio confundit opinionem Rapha. & Alexand. quia vbi lex præsumit veram ignorantiam, ibi etiam excusat. l. fina. versicu. arma. C. de iur. delibe. Et ideo legum scientia præsumitur, quia debent sciri: alias sibi imputet nesciens, vt supra visum est. Vnde dicendum est, quod si non excusat, neque etiam præsumitur: per supradicta. Et ista opinio Raph. est apertissime contra mentem Bartol. & Docto. in dicta l. non fatetur. & in d. l. iuris ignorantia. cum simi.

5 †Non procedit supradicta præsumptio in constitutione extrauaganti, quæ non est publice nota: quia talis non præsumitur peruenisse ad notitiã cuiuslibet, secundum Bald. in dicta l. leges. vbi etiã ponit quid de statuto & de consuetudine. & habetur in cap. j. de constitutio. in sexto. Et an † ignorans leges præsumatur in dolo vel in lata culpa, communis conclusio est quod in lata culpa, vt per Iacob. Butr. Bar. & Bal. & cæteros in dicta l. leges. Quod intellige procedere extra casus positos in præcedenti præsumptione, in quibus præsumitur dolus: de quo dic vt ibi.

6

Præsumptio XXXII.

1 ☞ *Voluntatem suam secundum leges accommodare quilibet præsumitur: & secundum statuta, quando statuta corrigunt ius commune.*

2 *Verba disponentis vbi secundũ proprium significatum concordant cum dispositione legis, stamus verbis, licet mens disponentis alia forsan præsumeretur.*

3 *Statuto disponente, quòd masculi excludant fœminas si testator fideicommittat & mandet aliquid dari filiis suis, admittẽtur masculi tantum.*

4 *Statuto disponente quòd masculi excludant fœminas, si testator instituit duos filios, & si aliquis eorum decesserit sine filiis substituit superstitem, filia nata non faciet deficere conditionem fideicommissi.*

5 *Verborum proprietas si repugnet, & voluntas non potest declarari secundum legis dispositionem, nisi per improprietatem, potius verbis standum est.*

Testator si instituat quendam extraneum & eius filios, non intelliguntur ordine successiuo vocati filii sed simul cum patre ibid.

6 *Voluntatem suam iuris dispositioni confirmasse quis videtur, etiam contra verborũ proprietatem, quando talis impropria*

tio fieret circa verba nō præiudicantia illi cum quo contrahitur, & de quorum natura est ut referātur ad terminos iuris.

7 Emphyteusim si quis fuerit stipulatus pro se & liberis, vel ꝑ se et filiis masculis et fęminæ stante statuto quòd extantibus masculis fœminæ non succedāt, masculi cēsentur prius vocati quam fœminæ.

8 Statuto disponente quòd masculi excludant fœminas si testator instituit filios et filias hęredes, an primo censeantur vocati filii, quam filiæ.

9 Verba quę in sua generalitate repugnant, an restringi debeāt vt intentio accommodetur secūdum leges.

10 Statuto excludente fœminas extantibus masculis, si testator caueat per fideicommissum proximiores descendentes admitti, donec stabunt masculi non admittentur fœminæ.

11 Statuto disponente, quòd predecedente vxore sine liberis, maritus lucretur dimidiam dotis, si pater ab eo stipulatus sit simpliciter dotem reddi, intelligitur secundū formam statuti. De veritate tamē habes n. 12

13 Casus omissus recipit interpretationē a iuris dispositione. Contractus clerici regulatur a dispositione legis respicientis modum contrahendi, quando nec verba nec mens ipsius agentis repugnant, sed casus est omissus ibid.

14 Actum faciens, an videatur se astringere legi de illo actu loquenti.

15 Feudum simpliciter accipiens, censetur respectu fœminarum se retulisse ad mortem patriæ.

1 TRIGESIMO SEcundo. † Quilibet pręsumitur accommodare voluntatem suam secūdum leges. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locat. l. quidam cū filium. ff. de verb. obli. Et vbi statuta corrigūt ius commune, præsumitur accommodare secundum statuta, vt per Bartol. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. vbi Alexand. cum concord. & per Felyn. in cap. ius generale. v. colum. j. distinct. & in c. cum M. Ferra-
a rien. vlti. notab. de constitu. a
Sed tu pro resolutione materiæ distingue quatuor casus.
2 Primus est, † vbi dispositioni legis concordant verba disponentis secundum proprium significatum, licet mens disponentis alia præsumatur, & tunc talis præsumptio tollitur per istam præsumptionem contrariam, & statur verbis, secundum Bartol. in dicta l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. Nam in casu suo neptis contra vim verborum testatoris admittebatur in præiudicium consanguinei ad fideicōmissum: sed hoc ex pręsum-

pta voluntate testatoris, de qua in illo textu: vnde si statutum sit ꝙ masculi excludant fœminas, cessabit dicta præsumptio, & excludetur neptis: quia verisimilius est ꝙ testator habuerit respectum ad successionem legalem, & in contrarietate stabitur proprietati verborũ. Et Bar. præcise loquitur in tali casu, licet Doc. aliqui non bene aduertẽtes eum generaliter intelligant. Et secundum istam declarationem procedit etiam decisio Bald. & Petri de Ancha. in l. tres fratres ff. de pac.
3 † vbi si testator fideicõmittat, & mandet aliquid dari filijs suis, stante tali statuto, admittẽtur masculi tantum. sequitur Alex. in d. l. Gallus. §. j. in fin. & in consil. cxxvij. in primo. Corn. consil. cxx. in secundo. Iaso. in l. si quis filiabus. in v. nota. ff. de leg. j. Decius consil. ccix. in ij. col. eum concor. Et ratio est, quia appellatione filij non veniunt filiæ, nisi p extensionem: quia masculinũ concipit fœmininum, non ex proprietate sermonis sed per extẽsionem ex mẽte præsumpta. l. j. vbi per gl. de verbo. signif. & per Bar. in l. liberorum. eo. ti. & est text. in l. pen. C. de præpo. sac. cubic. li. xij. quæ mens præsumpta tollitur per contrariam pręsumptionem orientem ex tali statuto, Et propterea in
4 fertur, † ꝙ si testator instituit duos filios, & si aliquis eorum decesserit sine filijs, substituat superstitem, filia nata non faciet deficere cõditionẽ fideicõmissi stante tali statuto, per supradicta. & ita consuluit Dy. quem sequitur Fel. in d. c. ius generale. Præsupponit tamen Pau. Cast. in consi. ccccx. casus iste frequenter. in nouis. in secundo. idem esse, etiam non stante tali statuto, quando alia præsumptio militaret, puta q̃a testator proprias filias exclusisset: nam non est verisimile ꝙ plus dilexerit neptem. l. si viua matre. C. de bon. matern. & illam tenet Fulg. in l. j. C. de cond. infer. & late per Sozin. in l. cũ auus. in xiij. col. versi. iij. ff. de condi. & demon. Sed ego non sequor hanc opin. nisi stante tali statuto. Secundus ca
5 sus est, † quando proprietas verborum repugnat, & voluntas non potest declarari secundum dispositionem legis, nisi p improprietatem: & isto casu videtur concludendum, ꝙ potius debeamus stare verbis, vt probatur in c. Raynutius. & in c. Raynaldus. infra de test. & not. per Doc. in d. l. Gallus. §. j. vbi cessante ordine necessitatis et charitatis, si quis instituit Titium patrem & eius filios, non cẽsentur vocati ordine successiuo, & sic secundum dispositionem legis, sed veniunt simul propter naturam copulæ, quæ omnes eodem tempore vocat. l. si duobus. de legat. j. l. j. §. his ita. C. de cadu. toll. alias dicta copula impropriaretur. & ita etiam firmant Pau. de Cast. & Sozin. in l. in his. per illum tex. ff. de condi. & demonst. & tandem residet Alex. in d. §. cũ ita. Fallit ista conclusio, quando esset alia coniectura quę corroboraret istam pręsumptionẽ: quia tunc ambæ tanquam fortiores tollerent præsumptionẽ oriẽtem ex proprietate sermonis

nis, veluti est, quando necessa-
rius ordo naturæ & sanguinis
suaderet aliud, quàm q verba im-
propriarentur. d. §. quidam re-
cte. per illum tex. secundum cō
munem intellectum. Item fal-
6 lit, † quando impropriatio fie
ret circa verba non præiudi-
cantia illi cum quo contrahi-
tur, & de quorum natura est vt
ad terminos iuris referantur,
veluti in casu Barto. in l. vt iu-
risiurandi. §. si liberi. ff. de ope.
7 lib. † quando quis stipulatur
sibi emphyteusim: nam stante
statuto, q masculi fœminas ex
cludant, erunt prius vocati ma
sculi. Et idem si stipulatio es-
set concepta pro filijs mascu-
lis & fœminis, secundum Bar.
consi. lx. incip. quęstio ista &c.
Alex. in d. §. j. in vlt. col. Et est
ratio, quia illa verba referun-
tur ad terminos iuris, secundū
quod & quatenus de iure sunt
hæredes. Nam pater in dubio
censetur stipulari filijs vt hæ-
redibus, vt habetur per Bar. in
d. §. j. per Bar. in l. quod dicitur
ff. de verbor. obliga. & decisio
Bart. in d. §. vt liberi. est cōmu
niter approbata, vt per Fey. in
d. c. quæ in ecclesiarum. in fin.
de constit. & quod not. Aret. in
l. ita stipulatus. §. fi. ff. de verb.
oblig. Et propterea remanet
dubia decisio Petri de Ancha.
in d. l. tres fratres. dum dicit,
8 † q si testator (stante tali sta-
tuto) instituat filios & filias hę
redes, q primo censebuntur uo
cati filij. refert. Alex. in d. §.
cum ita. Nam istud videtur cō
fundi per d. c. Raynutius. & no
ta. in d. §. j. Et licet Sozin. ibi
iij. col. sustineat, distinguendo
inter ius commune & statuta,
tamen ista distinctio non pla-
cet, quia ita præsumitur noti-
tia iuris communis in viventi-
bus iure communi, sicut iuris
statutarij in cæteris. l. leges.
C. de legibus. Et sicut l. genera
les sunt a principe, ita & statu
ta ab ipso fieri possunt, vel ab
eius Officialibus etiam non
participantibus de negotio cū
ciuibus, declarādo vt per Bar.
in l. omnes populi. in j. quæ-
stio. principali. ff. de iusti. &
iur. Vnde idem Soci. istam An
cha. distin. reprobat in d. l. in
his & melius nisi saluetur, in
casu prædictarum fallentiarū.
9 Tertius casus est, † quando
verba in generalitate sui repu
gnant, nunquid vt intentio ac-
commodetur secundum leges,
debent restringi? Et videtur di
cendum quod sic, pro qua opi.
primo facit quod not. Butr. in
consi. ij. sub. rub. de constit. in
10 primo dub. † vbi testator per
fideicommissum caueat, vt de-
scendentes proximiores admit
terentur: quæ verba ex qualita
te sui (proprie intelligendo) cō
præhendunt etiam fœminas,
& tamen stante tali statuto, cō
cludit per prędictam rationem,
q donec stabunt masculi, non
admittentur fœminæ. Et istud
etiam videtur sensisse Aretin.
consi. clvj. in iij. col. Secundo
facit quod notabiliter decidit
Ray. de Forliuio, in l. post do-
tem. in quarta lect. ff. sol. mat.
quem sequitur Alex. ibi in ult.
11 col. † vbi stante statuto, quod
prædecedente vxore sine libe-
ris, maritus lucretur partem di
midiam dotis: si pater ab eo sti
pulatus sic simpliciter dotem
reddi, intelligitur secundū for-

mam statuti, scilicet de dimidia, secūdū Alex. cōsi. cxxxiij. in ij. col. in v. volu. & consil. v. in vlti. col. in tertio. Et in simili quæstio. idem decidit Ang. in l. damni infecti quidam. §. cum parietem. per illum tex. ff. de dam. infect. Tertio facit tex. in l. fin. vbi Cyn. Bal. & cę teri, ad leg. Falcid. vbi si hæres promittat soluere legatum, & ita caueat, intelligitur promisisse deducta Falcidia, quia talis promissio regulatur secundum dispositionem legis: nisi promisisset integraliter soluere, vt ibi habetur. Quarto facit tex. in d. l. inter locatorem. vbi promissio de non expellendo durante locatione, restringitur, si pensio fuerit soluta. Contraria opinio videtur verior: quia, vt supra vidimus, ista præsumptio non operatur contra proprietatem verborum: videtur autem fieri impropriatio, quando verba significantia totum, restringuntur ad partem. l. si quis cum totum. vbi Mod. ff. de excep. rei iudic. not. in l. si rem. ff. de rei vend. & per Imol. in l. si patronus. ff. de dona. in fi. Nō obstat quod not. But. in d. consi. quia in casu suo erat relictum posteris & successoribus, quæ qualitas natura sui refertur ad ius, & sic illis posteris qui alias de iure essent ab intestato successuri. Non obstant not. p Ray. & Mod. in d. l. post dotē. Ange. & Imol. in d. §. cum parietem.
12 quia illa † decisio ita simpliciter intellecta non est vera, & contra glo. communiter approbatam in l. si prior. ff. sol. mat. Et quia verba repugnant tali interpretationi, promitto dotē, id est, dimidium dotis, secundū Imol. in d. l. si patronus. & voluit Bald. in l. quod nomine. in penulti. col. ff. de condi. indeb. Vnde intellige illam, quando verba promissionis expresse referrentur ad ius, puta quia esset promissa restitutio dotis debitæ: nam illa dictio, debita, qualificat promissionem, vt nō intelligatur promissa, nisi quatenus debetur ex forma legis. Non obstat d. l. fi. cum ibi not. & in d. §. cum parietem. quia cum promisso illa seu cautio fiat ex necessitate legis, merito recipit declarationem a lege, ne videatur promissor renūtiare beneficio sibi per legem dato. l. in prætorijs. vbi not. ff. de p̄tor. stip. Secus est in contractib. descendentibus ex libera voluntate agentis, in quib. idē præsumitur voluisse, quod verba indicant. l. non aliter. ff. de leg. iij. l. quicquid. ff. de verb. oblig. Nec obstat d. §. si inter locatorem. quia illa verba licet generalia, habent tacitam interpretationem ex natura contractus, si pensio solueretur: quæ natura contractus est attēdenda, etiam si verba impropriarentur. l. si vno. ff. loca. l. si stipulatus, l. si insulam. de prę script. verb. Quartus casus est,
13 † quando nec verba nec mēs agētis repugnant, sed casus est omissus: & tunc clarum est, ꝙ casus omissus recipiet interpretationem a dispositione legis l. si extraneus. ff. de cond. ob caus. Et in isto casu contractus clerici regulabitur etiam a dispositione legis, respicientis modum contrahēdi: licet alias

clericus

clericus non præsumatur accōmodare voluntatem suam secundum dispositionē legis laicorum, ex quo illi non subest. c. ecclesia sanctæ Mariæ. supra de constit. Et infert Salic. in anth. cassa. in fin. C. de sacro san. eccl. quod licet quis beneficio clericali, gaudens domū locauerit scholari, locatio illa intelligitur facta cum priuilegio inquilinatus scholari per statutum concesso. Et eodem modo clericus contrahens tenebitur soluere secundum formam monetæ a statuto expressæ, quia videtur secundum eum ita conuenisse: quæ conuentio tanquam suppletiua contractus est attendenda. arg. gl. in l. ędē. C. loca. Et hoc, nisi clerici aliā contrariam constitutionem haberent. c. cum venissent. infra de eo qui mittitur in posses. Et ad istum casum facit quod notat Imol. in l. fin. ff. de cond. & demon. vbi si testator legat alicui, cum res suas administrabit, intelligitur ad tempus, de quo per statutum permissum est quod posit aliquis administrare, etiam si sit intra terminum
14 xxv. annorum. † Et ad hoc etiam facit quod not. Bal. in l. si duo. per illum text. ff. de acquiren. hæred. vbi notat, quod ille qui facit aliquem actum, videtur se astringere legi loquenti de illo actu. Et dicit ibi gloss. quod ista est fictio, quæ non videtur recipere probationem in contrarium: quod est menti tenendum. secundū Bal. ibi. Sed dictum glossæ potest procedere, quando lex ad quā censetur facta relatio, est talis, vt illi non posit renuntiari, prout erat in casu. d. l. si duo. Non enim potest quis hæres pro parte esse vt ibi dicitur. Secus si illi legi posset renuntiari: quia tunc erit præsumptio, non autem fictio, vt per Aret. in d. l. si duo. Et adde quod notat And. de Isernia in c. j. quib.
15 modis feud. amitt. † quod accipiens feudum simpliciter. censetur respectu fœminarum se retulisse ad morem patriæ. Et ad supradicta facit quod no. Riminal. in l. si quis maior. in j. col. C. de transact. & aliqua ponit Sicu. in repe. c. Raynutius. in xxvij. charta.

ADDITIO.

a ¶Constit. De materia huius regulæ vide abunde per Do. meū a Ripa, in d. l. hæredes mei. §. cum ita. vbi multa congerit, & multas concord. allegat: ad quē sufficiat remissio. Et ad declarationem seu limitationem huius regulæ, vltra quatuor casus infra consideratos per Domi. Alciatum, vide aliam considerationem per Do. meum a Ripa in l. centurio. colū. xxxvj. nume. 110. ff. de vulg. Ioā. Nicolaus Arela.

Præsumptio XXXIII.

1 ☞ *Delinquens non præsumitur delinquere sub spe immunitatis ecclesiæ.*

2 *Immunitate an frui debeat is, quem apparet sub spe immunitatis deliquisse.*

3 *Delinquens in cœmiterio, vel prope ecclesiam, non gaudet immunitate.*

Occidens

4 *Occidens aliquem ex proposito, & confugiens statim ad ecclesiam, an gaudere debeat immunitate.*

5 *In materia immunitatis, quādo ius ciuile distat à Canonico, quid debeat attendi in foro ciuili.*

6 *Delinquens debet puniri, secundum legem iudicis ad quē fit remissio, non iudicis remittentis.*

T
1 RIGESIMO tertio. † Præsumitur quis delinquens nō delinquerē sub spe immunitatis ecclesiæ, & ꝑpterea admittitur per ecclesiam. cap. fin. vbi Host. & Card. infra, de immu. eccle. Sed dubiū
2 est. † pone, constat aliquē sub hac spe deliquisse, nunquid debeat frui immunitate? Et videtur ꝙ sic, quia text. c. fi. solum loquitur quando quis delinquit in ecclesia: vnde ille tex. tanquam odiosus, & restringēs immunitatem, non debet extendi vltra eius verba. arg. ca. odia. de regu. iu. & istud videtur voluisse Abbas in c. innotuit. in v. col. eod. tit. Teneo, ꝙ iste talis delinquens prætextu immunitatis, & extra ecclesiam vel cœmiterium, nō fruatur immunitate, quia vtraque ratio posita in d. c. fi. habet locum etiam in isto casu. Prima est, ꝙ iste debet puniri in eo ꝗ, in quo delinquit. Secunda est, quia frustra legis auxilium &c. Sed ille qui delinquit sub huiusmodi fiducia, delinquit contra ecclesiam, imo secundū aliquos peccat in spiritum sanctum, secundum Abb. in d. cap. fi. Item cōmittit in legem ecclesiæ, quia facit ꝙ illa lex, quæ fuit ad bonum finē introducta pro reuerentia ecclesiarum, tribuat incentiuum delinquendi, & sic operetur malum. xxiiij. q. iiij. c. est iniusta. Nec obstat, ꝙ in casu dicti c. fi. delictum esset factum in ecclesia: quia illud ibi acciderat ex contingentia facti, a qua non est licitum arguere, sed attenditur ratio finalis, vt est gl. quam ibi Doct. exornant, in l. j. C. quando non peten. part. & Ioan. And. in cap. dilecto. de præben. & quod not. glo. ij. q. iiij. c. monomachia. Et ista opinio fuit etiam Ancha.
3 in d. c. fi. dū vult, ꝙ † si aliquis prope ecclesiam vel cœmiteriū delinquat, non fruatur immunitate, tanquam ex vicinitate loci arguatur intentio delinquentis sub spe immunitatis: quod not. Et propterea ex hoc infe-
4 ro, ꝙ † si aliquis ex proposito aliquē interficiat, & protinus currat ad ecclesiam, satis videtur concedi, ꝙ iste deliquit sub spe immunitatis: nā si occidit animo deliberato, verisimile est, ꝙ etā cogitauerit quomodo euaderet. ar. l. j. ff. de recep. unde ex subsequenti satis ostenditur prior voluntas. arg. l. si hi qui. C. de adul. præsertim cum incontinenti illuc cucurrit. facit l. i. in prin. ibi, spe immunis libertatis. & in. §. & generaliter. & in l. fi. ff. si quis testa. li-
a ber esse iussus. [a] Et probatur aperte ista conclusio in c. j. infra

fra de homici. q̃ fuit lex Exodi, approbata per Romanũ pontificem, ex quo reperitur inter alias decretales apposita. et ita tenet pen. glo. & Anch. ibi, & eſt de mente Butrij in d. c. inter alia. & firmat Io. Fab. Inſt. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. §. j. & ita conſuetudo plurimorum locorum approbauit, ſecũdũ Guid. Papæ, in deci. Delph: q. xxj. & ita obſeruatur in tota Italia ſecũdum Pract. Papi. in libel. inquiſitionis. in viij. col. vbi dicit, ꝙ talis conſuetudo eſt fundata optima ratione, ne domus Dei fiat ſpelunca latronum. & iſta opinio de iure ciuili non habet difficultatem, p tex. in §. neque autẽ. in auth. de mand. prin. Pet. Cyn. & alij in l. ij. C. de his qui ad eccle. confug. Ang. de Aretio in trac. malef. in verb. fama publica. col. xvj. verſi. iiij. quęro. Vnde eſt tenenda in foro canonico, vt iura iuribus concordentur. ca. j. de no. ope. nun. Nec obſtat tex. in d. c. inter alia. quia limitatur per tex. in d. ca. fin. vnde probatur iſta opi. intelligendo vt ſupra dixi, quicquid dicat Abbas. Non obſt. ꝙ text. in d. c. j. de homicid. non poteſt recipere illum intellectũ, ꝙ loquitur de priuatione immunitatis eccleſiaſticæ, ex quo ſecundũ Ioã. And. ibi, talis immunitas fuit conceſſa per iura lõge poſteriora: quia reſpondeo, quod imo etiam ante hæc iura erat iſta immunitas, quam antiqui appellabant ius aſyli, de quo apud Corn. Tacitum ſcribitur lib. iij. ꝙ cum ipſe reus cõmunione proditionis confugiſſet in templum Palladis, quod ad eam diem fuerat inuiolabile, fuit a matre muro obſtructa ianua, coactus mori fame. Sed du
5 bitatur in † caſibus, in quibus ius ciuile diſtat a Canonico, circa immunitatẽ, quid debeat attendi in foro ciuili. Sali. in auth. ſi qui. in fi. C. de adult. tenet ꝙ in foro eccleſiaſtico ſeruetur ius Canonicum, ſed in terris Imperij ſecus. & idem not. Ang. in d. verſi. iiij. quæro. in fi. Pro qua opinio. etiam facit, ꝙ ſi aliquis delinquat in eccleſia, iudex tamen ciuilis ſecundum leges ſuas eum puniet. l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cleri. Bart. in l. ſi cui. §. fi. ff. de accuſ. & probatur in d. cap. fin. vbi. Abb. Confirmatur, quia iſte delinquens obligatur naturaliter ex conſenſu, per quem videtur conſentire pœnę ſibi infligendæ per legem ciuilem, vt per Bart. & Doct. in l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iur. & propterea talis lex debet attendi, tanquam perſona ſit illi affecta. Et ſimili ratione vtitur Oldra. conſi. liiij. Contrariũ tenet Imol. in Clemen. j. in fin. de pœnit. & remiſ. & etiam eſt de mente Abb. in d. cap. inter alia. colũ. xvj. dum reſpondet ad d. §. neque autem. quia non potuit Imperator per illũ textum reuocare priuilegiũ, quod prius competebat eccleſiæ, per tit. de ijs qui ad eccle. confug. ex quo priuilegium non poteſt amplius reuocari, vt eſt glo. in ca. nouit. vbi Abb. ſupra, de iudi. Et iſta ratio Abb. non videtur concludens, quia non eſt verum, ꝙ Imperator non potuerit reuocare talem legem, ex quo ibi nõ continetur aliquod

priui-

priuilegium respiciens clericos: sed simpliciter propter reuerẽtiam legislator prohibuit suis subditis, ne trahant aliquẽ extra ecclesiam: quam prohibitionem potest quandocunq; velit reuocare. l. priuilegia. C. de sacrosanct. eccl. per Moder. in l. non amplius. §. j. de lega. j. Vnde pro ista opinione tu argue fortius: quia cum iste delinquens sit in ecclesia, est extra territorium iudicis ciuilis: si ergo petat remissionẽ sibi fieri per prælatũ, iste non faciet nisi seruata lege sua: nec prælatus habet curare de lege ciuili, vnde compellet secularẽ promittere, secundum formam d. c. inter alia. Sed ad hoc respondetur, ꝙ secularis non tenebitur seruare dictam promissionem, secundum gl. in d. §. sed neque. quam ibi sequitur Iaco. de Rauen. & Iaco. de Belui. Et talis dicetur bonus dolus, de quo supra dixi. Et facit ratio: quia
6 † quis debet puniri secundum legem iudicis, ad quem fit remissio: nec debet iudex remittens quo ad decisoria diminuere de iure alterius, cum sit merus executor, vt per Cyn. in authen. qua in prouincia. in iiij. q. C. vbi de crimi. agi opor. & quod habetur in l. si cui. §. fin. C. de accus.

ADDITIO.

a ℭ Iussus. Accedant notata per Bar. & post eũ D. meus a Ripa in l. si ventri. §. fin. ff. de priui. credi. Ioã. Nico. Arela.

Præsumptio. XXXIIII.

1 ☞ *In dubio illa præsumptio capienda est, per quam potius actus valeat quàm pereat.*

2 *Princeps licet non præsumatur vti plenitudine absolutæ potestatis, fallit tamen vbi alias actus non valeret.*

3 *Prioritas licet præsumatur ex ordine literæ, non tamen hoc procedit quando actus annullaretur.*

4 *Relatio non fit ad præcedẽtia, quando ex tali relatione actus vitiatur.*

5 *Præsumptio validitatis actus, an sit fortior cæteris præsumptionibus, si aliæ reperiantur præsumptiones fortiores ista.*

6 *Præsumptio oriens ex natura actus, est efficacior præsumptione validitatis actus.*

7 *Testator præsumitur legare ius quod habet in re, etiam si legatum redderetur elusorium.*

8 *Præsumptio validitatis actus non est in consideratione, quãdo alias verba nimis improprientur.*

9 *Verba modicum impropriari licet, vt actus valeat.*

10 *Verba vt aliquid operentur, etiam impropriissime interpretantur.*

11 *Præsumptio validitatis actus non procedit, quando actus qui fieret, in forma sua non teneret.*

12 *Præsumptio quòd potius actus valeat quàm pereat, non procedit*

cedit

cedit quando non est verisimile partes talem casum considerasse, vel illum actum voluisse facere, eo modo quo valere potest.

13 *Præsumptio vt potius actus valeat quam pereat, non procedit in odiosis.*

1 TRIGESIMOQVARTO. † In dubio capitur semper illa pręsumptio per quam potius actus valeat, quam pereat. l. quoties. ff. de verbo. obli. cap. Abbate sane. vbi glo. de verb. sign. & talis præsumptio videtur fortior, & efficacior cæteris. Vn-
2 de † princeps licet non pręsumatur vti absoluta potestate, tamen præsumitur vbi actus aliter non valeret, secundum Alex. cum concord. in l. quanquam. C. de testa. milit. Item
3 † licet præsumatur prioritas secundum ordinem literæ, tamen nō procedit quando actus annullaretur, secundum Bald. Ange. & Imol. in l. cum in testamento. §. hæc verba. de hæredi. instit. Alex. consi. lxxxj. col. iiij. in iij. & consi. cxij. co
4 lum. ij. in quinto. † Item vbi relatio fit ad præcedentia, non tamen fit quādo actus vitiaretur Bart. in l. cū vulgari. ff. de dot. præleg. & habetur in l. talis scriptura. de lega. j. Item vbi actus non subsisteret, non attenditur differentia an nomē proprium vel appellatiuum præcesserit: de quo in l. si seruus cō munis ita. ff. de stipul. seru. & per Moder. in c. cum Abb. de offic. deleg. vbi firmant prædictam conclusionem. & in l. in testamento. in vlt. not. C. de testam. mili. Sed tu aduerte, q̄a istud ita simpliciter intellectū
5 non est verum: † quia reperiūtur multæ præsumptiones, quæ sunt efficaciores ista. Et primo contra hāc opinionem est tex. in l. si quis ante. ff. de acquir. poss. nā de natura præcarij est, ꝙ possessio transferatur. l. certe. §. j. ff. de præca. Pone ergo, ꝙ quis precario locauerit, & postea eandē rem conduxerit, nunquid ad finem, ꝙ vterque actus teneat, præsumemus actū, ne ex præcario transferatur possessio, prout aliquando contingit? certe non, vt ibi habe-
6 tur. † Ecce quod præsumptio oriens ex natura actus, est efficacior ista. & hæc est verior declaratio ad istum tex. quam illa quam ponit Iaso. in d. l. si quis ante. Et sic habes primam limitationem ad hanc regulā. Secundo contra eādem opi. adduco doctrinam Bar. in l. non solum. §. morte. in antepē. col. ff. de oper. no. nun. vbi concludit, ꝙ protestans in aliquo loco, præsumitur in dubio protestari, vt in eo loco soluatur. l. si cum dies. §. si arbitrer. ff. de arbit. Pone ergo, ꝙ ita præsumendo actus redderetur nullus, nūquid adhuc procedet ista p̄sumptio? Et concludit, ꝙ sic. alleg. Cy. in l. in minorum. in iiij. qō. in quibus cau. in integ. rest. nō est necess. Et potest esse ratio, quia in tali casu protestatio nō videtur habere omnia requisita, vnde actus corruit. l. ij. §. circa. ff. de doli except. declarat Imol. in l. a Titio. penulti. col.

ff.de verbo.obliga. Et hæc est secunda limitatio ad prædictã
7 regulam. Tertio obstat, † quia testator in dubio non præsumitur legare nisi ius quod habet in re.l.si domus.§.fi.ff.de lega. j.l.serui electione.§.cũ fundus. eod.titu. nunquid ista præsumptio obseruetur etiam si legatũ redderetur elusorium & inutile ? certe sic, per tex.in l.quod in rerum.§.j. ff. de lega.j.& in l.vxor patrui.C.de lega.& ita intelligitur communiter.& fa. tex.in l.Mæuius.§.in fundo.in fi. ff.de lega.ij.Sed dic ꝙ ratio est,quia alias in casu d.l.nimis recederetur a proprietate sermonis. Et propterea ne fiat tã magna impropriatio, potius legatum redditur sine effectu. Et
8 hæc sit tertia limitatio,† vt regula non procedat,quãdo alias verba nimis impropriarentur: & ita etiam tenet Aretin.in d. l.a Titio.& Ias.in d.l.quoties per text. no.in l. tutores.§.j.ff. de admi.tu. de quo dixi in l.j. §.si quis ita in ix.colum.ff.de verbo.obliga.Sed quantum sit ad materiam nostram, melius facit l. quod in rerum.§.j. & l. monumenta. vbi Alber.de Ro
9 sa.C.de lega.Et † istam limitationem intellige sano modo, videlicet cum maxima impropriatio fieret : alias verba etiã modicum impropriantur, vt actus teneat. l.si tibi.vbi Barto. ff.si cert. peta.l.stipulatio ista, habere.§.hi qui.ff.de verb.obliga. Ange.in l.si cum ante.C. de do. ante nup. & in l. si tam angusti.per illum tex.ff.de seruit. facit quod no.Barto.in l.j. §. hoc autem.ff.de no. ope.nũtia. vbi dicit se sustinuisse instrumentum Notarij, in quo dicebatur, filius olim talis, & tamen pater viuebat : & hoc per impropriationem dictionis, olim. Et pondérat ꝙ talis impropriatio erat contra vsũm communem loquendi, vt dicit Ardr. Sicul.in cap. cum olim. Abbas in j. & secunda colum. supra, de offic. delega.
a & per Ias.in d.§.hoc autem. a

Posset tamen teneri, quod etiam si fieret magna impropriatio, ꝙ tamen actus debeat sustineri, dummodo pro eius validitate concurrat voluntas disponẽtis:per tex.ĩ l. cũ filio. & ibi Comen.ff.de leg.iij. vbi
10 probatur,ꝙ † vt verba aliquid operentur,interpretãtur ẽt improprijssime: certe multo magis videtur dicendum istud, vt actus sustineatur. per not. in c. quia circa. infra, de priui. Est verum,ꝙ alio nõ cõcurrẽte,magna improprietas nõ arguit,ita fuisse mentem disponentis, vt habetur in l. in ambiguo. per moder.ff.de reb.dub. & per Iacob.Butri.in l.cum antiquitas, C.de vsufru.vbi ponit tres modos, propter quos recedimus a proprietate verborum.Quarto contra istam opin.est tex. in l. non codicil. C.de testamẽ.vbi Corn.in iij.not.dixit,ꝙ fortior est præsumptio quæ sumitur ex qualitate dispositionis, quam illa qua quis præsumitur velle suum actũ valere. Et ex hoc
11 colligit quarta limitatio, † vt regula non procedat, quando actus qui fieret in forma sua nõ teneret, quia tunc non sustinetur aliquo modo: de quo etiam per Bart.& Docto. in dicta l.j. §. si quis ita.vbi plene attigi.

Quinto

Quinto obstat tex. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. vbi Paul. de Castr. Alex. & Iaso. notant, ꝙ ne veniatur contra præsumptam mentem testatoris, potius permittitur ꝙ actus sit nullus. Est verum quod ille text. habet aliam rationem, unde melius facit l. si quis a filio in princip. de lega. j. & l. nemo rem. ff. de verb. obliga. vbi stipulatio rem suam sibi dari, nõ valet, nec sustinetur vt importet restitui casu quo amittatur: & est ratio, quia non est uerisimile partes considerasse talem casum. Et ex hoc † colli-
12 gitur quinta limitatio: pro qua etiam facit quod notat Fulgo. in l. iij. §. si quis insulam. et Ias. in l. j. in j. notab. ff. de eo quod cert. loc. vbi potius stipulatio annullatur, quam fiat interpretatio contra promissorem, multum illi onerosa. & est ratio, quia non est verisimile istud inter partes fuisse actum. Ad idẽ fa. text. in l. seruus. §. si seruus alienus. de lega. j. & not. in l. Scæuola. ff. ad Treb. vbi libertas directa data quæ tenere nõ potuit, non debetur ex fideicõmisso. & ratio, est propter magnam diuersitatem quæ est inter fideicommissariam & directam, non præsumitur testator voluisse, vt quod vno modo nõ valet, alio modo sustineatur, declarando prout dixi in d. §. si quis ita. & eo modo potest intelligi d. l. tutores. §. j. nam disponens non præsumitur minus velle expresso: & propterea si expressum nõ tenet actus in totum perit. fa. l. suus. heres. C. de repud. hære. vbi si transactio est nulla, non sustinetur in vim donationis. quia nõ est verisimile, quod quis velit donare illi cum quo litigat. Et ita generaliter potest dici vbicunque actus annullatur, vel quia peccat in forma, vel quia contra legem: nam arguitur mens partium volentium actum elusorium facere. l. an inutilis. ff. de acceptil. l. multum. C. si quis alteri vel sibi. gl. in c. P. & G. de offic. deleg. Et ista est breuis resolutio in illo articulo, Quod non valet vt ago, an valeat vt valere poterit: de quo dixi in d. §. si quis ita post Bar
13 to. & Doct. † Sexto limitatur in odiosis, quia in dubio nõ fit iterpretatio vt similes actus sustineantur, secundum Are. in l. continuus. §. cum quis. in iij. col. per illum tex. ff. de verbo. oblig. declarando vt per eum. Et facit ratio: quia cum præsumptio debeat fieri in meliorem partem, videtur melior pars esse per quam odia extinguantur. c. odia. de re iu. in vj. Et quia annullatio actus odiosi est fauorabilis. l. ij. ff. de libe. & posthum. vbi moder. facit text. in l. si res æstimata. in princ. ff. de iu. do. vbi ad finẽ, ꝙ contractus continens donationem inter virum et vxorem annulletur, lex præsumit æstimationem factam ante matrimonium, esse collatam in tempus matrimonij. & facit ista simulatio contra not. per Alex. in d. l. quanquam. de testamen. mili. Cætera dicas vt per Ias. in d. l. quoties. & mod. in l. in contrahenda. ff. de reg. iur. qui text. propter aduersatiuam videtur non parum vrgere contra prædictam opinionem moder,

der. Et vide quæ etiam dicam in sequenti versiculo.

ADDITIO.

a ¶ Hoc autem. Vide Decium consi. cccxcix. conclusio. colũ. iij. nume. 7. & consi. ccxlviij. nu. 5. melius consil. cclxxviij. non leuis, colum. penul. Ioan. Nicolaus Arelata.

Præsumptio. XXXV.

1 Præsumitur nemo eligere uiam per quam iudicia sua subuertuntur.

2 Electus in arbitrum & arbitratorem, si partim procedat iuris ordine seruato, partim non, & pronuntiet, censetur pronũtiasse tanquã arbitrator.

3 Arbiter licet non possit ferre cõdemnatoriam sententiam nisi adiecta summa, nec ex postfacto possit sententiam emendare: electus tamen in arbitrum & arbitratorem, si hodie condemnaret partem in summa, quam in sequenti die declararet, valeret laudum.

4 Arbitramẽta possunt fieri sub conditione resolutiua vel suspẽsiua, vel quocunque alio modo, quo possunt fieri contractus.

5 Iudex habens facultatem procedendi ex iurisdictione ordinaria et delegata, si procedat simpliciter, præsumitur secundum eam processisse per quam actus tenet.

6 Iudici ordinario si alterata sit iurisdictio, ita quòd in aliqua causa factus sit delegatus, & ipse in sentẽtia dicat, ego talis prætor &c. non per hoc sententia erit nulla. Secus si dixisset prætor in tali causa.

7 In dispositione si expresse fuerunt duæ qualitates, & secundum vnam dispositio esset inefficax, debet intelligi secundum aliam.

8 Testator æger condens testamẽtum si instituit partum, si uxor sua prægnans sit, dato quod tũc non esset prægnans, sed deinde post aliquot annos pepererit, censebitur iste institutus. Idem si tunc pepererit, & deinde plures.

9 Iudex si in sententia exprimat vnam causam falsam et aliam veram, sententia sustinetur ex causa vera.

10 Maritus si in instrumento dotali confessus est se habuisse & recepisse mille nomine dotis quæ promisit patris restituere an præsumatur tunc tempore confessionis recepisse, non autẽ ante ex interuallo.

Intellectus ad l. ita stipulatus §. Chrysogonus ff. de verb. obl.

Intellectus ad gloss. in l. i. C. de fi. instru. lib. x.

Con-

11 *Confeßio dubia seu obscura potest ab ipso confitente interpretari.*

12 *Compromißum si fuerit in aliquem tanquam in arbitrum & arbitratorem, & talis iudicet dicendo, Nos arbiter & arbitrator &c an præsumatur pronuntiasse tanquam arbiter, an tanquam arbitrator.*

TRigesimoquinto. †Nemo præsumitur eligere viam per quā iudicia sua subuertuntur. l.
1
iij.ff.de testamen. mili. Confirma istud per id quod notabiliter dicit Ho. Bu. & Imol. in c. Quintauallis. in quarta diffe-
2 rentia. infra, de iureiu. vbi† si aliquis sit electus in arbitrum & arbitratorem, quo casu potest eligere quam viam velit: si partim procedat iuris ordine seruato, partim non, & pronuntiet, censebitur pronuntiasse tāquam arbitrator, ne alias sententia sit nulla, prout est de mente Bald. in d.l.iij. Sequitur Fely. in l. cum ordinem. in ij. colum. de rescript. & in cap. præsentata. de testi. & in cap. cum ex officij. in quarta char. de præscrip. Et istud procedit, etiam si in procedendo semper seruasset ordinem iudiciarium: nam licet ex illo arguatur, quod potius fuerit arbiter quam arbitrator: si tamen pronunciauit forte ordine non seruato, vt sententia teneat, præsumemus vsque a principio cognouisse tanquā arbitratorem, per supradictā regulā: & quia istud ꝓcedere iuris ordine seruato, nō repugnat dicto arbitratoris, secundū Butr. & Imol. in
3 dicto loco. Et propterea† licet iudex vel arbiter non possent ferre sententiam condemnatoriam, nisi addita summa: nec ex postfacto possent emendare sententiā, secundum But. consi. 50. per iudicē. per nota. in l. quā tamen. §. Pōponius. ff. de arbi. & in l. iudex postea. de re iudi. Si tamē talis arbiter hodie cōdemnaret partem in summa, quam in sequenti die declararet, valeret tale laudum, & censeretur pronuntiasse tanquā ar-
4 bitrator, ex quo† arbitramēta possunt fieri sub conditione seu resolutiua, vel suspensiua, vel quocunque alio modo quo possunt fieri contractus, secundum Anch. consi. ccviij. iudex de iure &c. colum. iiij. Card. consi. xxxj. Titius debitor. Sozin. consi. cxxiiij. præsens consultatio. ij. colum. Felyn. in c. qualiter. primo. in xvj. colum. de accusa. Et hæc præsumptio debuit capi, ne alias videatur elegisse viam, per quam actus corrueret, per supradicta. Secundo adde quod tenet Abbas in d. cap. cum ex officij. in ix. col. & ibi mod. infra, de pręscr. vbi
5 †si iudex habens facultatē procedendi ex iurisdictione delegata, & ex iurisdictione ordinaria, procedat simpliciter, pręsumitur secūdum eā processisse, per quam actus tenet. d.l.iij. & ita etiā tenuit Antonius de But. ibi, reprobata quadam opinione Feder. de Senis, vt per
6 eum. Et propterea † si iudicio

S ordina-

ordinario alterata sit iurisdi- ctio, ita quod in aliquam causam factus sit delegatus, de quo habetur in capitu. licet in corrigendis. supra, de offic. ordina. & ipse in tali sententia dicat, Ego talis prætor &c. non tamē per hoc sententia erit nulla, quasi pronuntiauerit tanquam ordinarius: imo præsumetur apposuisse nomen officij causa demonstrationis personæ. argumen. l. iuris gentium. §. pactorum. ff. de pactis. & habetur in cap. cæterum. supra, de iudi. & ita est de mente Abba. in d. capitu. cum ex officij. Secus si dixisset, Prætor in tali causa &c. quia tunc essemus in ca
a su claro quod est notandum. [a] Et facit quod not. Specu. in titu. de lega. §. sequitur. versicu. quid si episcopus. & Bald. in c. ex parte. ij. de offic. del. vbi si episcopus sit etiam Comes, & causam spectantem ad se iure Comitatus committat per ista verba. Ego talis, Dei & Apostolicæ sedis gratia episcopus &c. valebit commissio: & non obstante illa qualitate, censebitur commisisse tanquā Comes. d. l. iij. sequitur Fely. in d. c. cum ex officij. Ad idem quod not. Abba. consi. xciij. in ij. volu. vbi si sit facta cōmissio alicui, expresso eius nomine proprio, & officij non habentis aliquam dignitatem, tamen valeret talis commissio & sententia, si alias ille haberet dignitatē. allegat notata per Bar. in l. si seruus communis ita. de
7 stip. ser. vbi † si in dispositione fuerint expressæ duæ qualitates, & secundum alteram dispositio esse inefficax, debet regulari secūdum aliā. d. l. iij. c. nisi essent. & ibi Ab. in j. co. īfra de p̄bend. & per Moder. in c. cum Abb. de offi. deleg. Tertio adde qđ no. Paul. de Cast. cōsi. 79. casus iste frequēter. in vlt. dub.
8 ī antiquis. vbi † si testator eger condens testamentum instituit partum, si vxor sua prægnans, esset dato quod tūc non esset prægnās, sed deinde post aliquot annos pepererit, cēsebitur iste institutus. Idē si tūc pepererit, & deinde etiā alios, quia cēsebuntur oēs instituti: & illa verba, si vxor prægnans esset, nō censentur simpliciter posita ī vim cōditionis, sed quia credebat se testator moriturū de illa infirmitate, & cōsequenter nō posse in futurum amplius generare. arg. l. placet. & l. Titius. §. j. ff. de lib. & posthu. & l. fi. C. eod. titu. Et ista interpretatio scdm eū est capienda, qa alias sequeretur quod testator apponendo talem conditionē elegisset viam per quā iudiciū suū subuerteretur, contra d. l. iij. Et per eandē rationem idē tenet Bal. consi. cxxviij. ad intelligētiā. in j. volu. licet Ias. in d. l. placet. nō referat fideliter dictam decisio. Pau. de Cast. Quarto adde qđ not. Inno. in c. in præsentia. su-
9 pra, de renūtia. vbi voluit, † quod si in sententia exprimatur vna causa falsa in iure, & alia vera sustinebitur sententia ex causa vera. d. l. iij. vt actus potius teneat. d. l. quoties. sequitur Imo. in l. si plagij. ff. de verb. oblig. Alex. in l. qui Romę §. duo fratres. eo. tit. & est communis cōclusio. vt per Iaso. in l. si is ad quem. in pen. colū. ff. de acqui.
b ren. hæredi. [b] Nec obstat ratio

tio Alexand. in l. si donatio. ne. in iij. colum. C. de collatio. vbi allegat in cõtrarium: quia quando est aliqua causa quæ prodest, & alia quæ nocet, debet attẽdi illa quæ nocet. l. iij. §. fina. vbi Bar. ff. ad Syllan. l. fina. qui ad libertatem perue. non possunt l. Fulcinius. §. quid ergo ff. ex quibus cau. in poss. sess. Sed responde quod illa regula non procedit, quando causa quæ prodest, est potentior. l. aufertur. §. si quis palam. ff. de iure fisci. Alexã. consi. ciij. ex inspectione. in vlti. col. in tertio. per Iaso. in l. si is ad quem. & dixi in l. ij. in princi. de verbo. oblig. In casu autem nostro causa vera est potentior, quia per eam actus sustinetur, iuxta supradicta. Quid autem si iudex apponat solummodo causam falsam, adiecta amplificatiua, Maxime? vide Gemi. in c. venerabilib. §. fin. de sen. ex. commu. in sexto. Quinto adde notanter Bart. & communiter Docto. in l. post dotem. in j.
10 quæst. ff. solu. matri. † vbi si maritus in instrumento dotali cõ fessus est se habuisse & recepisse mille nomine dotis, quę promisit patri restituere, præsumetur recepisse tunc, tẽpore cõfessionis, non aũt ante, ex interuallo, quia licet ista verba, habuisse & recepisse, sonent in præteritum, tamen fiet interpretatio per quam promissio teneat: quia alias non posset fieri restitutio patri, ex quo fuisset ius acquisitum filię. l. quoties. ff. solu. matri. Et ista decisio magis mihi placet per rationẽ. d. l. iij. vt actus teneat. Vbi vero cessaret prædicta ratio, esset secus: nã non potest negari, quin illa verba, sint incerta. ergo qui dicit, debet liquidò ꝓbare, quia incerta probatio non releuat. c. in præsentia. de probat. & cum præsumptiones oriantur ex signis, prout supra vidimus, non video aliquod rationabile signum vnde ista ꝓpositio possit oriri. Non obstat l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verbo. oblig. inducendo vt ibi per modernos, & in dicta l. post dotem. quia Iurisconsultus ibi non dubitat principaliter super eodem, sed præsupponit habilitatem. l. qui testamento. ff. de testa. c. j. de ætate & quali. Non obstat glo. in l. j. C. de fide instru. lib. x. quia loquitur in Notario attestante aliquid esse factum: nam nisi potuit fieri coram eo, non crederetur: sed nos loquimur in Notario non attestante de ipso facto, sed de confessione partium asserentium factum: & verisimile est, ꝙ si receptio fuisset tunc facta, ꝙ fecissent eam coram Notario, vt posset attestari nedum de confessione, sed etiam de veritate ipsius negotij. Præterea non debet talis confessio plus operari in instrumẽto, quàm si aliter probaretur: quia de natura instrumenti est vt probet, non vt inducat. l. j. ff. de fide instru. Sed si esset aliter probata talis confessio, puta per testes, tanquam probatio incerta non releuaret. d. cap. in præsentia. ergo idem in instrumento. Posset
11 tamẽ recipere † interpretationem ab ipso confitente. l. si qs intentione ambigua. vbi Bald. ff. de iudic. Bartol. in l. is qui reus. penulti. colum. de public. iudi.

iudi. But.cap.ex literis.j.in fi. de sponsalibus. Alexan. consi. cxix. in causa inquisitionis. in tertio.& consi.clxxxiij. viso puncto.colum. ij. in quinto. And. Sicul. consi.iij.in penul. char. in secundo. vbi dicit, ꝙ debet fieri talis interpretatio quæ declaret, non quæ confessionem perimat. Decius consil. clxxxix. in ix. colum. & consi.cclxxviij.in vlti.colum. & aliquid supra tetigimus.

Est verum quod ista qualitas temporis nunquid ante, ex interuallo, vel statim sit numeratio facta, non videtur respicere obscuritatem confessionis: & propterea talis incertitudo est aliter explicanda, quã per declarationem confitentis. Cætera dic vt per Felyn.in d.c.cum ex officij. in sexta conclu. Et

12 †ex his infertur ad quęstionẽ: an si in aliquem sit cõpromissum tanquam in arbitrum & arbitratorem, & talis iudicet dicendo, Nos arbiter & arbitrator &c. præsumatur pronũtiasse tanquam arbiter, an tanquam arbitrator? Effectus est magnus: quia si iudicauit vt arbiter, non potest reclamari. l. diem proferre .§. stari. ff. de arbit.secus si vt arbitrator, vt per Bart.in l.societatem.§. arbitrorum.ff.pro socio.Et Bald. in d.l. iij. videtur velle ꝙ censeatur iudicasse vt arbiter. sequitur Alexã.in l. si seruus plurium §.fin.ff.de lega.j.quia sententia arbitri est efficacior, ergo debet illa præsumptio capi. d.l.iij. Item citius sortitur exitum. l. cum antea. C. de arbitris. Contrarium, quod imo cẽseatur lata tanquam ab arbitratore, tenet Bald. & Angel. in dicta l. si seruus pluriũ. Bal. in l.non codicillum.C.de testa. Angel. in disput. duo ad inuicem. vbi dicit quod ista opinio seruatur in practica. Areti. in l.nemo potest.de leg. j. Alexand.consi.xiij. in iij. colum. in j. Felyn.in dicto cap.cum ex officij. in secunda conclusi. in fin. & in sexta, vbi respondit ad rationes contrarias, de quo per eum. Tu aduerte, quia ex quo potest quis in eodem actu cognoscere vt arbiter & arbitrator, prout dicit Abb.in d.c. nisi essent. per illum text. sequeretur quod non debeamus recurrere ad istam quæstionẽ, ex quo verba possunt proprie intelligi, ꝙ ex vtraque potestate cognouerit & iudicauerit. Et istud verius videtur. Distingue ergo concordando opiniones: quia aut pars quæ reclamat asserit se læsam & grauatam, & tunc concedetur reductio ad arbitrium boni viri, tã quam talis fuerit arbitrator, ex quo arbiter tenetur procedere de iure, arbitrator vero potest aliquid auferre de iure alterius, secundum text. in l. si de meis. ff.de arbit. Si vero apparebit non fuisse grauatum, censebitur iudicasse vt arbiter & sic ex postfacto cognoscetur qua potestate sit vsus, et quo ad concedendam reductionem procedet communis opinio, & interim attendetur causa a petẽte adducta. cap. vt debitus. & ibi gl. in verb. rationabiliter. vbi docto. de appella. Et istud est æquius, & bene probatur in d. cap. nisi essent. Adde quod not. Bald. in cap. j.§.inter pa-

res.

res. in ij. colum. de c. Cotra. vbi dicit, quod si quis compromittit in aduersarium, censetur in eum compromisisse tanquam in arbitratorem, tum vt actus teneat, qui aliter non valeret. l. pen. ff. de arbit. tum quia nõ præsumitur velle litigare ille qui se ponit in manibus aduersarij, & ideo non præsumitur eum eligere tanquam disceptatorem, sed potius tanquam amicum. arg. l. creditor. §. penulti. ff. manda.

ADDITIO.

a ¶ Notandum, De hac alteratione iurisdictionis ordinariæ in delegatam, quando & quomodo dicatur facta, & quid referat an vt ordinarius, an vero vt delegatus quis cognoscat, vide melius quam alibi Iaso. in l. ius ciuile. ff. de iust. & iur. vbi etiam aliqua pulchra adducit in hac materia, quæ facerent ad ornatum huius regulę. Io. Nicol. Arelatan.

b ¶ Heredi. Adde eũdem Alex. consi. cxiij. incipien. perspectis his. colũ. pen. lib. vj. vbi etiam subiungit notabile dictum Anto. de But. in cap. per tuas. qui filij sint leg. per illum text. quod si iudex mouetur ex duab. causis ad ferendam sententiã, quarum vna facit ad causam, alia non, sustinetur sententia ex ea quæ facit ad causam, vbi alias redderetur nulla, si vna tantum non faciens ad causam expressa fuisset. c. ex parte. & c. dilectus. de conces. præben. & ibi latius allegat cõcor. Vide omnino & Hipp. Marsi. in singu. dcxvij. memor existo. vbi magni facit dictum Inno. in d. c. in pręsentia. & alleg. plures concordan. Io. Nicol. Arelatan.

Præsumptio XXXVI.

1 ☞ *Priuilegiatus in dubio p̃sumitur potius vti iure communi quam speciali: & quare. Limitatur multimode nu. 4 6. 7. 8. 12. 14. & 15.*

2 *Priuilegio an sit potentius ius commune.*

Intellectus ad l eius. §. si militia. ff de testa militari.

3 *Remedium extraordinarium quando concurrit cum ordinario, vtrunque est in consideratione.*

4 *Ius speciale fauorabile an sit potentius iure communi, ita quòd in dubio illo iure speciali videatur quis velle vti potius quàm iure communi.*

5 *Præsumitur in dubio quis elegisse illam viam quæ sibi vtilior est & fauorabilior.*

8 *Priuilegiatus cẽsetur velle vti priuilegio potius quàm iure cõmuni, quando alias actus nõ teneret nisi ex priuilegio. Intellige nu. 10. 11. 12.*

9 *Princeps licet in dubio præsumatur vti potestate ordinaria, vt actus tamen teneat, censetur vti suprema.*

13 *Renuntiare priuilegio facilius quis præsumitur, quàm iuri communi.*

TRIGESIMO
1 sexto. † Præsu
mitur priuile-
giatus in dubio
potius vti iure
communi, quã
speciali.l.quanquam. C.de te-
sta.milit. l.centurio. vbi Paul.
& moder.ff. de vulg. & pupil.
& assignãtur aliquæ rationes.
Prima est, quia ius cõmune est
potentius.l.eius militis.§.mili-
tia missus.ff.de test. milit.quæ
ratio est dubia. Contrarium
2 † videretur dicendum,ex quo
priuilegium est ius speciale:&
iura specialia sunt potiora, ex
iura specialia sunt potiora, ex
quo derogant iuri communi.l.
in toto.ff.de reg. iuris.l.seruis
vrbanis.§.fi. ff.de leg. iij.sicut
in simili videmus, ꝙ statutum
quanto magis est speciale, tan-
to est fortius: de quo per Ale-
xã.in l. Gallus.§.ille casus. ff.
de libe. & posthum. Areti.con
si.lxxxiij.in ij. colum.cum se-
quen. Corn.consil.lxvj.in pri-
mo. & facit tex. in c.ij. supra
de offi.deleg.& quod notât mo
der.in rub.de offi.deleg. Non
obstat d.§.si militia missus. qa
ibi difficilius annullatur testa-
mentum non simpliciter, quia
iure communi factum,sed quia
maiori solennitate factum: &
æquum est, vt quæ difficilius
inesse producuntur,etiam diffi-
cilius tollantur. l.nolumus.C.
de testa.l.ab emptione.ff.de pa
ctis. Secunda ratio assigna-
tur, quia priuilegium videtur
esse quoddam ius extraordina
rium,quod non debet haberi in
cõsideratione.l.iiij.in ij.respõ.
ff.de fideicõmis.liber.& quod
no.Spec.in tit.de inquisitionib.
§.j.Abb.in c.examinata,de iu
di.vbi præsumitur potius datus
iudex qui procedat secundum
ius commune, quã inquisitor,ꝗ
iure extraordinario vtitur.se-
quitur Deci.in l. in testamẽto.
a in vlt. nota.de testa.milit. [a]
Sed etiam ista ratio in pro-
3 posito est dubia: † quia vbicũ-
que aliquod est remedium spe-
ciale, seu extraordinarium cõ-
currens cum generali ordina-
rio, vtrunque habetur in consi
deratione. l. prima.§.primo de
noui oper.nuncia. vbi Bartol.
l.secunda C. de dolo. per Bar-
tol. in l. in prouinciali. ff. de
noui oper.nunc. Et tex.in d.l.
iiij.procedit quo ad hoc,ne di-
spositio ex sui natura certa,stet
in pendenti: alias videtur ꝙ ẽt
extraordinaria debeant consi-
derari.l.non quocunq;.§.j.ff.de
leg.j.l.intercidit.ff.de cond.&
demõ.p And. Sicu.post Raph.
quẽ allegat in c. Raynutius.in
xxx.col.infra de testa.in pri-
mo effectu vulgaris substitutio
nis. Vnde dic ꝙ verior ratio
est, quia ius speciale seu priui-
legium tanquam deuians a iure
communi, debet restringi.l.si
quando.C.de inoffi.test. Bart.
in l.ij.ff. de constit.princ. Et
4 propterea † si essemus in iure
speciali fauorabili, videretur
ꝙ potius capienda esset cõtra-
ria præsumptio tanquam beni-
gnior,ar.l.priuilegia.ff.de pri-
ui.cre.et quod no. Alex. in d.l.
Gallus.§.fi.in v.col.ver. itẽ sta
tutum pupillorum. Et facit,qa
gratia, & sic concessio fauora-
bilis, vñ potentior iure commu
ni,per tex. vbi Io.And.in c. si
super gratia, infra de offic.de-
5 leg. in vj. Confirmatur, † qa
debet præsumi quẽlibet inten-
tasse

taſſe illam viā quæ eſt ſibi vti
lior & fauorabilior. d.l.iij.&
per Inno,in c.auditis.ſupra de
in integ. reſti. quod notatur in
l.cum de indebito.ff.de proba.
& per Bald.in l.ij. C.de præd.
mi.Et ſic habetis primam limi
tationē ad prædictam regulā.
6 Secundo limitatur,† qñ pro.
prietas verborū magis infert
ad ius ſpeciale, q̄ ad ius cōe.l.
j.& ij.C.de teſtamen.mili.l.mi
les vnum ex fundo. & l.miles
ita in prin.ff.de teſta,mili.vbi
ſi miles inſtituat hæredem niſi
in certa parte bonorum,præſu-
mit vſus iure militari, ex quo
de iure cōi talis inſtitutio nō te
neret,prout fit,ſed traheretur p
ius accreſcendi ad totam hære
ditatem. Nec obſtat q̄ ius ac
creſcendi habeat locum ex vo
luntate defuncti,l.ſi in teſtamē
to.vbi Bar.ff.de vulg.& pupi.
quæ voluntas deberet maxime
attendi in teſtamento militis:
quia reſpondeo, q̄ iſta ratio
procedit in paganis, qui cum
non poſsint decedere pro par-
te teſtati, & pro parte non, ſe
condunt teſtamentum pro par-
te, per ius accreſcendi ſuccedūt
in totum, ita diſponente iure
communi, ſecundum quod præ
ſumuntur accommodare volū-
tatē ſuam. l.ſi duo. ff.de acqui.
hære. quæ ratio ceſſat in mili-
te,vnde attenditur ſola vis uer
borum,nec lex aliquid de eius
voluntate iſto caſu præſumit.
& ita intelliguntur notata per
Alex.& Doct. in d.l.j.& facit
quod notat Cyn.in l precibus.
C.de impub. quē refert Alex.
in d.l.centurio.in iiij.char.vbi
dicit,q̄ miles vr̄ vti priuilegio,
qñ vtitur verbis directis,quę ſe
cundum proprietatem verborū
denotant priuilegiū. ſequuntur
moder. in d. l.in teſtamento.
7 Tertio limitatur, † vt non
procedat in actu, qui quaſi pri-
uilegiato cōmittitur:quia qua-
litas ſecundum quā agit eſt at-
tendenda. l.non idcirco. C.de
iur.& facti ign.l.cū proponas.
§.j.vbi Ang.ff.de inoffi. teſta.
& ita procedit tex.in l.ex mili
tari.ff.de teſta. mili. & in l.ſi
quis filio.§.irritum.ff.de iniuſ.
rup.teſta.Et iſtud maxime pro
cedit, quia in caſu d.l.ex mili
tari. non præiudicatur in ali-
quo iuri cōi, ex quo qui habet
facultatem teſtandi iure milita
ri,multo fortius poterit teſtari
iure cōi, & renuntiare priuile-
gio, ſi velit.l.ſi quis in conſcri
bendo.C.de pact.fa.l.nō eo mi-
nus.C.de teſta. Quarto limi-
8 tatur, † qñ alias actus non te-
neret, niſi ex priuilegio: quia
tunc debet potius pręſumi,vſus
priuilegio,vt actus ſuſtineatur.
l.iij.ff.de teſt.mili. vt ſupra vi
dimus.Et iſtud procedit,etiam
ſi conſtaret q̄ deſtinauiſſet vti
iure cōi,vt ibi probatur.Et ꝓ-
9 pterea etiā † princeps licet in
dubio pręſumatur vti poteſtate
ordinaria,tñ vt actus teneat in
telligetur ēt vſus ſuprema,vt p
Alex.in l.quāquam. cum con-
cord.de quo ſupra viſum eſt,&
attingunt Moder. in d.l. in te-
ſtamento.& in repe.d.l.centu-
10 rio. Quæ † tñ concluſio non
vr̄ procedere,qñ ex tali conceſ
ſione poſſet reſultare aliquod p̄
iudicium parti: nam tūc potius
deberemus īterpretari q̄ actus
periret:quia,vt ſupra uidimus,
præſumptio ꝓ validitate actus
tunc ceſſat,qñ inde ſuſtineretur

dispositio onerosa parti, secundum Fulg. in l. iij. §. si insulā ff.
11 de eo quod certo loco. Itē † cessat in odiosis, per tex. in d. l. cōtinuus. §. cum quis. & supra diximus: quæ oīa videntur procedere in nostro casu. Confirmo istā opinionē per tex. in l. post mortē. §. fi. & in l. neq; absens. ff. de adopt. vbi si absens arrogetur, arrogatio erit nulla: & cum talis actus competat soli principi. l. ij. ff. de adop. nō censebitur princeps vsus potestate absoluta, per quam arrogatio teneret, sed potius ordinaria, ꝑ quam actus corruit. Et ꝙ talis arrogatio non teneat de potestate ordinaria, probatur ex negatiua anteposita verbo, Potest, q̄ abnegat omnē potestatē ordinariā. c. j. vbi Abb. & Doct. supra de caus. pos. & ꝓpriet. & quod notatur per Mod. in l. Gallus. in prin. de lib. & posthu. Quin-
12 to limitatur, † qñ alias actus nihil operaretur, intelligendo secundū ius cōe: quia tunc debet potius censeri quis vti priuilegio. arg. l. si qñ. ff. de le. j. Et pro hac limitatione facit glo. in l. j. ff. si quis in ius voca. non ierit. et quod per eam notat Decius in c. j. de iudicijs. vbi renūtians priuilegio sui fori, intelligitur ēt renuntiasse iuri cōi, vt verba aliquid operentur. Et propterea si aliquis promisisset certo loco soluere, & fecisset similem renuntiationem, poterit ibi cōueniri, quāuis ibi non reperiatur. ita est cōis conclusio, de qua in l. Titiū. §. tutores. ff. de admin. tut. & ꝑ Doct. in l. si conuenerit. ff. de iuris. om. iudi. Et ista decisio probatur a for-
13 tiori: quia † facilius quis præsumitur renuntiare priuilegio, q̄ȝ iure cōi. l. miles. §. sexaginta. ff. de adult. But. & Imol. in c. j. de transact. & est gl. in l. ij. in verbo, consensu ff. de iudi-
14 cijs. Sexto limitatur, † qñ via iuris specialis esset æquior: qa tunc caperemus illā ꝓsumptionem, tanquā quę tenderet in humaniorē partē. d. c. estote. & voluit Bald. in l. precibus. in ix. oppos. C. de impuber. vbi secundum eū ideo præsumitur miles in cōpendiosa substitutione vti iure cōi intra tēpora pubertatis, qa talis præsumptio est humanior, ne excludatur mater pupilli, eademq; vxor ipsius testatoris: nā pręsumitur voluisse excludere a iure materno. l. fi. C. de instit. & substitutionibus. Ergo dato ꝙ priuilegium esset æquius, videretur potius ista
15 via intētata. † Vltimo pōt generaliter limitari, qñ aliæ cōiecturę inducerent contrariā pręsumptionem, iuxta l. diuus. de in integ. rest. veluti si actus gestus haberet formā sibi competentē de iure speciali, nō aūt de iure cōi: nam ad cognoscendum actum, potissimum iudicium resultat ex forma contrahendi, secundū Aret. in l. j. §. si quis ita. ff. de verbo. oblig. fa. l. insulā. ff. de præscri. ver. & l. si cum vno. ff. locati. Idem si ex præcedenti tractatu hoc deprætenderetur, per no. in l. ita stipulatus magna. in prin. ff. de verb. obl. Idem si aliquis haberet aliquod priuilegium odiosum: qa renuntiando generaliter iuri suo, intelligetur etiā de eo actū, vt notatur in l. sed & si quis. §. quæsitum. vbi Bald. ff. si quis cautio, & in d. l. j. ff. si quis in

ius

ius voc. & facit l. ij. in fin. C. de priuile. scholasti.

ADDITIO.

a ¶ Milit. Accedant notata per Bar. & oẽs scribentes in l. j. ff. de vulg. & pupil. in primo effe ctu vulgaris substitutionis, in quęstione illa, an si sit spes ꝙ institutus admittatur iure speciali seu ex priuilegio, vt q̄a erat minor, & poterat petere se in integrũ restitui aduersus repudiationem, an interim substitutus possit admitti: & concluditur ꝙ sic, & istud ius speciale seu extraordinarium nõ habeatur in consideratione. Ioan. Nicolaus Arelatanus.

Præsumptio XXXVII.

1 *Filius natus ex uxore, pręsumitur conceptus de marito, etiam si mater soleat aliis commisceri. Ampliatur nu. 1. 3. 6. 7. 8. Limitatur nu. 9. & seq*

L. miles. §. defuncto, ff de re militari sensus.

2 *Filium natum ex uxore præsumi conceptum ex marito, an sit præsumptio iuris & de iure, ita quòd non admittatur probatio in contrarium.*

3 *Concubinæ retentæ in domo filius, an præsumatur conceptus ex eo qui eam retinet in concubinam.*

4 *Filius natus ex ea cũ qua quis habeat consuetudinem extra domum, non præsumitur conceptus ex illo, nisi probetur quòd nemo alius cum ea habuerit cõsuetudinem.*

5 *Ancilla reperta prægnante, an præsumatur contra dominum.*

6 *Filium esse illegitimum, nõ statur assertioni matris, nec mariti: oritur tamen magna suspicio pro dicto matris. Infertur ad notabilem quæstionem.*

7 *Filius si non assimiletur marito, sed cuidam adultero, an ex hoc pręsumatur illegitimus.*

8 *Filius natus ex muliere quæ longo tempore cum marito remanserat sterilis, an præsumatur mariti.*

10 *Filius non præsumitur esse mariti, quando cum cõfessione matris hoc confitentis concurreret fama.*

11 *Filius non pręsumitur esse mariti, si uxor fuit concubina alterius, & partus fuit agnitus per concubinarium, maxime si filius sit natus in domo concubinarii vicini scientibus.*

12 *Filius si instituatur hæres ab eo qui dicitur fuisse adulter matris, non est leuis coniectura ꝙ ille filius non sit mariti, sed adulteri.*

13 *Filius non præsumitur mariti si mulier fuit sterilis, & aliquando diuertit a marito.*

14 *Filius natus ex meretrice uxo-*

rata

rata quæ multorum libidini patet, an præsumatur mariti.

15 *Mulier quæ mortuo marito statim nupsit, si intra nouem menses pariat, cuius præsumatur partus.*

1 TRIGESIMOSEPTIMO. † Natus ex vxore, præsumitur conceptus de marito, licet mater interim etiam cum aliis cõsueuerit. l. miles. §. defuncto. ff. ad legem Iul. de adult. quem tex. dicit singularem Bald. in rub. C. de probat. in vlti. col. & in l. si matre. C. de suis & legit. & in l. fin. C. de communi ser. manu. Ang. in l. septimo. ff. de statu hom. Paul. de Castr. in l. iij. ff. de libe. & posthu. & per Moder. in cap. per tuas supra, de probat. & in l. j. §. ad quæstionem. in vlt. colum. ff. de qõ. & Franc. Cremẽ. sing. cxxvj. mortuo marito. Sed tu aduerte, quia tex. in d §. defuncto. nõ probat istam opinionem: quia licet dicat ꝙ posset illa esse adultera, & impubes defunctũ patrem habuisse, non tamen sequitur, ergo lex hoc præsumit: quia multa sunt posibilia, quæ tamen non præsumuntur. l. neque natales. vbi glo. C. de probat. Imo facta quamuis posibilia, regulariter nõ pręsumuntur. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. & in illo textu tale indicium non debebat nocere filio, ex quo erat res inter alios acta. l. iij. §. causæ cognitio. ff. de Carb. edic. Melius ergo ꝓbatur ista opinio per rationem huius regulæ principalis, quia talis est benignior pręsumptio, et fauorabilior partui, ergo debet potius capi. d. ca. estote. de reg. iur. Et facit quod not. Salic. in d. l. neque natales. in j. col. vbi filius in dubio præsumitur natus post matrimonium cõtractum inter patrem & matrem, non ante: licet quandoqꝫ occurrat vt ante nascatur. l. cum quis. de nat. lib. & istud est fauorabilius pro ipso filio. Cogita tamen, quia si ista pręsumptio oriretur ex prædicta ratione tantum, sequeretur ꝙ non procederet in casibus in quibus limitaui regulam d. l. merito. & d. c. estote. quod esset summe notandum in actu pra-

2 ctico. † Ampliatur prædicta præsumptio, vt procedat nedũ per viam simplicis pręsumptionis, sed etiam per præsumptionem iuris & de iure, vnde non poterit probari contrarium, vt est de mente Pauli de Castr. in consi. clxxv. super primo videtur. in iiij. colum. & Andr. Sicul. consi. 50. in primo dub. in ij. vol. & referunt se ita cõsuluisse Mod. in d. §. ad quęstionẽ. Sed istud dictum non est simpliciter verum, vt apparebit ex infra dicendis limitationibus: & licet in aliquo casu non admittatur probatio in contrarium, istud non est, quia lex disponit super præsumpto, sed quia per rerum naturam talis probatio est impossibilis, non admittetur. l. actor. C. de prob. & ita est de mente Abb. in d. c. per tuas. & firmat Bal. in d. rub. C. de proba. in vlt. col. Se-

3 cundo ampliatur, † vt procedat etiam in concubina retenta in domo; quia præsumetur filius

eius qui eam concubinam reti net,non autem alterius, secundum gl. in c.Michael.de filiis presby. & Abb. & cæteros in d.c.per tuas.And.Sicul.consil. xxvij. in ij. coi. in j. volu. Et istud procederet, etiam si talis non retineretur in schemate cõ cubinæ,secundum Ang. consil. ccxxv. videtur prima facie. col.pen. Quod tamen intelligitur,quando talis eam pro arbitrio suo haberet,vt tradit Alexan.consi.clvij.in v. Itẽ quando eam retineret intra domũ. ex quo verisimile est ꝙ nõ ita prostituerit aliis,sicut potuisset facere si non habitasset in domo. Et propterea dicit Alber. de Ros.in l. filium diffinimus. ad fin. ff.de ijs qui sunt sui vel
4 alie.iur. † ꝙ si quis habuit cõ suetudinem cum aliqua extra domum,& nascatur filius, non tamẽ præsumitur ex eo natus, nisi probaretur ꝙ ea cum nemine alio consueuit.& ita dicit se obtinuisse, & mihi placet,licet Modern. dubitent in d. ca. per tuas. Item intellige,quando constat ꝙ retinens eam in domo consuesceret cum ipsa:
5 † alioquin si ancilla reperiatur prægnans, non tamen simpliciter est præsumptio contra dominum, secundum Bald.in d.l. filium. Item intellige, dummodo talis mulier non fuerit absens eo tempore quo debuit a communiter accidentibus esse facta grauida. secundum Abb. in d.ca. per tuas. de quo dic vt ibi per Mod. Tertio amplia,
6 † vt supradicta p̃sumptio procedat, etiam si tam mater quã maritus negarent, & dicerent natum ex adulterio, per gl. in l.si posth.§.fi.ff.de lib.et posth. & ibi Doc.Alex.in l.neq; professio.C.de test.Barto.Rapha. Fulgos. & alij in d.l.filiã. vbi repræhendunt quendam filium regis,qui credens matri renunciauit regno. & optime facit l. fin. ff. de probat. Dicit tamen Hostien.in c.officij.de pœnitẽ. & remiss. ꝙ oritur magna suspicio pro dicto matris. Et propterea infert ibi Abbas, ꝙ si filius haberet ex hac ratione conscientiam læsam, quia in conscientia crederet matrem dicere veritatem,deberet abstinere a bonis mariti, alias ædificaret ad gehẽnam.c.per tuas. de simon. cum similib. Sed vidi in facto: Vidua veniens ad mortem, accersitis tribus filijs dixit, vnus vestrũ est natus ex adulterio, & propterea indebite detinet bona paterna: ego (ne moriar in isto peccato)intẽdo eum manifestare, nisi vos inuicem remittatis omne ius quod habet alter versus alterum. propter hoc ipsi, cũ quilibet dubitaret de seipso,fuerunt contenti. Nũquid mater sit isto casu tuta? Et credo ꝙ sic, per notata in d.ca.officij. Et ad supradicta facit, quia non potest mulier etiam expresse per pactum præiudicare statuti liberorum suorum. l. transactione matris. C. de transact. nisi in possessorio per contumaciam. l.j.§.si cui ventrem.ff.de vent. inspic. de quo dicendum est vt ibi. Et vide pulchram quæs. positam per Iac. But.& Flori. in l.quidam. & Fulg.in l. j. ff.
7 de proba. Quarto amplia, † ẽt si filius natus nõ assimilaretur marito,sed alicui adultero,arg. l.fi.

gu.l.fi.§.pe.ff.ad municip.facit l.quod si nolit.§.si mancipia.ff. de ædil. edict. & quia istud potuit contingere propter cogitationem mulieris tēpore conceptionis, vt per gl.in l.quære ret aliquis.ff.de verb.signi. & consuluit Paul.de Cast.in d.cō sil.clxxv.& quod not.Ias.allegando Hieron.& Quintil.in l. Gallus. in fi.prin.ff.de libe. & posthum.vbi adde quod scribit Pius pōtifex in Europa de Duce Plumbini, qui cū inuitasset compatres, eius concubina peperit filium maurum & similē coquo, & remansit delusus. Vl
8 timo ampliatur, † etiam si mulier per longum tempus fuisset sterilis cum tali marito, de quo per Abb. in d.c.per tuas. Et in isto casu esset non leuis p̄sumptio contra viduam quæ pareret post mortem mariti: quia verisimile est ꝙ valde hoc curauerit pro consequenda hære ditate mariti, saltem per indirectum, vbi cessat supradicta præsumptio, concurrente sterilitate cū absentia per aliquod tempus. Limitatur supradicta
9 præsumptio, † vt contrariæ præsumptioni cedat, iuxta l.di uus.ff.de in integ. resti. Vnde licet in casu supradictarū ampliationum illæ coniecturæ ex seipsis non essent sufficientes, tamen possent ita adiuuari vel simul omnes, vel ex concursu aliarum, ꝙ esset sufficiens pro batio ad informādum animum
10 iudicis in contrarium. Et † sufficiens præsumptio esset, quādo cum confessione matris cōcurreret fama, secundum Bald. in d.l.filiam.& est fama secundū eum, testimonium vulgi, dict

sui rationem non reddētis, sed opinantis: & illa communiter se adaptat rebus veris, vel ve-
11 ro proximis. † Item quando ista vxor fuisset concubina alterius, & partus fuisset agnitus per concubinarium: nam tunc non præsumeretur mariti, & presertim si natus esset vicinis scientibus in domo ipsius concubinarij, vt latius deducit Bened.Capra in cons.ij.in j.& ij. col. Et confirmo istam opinionem per tex.in d.l.filium diffinimus.in ver.non tamen ferendum. vbi tex.considerat, ꝙ maritus sit assidue moratus cum vxore: & sic innuit, ꝙ si raro eam adibat, præsumitur potius filius concubinarij, qui frequē tius cum ea conuersabatur. Idē si iste filius solebat se appellare filium alterius quam mariti, secundū Pau.d.cons.clxxv. Et licet confessio absente parte facta non præiudicet, tamen secundum eum quando est frequens & pluries repetita, videtur transire in quandam publicam famam, & tunc nocet. Idē si in suo libro iste filius ita scripsisset, vt per eum. Et generaliter, cum sumus in materia p̄sumptionum, multum residet in arbitrio iudicis, quid iudicet ex indiciis & coniecturis. Et
12 † est non leuis coniectura ēt, quando talis institueretur hæres ab isto qui fuit adulter matris: nā nisi esset filius eius, verisimiliter eum non instituisset. arg. l. quidam cum filium. ff.de verb. oblig. & per Bart. in l.j.§.Iulianus.ff de lib.agn. & ita dicit Paul. in d.consi.& ista sunt etiam de mente Anch. in d.consi.ccxxv.in vlti. col.

Et

Et facit etiam quod vult Abb. Aretin. & Fel. in d.c. per tuas. 13 † vbi dicunt istam præsumptio nē cessare concurrentibus duobus, & φ mulier diu fuerit sterilis, & φ aliquando diuertit a marito: nam potius præsumetur φ interim cum absentasset se a marito, sit facta prægnās. 14 † Sed nūquid ista præsumptio procedat etiam in meretrice, & sic in muliere nupta, quæ tamen multorum libidini patet? iuxta tex. 35. distinct. c. vidua. Et Mod. in d. §. ad quęstionem. videntur præsupponere φ sic. Sed ego non puto istud verum: quia dato φ talis sit meretrix, sequitur φ filij inde nati ꝑpter incertitudinem sunt spurij. l. vulgo. ff. de stat. hom. §. si aduersus. Instit. de nupt. Facit ratio: nam istæ præsumptiones accōmodantur super verisimili, vt vidimus supra in diffinitione: sed non est aliqua ratio verisimilitudinis, cur magis sit natus ex marito, quam ex aliquo adultero, ex quo plures cū ea cōcubuerint: & ideo talis pręsumptio non debet procedere in isto casu, prout etiam fuit de mente Ange. consil. cxcj. in ij. 15 col. Ex † supradictis etiā infertur ad quæstionem, quam ponit Bar. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posth. de muliere quæ post mortem mariti incontinēti alteri nupsit, & peperit intra nouem menses, cuius præsumatur iste partus. Secundū supradicta videretur φ capiēda esset præsumptio fauorabilior pro filio: & sic si primus maritus erat ditior, præsumetur suus, argu. d. c. estote. de reg. iur. Tamen Bar. ibi, & Doct. concludunt stādum esse aliis coniecturis, quæ videbantur magis verisimiles peritis in arte. arg. l. j. §. j. ff. de ventr. inspi. & puto, φ nō modica esset præsumptio isto casu pro dicto matris. l. etiam. ff. de prob. & per Host. in d.c. officij. & Signor. consi. lv. si quæratur. Et licet mater possit decipi, l. j. §. si mulier. ff. de lib. agno. tamen istud est de raro contingentibus φ mater affirmet, nisi sciat veritatem: & iura contraria loquūtur quū mater ipsa est suspecta vel propter inimicitias, vel propter spem successionis, vel alio modo: vnde cessante suspicione, videretur ei standum. Esset etiam aliqualis præsumptio, quando iste filius esset similis secundo marito: quando nō esset verisimile, φ tempore concubitus cum primo, recordaretur secundi: puta, quia eū non agnosceret: & in his, vt supra dixi, plurimum potest arbitriū, & coniectura iudicis: de quo tū latius habetur in d. l. Gallus.

Præsumptio. XXXVIII.

1 ☞ *Matrimonium præsumitur inter duos ingenuos simul conuersantes.*

2 *Copula præsumitur secuta, si præcesserunt sponsalia, et trāsductio ad domum.*

3 *Matrimonium an præsumatur si copula non sit secuta sed conatus tantum, qui effectum non habuit.*

4 *Vxor an præsumatur aliqua esse*

eſſe, ex eo, quòd vt vxor tractatur ab aliquo.

5 Filio *ſatis eſt probare ſe vt filium tractatum, quia ſtabitur tractatui, niſi probetur contrarium.*

6 *An quaſi poſſeſſio quæ reſultat ex eo, quòd quis tractatus eſt vt filius ſit ſufficiens in deciſoriis petitorii iudicii.*

7 Dominium *non præſumitur ex quaſi poſſeßione etiam in iuribus incorporalibus, quando agitur de dominio principaliter.*

8 *Filius agens ad ſucceßionem paternam, qualiter debeat probare ſe filium: & an ſufficiat probatio tractatus, ſiue quaſi poſſeſſionis iuris reſultantis ex eo, quòd vt filius fuit tractatus.*

9 *Filio petenti alimenta, ſufficit probatio quaſi poſſeßionis tractatus vt filii: qui dicitur turbari in quaſi poſſeſſione filiationis, ex eo, quòd alimenta ei denegantur.*

10 Filiationis *quæſtio ſi emergat in præparatoriis iudiciorum, ſufficit filio probare ſe tractatum vt filium.*

1 TRIGESIMO octauo. † Præſumitur in dubio matrimoniũ inter duos ingenuos ſimul conuerſantes. l. in liberi. ff. de ritu nuptia. de quo dic vt dixi in præcedenti regula principali, verſ. v. Et iſtud videtur procedere etiam
2 de iure Canonico, † quãdo ſpõſalia p̃ceſsiſſent matrimoniũ, tunc ex conuerſatione, & trãſductione ad domũ, præſumitur certa copula, & conſequẽs oritur præſumptio iuris & de iure pro matrimonio. c. is qui fidem. de ſponſa. & ita tenet Hoſti. & Ioan. And. in c. fi. eo. tit. Et licet Abb. & Mod. ibi videantur tenere contra eos, tamen talis opinio procedit, q̃n conſtat non interueniſſe copulam. Sed vbi fuerit trãslata in domum, & ſint puberes, veriſimile eſt eã interueniſſe. l. ſi vero. §. ſi adoleſcens. vbi gloſſ. ff. mand. & ita poſſunt concorda-
3 ri. Sed quid † ſi non ſit ſequuta copula, ſed nixus tantum ſeu conatus qui nõ habuiſſet effectũ? Videtur idẽ: q̃a ex quo iſte nõ potuiſſet facere illũ conatũ ſine peccato, ad euitandã ſuſpicionẽ peccati, debemus p̃ſumere ꝙ fecerit animo contrahẽdi matrimoniũ de pręſenti, in quo ſolus conſenſus ſufficit ad nuptias. l. nuptias. ff. de reg. iur. & ita dicit Cald. in d. c. fin. quem videtur ibi ſequi Card. Alex. Nec obſt. ille tex. quia ſecundũ eum debet intelligi q̃n ſponſus non potuit perficere ſecundum naturalẽ curſum, quia erat impubes: non autem q̃n nõ potuit ſecundum accidentalem, puta quia mulier erat nimis arcta. & ſic ille text. intelligitur in impuberibus, in quo ceſſat rõ p̃ſumpti conſenſus ad matrimoniũ. Sed iſte intellectus cõiter non tenetur, quia nimis reſtringit tex. & ẽt ĩpropriat, ex quo

tex.

tex. loquitur in adolescente, & sic de puberibus: quia talis ꝓprie dicitur adolescens, vt est text. in l. Aurelio. §. j. vbi Bar. de lib. leg. Nec obstat rō sua, quod debeat capi præsumptio ad euitationem peccati: quia ista ratio non procedit hoc casu vbi etiam agitur de periculo animæ. c. iuuenis. de sponf. Nec tex. in d. c. is qui fidem. se fundat simpliciter in hac ratione: quod apparet, quia ista ratio procedit secundum simplicem præsumptionem, dispositio autem dicti capituli. procedit per præsumptionem iuris & de iure, vt ibi habetur: & potuit illud esse introductū, quia lex præsumit ꝙ virginitas spōsæ non sit perdita cum sponso, nisi per viam matrimonij, & de tali voluntate utriusque pręsumit ex actu subsecuto, & super præsumptio disponit. Nun
4 quid † autem ex contractu tanquam vxor, præsumatur mulier esse vxor? Videtur ꝙ sic, per text. in c. illud infra eo. & late per Salic. in l. quidam. ff. de probatio. Et dicit Bald. in l. non ignorat col. j. C. qui accuf. non poss. ꝙ præsumptio oriens ex tractatu, est longe efficacior illa quæ oritur ex simplici nominatione: quia per actus magis declaratur veritas quam per verba, vt ibi per eum: & iste tractatus uidetur facere sufficientem præsumptionem, ita quod onus probandi transferatur in partē aduersam. Et pro-
5 pterea † satis est ꝙ filius probet se tractatum vt filium, quia stabitur tractatui, nisi probetur contrarium, vt dicit Butrig. in c. transmissæ. col. iij. & ibi Mod. qui filij sint legiti. Iaco. Butr. in l. quidam. ff. de proba. Alex. in consi. lj. in primo. Decius consil. liiij. & latius per Fel. in d. c. per tuas, versicu. ij. conclusio. Dicit tamen Bal. cō sil. clxxx. mortuo filio. in iij.
6 volum. & in d. c. per tuas. † ꝙ quasi possessio istius iuris, quæ resultat ex isto tractatu, non est sufficiens ad obtinendum in decisorijs petitorij iudicij. Et mouetur ratione: quia nos videmus in simili idem in rebus corporalibus, ad quarum detentionem non est satis probare de possessione, sed requiritur probatio tituli. l. circa. ff. de probat. & ibi notatur. Hanc opi. etiam tenuit Petrus, Cyn. Bal. Alber. & Salic. in d. l. nō ignorat. Petrus & Cy. in l. j. C. vbi causa sta. Cyn. & Bal. in l. non nudis. C. de proba. & ibi idem tenuit Bar. in lectura noua, quē refert & sequitur Iason in l. neque professio. C. de testa. Et pro ista parte etiā facit doctrina Bart. in l. quidam in suo. ff.
7 de cond. insti. † vbi si principaliter agitur de dominio ex quasi possessione, non præsumitur dominium etiā in iuribus: de quo per Docto. in c. cum ad sedē. de resti. spol. Ergo in casu nostro si principaliter agatur de iure ipsius filiationis, non debet sufficere si probetur possessio: & sic debet distingui quod notatur in l. j. §. ad quęstionem. ff. de quæstio. & in l. ij. ff. de libe. & posthu. cum simili. Ang. tamen in d. l. non ignorat. & Floria. in l. quidā. ff. de ꝓba. videntur distinguere: Aut agitur principaliter de ipso iure filiationis: puta, quia pater vendicat

dicat filium, vel non vult eum agnoscere, & non est satis ista quasi possessio. aut incidenter, & tunc secus, quæ opinio bene concordat cum doctrina Bart. in d.l. quidam. in fin. Sed ipsi
8 non explicant, † quid iuris quando filius petit successionẽ. Et certe tunc ista qualitas filiationis est fundamentũ principale intentionis suæ, vnde in tali iudicio sola probatio possessionis non videtur sufficiens. Et propterea teneo supradictam opinionem, quæ videtur verior & magis communis, si dicta Doctorum bene cõsiderentur. Considera ergo aliquot casus. Primus casus est, quando filius agit principaliter contra patrem, & petit declarari eum patrem suum, & tunc non sufficit solus tractatus secundum Angelum & Florianum supra allegatos: & iste casus non habet difficultatem.

Secundus est, quando filius petit hæreditatem paternam: & etiam tunc non est satis probare simplicem quasi possessionem seu tractatum, per supradicta, nisi concurrant aliæ coniecturæ, puta fama, vel confessio parentum, quia tunc videretur fieri satis ;valida præsumptio, & in probanda filiatione admittuntur probationes præsumptiuæ. l. Lucius. ff. de condi. & demon. & in d. l. filium. ff. de ijs qui sunt sui. & faciunt not. in d. c. illud. Tertius ca-
9 sus est, † cum filius petit alimẽta tanquam filius: & tunc crederetur satis esse, si probaretur ista quasi possessio, quia ista alimenta respiciunt quasi possessionem; & si subtrahantur, dicitur filius quasi turbari in quasi possessione. l. si neget. vbi Bartol. ff. de lib. agnos. Alex. in d. consi. lj. Quartus casus est,
10 † cum quæstio filiationis incidenter emergit in præparatorijs iudiciorum, & tunc probatio tractatus sufficit, vt est glos. quæ ita ibi communiter intelligitur, in dicta l. non ignorat. Et in istis vltimis duobus casibus, possunt procedere autoritates allegatæ per Felyn. in d. c. per tuas. Est verum, quod male loquitur, dum dicit, quod tractatus probat filiationem: nam istud nũquam est verum, sed bene probat quasi possessionẽ filiationis, quę possessio aliquãdo transfert onus probãdi, aliqñ non, secundum supradicta.

Præsumptio. XXXIX.

1 *Aggressor fuisse præsumitur is, qui ex duobus simul ditur is, qui ex duobus simul digladiantibus mortuus est, ideo vnus est absoluendus. De veritate vide nu. 6. & seq.*

2 *Aggreßorem si quis occidat, absoluendus venit: etiam non probato moderamine tutelæ inculpatæ quia seruasse præsumitur moderamen.*

3 *Dans operam rei licitæ, præsumitur seruasse moderamen inculpatæ tutelæ.*

4 *Accusator si probet, quòd Titius occidit Seium, Titius autem probet quòd Seius fecerat insultum aduersus eum, vel res suas, obtinebit reus: quia*

præsumi-

præsumitur, quod incontinenti se defendit.

5 *Aggressor quis fuerit ex duobus se inuicem uulnerantibus si ignoretur, an uterque sit absoluendus.*

7 *Occidisse ad sui defensionē dicenti, incumbit onus probandi.*

9 *Rixosus præsumitur ad rixam prouocasse, & sic si sit mortuus, præsumitur aggressus occisorem.*

10 *Fortior & robustior præsumitur ad rixam prouocasse.*

11 *Fortior dicitur is, qui est peritior in scrimia.*

12 *Exclamantis petendo auxiliū, verisimile est, quod fuerit insultatus.*

13 *Mediator si interponat se inter duos qui se verberant gladio, ut eos diuidat, & occidatur, impune occidetur, quia præsumitur ad defensionem occisus.*

1 TRIGESIMO. nono. †Præsumitur ex duobus simul digladiantibus, eum qui mortuus est fuisse aggressorem: & propterea vnus est absoluendus. l.j.§. cum arietes.ff.si quadru. paup. fe.dica. Ioan.Fab.in.§. ius autē gentium. in vlti.col. Institu. de iure natu. Et ista præsumptio est capienda fauore viuentis, ex quo etiā est humanior, per supradicta. Et ex hac decisio-
2 ne primo habes notare, †quod si aliquis occidat aggressorem, venit absoluendus, nec tenetur probare se seruasse moderamē inculpatæ tutelæ: imo præsumetur seruasse, nisi fiscus ꝓbet cōtrarium, vel ex qualitate aggressuræ aliter sit coniecturandum. & ita debet intelligi tex. in l.j.C.vnde vi, quod est summe notandum. Et confirmatur ratione, quia aggressor dedit operam rei illicitæ, iste vero defensor licite agit: vnde potius in iudicio debet capi coniectura contra aggressorem, et sic ꝙ licite fuerit interfectus. Non autem debet defensor grauari isto onere probandi, seruatum
3 esse moderamen: quia †quilibet dans operam rei licitæ, præsumitur illud seruasse. argumen. d.l. merito. pro socio. & istud etiam est de mente Bal. in l. is qui aggressorem.C.ad leg.Cornel.de sicar. & in l. multis.C. de lib.caus. & Anch. in clemē. j.de homici. & ita etiam intelligitur Bar. in l.sed si quacunque.ff.ad legem Aquil. et quod not. Aug. de Arimi. in addit. Ang.in verb. & dictus Titius se defendēdo. in iiij.col. Alex. consi.xiiij.in iij.volu, Bartho. Veronen.consi.xxviij. & consil.seq. in iij.colum. Fely.in c. iij.in fin.de homicid. Iaso.in d. l.vt vim.in j. colum.de iusti.& iur. dum reprobat opinionem Bart. in l.scientiam.§. qui cum aliter.ff.ad leg.Aquil. Quæ tamen opinio potest saluari in casu in quo non constaret de modo aggressuræ. Fortius dicit Alexand. in l. non solum.§. sciendum. in fi.ff.de noui oper.

4 nunc, quod † si accusator probet qualiter Titius Seium interfecit, & econuerso Titius probet quod Seius fecerat insultũ aduersus eum vel res suas, quamuis non fuerit specifice probatum ꝙ incontinenti sit factum, tamen reus obtinebit, quia pręsumetur defensionem incontinenti factam, & exceptio sustinebitur, iuxta l. iij. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma. allegat in argumentum doctrinã Bart. ibi, de quo per eum & Moder. in c. in praesentia. supra, de probat. Secundo ex hac decisione aduerte, quia ista opinio potest procedere stante vera opinione glossae, quam ibi Bart. sequitur in d. l. j. §. cum arietes. quae
5 vult, † ꝙ si ignoratur quis ex duobus se inuicem vulnerantibus fuerit aggressor, qđ vterq; sit absoluendus, propter incertitudinem. l. scientiam. §. cum stramenta. ff. ad leg. Aquil. Sed contra illam glo. tenuit Bald. ibi, et in repet. d. l. j. C. vnde vi. & Angel. de Areti. in dicto loco, in vlt. colum. & dicit ꝙ ita seruauit in facto: & sequitur Augustinus de Arim. ibi, per doctrinam Bart. in l. si in rixa. ff. de sicar. & respondet Ang. ad d. §. cum stramenta. vt ibi per eum. Sed quicquid dicãt isti Doct. ego nõ recederem ab opinione glo. Bart. & Io. Fab. vbi sumus in dubio, quia nec ꝑ probationes, nec per coniecturas posset apparere quis fuisset aggressor: vnde in dubio erunt potius ambo absoluendi quã condemnandi, ex quo posset accidere quod alter esset innocens, & simpliciter se defendisset. l. absentem. ff. de poe. l. duobus. §. si. in glo. de iureiur. & quod no. Rom. consi. ccccj. ex praesupposito. Nec doctrina Bar. in d. l. si in rixa. quicquam facit: quia in casu suo omnes dabãt operam rei illicitae, & istud constabat: merito omnes tenentur de vulnere letali, quamuis solũ vnicũ vulnus letale reperiatur. Sed hic in casu nostro non constat, ꝙ vterque daret operam rei illicitae, quia potuit vnus se defendisse, & sic licite tantum egisse. d. §. cum stramenta. Istud tamen declara, vt infra dicam.
6 Tertio est aduertendum, † quia ista decisio ita simpliciter intellecta, non est vera: quia in dubio praesumitur, ꝙ occisor fuerit etiam aggressor, secundum Ioan. And. in cap. significasti. de poenit. & remiss. Bald. in c. j. in iij. colum. de pace tenen. & in d. l. vt vim. in penulti. colum. & ꝑ Richardũ Malumb. & Floria. in d. §. cum arietes.
7 Et propterea † dicẽti se interfecisse ad sui defensionem, incũbit onus probandi, vt per Bar. in l. Aurelius. §. item quaesijt. de libe. legat. Sed cum hoc dictum procedat per viam praesumptionis, contraria quoque praesumptione posset tolli. d. l. diuus. de in integ. resti. Et pri-
8 mo tolleretur, † quando merita praecedentis vitę essent pro eo, qui est viuus. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milit. & in isto casu praecise loquitur Ioã. Fab. & Floria. in d. §. cum arietes. Alexã. in d. consi. xiiij. in iij. volu. Fely. in c. dilecti. in penul. col. infra, de excep. Secun-
9 do tolleretur, † quando esset probatum, quod ille qui reperitur mortuus, esset rixosus:

quia præsumeretur talis prouocasse ad rixam, vt dicit Card. in clemen.j.in xxxiij.quæstio. de homicidio. vbi si duo reperiuntur mutilati, nec apparet quis fuerit insultor, præsumitur contra magis rixosum. Ter
10 tio tolleretur,† quãdo ille qui est mortuus, esset robustior vel potentior: quod potest esse ex qualitate personæ, vel loci, vel etiam armorum: nam in dubio præsumendũ est, ꝙ fortior prouocauerit, secundum Richardum Malumb. & Floria. in d. §.cum arietes. Nec obstat, ꝙ ab effectu apparet, ꝙ viuus est fortior, ex quo ille fuit superstes: quia istud potuit esse propter diuinũ iudicium, quod noluit innocentem perire: sicut dicitur de Dauid, qui interfecit Goliam, vt per gloss. in c.j. de purg. vulg. & c. sæpe contingit. & ita respõdet Bartho. Veronen.consi.xxix.versi. vij.in
11 v.col. Et† dicitur fortior ille, qui est magis peritus in scrimia, secundũ Cepol.in d. cõsi. xxviij.in iij.colum. ver. viij. Quarto colligitur ex probatione aliquarum coniecturarum:
12 puta, si probatum esset, † quod iste viuus exclamasset petendo auxilium: nam signum est, ꝙ ipse insultabatur, vt per Bald. in l.j.C.vnde vi. Idem si in ipso cõgressu se retrahebat: nam hoc est argumentum se defendẽtis, non autem insultantis, vt ibi habetur, & per Veronen. in d.consi.xxviij. vbi late consuluit in ista materia. Et cum hic simus in materia præsumptionum multum consistet in arbitrio iudicis, qui habet circa illas arbitrari, vt habetur in cap.afferte. per Abb. infra & in dubio videtur, quod debeat inclinare in partem humaniorem, & sic in fauorẽ viuentis.per supradicta. In contrarium tamen facit quod not. Bal.in cap.j. in princi. quibus mod.feud.amitt.Felyn.in cap. presbyterum.de homici. vbi si medici inter se sunt discordes, quia aliqui dicũt vulnus fuisse letale, aliqui non in dubio præsumetur letale: & sic capietur præsumptio contra superstitẽ. Facit quod idem Bal. notat de equo bulso, in authen. omnes peregrini.C.cõmu. de success. Sed respondetur, ꝙ Bald. loquitur quando vulnus erat in loco valde periculoso, vel erat valde magnum: nam ista coniectura oriens ex ipsa re, præualebit alteri, ne attendatur humanior. & ita etiam declarat Veronen.in d.consi. xxviij. in
13 vlt. colum. †Intellige supradictam præsumptionem vt procedat nedum respectu congregredientis sed ẽt respectu tertij mediatoris, secundum Angel.in l.ij.per illum text. C. de sicar. vbi duo sunt ad manus, & aliqs forte bono zelo accepto baculo vult eos diuidere: si talis occidatur, præsumitur occisus ad defensionẽ, & sibi imputet, quia non debuit se interponere per modum per quem defensio redderetur debilior.gloss. in l. culpa caret. ff. de regu. iur. & idem videtur sentire Bald. in c.j.§.iniuria. de pace iura. fir. in fin. Angel.de Are.in loco supra alleg.moder.in d.l.vt vim. & facit decisio Ioan. de Ana. in cap.ad liberandum.in ij. colum. de Iudæis.

Præsumptio XL.

1 ☞ *Seruus delinquens nõ præsumitur deliquisse de domini cõsensu ideo nõ tenetur dominus, nisi ut seruum pro noxa dedat. Limitatur. nu. 3. 4 5.*

2 *Famulus non præsumitur deliquisse de consensu patroni seu domini. Limitatur. nume. 3. 4 5. 6 7*

4 *Famulos improbos si quis accipiat in domũ, præsumitur informatus de eorũ conditione: ideo tenetur dominus, qui opera improborũ famulorum utitur, si ipsi famuli aliquod delictũ faciant. Intellige ut ibi.*

5 *Caupo uel nauta tenetur de delicto famulorum.*

6 *Caupo an teneatur ad damna saltem & interesse si famulus suus vulneret viatorem hospitantem.*

1 QVADRAGESIMO. † Seruus delinquens non præsumitur deliquisse de consensu domini, & ideo dominus non tenebitur nisi dare seruum pro noxa, cum alias teneretur insolidum. l. ij. ff. de noxa. Et idẽ
2 † est in famulis, & sic in libero homine: quia non præsumetur neque ipse deliquisse de consensu patroni. j. quæstio, iiij. c. quia præsulatus. & ideo dominus in nihilo tenebitur, secundũ Bal. & Iaso. in l. j. in ij. notab. ff. ne quis eum qui in ius. & in l. j. in primo not. ff. si ex noxali cau.
a agatur. [a] Limita primo † ge-
3 neraliter in casibus in quibus consensus præsumeretur, puta quia dominus consultus de delicto, vel videns illud fieri, tacuisset. c. Petrus. de homi. cap. Matthæus. de simo. Vel delictum habuisset causam continuam & successiuam, cui verisimiliter dominus potuisset occurrere. c. cõstitutis. j. vbi Abb. supra, de testi. & quod not. Bal. in c. veritatis. in iij. col. de dolo & contu. vel aliter appareret de scientia domini, de quo per Bart. & Docto. in l. si quis mihi bona §. iussum. de acquir. hære. & in l. si ventri. §. fin. de priui. cred. cum concord. Secũ-
4 do limita † quando famuli essent alias homines improbi: quia verisimile est quod perseuerabunt in delictis suis. c. semel malus. de regu. iur. in vj. & dominus eos accipiens in domo, præsumitur informatus de eorum conditione. l. fina. §. seruorum. ff. naut. caup. quod not. cõtra istos nobiles, qui habent in domo pro famulis lenones & homicidas: nam ipsi tenentur ex delicto ipsorum, secundum Card. ĩ clemẽ. ne in agro. §. porro. in iiij. not. per illum text. de stat. mona. Fely. in d. c. Petrus. in iij. fallentia. Moder. in l. ij. C. de pact. facit l. fina. C. de abigeis. non videtur tamen quod puniendi sint eadem pœna, sed mitius arbitrio iudicis, ex quo puniuntur per præsumptiones, secundum doctrinam Abba. in d. cap. afferte. infra eod. cum simi. præsertim quia in tali casu videtur potius argui culpa

domini

domini quam dolus. l. culpa caret. ff. de regu. iur. & per Bal. 5 in dicto cap. veritatis. † Tertio limita in famulo cauponis vel nautæ, secundum. l. j. ff. 6 naut. caup. stabu. † Sed nunquid si talis vulnerat viatorem hospitantem apud dominum, teneatur dominus saltem ad damna & interesse? Ioan. de Anan. consi. secundo. dicit ꝙ non sequitur Iaso. in l. prima, in iij. colum. C. de seruis. fugit. quod mihi placet, quando eum vulnerasset extra hospitium: alioquin si eum vulnerasset in hospitio, dum confidit in custodia hospitis, videretur secus: quia si dominus tenetur de damno dato in rebus, vt habetur per totum illum tit. multo magis de dato in personam. l. iustissime. ff. de ædil. edict. & facit gloss. xxxij. quæstio. iij. 7 cap. offerebat. † Quarto limita, vt factum famuli noceat domino quo ad præstandam causam excusationis alicui contra dominum, qui aliter eam nõ habuisset, secundum Bartol. in l. fina. §. fi. ff. quod vi aut clam. et in l. de pupillo. §. si qs ipsi. in x. quæstio. de oper. no. nuncia. Abb. & But. in cap. si iussus. de appel. Quinto & vltimo fallit in familia delinquente in officio suo, pro cuius facto ipse prętor tenetur. Et idem de familia publicanorum. l. j. §. familiæ. ff. de public. & latissime hr̄ per Fely. in d. c. Petrus.

ADDITIO.

a ℭ Agatur. Adde quod voluit Lud. Bolo. in repet. auth. habita. col. vij. C. ne filius ꝓ patre. ꝙ scholaris nõ tenetur pro delicto famuli. & allegat Bartol. in locis pluribus vt per eum. Io. Nicol. Arelatan.

Præsumptio XLI.

1 *Præsumptio contra fiscũ in dubio capitur, & contra eũ iudicandum est.*

2 *Instrumenta duo si eadem die reperiantur confecta alterum fisci, alterum priuati præsumemus in dubio instrumentũ priuati præcessisse.*

Intellectus l is qui mihi ff. de iure fisci.

3 *Intellectus l. non puto. ff. de iure fisci.*

4 *Instrumentum dotis & fisci si reperiantur eodem die confecta, quod præsumatur in dubio prius factum.*

1 QVADRAGESIMOPRIMO. † In dubio capitur præsumptio contra fiscum, & contra eum iudicandum est l. non puto. ff. de iur. fisc. Et per illum text. ibi infert Dyn. & 2 Bartol. † quod si eadem die reperiuntur confecta duo instrumenta, alterum fisci, & alterum priuati, præsumemus in dubio instrumentum priuati esse anterius. & idem tenet Alexan. in l. j. in j. col. ff. solu. matrimo. Mathes. in notab. suo lxxij. Et dicta l. non puto. concordat cum eo quod dicit Plinius in Panegyrico ad Traianũ:

Quæ præcipua tua gloria est, sæpius vincitur fiscus, cuius mala causa nunquã est nisi sub bono principe. Et idem esset quando concurreret instrumentum fisci & dotis, quia instrumentum dotale censebit' prius, secundum Bal. in l. dotis. C. de iure dot. Dicit tamen Iaco. de Belui. in l. vnica. C. de cadu.
3 tollen. ꝙ d. l. non puto. † debet intelligi quãdo fiscus venit ex causa lucratiua, & ita ẽt sentit Raph. Cuma. Sozin. Ias. Bulgarus. in d. l. j. Et confirmant hũc intellectum, quia ille titulus loquitur de bonis peruenientibus ad fiscum ex simili causa, ergo de tali debet illa lex intelligi. arg. l. Imperatores. ff. de in diẽ addic. & ita etiam tenet Fel. in c. pastoralis. ver. ad identitatẽ. de resc. Iaso. in l. de die. in fin. prin. ff. q satis. cog. Dec. ĩ c. ex literis. de proba. & in l. in ambiguis. ff. de regu. iur. vbi etiã refert alios intellectus satis abhorrẽtes a litera. Sed ista declaratio nimis restringit text. in d. l. non puto. prout dicit Alexan. in d. l. j. vbi per hãc rationem recedit ab opinione istorũ & sequit' Bar. indistincte. Nec est verum ꝙ ille titulus loquatur solum in causa lucratiua.

Nec obstat l. si is qui mihi. ff. de iure fisci. cum multis similibus referentibus varia priuilegia fisci: quia loquuntur in casibus claris, & in talibus lex eum priuilegiat: sed in dubio est secus. Præterea nõ sequitur, fiscus habet multa priuilegia, ergo etiam istud. glo. in l. filium quem habentem. C. famil. erci. Pro ista tamen opinione facit quod scripsit Iulius Capitolinus in vita M. Antonij philosophi Imperatoris, vbi dicit, ꝙ in causis compendij, & sic vbi lucrum resultabat, nunquã ipse Imperator fauit fisco. Aliũ intellectum ad d. l. non puto. posuit Sozi. & Bulg. in d. l. j. sed quia mihi non placet, non refero. Sed tu circa illam decisionem Dy. & Bart. aduerte, quia non videtur vera: nam dato ꝙ fiscus non sit fauorabilis in dubijs quæstionibus, non tamẽ debet esse deterioris conditionis ꝙ̃ priuati: imo vbi lex præcise non priuilegiat fiscum, tunc æquiparatur priuato, vt est gl. in l. item veniunt. §. Imperatorum. ff. de pet. hære. & optime probatur in l. j. C. de conduct. & procur. præd. fis. lib. xj. Sed si essent duo priuati, videretur, ꝙ propter incertitudinem alterum instrumentum alteri non præualeret. l. j. §. j. & ibi Bart. de bono. posse. secundum tabu. & propterea non videretur ita simpliciter præferendum priuatum. Tamẽ mihi placet opinio Bart. propter generalitatẽ d. l. & autoritatem Plinij in dicto Panegyrico. Sed nunquid
4 † idẽ sit in dote? Admissa ista opinione, casus non habet difficultatem. Sed tamen in contrarium facit, quia dos & fiscus pari priuilegio ambulant. l. ij. vbi not. C. de priui. fisci. & per Bar. in l. j. penu. col. ff. sol. mat. Vnde si sint priuilegiati pariter, deberet vterq; simul admitti. per regulam l. priuilegia. ff. de priuil. cre. per Bar. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. Fortius videtur fiscum solum admittendum tanquam magis fauorabilem. l. satis. C. in quib.

in quib. causis pig. ta. contrah. & sic mulier non vteretur priuilegio contra fiscum. & ita voluit Bal. Nouel. in tractatu dotis, in ix. par. in primo priui. p aliquas rationes, de quibus per eũ. Sed mihi placet prima opinio, q tunc contra fiscum pronuntietur, per supradicta: quæ opinio videtur magis cõis in d. l. j. tanquam potentius sit in hoc casu priuilegiũ dotis. Ad tex. in d. l. iij. & in d. l. satis. respondeo, q ibi non est simpliciter causa fiscalis, sed est primipili, in quo est speciale, q etiã bona vxoris sint obligata, & filij, quamuis non hæredes patris teneantur. l. iij. C. de primip. lib. xij. Et ratio specialitatis est secundum Abbatẽ post alios quos refert in c. ex parte. in ij. col. de consue. propter magnum periculum quod in primipilarijs vertebatur: quia primi in hostem prodibant. Sed istud nihil est: vnde dic, q penes primipilares collocabãtur stipendia, & annona militum, quam inde ipsi illis diuidebãt: vnde nisi in tempore satisfecissent, vertebatur magnum periculũ famis & penuriæ in exercitu. Et propterea fuit inductũ, vt etiam vxor & filij pro tali debito tenerentur: & istud est clarissimũ apud Vegetiũ lib. i. rei militaris, & alias declaraui. in d. l. iij. C. de primi. & probatur in l. ordinariorum. & in l. speciebus. C. de cohorta. lib. xij. Cætera dic vt per moder. in d. l. j. & etiam infra aliquid dicturus sum.

Præsumptio XLII.

1 *Actus ille e duobus eodẽ die factis præcessisse præsumitur q de die præcedere debuit, etiam si ordo scripturę esset inuersus.*

2 *Prælato si fuerit data licentia dandi fundum in emphyteosim & eadem die fuerit datus, pręsumitur licentiam præcessisse.*

3 *Actus ille e duobus eodem die factis, qui de iure præcedere debet, an pręsumatur pręcessisse, etiam si nõ appareat q actus ille eodem die sit gestus.*

QVADRAGESIMO
1 secundo. † Præsumitur ex duobus actibus eodem die factis ille præcessisse qui de iure pręcedere debuit. l. cũ in testamento. §. j. ubi Bal. Ang. & Imo. ff. de testa. Quod procedit secundum eos ibi, etiã si ordo scripturæ esset inuersus: & quod notat Rota in deci. anti. ti. de præsum. j. & Alex. in l. diuortio. in iij. col. ff. solu. matr. & idem in consi. lxxxj.
2 in iiij. col. in iij. vbi † si a superiore sit data prælato licentia dãdi fundum in emphyteosim, & eadem die fuerit datus, præsumitur licentiam præcessisse. sequitur Fely. in c. pastoralis. versi. ad identitatem. de rescriptis. vbi allegat quasdam alias decisio. Rotę, de quibus per eũ, & per Ias. in l. fin. col. pe. C. de edict. diui Adria. Sed difficul-
3 tas est, † nunquid ista præsumptio habeat locum, etiam si nõ constet actus eodem die esse gestus? Et videretur dicẽdum istã

præsumptionem adhuc procedere, per tex. iuncta glo. in l. ij. C. de pet. hære. vbi si non constet nunquid venditio facta fuerit post litem contestatam, vel ante, præsumetur in dubio facta ante litis contestationē: quia tunc bene valuit, & excusat emptorem, & est benignior interpretatio. Sequitur illam gl. Bar. & cōiter Doct. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de noui ope. nun. Secūdo per notata per Bal. Ang. & Salt. in l. cum proponatis. C. de codic. vbi si duo proferantur codicilli, in quorum altero dicatur, illum fundū Titio lego: in altero vero, illum eūdem fundum Titio non lego: & ignoretur quid sit prius vel posterius actum, præsumemus illud fuisse prius quod de iure debuit, & sic illud in quo fuit legatum: quia de iure non erat opus non legare, & sic in effectu adimere, nisi prius fuisset legatum. Tertio, quia capi debet semper illa præsumptio, per quam actus secundum iura sustinetur. d. l. quoties. de rebus dubijs. vt ergo actus illi teneant, licet præsumi debitum ordinem præcessisse. Contrarium videtur esse de mēte Alexand. & aliorum quos allegat Fel. in d. c. pastoralis. & facit ratio, quia cum prioritas actus sit fundamentū intentionis partis, quia sine ea actus non sustineretur, videtur quod ei qui dicit, incumbat probatio, iuxta gl. in Clemen. fi. in verb. creatum, de rescrip. in c. venerabilibus. §. fi. & ibi Gemi. infra de senten. excommu. in sexto. Potest distingui: Aut sumus in materia dependente a voluntate contrahentium, & procedat regula, quod actus ille præcesserit qui precedere debuit, etiam si non constet de eadem die. d. l. quoties. Aut actus non dependet a pura facultate disponentis, & tunc attendatur ista breuitas tēporis, vt si in eodem die actus gesti reperiantur, præsumatur præcessisse qui debuit: & ita loquuntur Doct. in d. §. j. Alex. in d. consi. & Fely. in d. c. pastoralis. alias non.

Præsumptio. XLIII.

1 *Si de prioritate duorum actuum dubitetur, ne ex incertitudine vterque vitietur præsumimus pro benigniore.*

2 *Testamenta duo si producantur, & ignoretur quod prius & quod posterius, præsumitur pro eo in quo instituti sunt venientes ab intestato, vel pia causa.*

3 *Quid si in vno sit instituta pia causa, in alio veniētes ab intestato, & dubitetur de proprietate aut posterioritate, pro quo præsumatur in dubio.*

4 *Testamēta duo si reperiātur, et dubitatur quod sit posterius, an si institutus ī uno poßideat, præsumatur posterius testamentum illud in quo est institutus.*

5 *Instrumenta duo si reperiantur, quorum alterum sit dotis et dubitetur de prioritate, p̃-*

sumitur

sumitur instrumentum dotis esse prius.

Declaratio ad l.i. C.de iure fisci lib.x.

6 *Instrumentum salarii Doctoris præsumitur in dubio præcessisse.*

7 *Inuestiture duæ eodem tempore factæ si reperiantur, præualet illa quæ est plenior. intellige vt ibi.*

8 *Instrumentum in quo apponitur dies & hora, an in dubio præualeat illi ubi non est hora.*

1 QVADRAGESIMOtertio. † Vbi dubitatur de prioritate duorum actuũ, ne ex incertitudine vterque vitietur, præsumimus pro benigniore. ita probatur ex doctrina Bart. communiter approbata in l.j.§.j. ff. de bono. pos. secundum tab. & in l. edicto. in fi. C. de edict. diui Adri. toll.
2 vbi † si producantur duo testamenta, & ignoretur vtrũ prius vel posterius, ex incertitudine vitiãtur. l. duo sunt. ff. de testa. tutel. l. cum qui duobus. ff. de acqui. hære. nisi in altero sint instituti ab intestato venientes, vel alter institutus possideat. Addunt Doctores, idem si in altero sit instituta pia causa, arg. c. fi. infra de sent. & re iud. Circa primam declaratio-
3 nem, † quãdo instituti sunt venientes ab intestato, dubitatur, quid si in altero sit instituta pia causa? Et videtur veniẽtẽ ab intestato potius admittendũ, ꝑ rationem Bar. dum dicit, ꝙ dato ꝙ ambo testamenta propter incertitudinem non valerent, admitterentur ipsi ab intestato. vnde si volunt admitti ex testamento, tutius est vt etiã admittãtur ad conseruandam voluntatem defuncti. Ista ratio videtur procedere, ẽt dato ꝙ pia causa in altero esset instituta: quia isti veniẽtes ab intestato, habent tantum iuris, quantum pia causa respectu testamenti, & vltra habent fundatam intẽtionem ab intestato: ergo in tali causa ipsi debent præferri tã quã habẽtes ius fortius. l. vtrũ. §. fin. ff. de minoribus. Et ista opinio non haberet difficultatem, quãdo essent instituti filij, & haberent pinguius ius in illo testamento, in quo non esset instituta pia causa. c. fin. xvij. q. iiij. l. si quis ad declinandũ. C. de epis. & cler. Circa secun-
4 dam limitationem, † quando alter possidet, ratio est, quia actor debet fundare intentionẽ vt obtineat. l. actor quod asseuerat. C. de probat. & fundamentum eius intentionis est, ꝙ suũ testamentum sit posterius, ergo debet hoc probare: & nisi probet, non potest obtinere. & ista est ratio Doct. Ex qua videtur inferri, ꝙ talis præferetur etiã piæ causæ: quia non reperitur in hoc priuilegiata pia causa, vt releuetur a probando illud quod est fundamentum intẽtionis suæ. & istud mihi placet. Non obstat ꝙ moder. in d. l. fi. teneant contrarium: quia secũdum eos fauor piæ causæ præponderat fauori rei. d. c. fi. qa illud procedit in sentẽtia, in qua

est

est ratio differentię a processu: nam ex quo in processu pariter fauetur actori sicut reo, l. de die. vbi not. ff. qui satisd. cogan. in fine vero magis fauetur reo. l. Arrianus. ff. de actio. & oblig. vnde causa pia facilius facit cessare fauorem, & sic in dubio sententiã obtinebit, qua poterit tollere ea quæ alicui competunt, non solum ex fauore, sed etiam stricto iure. facit in arg. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mili. Præterea in isto casu iste nõ est simpliciter reus, sed etiam possessor: vnde dato ꝙ causa pia præualeat reo, non debet etiã præualere quando idem reus esset possessor. argu. §. commodum. Instit. de interd. regula, cũ sunt partium. de reg. iur. in vj. Confirmatur ista opinio pee tex. in c. si a sede. de præben. in vj. vbi quando de prioritate beneficij pluribus collati non cõstat, potior est conditio posidentis. Nec obstat si dixeris, ꝙ vtrinque est causa pia: quia respondeo, ꝙ si ista ratio considerare tur, nõ debebat distingui inter posidentem, vel non sed inter egentiorem & minus egenum, & sic vt pauperior ꝑferretur. vt est tex. §. si quis in nomine. versi. si quis autẽ. in auth. de ecclesi. tit. & ibi Ang. de quo per Salic. & moder. in l. j. C. de sacrosan. eccl. Cogita tamẽ, quia tex. in d. c. fi. nõ parum vrget. Circa tertiam limitationẽ de causa pia, ꝙ ipsa præferatur, facit in argumentum tex. in d. c. fi. & firmauit Lud. Roma. in repet. authen. similiter. C. ad l. Falcid. in xij. speciali: & ita dicit se consuluisse Iaso. in quodã hospitali, qđ fuerat institutũ in simili testamẽto. Sed tu aduerte vltra supradicta, qa tex. in d. cap. fina. loquitur, quando constabat de voluntate vtriusque, vnde in repugnantia fit interpretatio pro pia causa: sed in casu istius limitationis non constat de voluntate, ex quo solum vltimum testamentum habet pro se voluntatem defuncti. l. nolumus. C. de testa. & ignoratur quid sit illud vltimũ vnde in puncto iuris ista limitatio est dubia, & plenius probatur per supradictam regulã generalem. Et ex supradicta
5 regula etiam infertur † ad duo instrumenta, quorum alterum sit dotis, vt in dubio illud præsumatur prius, vt habetur in d. l. j. solu. matrimo. de quo supra dixi. & facit l. j. C. de iure fisci. lib. x. secundum communẽ intellectum, vbi si appareat duplex hypotheca eodem die facta, præsumetur prior quæ est fisci. Sed quicquid dicant doct. ille intellectus non congruit textui, qui voluit facere aliquam specialitatem in fisco, quod probatur in fin. te. ibi, quod citra fraudem cre. &c. vbi te. inter cæteros creditores intelligit etiam de fisco: & sic præsupponit quantum ad illum tex. esse parem causam omnium creditorum, alias illatio illa non esset bona. Et quod di
6 citur de dote & fisco, † ꝓcedit etiam in salario doctoris, secũdum Bal. in d. l. j. quia causa studij & dotis æquiparantur, vt colligit ibi Bar. ex glo. fi. Nec obstat quod dicunt aliqui moder. ꝙ aliud sit loqui de ipso studio, & sic de disciplina, quæ bene

bene est fauorabilis. aliud de mercede, quæ non videtur habere tot fauores. l. j §. diuus. ff. de extraor. cogn. Vnde pro salario non est introducta a lege hypotheca, nec alia priuilegia quę competunt dotib. Quia respondeo, ꝙ causa studij dependet a salario: quia præsumitur melius & libentius docere professor cui salaria exhibentur. l. medicos. in fin. C. de profes. & medi. lib. x. Ad supradicta etiam facit quod notat Bal. in c. j. in prin. in v. col.
7 quid sit inuest. ꝙ † quando apparent duæ inuestituræ eodem factæ tempore, præualet illa q̃ est plenior. quod intellige, quādo talis plenitudo non esset onerosa, per illud quod notat idem Bal. in l. falsus. penul. col. C. de furtis. vbi si producuntur duo mandata, stabitur illi quod concedit minorem facultatem. Intelliguntur supradicta simpliciter, data æqualitate vtrinq;: alias si in altero sit certius tempus, illud debet pręualere, arg. not. per Marti. Sillima. Cy. & Bal. in l. de rebus. C. de do. ante nupt. Ioan. de Platea in d. l. j. C. de iure fisci. lib. x. Et pro-
8 pterea † si in vno instrumento sit expressa nedum dies, sed ēt hora, videretur illud præferēdum, prout tenet Ias. & moder. in d. l. j. ff. solut. matri. Contrarium tenet Felyn. in d. c. pastoralis. in vers. vnius horæ. de rescript. cuius opinio est verior, per rationem suam. & clarius procederet, quando in talibus scripturis non soleret apponi hora. nam ista appositio insolita redderet scripturam suspectam, iuxta not. in c. quam graui, infra de crim. falsi. Bald. in prooem. feud. cum simi. Nec Do. allegati per Ias. dicunt in d. l. de rebus. illud ad quod simpliciter allegantur.

Præsumptio. XLIIII.

1 ☞ *Præsumitur in dubio pro reo. Ratione habes ibide. Ampliatur nu. 7 cum seq. Limitatur nu. 13. cum seq.*

2 *Actor licet successerit in ius alterius, si tamen succumbat, non excusatur ab expensis.*

3 *Iudicis officium magis exuberat in absoluendo: ideo absens absolui potest, si appareat de eius innocentia licet non possit condemnari regulariter.*

4 *Vulneratus si quis fuerit ab vno plurium & nescitur a quo absoluendi sunt omnes nec contra aliquem ipsorum procedendum est ad torturam.*

5 *Morientis exculpatio licet admittatur ad absoluendum, non tamen admittitur morientis accusatio ad condemnandū.*

6 *Suspensus si fracto laqueo cecidit in terram, pręsumitur quòd miraculose hoc factum fuerit, si antequam suspenderetur fuit protestatus de innocentia, ideo venit absoluendus.*

8 *Crimen si fuerit probatū per duos clericos, & reus probauerit contrarium per duos laicos fauore rei præualet probatio laico.*

laicorum. Et quid in ciuilibus. nu 9. 10.

11 *Accusator quando dicatur habere iustam causam litigandi ita vt excusetur a præsumpta calumnia.*

12 *Reus absolutus a crimine, an possit agere contra accusatorẽ actione iniuriarum, ad dãna, vel interesse, vel de falso, maxime si contra reum erant indicia sufficientia ad torturam.*

14 *Actori magis quam reo fauetur in præparatoriis iudiciorum.*

15 *Reus potest suam ambiguam exceptionem interpretari sicut actor suum libellum.*

16 *Actor et reus an in medio causæ sint æqualiter tractãdi, ita ꝙ plus nõ faueat uni q̃ alteri.*

17 *Clerici litigantes in foro seculari, licet ligentur in ordinatiuis & præparatoriis iudiciorũ statuto laicorum, non tamen ligantur statuto. reiiciente probationes.*

18 *Præsumptio est contra reum, in his q̃ respiciũt fauorẽ aĩæ.*

1 QVADRAGESIMOQUARTO. † In dubio sit p̃sumptio pro reo. l. fauorabiliores. ff. de reg. iu. Et rationes istius præsumptionis ponit eleganter Aristo. in problem. part. xxix. cap. xiij. Prima ratio est, quia actor semper potest & debet venire paratus. In reo vero non ita est, & ideo potuit forte omittere aliqua spectantia ad eius defensionẽ: vnde fuit æquum vt in dubio pro eo præsumeretur. Probatur ista ratio in d. l. qui accusare. C. de eden. & secunda quæstio. viij. cap. sciant. & Specul. in titu. de præpar. iudi. §. j. Et facit quod notat Bart. in l. qui in alterius. per illum tex. ff. de
2 reg. iu. † vbi licet actor successerit in ius alterius, tamen ista non est iusta causa excusandi eum ab expensis, quia debuit se preparare antequam veniret ad iudiciũ. facit quod notatur in c. ij. de dilat. vbi longiores dantur dilationes reo quã actori. Et sic habes, ꝙ allegatio rei, qua dicit se non omnia dixisse, quæ ad causam suã spectant, sed aliqua per errorem vel obliuionẽ omisisse, est probabilis: pro quo facit tex. in l. minor autem magistratus. §. j. ff. de minorib. Secunda ratio ponitur per eũ, quia talis præsumptio suadet liberationem: ergo ista debet capi tanquam humanior. & hæc ratio optime probatur in l. Arrianus. ff. de actio. & obli. Quod autem sit humanior, ipse probat: quia in cõflictu rationum melius est innocentem absoluere, quam innocentem cõdemnare. l. absentem. ff. de pœnis. l. inter pares. de re iudi. Adde pro ista ratione primo quod not. Bar. in cap. veniens. col. j. post Io. And. de accus. & Barth. Veron. consi. xlj. licet inuitus, colum. fi. vbi
3 dicit, † quod officium iudicis magis exuberat in absoluẽdo, & pro-

& propterea licet absens non possit cōdemnari. d.l.absentē. tamen si apparet de innocētia, potest absolui. Secundo adde,
4 ꝙ † si inter plures personas aliquis fuit vulneratus, & forte appareat vnum vulnus illatum, & nescitur quis fecerit, sint omnes absoluendi. d.l.absentem.& ita tenet Petrus Iac. in libello de actio. l. Aquiliæ. in versi. ex prædictis. Dic vt habetur per Alb. de Ros. in l. fin. ff.de sicarijs . & quod not. Imo.in ca.j.de offi.deleg. Imo contra tales non erit neq; procedendum ad torturam, secundum Alex.cons.xiiij.in iij.vbi
5 † ampliatur etiam si mortuus inculpasset aliquem,quia licet attestatio morietis admittatur ad absoluendum, secundū Bal. in l.j.C.communia de leg. per l.Paulus.§.j. ff.de bon.libe.nō tamen admittitur ad condemnandum,prædicta rōne, & etiā alibi diximus.& ita limitatur quod not.Ang.de Are.in trac. malefi. in verb. fama publica. in xvij.col. vers.quid autem si sint quinque . de quo etiam per Do.in d.l.si quis in rixa. ff.de sicarijs. Alexā.consil.xv.in j.
6 Tertio† adde quod notat Lucas de Pen.in l.j. C. de desert. li.xij.col.ix.vbi si dū damnatus ad mortem suspenderetur, fracto laqueo cecidit in terrā, præsumendum est factum miraculose,vnde est absoluendus, si ipse erat protestatus de innocētia : refert & sequitur Decius in d. l. fauorabiliores . Et sic istæ rationes Aristot. sunt bonæ . Sed tu adde tertiam rationem Nam actor qui agit cōtra reum, in effectu arguit eius delictum vel culpam seu noxam, ex quo alias reus non compelleretur suscipere iudicium. l.si reus paratus.ff.de procu.§.fin. Insti.de perpet.& temp. actio. Sed ista culpa seu mora nō p̄sumitur , nisi clare probata. d.l. merito . ergo in dubio pro reo præsumendum est,qui habet p̄-
7 sumptionē illam pro se.† Ampliatur ista præsumptio , vt ꝓcedat etiam in reo qui per accidens est actor: veluti quando reus intentaret remedium , de quo in l.diffamari.C.de ingen. manu.puta si peteret imponi silentium alicui qui pretendit se creditorē,vel peteret cancellari instrumentum,secundū Butr. in c. in præsentia.in vj. col.de probat. & per moder.in ca.ex literis.eo.ti.Ampliatur & secūdo, vt talis præsumptio procedat, dato ꝙ pro actore essent clariores testes . Et propterea
8 † si pro parte accusatoris probatū sit crimen per duos clericos, & pro parte rei sit probatū contrarium per duos laicos, fauore rei præualebit probatio laicorū, secūdū gl.in c.clerici. viij. dist. Bal.in l.data opera. C. qui accus.nō pos.Rom.in l. j.§.fi.& in l.illa.ff.de verb.obli.Moder.in l.qui accusare.C.
9 de eden. Et illam † gl.intelligunt Moder. in d.c.ex literis, procedere in causis criminalibus,secus in ciuilibus.Et ratio est , quia in criminal. vltra p̄sumptionē quæ gn̄aliter est pro reo,concurrit ēt presumptio ꝙ quis nō deliquerit. d.l.merito. quæ præualet.Sed certe ista rō procedit ēt in ciuilibus , quia reus delinqueret retinēdo rem alienam, regula , peccatum. de reg.

de reg.iu.in vj. Nec obstat glo. in c. cum monachus. in verb. quorum.in vj. distin.quæ vult, ꝙ tantum valet testimonium quatuor clericorum, quantum sex laicorum: quia illa gl.non probatur iure. Et dato ꝙ sit uera, erit tamen arbitrarium iudici qui hoc ponderet perscrutata qualitate personarum. l. iij.ff de testa. & in dubio præualebit præsumptio oriens pro reo, præsumptioni orienti ex præsumpta probitate clericorum, secundum glo.in d. c. cle-
10 rici. Ampliatur & tertio,† ut ita præsumatur pro reo, ꝙ talis præsumptio operetur contra ipsum actorem, vt præsumatur temere & per calumniam litigasse, & consequenter condemnetur in expensis, iuxta l. eum quem temere. de indi. & notatur in l. properandum.§. sin autem alterutra. C.de iudi. Quod intellige, nisi actor habuerit causam iustam litigan-
11 di. Et † dicitur accusator habere iustam causam, quando saltem habet indicia sufficientia ad torturam contra reum: vnde tunc excusaretur a præsumpta calumnia, secundum Ange.in l. vacantia.in vj.quæstio.C. de bonis vacan. lib. x. Et ista decisio videtur confundere illud quod notat Alex. cōsi. xj. incipien. circa primum dubium. in secundo dub. in j.
12 volu. vbi dicit, † ꝙ reus qui fuit absolutus, pōt agere actione iniuriarum & ad damna & interesse, vel de falso contra accusatorē. & loquitur Alex. in casu quo reus fuerit positus ad torturam,& purgauerit indicia, & sic loquitur in casu quo prius extabant indicia,ex quo aliter non potuisset torqueri.l. milites. C. de quæstio. & ita re probat eū Picus in d.l. qui accusare. Sed ego intelligo decisionē Ang.in d.l.si vacātia.procedere respectu iudicis, ne teneatur in syndicatu,nō autē respectu accusatoris.Et ratio differentiæ est,quia accusator nō debet deferre nisi delictū quod potest probare.C.ad l. Iul.maiesta. & in d. c. si autē.ij.quæstio.vj. Sed iudex eo ipso ꝙ habet sufficientia indicia, debet procedere aduersus reum : vnde plus succurritur ex necessitate agēti.l.fi.§.iudicandi.ff.de mun. & hon.l.si fideiussor .§.j.
13 ff. qui satisd. cog.† Limitatur hæc conclusio primo,vt nō procedat quando actor ageret pro causa fauorabili seu pia.c.fina. de re iudi.quia earū fauor præualet fauori rei, vt ibi probatur.& in l.inter pares.ff. de re iud.& d.l.Iulia.ff.de manumis. in l.si pars.ff.de inoffi. test.& ꝑ moder.in d.cap.ex literis.de
14 quo dic vt supra tetigi.Scdo†limitatur, vt nō ꝓcedat ista regula in præparatorijs iudiciorū, qa in illis magis fauemus actori ꝗ̄ reo.l.si quis intentione.ff. de iudi.l. de die. vbi Docto.ff. qui satisd.cog.& l. inter stipulantē §.j.ff.de verb. oblig. Sed cōtra istā declarationem adducuntur aliqua fundamenta per Moder. in d. l.de die. & in l. exigēdi.in iiij.col.C. de ꝓcur. Et mihi nō placet ista limitatio,qa rōnes istius regulæ generaliter ꝓcedunt: & text.in d.l. fauorabiliores. nō videtur cōmode pati istam restrictionem, quicquid etiam dicant Doct. in

c.cum

c. cū sint iura partium. de reg. iu. in vj. Non obstat d. l. de die. vbi stipulatio recipit diem ex potestate actoris: quia istud nō est ꝙ actor in præparatorijs sit fauorabilior reo, sed quia natura stipulationis hoc importat: cum enim alijs promittit iudicio sisti, censetur promisisse sistere vsq; ad finem litis. l. Græce. §. & post litem. ff. de fideius. so. Sed quia interim posset esse graue promissori si finis litis diutius ꝓtelaretur, vel peteret ꝙ sisteret aliquo tēpore importuno, iudex ipse moderabitur spacium: & actor stipulans non propter hoc censebitur sibi ꝑiudicasse, quin tamen in potestate sua sit agere. l. j. C. vt nemo inuit. Non obstat d. l. si quis intentione. quia quāuis actor ibi declaret libellum suum ambiguum, non tamen propter hoc videtur fauorabilior reo, ex
15 quo † etiam ipse reus declarat exceptionem suam ambiguā, vt ibi habetur. & per Bart. in d. l. is qui reus. in penul. col. ff. de publi. iudi. & in d. l. inter stipulantem. §. j. in ij. col. dum allegat l. certum. ff. de confess. Non obstat d. l. inter stipulantem. §. j. quia ille tex. procedit speciali ratione ibi assignata per Iurisconsul. non autem quia in ordinatiuis plus faueamus
16 actori. Tertio † limitatur in medio causæ, quia tunc æqualiter tractamus & actorem & reum, non autem plus præsumimus pro reo, secundum Doct. in d. l. de die. & d. c. cum ad sedē. de restitu. spo. Sed contra hanc opi. obstat, quia reus non tenetur edere actori ad probandum eius intentionem, & tamē actor tenetur edere reo ad probandū eius exceptionem. l. non est nouū. C. de eden. & ibi ita inquit Ias. & etiam in d. l. de die. Sed ad istud argumentum respondent Moder. ꝙ istud est in probationibus q̄ non videntur simpliciter respicere media causę, sed ēt decisionem, ex quo actore non probante reus absoluit. l. qui accusare. C. de eden. Con
17 firma istā solutionem, † q̄a licet clerici in ꝑparatorijs & ordinatiuis ligentur statutis laicorum qñ litigant in foro seculari, secundum glo. & Doct. in c. quod clericis de foro comp. tñ non ligarētur statuto reijciente probationes, quia tales respiciunt decisionem, secundum Cald. qui ita disputauit, quem refert Salice. in authen. cassa. in iij. col. C. de sacrosan. eccle. per docto. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de const. quia quamuis ista solutio sit satis bona, tamē ista limitatio etiam ipsa nimis restringit regulam d. l. fauorabiliores. cuius verba possunt cōpræhendere etiam istam responsionem: vnde teneas regulam generaliter, quod in dubio præsumimus potius pro reo. Si vero sumus in casu claro, tunc cessat præsumptio: nā aliquando ex aliqua speciali ratione reperitur in iure constituta differentia inter actorē & reum, vt per Ias. in d. l. de die. Sed illi casus non propter hoc tollunt regulam, quæ in du
18 bio procedit. Quarto † limitatur in foro animæ, quia tunc fit præsumptio contra reum, quia talis via est tutior pro salute, vt per gl. in c. de scrut. de quo supra dixi in prin. regulæ.

& per Modet. in d. c. ex literis. in iij. col. Et ista limitatio optime quadrat ad tertiam rationem supra per me relatam. & procedit nedum simpliciter in foro animæ, sed etiam in foro canonico quo ad pœnam suspensionis ab altari. c. præsbyterum. c. significasti. ij. & c. ad audientiam. infra de homi. de quo per Comen. cōs. cxxxiiij. visis denuntiationib. in v. col.

19 Quinto † limitatur, vt non procedat quando est dubietas super iurisdictione, & iudex ante eam fundatam cognoscit. vt est gl. in c. cum contingat. in iij. gl. de rescrpit. per Alex. & Moedr. in d. l. de die. in fin.

Præsumptio XLV.

1 Præsumitur in illam partem per quam pęna euitatur. Declaratur nu. 7. & seq.

2 Pœna si fuerit apposita in contractu ex parte vnius, an præsumatur actum vt etiam alter teneatur.

3 Venditor si statim rem venditam accepit in emphyteosim, & deinde actor fecit pactum de luendo intra certum tempus, & emphyteota cessauit a solutione canonis, ita quòd cecidit a contractu emphyteotico, an etiam ceciderit a pacto luendi.

4 Exclusus ab vno capite contractus non censentur exclusus ab alio.

5 Dispositio principalis licet extendatur, non tamen sit extensio quo ad pœnam. Intellige ut nume. 6.

8 Legis illa interpretatio quæ est benignior, licet præualeat, tamen in primis debet inspici & attendi uerborũ proprietas.

9 Condemnatus simpliciter ad pœnam capitalem, intelligitur de exilio & de excommunicatione, si condemnatus sit clericus & nu 10.

11 Infamia pœna an dicatur capitalis & nu. 14.

12 Vasallus sicut amittit feudũ si non defendit vitam domini, ita si non defendat eius famã.

13 Vitæ & famæ periculũ æquiparatur.

15 Manus si cui amputanda sit, intelligitur de debiliori vel arida.

1 QVADRAGESIMOquinto. † Præsumitur semper in illam partem, per quã pœna euitatur. l. semper in obscuris. ff. de reg. iu. l. proxime. ff. de his quæ in testa. delentur. Raph. Cuma. consil. cxxxiiij. in vlt. col. Et ideo † si in con- 2 tractu pęna sit pro parte vnius apposita, nõ pręsumitur actum vt etiam alter teneatur, secundum Bald. in ca. j. qualiter dominus propriet. feudi priuetur. Et eodẽ modo substitutio quæ de vno casu ad alium extenditur, non habet locum si pœna apponitur. l. pater Seuerinam. vbi

vbi Bar.ff.de cōd.& demō.gl. in clem.ij.in verb.sanctioni.de vit.& hon.cleri. de quo p mo. der.in c.secūdo requiris.de ap. pell.Et hæc faciunt ad qōnem:
3 †Aliquis venundedit domū,& incontinēti recepit in emphyteosim, & deinde emptor fecit pactum de luendo intra certum tps: iste emphyteota cessauit a solutione canonis, ita q cecidit a contractu emphyteotico, an ēt censeatur cecidisse a pacto luendi? Et And. Sicu. consi.lj. scripsit sapiēter.in j.parte concludit q nō: quia istud cadere a contractu emphyteotico, est quid pænale,ergo nō debet presumi actū vt talis pœna ,pcedat ēt respectu pacti de luēdo, præsertim quia pœnę nō habēt locū nisi a iure expressæ.§.cūigi tur.in auth.de non elig.secūdo nub. l. at si quis.§.diuus. ff. de relig.& per eandē rōnem idem secuti sunt aliqui Mod. in l. in bonæfidei. C. de pact. & est de mente Ias.in l.ij.in ij.col.C.de iu.emphyt.Cōtrariū tenet Bartho. Vero.in tract. de simulat. cōtractuū.in ij.presump.in vlt. col.in casu quo tale pactū esset appositū cōtractui emphyteotico:ergo si cadat ab emphyteosi,cadet etiā a pacto. & istā rationē fecit ēt Ias.in d.l.ij. Sed tu tenēdo primā opinionē, quæ vr æquior,respōde,q pœna respiciēs ipsum cōtractū emphyteosis, non debet trahi ad istud pactū luēdi.per notata in d.l.in testamēto.cū simili. Et licet tale pactū possit dici pars cōtractus,istud est per fictionē.l.lecta. in verbo,inesse videntur. ff. si cer.pet. Nam proprie loquēdo est contractus de per se iuxta. glo.in l.j.ff.de actio. & oblig. quæ proprietas debet attendi, præsertim vbi agitur de euitāda pœna, vt per Bald.in l.cum proponas.col.fin.C. de hæred. insti.et in c.j.in fi.de milite va sal.qui contu.est. Cū ergo proprie loquēdo sunt duo cōtractus pœna vni apposita nō debet trahi ad aliū.facit l.iurisgentium.
4 §.adeo.ff.de pact. Item,†quia exclusus ab vno capite cōtractus, non censetur exclusus ab alio,secūdū Bal.in l.ij. in viij. qō.C.de rescin.vend.Imo plus ego crederem, q iste dominus non teneretur vigore talis pacti,nisi ad transferendū directū dominiū, reseruato vtili quod fuit cōsolidatū:quia illud pactū in luendo intelligitur secundū tēpus cōtractus, & sic de directo tm separato ab vtili:nō autem debet extendi ad ius interim quæsitū. l. Rutilia Polla. ff.de contrah.emp. præsertim ex culpa ipsius paciscētis: nam ex quo incōtinēti fuit factus cōtractus emphyteoticus,satis arguitur mens contrahentiū, vt emptor haberet solū directum dominium separatum ab vtili. arg.l.si vētri.§.fin.ff.de priuil. cred. Ad supradicta etiā facit quod not.Ioan. And.& Gemi. in c. dispendia. de rescrip. in
5 sexto vbi†licet dispositio principalis extendatur,nunquā tamen fit extensio quo ad pœnā, quia nō præsumitur talis fuisse intentio disponentis. sequitur But.& Imo.in c.fin. de rescript. Abb.in c.j.colum.fin.de loca.Gemi.in c.si forte.col. ij. de elect.in vj. Lancel.Deci.in l.j.C. de in ius vocand. Quod
6 †intellige,nisi essemus in æquiparatis a regula iuris aliqua, iuxta notata in l.si quis seruo.

C. de furtis. cũ cõcord. p moder. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. & ita ĩtelligo gl. ĩ c. j. in gl. pe. supra de postu. pla. de qua per Moder. in c. nã cõcupiscentiã. in ij. lectu. de cõst.
7 †Declara supradictã psumptionẽ, vt pcedat in dubio: alias si casus esset clarus, puta qa proprietas verborũ importaret pœnã, tũc staremus pprietati. l. cũ lege. vbi Aret. ff. de testam. & qđ not. Cal. cõsi. j. de cõsang. & affin. & p Moder. in l. semper ĩ obscuris. in vlt. col. ff. de regu. iu. Cõfirmat ex doctrina Abb.
8 in c. j. de cõstit. vbi dicit, φ† licet in dubio pualeat illa interpretatio legis, q̃ est benignior, tñ in primis debet attẽdi pprietas verborũ, scdm glo. in l. non possunt. ff. de legi. & p Dec. ĩ d. c. pe. col. ver. tertia conclusio. Intellige hãc declarationẽ, φ fiat lata interpretatio quatenus verba importãt, qñ oĩa possunt cõmode interuenire: alioquin si vnũ tm̃ significatũ adaptari posset, intelligeret de leuiore.
9 Et propterea† si quis condemnetur simpliciter ad pœnã capitalẽ, intelligetur de exilio, vt p Abb. & alios in c. quãto. infra de iureiur. gl. in l. j. ĩ verb. capitalis. C. ne hæret. vel Iudæman. Ang. de Aret. in tract. malefi. in verb. & caput ab spatulis. Are. in c. qualiter & qñ. §. fi. in iij. col. de accus. Rimin. in l. transigere. in iiij. col. de transact. Alex. consi. ciiij. limitãdo ẽt vt per Imol. in l. ij. de publi.
10 iudi. Et† si condemnatus esset clericus, intelligeretur de excõicatione, scdm Picũ in l. imperium. ff. de iurisd. omn. iud. p quo facit tex. in c. j. scdm vnũ intellectũ, infra de homici. Ad.
11 de φ videretur, † φ ĩmo satis esset pœna infamiæ, quia talis dr̃ capitalis. Vnde infert And. Sicu. in addit. ad Bal. in c. j. in prin. quibus mod. feud. amit. φ
12 †sicut vasallus amittit feudum si non defendat vitam dñi, ita etiam si nõ defendat eius famã:
13 quia† periculũ famæ, æquiparatur vitæ, l. iusta. ff. de manu-
14 missis vind. Sed† tu tene contrarium, per supradicta: et quia causa famæ non proprie dicitur capitalis, nec proprie æquiparatur vitæ, vt probatur in l. si adulterium cum incestu. in fin. ff. ad l. Iul. de adul. ibi, cuius famæ multo magis q̃ vitæ parcẽdum est. Et propterea nõ teneo illam decisionem And. Siculi, quę etiã est nimis inhumana. Cõprobatur pdicta declaratio per gl. ĩ auth. sed nouo iure. C.
15 de fur. † vbi si quis sit cõdẽnatus in amputatione manus, intelligitur de debiliori: imo si reus haberet vnã aridã, illa eẽt amputãda, scdm Iac. But. Alb. de ros. Sali. & Pau. Ca. in d. authen. sed nouo iure. Alber. de Ros. in iij. parte statutorũ. q. lx. Et dicit Io. And. in addi. Spec. in rub. de pœn. φ hęc est cõis doctrina, quicquid teneãt Bart. Cyn. & Bald. in d. auth. de quo ẽt per Ang. in d. tract. in verb. quis non soluerit. in j. col. Idem etiam tenet Ang. in l. iij. §. Labeo. per illum text. ff. arborum fur. cæs. & Maria. Sozi. in c. sicut Iudęi in v. colũ. de Iudęis. vbi allegat text. j. q. j. cap. sicut vrgeri.

Tractatus pręsumptionum.

FINIS.

INDEX ALPHABETICVS TRACTATVS PRAESVMPTIONVM, ITA ordine digestus.

VT CVIVIS LEGENTI quota præsumptionis, regulæ. numeri, & paginæ, ultro se offerat.

B

præsu-

ecclesię

Dos

masculis

Extensio

Iniuria

prę-

Medicus

Mutatio

O

Occi-

Pater

Possidere

in Pre-

veritate

q̄ nunc

Statuto

T

trarius,

Testibus

Tutoris

dato

Vxor

FINIS.

VENETIIS

Apud Cominum de Tridino Montisferrati.

M D LXIIII.

ALCIATI

per Iaſ.in l.ii. in xvi.quæſt. C. f ¶ Præſente. Accedat quod ro

cumaciam, quam quod ma cauſa, etiam inter eaſdem par